

Leven met Krishna

Kennismaking met de vedische cultuur,
de basis van het hindoeïsme

ISKCON

International Society
for Krishna Consciousness

Trefwoorden:

1. religie 2. filosofie 3. hindoeïsme 4. vaisnavisme 5. Hare Krishna
6. Veda's 7. yoga 8. reïncarnatie 9. vegetarisme.

Indien u geïnspireerd bent door de inhoud van dit boek, dan kunt u contact opnemen met een Hare Krishna centrum in uw omgeving (zie adressenlijst achterin het boek).

Een publicatie van:

ISKCON Communications België

© 2022 Rita Bouwman & Frederik Schrijnewerkers

E-mail: rita.bouwman@pamho.net

D/2022/8588/1

ISBN: 9789080489608

NUR: 718

Eerste druk 1999: 400 ex.

Tweede druk 1999: 5.000 ex.

Derde herziene en uitgebreide druk 2012: 5.000 ex.

Vierde herziene druk 2022: 5.000 ex.

Cover: schilderij van Radha en Krishna door Visnu dasa. Krishna (Govinda) is de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, de bron van al wat bestaat en Zijn eeuwige metgezellin is Radha, het vrouwelijk aspect van God.

Speciale dank gaat uit naar allen die hebben meegeholpen om dit boek vorm en inhoud te geven. In het bijzonder naar wijlen Gangadhara prabhu voor het proeflezen.

Omslagontwerp en lay-out: Bob van der Linden, Rotterdam

Inhoudsopgave

Inleiding.....	10
Krishna-bewustzijn in een notendop	10

HOOFDSTUK 1

Oorsprong van het Krishna-bewustzijn	16
Omvang en inhoud van de Veda's	18
Het epos <i>Mahabharata</i> met daarin de <i>Bhagavad-gita</i>	20
Het epos de <i>Ramayana</i>	22
Overdracht van de vedische kennis	22
De vedische renaissance	23
Dans, muziek en schilderkunst	25
Festivals en feestdagen	26
Sacramenten (<i>samskara's</i>)	29

HOOFDSTUK 2

Srila Prabhupada en ISKCON	30
ISKCON: International Society for Krishna Consciousness....	32
Verspreiding van het Krishna-bewustzijn	34
Srila Prabhupada als vertaler en commentator	36
ISKCON in Nederland en België	38
De tempel Radhadesh in de Ardennen	40
Gastenhuis en cursussen	41
Vedische opleiding in Radhadesh	43
Museum voor sacrale kunst MOSA	43
ISKCON in India	43
ISKCON wereldwijd	45
ISKCON en de media	46

HOOFDSTUK 3

Beknopt overzicht van de filosofie	50
Inleiding en verwijzing: wetenschap en zelfrealisatie	50
De plaats van ISKCON binnen het hindoeïsme	51
Wat is zelfrealisatie?	53
De ziel en het lichaam	53
De fijnstoffelijke geest en de ziel, twee verschillende begrippen	57
Wie en wat is God?	58
De drie aspecten van God: Brahman, Param-atma en Bhagavan	62
Geen leegte, maar spirituele vormen en dimensies	66
De ziel is één met, en gelijktijdig verschillend van God ..	69
Het verlaten van traditionele religies.....	71
Atheïsme en religie	72
Het doel van ons bestaan en toegewijde dienst	75
Hoe zijn we in de materiële wereld terechtgekomen?	76
De materiële natuur	81
De materiële wereld.....	82
De spirituele wereld.....	86
Reïncarnatie	87
Karma: de natuurwet van oorzaak en gevolg.....	89
Het begrip tijd (<i>kala</i>).....	92
Het cyclische versus het lineaire tijdsbeeld	92
De kringloop van de vier kosmische tijdperken	94
Gods vertegenwoordigers.....	95
De vedische leerschool.....	97
God heeft ontelbare namen	98
Wat zijn <i>deva's</i> , <i>devi's</i> ?.....	99
Monotheïsme, geen polytheïsme	101
Verering van God	102
De Deities in de tempel.....	103

Waarom Gaudiya-vaisnava's Krishna als Allerhoogste eren	107
Boeddha, Sankaracarya en Caitanya Mahaprabhu	109
Sri Caitanya Mahaprabhu, de Gouden Avatar	113

HOOFDSTUK 4

Krishna-bewustzijn in de praktijk	117
Dagelijkse activiteiten van een toegewijde.....	119
Het uiterlijk van de toegewijden.....	120
Activiteiten van Nama Hattā's en predikcentra	123
Het dagelijkse leven in de tempels	124
Opleiding in de praktijk van het Krishna-bewustzijn....	126
De spiritueel leraar	127
Beoefening op verschillende niveaus	128
De kunst van het beheersen van de zintuigen	128
De vier regulerende principes	129
Inwijding – initiatie.....	131
Relatie met familie en vrienden	132
Ziekte, ouderdom en dood	134
Het bestuur van ISKCON.....	136
Financiën	138

HOOFDSTUK 5

Mantra-meditatie	140
Srila Prabhupada over mantra-meditatie	142
Spirituele zang en dans	145
Zang en dans processie (<i>Harinama</i>).....	145
Mantra-meditatie (<i>japa</i>)	147
Nederigheid	149
Liefde voor God en de hele schepping	150
Resultaten van het chanten.....	151
De helende en behoudende eigenschap van spiritualiteit	151
De vredesformule	153

HOOFDSTUK 6

Maatschappelijke aspecten	155
Het maatschappelijk stelsel (<i>varnashram-dharma</i>)	155
De vier maatschappelijke klassen (<i>varna's</i>)	156
Verval van het kastenselsel	159
De vier spirituele klassen (<i>asrama's</i>)	161
De kunst van het celibaat	164
Het gezinsleven	167
De positie van de vrouw	169

HOOFDSTUK 7

Welzijnswerk en vegetarisme	191
Food for Life internationale voedselhulp	191
Food for Life in oorlogs- en rampgebieden	191
Beroemde vegetariërs en enkele van hun uitspraken	192
Vijf motieven voor vegetarische voeding	196
1 Ethiek	196
2 Gezondheid	199
3 Economie	200
4 Ecologie	202
5 Spiritualiteit	205
Gezegend voedsel (<i>prasadam</i>)	206
Waarom is de koe heilig?	207
Welzijn bevorderen door kennisoverdracht	209
Vanipedia: een digitale databank	210
Uitspraken over Srila Prabhupada's boeken	210
Wetenschap en religie – Bhaktivedanta Institute	211
ISKCON digitaal	213
Recente vedische literatuur	214

HOOFDSTUK 8

Krishna-bewustzijn en andere religies	215
--	-----

Overeenkomsten met andere religies	215
Het universele karakter van religie	217
Dialogoog en samenwerking	219
Interreligieuze uitspraken	220
De vedische definitie van zuivere religie	223
Niet de geloofsrichting, maar liefde en overgave telt	224
Eeuwige plicht, eeuwige religie (<i>sanatana-dharma</i>)	226
Krishna-bewustzijn, een authentieke godsdienst	226
<i>Bhakti-yoga</i> is religie	227
Liefde voor God is het doel van religie	231

HOOFDSTUK 9

De geschiedenis van India misvormd	233
Ontdekkingen die de wereld veranderden	233
De mythe van de arische invasie	233
Ontdekking van antieke steden	235
Verdraaiing van feiten door Engelse overheersers	235
Geen buitenlandse oorsprong van de Indusbeschaving	236
Culturele exodus van India naar andere beschavingen	238
Van mythe tot geschiedenis	239

HOOFDSTUK 10

De vedische visie op wetenschap	241
Drie manieren om kennis te verwerven	241
De drie principes waarop alle wetenschap berust	243
Leren of speculeren	244
Geluk als hoogste doel van de wetenschap	245
Het vedische advies voor optimale kennisverwerving	246
Onvolkomen kennis van het geheel en dus van het deel	246
Vier onvolmaaktheden van de gebonden ziel	248
Waardebepaling van kennis	250

Creatie of evolutie

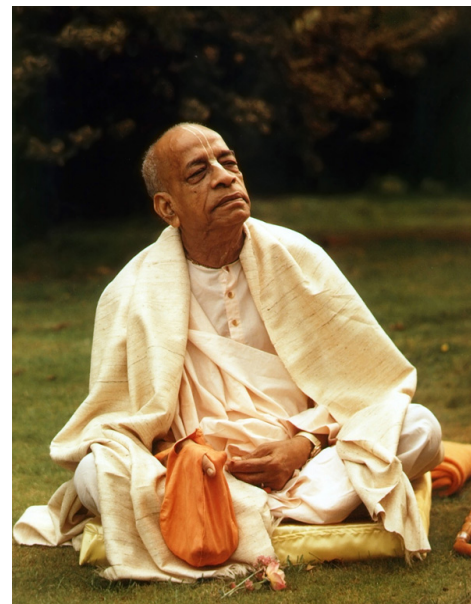
Het doel en het ontstaan van het universum.....	252
De evolutiekerk en haar ontorechte status.....	253
De evolutietheorie: stellingen en tegenargumenten.....	254
Onbeantwoorde vraagstukken	258
Vedische kennis over de schepping	261

Verboden archeologie

De verborgen geschiedenis van het mensenras	262
Het kennis-filteringsproces	262
Een voorbeeld van kennisfiltering en onderdrukking....	264
Het geheim van het leven	266
De invloed van de evolutietheorie in relatie tot de samenleving, de wereldoorlogen en het communisme...	267
Oorzaken van de populariteit van de evolutietheorie	270
Misleidende doelstellingen en het vedische alternatief...	272

BIJLAGEN

Meningen van politici, academici en deskundigen	276
Uittreksel van een onderzoeksrapport van de 2e Kamer der Staten-Generaal van Nederland over nieuwe religieuze bewegingen	281
Uitspraak van het Sanskriet	284
Verklarende woordenlijst met de voornaamste bladzijdeverwijzing.....	286
Literatuurlijst	302
Nederlandse publicaties.....	303
ISKCON Hare Krishna centra in België en Nederland.....	306
Krishna-bewuste websites	308
Uitnodiging	309
Over de auteurs	310

*Opgedragen aan
Sri Srimad A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada,
(1896-1977)
Stichter-acarya van de Internationale Gemeenschap voor
Krishna-bewustzijn*

Dit boek is een uitgebreide herdruk van
'Hare Krishna, een manier van leven.'

INLEIDING

De vedische beschaving, waarin het hindoeïsme is geworteld, is de oudste beschaving ter wereld. Het is de cultuur die gebaseerd is op de Veda's, de heilige boeken van India.

“India is de bakermat van vele talen, culturen en godsdiensten waar de oudste ons bekende getuigenissen van de wijsgerige geest vandaan komen.”

H. Störig: Geschiedenis van de filosofie,
Spectrum 1979, blz. 21.

De filosoof A. Schopenhauer zei over de vedische literatuur:

“Het is de meest lonende en verheffende literatuur die in de wereld te vinden is. Ze was de troost van mijn leven en zal ook de troost van mijn sterven zijn.”

Kennis van deze cultuur geeft iedereen, ongeacht de levensbeschouwing die men heeft, de mogelijkheid tot verdieping en verrijking van inzicht in vele aspecten van het leven.

Krishna-bewustzijn in een notendop

- De Hare Krishna gemeenschap maakt deel uit van een duizenden jaren oude, monotheïstische religieuze traditie (geloof in één God) die haar oorsprong vindt in de Veda's. Ze staat bekend als het vaishnavisme. De benaming vaishnavisme is afgeleid van Visnu, een naam van God die betekent 'de instandhouder van alles wat bestaat, zowel materieel als spiritueel'.

- In de Veda's staat dat de vaishnava-cultuur zo oud is als de mensheid zelf. De vedische kennis werd voorheen mondeling overgedragen en 5000 jaar geleden, in het Sanskriet, voor het eerst op schrift gesteld.

- In de Veda's staat dat Krishna één van de namen van God is. Krishna betekent 'de Alaantrekkelijke'.

- India heeft inmiddels meer dan 1.4 miljard inwoners. Wereldwijd zijn er 1.2 miljard hindoes, waarvan 90 miljoen buiten India wonen. Van de 1.2 miljard hindoes zijn er meer dan 650 miljoen vaishnava's. Hindoes bezoeken de Hare Krishna tempels wereldwijd.

- Srila Prabhupada kreeg van zijn spiritueel leraar de opdracht om de vedische kennis over te dragen aan het engels-talige publiek. In 1965 vertrok hij vanuit India naar New York waar hij in 1966 ISKCON (International Society for Krishna Consciousness) oprichtte, met als doel de vedische kennis over de hele wereld te verspreiden. Momenteel wordt zowel in India als daarbuiten de Hare Krishna gemeenschap als een betrouwbare en belangrijke vertegenwoordiger van de authentieke vedische cultuur beschouwd.

- In het Nederlandse taalgebied wordt ISKCON de Internationale Gemeenschap voor Krishna-bewustzijn of de Hare Krishna gemeenschap genoemd. Nederland maakte kennis met de Gemeenschap vanaf 1969 en België vanaf 1976.

- In Nederland en België zijn er inmiddels 170 personen die inwijding hebben ontvangen en wereldwijd 101.000. Verder zijn er honderden mensen die regelmatig tempels bezoeken

en het Krishna-bewustzijn naar eigen invulling een plaats in hun leven geven.

Momenteel zijn er van ISKCON wereldwijd:

- meer dan 850 Iskcon tempels, scholen, colleges en vele kleine centra
- meer dan 67 Iskcon boerderijen of eco-dorpen
- meer dan 115 vegetarische restaurants
- meer dan negen miljoen volgelingen

- De meeste mensen die het Krishna-bewustzijn beoefenen, doen dit thuis en bezoeken regelmatig een tempel, net zoals anderen naar een kerk, moskee of synagoge gaan.

- Als Hare Krishna toegewijden al zingend en dansend met trommels en cymbalen door de straten gaan, zingen ze namen van God, wat een praktijk is die in alle religies wordt aanbevolen (zie bv. psalm 150 in de Bijbel).

- De Hare Krishna gemeenschap deelt wereldwijd in steden en dorpen dagelijks vele duizenden warme maaltijden uit via *Hare Krishna Food for Life*, de grootste vegetarische voedselhulporganisatie ter wereld.

- In Nederland bestaat er sinds november 1998 een landelijke hindoeraad, waar ISKCON in vertegenwoordigd is.

- In maart 2007 is het Hindoe Forum van België opgericht. De Hare Krishna gemeenschap is een van de initiatiefnemers. Dit orgaan verenigt de verschillende hindoe-verenigingen van België met als doel om hindoe-onderwijs te kunnen bieden, geestelijke bijstand op sociaal vlak en samenwerking op interlevensbeschouwelijk en intercultureel gebied te bevorderen.

- In juni 2007 is in Brussel de Europese Hindoeraad officieel opgericht, waar ook ISKCON in vertegenwoordigd is.

- In december 2009 werd in het parlamentsgebouw in Brussel de Belgische Council van Religieuze Leiders opgericht in aanwezigheid van Koningin Mathilde. De Hare Krishna gemeenschap vertegenwoordigt hierin de hindoe-gemeenschap van België.

Van links naar rechts: Mahaprabhu dasa (Martin Gurvich), Koningin Mathilde en Hridaya Caitanya dasa, lid van het globale Iskcon management - Governing Body Commission.

- Het hindoeïsme is bij interreligieuze bijeenkomsten in het Westen soms minder vertegenwoordigd, omdat men vaak weinig kennis heeft over de diepere achtergrond ervan en men veelal over het hoofd ziet dat er een belangrijke monotheïstische stroming is binnen het hindoeïsme, het vaishnavisme. Men spreekt dan over 'de drie wereldreligies' en de dialoog beperkt zich tot het jodendom, christendom en de islam, dus de Abrahamistische religies, en men verzuimt de oudste en eerste wereldreligie, het hindoeïsme, erbij te betrekken. Het boeddhisme komt soms wel ter sprake terwijl het geen God erkent noch het bestaan van de ziel. Om deze reden is het geen religie maar filosofie of levensbeschouwing, want religie betekent het aanvaarden van het bestaan van God en te trachten zo goed mogelijk in harmonie met Hem te leven.

- In India zijn belangrijke ontdekkingen gedaan. Terwijl men in het Westen rond 500 voor Christus nog tamelijk primitief leefde, was men in India al vergevorderd op het gebied van o.a. landbouw, architectuur, medische kennis, zeevaart, wiskunde, handel, astronomie en archeologie.

De uitvinding van het getal 0 (nul) – dat speciaal in het computer- en informatietijdperk van onschatbare waarde is – en het decimale stelsel, alsook het maten- en gewichtenstelsel zijn uit India afkomstig.

Op medisch gebied was India eeuwenlang de wereld ver vooruit. Er werden 600 v. Chr. al oogoperaties gedaan (o.a. cataract) en plastisch chirurgische operaties verricht. Men bezat ontwikkelde kennis van het bloedvatenstelsel. Men wist dat diabetes en te hoge bloeddruk o.a. verband hielden met overgewicht en te weinig lichaamsbeweging. Dit alles wordt uitgebreid beschreven in de *Sushruta-sambhita*, het

basisboek van *Ayur-veda* uit de 6^e eeuw v. Chr. Tandheelkunde werd al 7000 v. Chr. beoefend. Ook scheepsdokken, dijken, bepaalde verfstoffen, inkt, ijzer (1800 v. Chr.) en ovens (2500 v. Chr.) vinden hun oorsprong in India.

- Vanaf 1924 werden in India bij archeologische opgravingen overblijfselen gevonden van de Indusbeschaving met gebouwen die tot de oudste en omvangrijkste van de wereld behoren. De ruïnes getuigen van een buitengewone culturele rijkdom zowel op spiritueel als materieel gebied. In Mohenjo-daro zijn verscheidene bakstenen huizen gevonden met meer dan vijf verdiepingen. Er is prachtige architectuur van tempels, warenhuizen, privé- en publieke badhuizen met brede straten en lanen blootgelegd. Experts hebben vastgesteld dat de vondsten, waaronder meetlatten en gewichten dateren van tussen 3000 en 4000 jaar voor onze jaartelling.

300 km ten noorden van Mohenjo-daro zijn de overblijfselen gevonden van Mergharh, een gemeenschap waarvan de ouderdom is geschat op 7000 v. Chr. De stad Dwaraka die in 5000 jaar oude vedische teksten wordt vermeld, is gevonden aan de noord-westkust van India. De huishoudelijke voorwerpen, de wapens en decoraties doen in kunstvaardigheid niet onder voor die van Egypte en Babylonië. Overblijfselen van de vedische cultuur, zoals eeuwenoude Visnu-tempels, zijn behalve in India ook te vinden in Pakistan, Bangladesh, Myanmar, Indonesië, Cambodja, Vietnam en Griekenland.

Voor uitgebreide informatie: zie de literatuurlijst en websites achterin alsmede een lijst van de verschillende ISKCON-centra.

HOOFDSTUK 1

Oorsprong van het Krishna-bewustzijn

Het Krishna-bewustzijn vindt zijn oorsprong in het vaisnavisme, wat een hoofdstroming is binnen het hindoeïsme. De geschriften van het hindoeïsme zijn de Veda's. Het hindoeïsme is de oudste levende religieuze traditie ter wereld. Daarom is het Krishna-bewustzijn geen nieuwe religie, noch brengt zij een nieuwe cultuur. Zij vertegenwoordigt de universele vedische cultuur.

De Veda's hebben tot op heden de cultuur, religie en filosofie van India bepaald. Ook buiten India, met name in het Westen, hebben de Veda's hun invloed al enkele duizenden jaren doen gelden. Veel geleerden achten het zeer waarschijnlijk dat zowel de Griekse wijsgere als de eerste christenen zijn beïnvloed door het vedische denken. Pythagoras (circa 570-507 v. Chr.) heeft op zijn reizen India bezocht. Hij maakte kennis met wiskundige en astronomische inzichten waarmee India ver op de rest van de wereld vooruit was en bracht deze wijsheid naar Griekenland. Pythagoras was vegetariër. Socrates (470-399 v. Chr.) erkende de negatieve gevolgen van het eten van vlees. Zijn leerling Plato (427-347 v. Chr.) was ook vegetariër. Alle drie aanvaardden ze de eeuwigheid van de ziel en het begrip reïncarnatie.

Vanaf 327 v. Chr. maakte Alexander de Grote veldtochten door India die de Grieken nog verder in contact brachten met de Indiase beschaving. Veel van het gedachtegoed van de Griekse wijsgere toont opvallende overeenkomsten met opvattingen uit de vedische filosofie. Het is daarom merkwaardig en onvolledig dat verschillende algemene boeken over

filosofie beginnen met de Griekse filosofie i.p.v. de vedische filosofische traditie die eraan voorafgaat. Het is typerend dat, hoewel er aspecten van de Griekse filosofie later door het Westen zijn geadopteerd, men beginselen zoals reïncarnatie en vegetarisme links heeft laten liggen.

Recente ontwikkelingen in de wetenschap, onder meer op het gebied van de metafysica, psychologie en geneeskunde zijn niet zo nieuw als we ze bezien in het licht van de Veda's. Deze wetenschappen werden reeds duizenden jaren geleden in India onderricht. Tegenwoordig zijn velen vertrouwd met begrippen als *Ayur-veda*, yoga, meditatie, vegetarisme, reïncarnatie en karma. Boeken over deze onderwerpen worden veel verkocht. Niet iedereen beseft echter dat deze begrippen hun oorsprong in de vedische literatuur vinden.

De belangrijkste bijdrage van de vedische geschriften is dat ze de mens een dieper inzicht geven in zichzelf en zijn relatie met God en de andere levende wezens. Ze beschrijven het doel van het leven en de plaats van de mens in de kosmos. Ze beantwoorden alle fundamentele vragen van het leven. Juist in deze tijd, waarin materialisme almaar toeneemt, met vervreemding van onszelf en de natuur tot gevolg, is werkelijk inzicht in het leven van essentieel belang.

De diverse stromingen die deel uitmaken van het hindoeïsme erkennen allemaal de authenticiteit van de Veda's. Alle hindoes zijn daarom bekend met basisbegrippen als reïncarnatie, karma en vegetarisme.

De Perzen, die in 712 na Chr. India binnenvielen, waren de eersten die het woord 'hindoes' lanceerden, als benaming voor de bewoners aan de overzijde van de Indus-rivier. Het is

dus oorspronkelijk niet een religieuze maar een geografische benaming. Zij staat ook nergens in de Veda's vermeld. In de loop der eeuwen werd de term 'hindoeïsme' de benaming voor de veelheid van vedische religieuze stromingen die te vinden zijn op het Indiase subcontinent.

Omvang en inhoud van de Veda's

Oorspronkelijk werd de vedische kennis mondeling overgedragen. 5000 jaar geleden werd ze door Srila Vyasadeva (goddelijke samensteller) in het Sanskriet op schrift gesteld, aan het begin van het *Kali*-tijdperk. Hij kon voorzien dat deze kennis anders niet behouden zou blijven. Het tijdperk van *Kali* wordt gekenmerkt door het verval van de menselijke vermogens, met name het geheugen (zie blz. 94).

Srila Vyasadeva

Srila Vyasadeva wordt aanvaard als de literaire incarnatie van God. Hij ontving deze kennis van Narada Muni, de zoon en leerling van Heer Brahma. Heer Brahma ontving deze kennis van Sri Krishna Zelf. Hij vervulde het hart van Brahma in het begin van de schepping met vedische kennis (*Srimad Bhagavad Purana* 1.1.1). Vyasadeva verdeelde de oorspronkelijke vedische kennis over vier boeken: de *Rig-veda*, *Yajur-veda*, *Atharva-veda* en *Sama-veda*. Zij bevatten gezangen, gebeden en rituelen voor de verering van God en Zijn vertegenwoordigers. Srila Vyasadeva is ook de auteur van de 108 *Upanisads*, de *Vedanta-sutra*, de 18 *Purana's*, het *Mahabharata* en het *Srimad-Bhagavatam*. De vedische ge-

schriften vormen een zeer uitgebreide bibliotheek. Zo omvatten alleen al de 18 *Purana's* honderdduizenden verzen. De Veda's vermelden dat deze kennis door God aan de mensheid is geschonken als handleiding voor hoe te leven in deze wereld. Ze bevatten praktische, universele kennis over alle aspecten van het bestaan. De aanvullende geschriften die geschreven zijn door belangrijke vedische leraren die niet afwijken van de oorspronkelijke bedoeling van de vier Veda's, worden in de *Candokya Upanisad* beschreven als de vijfde Veda. Enkele van deze geschriften zijn de *Ayur-veda* over vedische geneeskunde en de *Jyoti-sastra* over astrologie – de invloed die de planeten uitoefenen op ons leven en op ons denken. De *Gandharva-veda* handelt over muziek en kunst, de *Artha-veda* over economische wetenschappen en de *Vastu-sastra* over de vedische bouwkunst ter bevordering van de fysieke gezondheid en het welzijn in het algemeen.

Het hogere doel van de Veda's is niet zozeer informatie, maar vooral transformatie om de ziel te bevrijden uit de kringloop van geboorte en dood en haar te verheffen naar de spirituele wereld.

अद्वैतमच्युतमनादिमनन्तरूपम्
आद्यं पुराणपुरुषं नवयौवनं च ।
वेदेषु दुर्लभमदुर्लभमात्मभक्तौ
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥

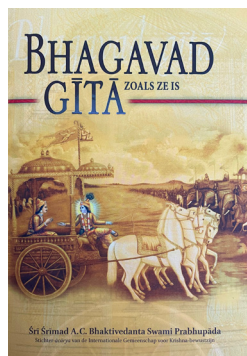
Voorbeeld van een Sanskriettekst (*Brahma-sambhita*, vers 33)

Het epos *Mahabharata* met daarin de *Bhagavad-gita*

800 v. Chr. kwam er literatuur uit handen van de Griekse schrijver Homerus zoals o.a. zijn Ilias en Odyssee. Wat veel westerse mensen niet weten is dat rond 2200 jaar daarvoor in India het beroemde 110.000 verzen tellende *Mahabharata* door Srila Vyasadeva geschreven is. *Maha-Bharata* staat voor 'Groot-India', de tijd dat India haar invloed over de hele wereld liet gelden. Ook nu is dit nog steeds het meest gelezen en populairste boek van India. Het *Mahabharata* (3000 v. Chr.) is ouder dan de Bijbel (1400 v. Chr.). Het is ook ouder dan de Koran (600 na Chr.). Het is qua inhoud een van de grootste boeken ter wereld en geniet steeds meer bekendheid buiten de grenzen van India. Het *Mahabharata* is een paar keer verfilmd. Bij vertoning op de televisie waren alle straten in India verlaten. De regisseur Peter Brook maakte er een vijf uur durend toneelstuk van dat een groot internationaal succes werd. Een hooggeplaatste gezagvoerder van de Engelse koloniale macht zei eens tegen een nieuwe soldaat die in India aankwam, dat als je India en haar bewoners wilt leren kennen, je het *Mahabharata* moet lezen en alles je dan vanzelf duidelijk zal worden.

Het bekendste boek van de Veda's, is de *Bhagavad-gita*, wat een onderdeel is van het *Mahabharata*.

De oudheid van de *Bhagavad-gita* is in de verzen van de *Gita* zelf beschreven. Al 5000 jaar vormt dit boek een uitdaging voor het bevattingsvermogen van grote denkers over de gehele

wereld. Het heeft mensen uit alle lagen van de bevolking en van diverse levensbeschouwingen geïnspireerd tot het streven naar spirituele vervolmaking. De *Bhagavad-gita* bestaat uit 700 verzen waarin de beroemde dialoog tussen Krishna en Arjuna op het slagveld van Kuruksetra beschreven staat. Krishna legt hierin het ABC van het spirituele leven uit. De *Bhagavad-gita* bevat de kern van het hindoe-denken. Het handelt over *dharmā*, wat staat voor plicht, het juiste handelen, respect voor de hele schepping en overgave aan God. De *Bhagavad-gita* leidt ons weg uit de wereldse illusie naar de spirituele werkelijkheid. De '*Bhagavad-gita zoals ze is*' van Srila Prabhupada, voorzien van zijn persoonlijk commentaar, is in meer dan 60 talen verschenen.

Het *Srimad-Bhagavatam* in 12 delen

Het *Srimad-Bhagavatam* (ook *Srimad Bhagavata Purana* genoemd) wordt gezien als de bekroning van Vyasadeva's werk en is beschreven als de room van alle vedische kennis. Hierin worden onder andere geschiedkundige gebeurtenissen beschreven die betrekking hebben op de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, Zijn verschillende incarnaties, Zijn relatie tot het universum, Zijn zuivere toegewijden en de mensheid.

Het epos de *Ramayana*

De *Ramayana*, het tweede grote epos uit India is in dichtvorm neergeschreven door de heilige en geleerde Valmiki. Het handelt over de overwinning van het goede over het kwade, over koninklijke plicht, echtelijke trouw, ouderliefde, broederlijke liefde en dienstbaarheid, oprechte vriendschap kortom over moreel, ethisch en voorbeeldig handelen op elk gebied.

Het verhaalt de geschiedenis van een van de belangrijkste incarnaties van Krishna, als kroonprins Rama van Ayodhya. Een dag voordat Hij tot koning gekroond zou worden volgde er, door toedoen van Zijn stiefmoeder, een veertienjarige verbanning naar het woud, samen met Zijn vrouw Sita en broer Lakshman. Het beschrijft de ontvoering van Sita door de demonische koning van (Sri) Lanka, Ravana, de zoektocht naar haar, haar heroïsche bevrijding door Rama met de hulp van Zijn toegewijde Hanuman en het leger van een bevriend vorst en hun triomfantelijke terugkeer naar Ayodhya, waar Rama met Sita aan Zijn zijde uiteindelijk tot koning wordt gekroond.

De *Ramayana* is de oorsprong van twee hindoe-festivals: Dussehra wat de overwinning op de demon Ravana herdenkt en Divali, waarbij de thuiskomst van Sita en Rama in Ayodhya met veel lichtjes wordt gevierd en als het nieuwjaar geldt voor de meeste hindoes.

Overdracht van de vedische kennis

Via spirituele erfopvolging (*parampara*) wordt deze kennis van leraar tot leerling overgedragen. De Veda's erkennen vier *vaisnava*-scholen (*sampradaya's*) namelijk: de Rudra-, Brahma-, Sri Lakshmi-, en Kumara-Sampradaya's, die allen hun oorsprong in Krishna vinden. In deze tradities wordt de kennis overgedragen door geautoriseerde geestelijk leraren (*acarya's*).

Ze zijn praktische voorbeelden van de vedische levenswijze en leiden een leven van zuivere dienstbaarheid aan God. Erkende leraren zoals Ramanujacarya (1017-1137), Madhvacarya (1239-1319), Caitanya Mahaprabhu (1486-1534) en meer recent Bhaktivinode Thakura (1838-1914), Bhaktisiddhanta Sarasvati Goswami (1874-1937) en A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada (1896-1977) hebben ervoor gezorgd dat de conclusie van de Veda's, om God te leren kennen en zich aan Hem over te geven, tot op heden onveranderd is doorgegeven (Bg.15.15 en 18.66).

De laatstgenoemde, Srila Prabhupada, de stichter van de internationale Hare Krishna gemeenschap, is een prominente schakel in deze lijn van leraren. Die lijn gaat terug tot Heer Brahma die de vedische kennis rechtstreeks van Krishna heeft ontvangen. De Hare Krishna gemeenschap is een van de Gaudiya vaisnava bewegingen die deze traditie voortzetten. De academische benaming van deze religieuze traditie luidt: Brahma Madhva Gaudiya Vaisnava Sampradaya.

De vedische renaissance

Aan het eind van de 15e eeuw verscheen in een brahmaanse priesterfamilie in West-Bengalen (India) Sri Caitanya Mahaprabhu. In verschillende vedische geschriften wordt Hij vermeld als een directe incarnatie van Krishna. Een van de redenen van Zijn verschijning was een renaissance te ontketenen in de devotionele tradities wereldwijd. Hij introduceerde de *sankirtan*-beweging, die het gezamenlijk chanten (zingen of reciteren) van de Hare Krishna mantra, van namen van God, over heel India verspreidde en al snel miljoenen volgelingen telde. Het doel van deze *sankirtan*-methode is liefde voor God te ontwikkelen door het gezamenlijk verheerlijken van Gods heilige namen. Hij benadrukte dit als de essentie van

alle vedische wijsheid. In de Veda's staat dat in het huidige tijdperk, *Kali-yuga*, zelfrealisatie het gemakkelijkst bereikt kan worden door het gezamenlijk zingen van de heilige namen van God. Sri Caitanya reisde door heel India en overal hield Hij uitbundige processies met begeleiding van muziekinstrumenten waaronder trommels en cimbalen, waarbij de Hare Krishna mantra ten gehore werd gebracht:

*Hare Krishna, Hare Krishna, Krishna Krishna, Hare Hare
Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*

De Hare Krishna beweging is een van de geautoriseerde Gaudiya Vaisnava bewegingen die deze traditie van Sri Caitanya voortzetten. Zij is er speciaal verantwoordelijk voor geweest dat deze traditie ook op de continenten buiten India bekendheid heeft gekregen.

In de tijd van Sri Caitanya werden niet-hindoes en leden van lagere kasten in India vaak gediscrimineerd en uitgesloten van religieuze activiteiten. Sri Caitanya ondervond her en der tegenwerking van de gevestigde brahmaanse priesterorde omdat hij iedereen de Hare Krishna mantra liet chanten hoewel het chanten van vedische mantra's in die tijd voor de leden van de lagere kasten verboden was. Oorspronkelijk begint de mantra niet met Hare Krishna maar met Hare Rama. Om de tegenwerking en kritiek van de brahmanen te omzeilen draaide Hij de mantra om zodat zij er geen aanspraak meer op konden maken dat het om een vedische mantra ging. Zo ontmantelde Hij die blokkade en kon het proces van zelfrealisatie wat Hij propageerde door iedereen beoefend worden, ongeacht iemands maatschappelijke status en levensbeschouwing. Dit chanten (zingen of reciteren) van de namen van God, is het fundament van de Hare Krishna gemeenschap.

Dans, muziek en schilderkunst

De traditionele dans- en muziekcultuur van India is oorspronkelijk ontstaan in en voor de tempels en richt zich daarom veelal op spirituele onderwerpen. Haar uitstraling is vol van emotie, diepgang en heeft zeer grote aandacht voor details. Ze is vooral bedoeld om de mens te helpen dichter naar zijn geluk, zijn ware zelf als ziel, en naar God te groeien.

De klassieke Indiase dansen *bharat natyam*, *odissi* en *kathak* beginnen wereldwijd in bekendheid te groeien en worden sinds enkele tientallen jaren door westerse mensen beoefend, evenals de klassieke Indiase muziek.

Tijdens de diensten in Hare Krishna tempels worden elke dag liederen gezongen met begeleiding van muziekinstrumenten zoals harmonium, cimbalen (*karatala's*) en trommels (*mridanga's*). Hierbij wordt regelmatig devotioneel gedanst.

Enkele muziekgroepen zijn geïnspireerd door de vedische wijsheid die ze verwerken in hun muziekteksten. Jeugdige toegewijden hebben zo bijgedragen aan de ontwikkeling van een nieuwe muziek- en levensstijl. Met hun muziek en voorbeeld (vegetarisme en meditatie) adviseren ze andere jongeren een zuivere levensstijl te volgen.

De vedische geschriften zijn voor diverse hedendaagse kunstenaars een nieuwe inspiratiebron geworden. Schilderijen

Devotionele zang begeleid met harmonium.

van toegewijden worden gebruikt als illustraties voor boeken, tijdschriften, tempeldecoratie en door de media. Enkele van deze schilderijen zijn te bezichtigen in Radhadesh, de Hare Krishna tempel in de Belgische Ardennen. Een overzicht van deze schilderkunst is o.a. te vinden in het boek *Krishna Art*.

Festivals en feestdagen

Naast de filosofie en diverse andere aspecten van de vaisnava-cultuur heeft Srila Prabhupada ook wereldwijd traditionele festivals geïntroduceerd. Deze festivals worden opgeluisterd met muziek, kleurrijke dans, toneelstukken en musicals van gebeurtenissen uit het *Srimad-Bhagavatam*, het *Mahabharata* en de *Ramayana*. Naast het traditionele toneel zijn er ook moderne toneelstukken.

Bharat Natyam dans,
door Gaura Nataraja.

Net als in elke andere religie zijn er jaarlijks terugkerende feestdagen. De data volgen het ritme van de maankalender en verschuiven daarom ieder jaar. Feestdagen worden uitgebreid gevierd met zang, dans, toneel, feestmaaltijden en kleurrijke processies. Op sommige feestdagen wordt tot 12 uur 's middags gevast, op andere feestdagen tot zonsondergang en op Krishna-Janmastami tot middernacht. Het vasten helpt om minder aandacht en tijd aan het stoffelijke te besteden en zich daardoor beter op het geestelijke te kunnen concentreren. Zo heeft men extra tijd voor meditatie, gebed, bezinning en geestelijke studie.

De belangrijkste vaisnava-feestdagen zijn:

<i>Krishna-Janmastami</i>	de verschijningsdag van Krishna
<i>Radhastami</i>	de verschijningsdag van Radharani
<i>Ramanavami</i>	de verschijningsdag van Rama
<i>Gaurapurnima</i>	de verschijningsdag van Caitanya Mahaprabhu
<i>Govardhana-puja</i>	de verering van de Govardhana-heuvel

Deze festivals worden wereldwijd en ook in de centra in Nederland en België gevierd. In Radhadesh, de tempel in de Belgische Ardennen, wordt het Krishna-Janmastami festival jaarlijks door enkele duizenden bezoekers bijgewoond. Andere belangrijke festivals zijn onder andere *Divali*, het lichtfeest waarbij Rama's terugkeer in Ayodhya wordt herdacht en voor hindoes een nieuw jaar begint. Ook is er het *Holi* festival, waarbij men elkaar uitbundig besproeit met felle kleurrijke poeder en zo blijmoedig de lente inluidt. In het Westen krijgen deze festivals geleidelijk ook bekendheid.

Een ander groot festival is het *Ratha Yatra* festival – de verering van Jagannatha, Baladeva en Subhadra Devi. Dit wordt inmiddels jaarlijks in vele wereldsteden gevierd. In India komen miljoenen pelgrims naar de stad Jagannatha Puri om dit feest mee te vieren. Het is een eeuwenoud festival ter verering van Krishna als Heer Jagannatha (Heer van het universum). Dit feest duurt enkele dagen. Hierbij worden door duizenden mensen in processie drie huizenhoge praalwagens aan touwen door de straten voortgetrokken. Het geheel wordt opgeluisterd met dans en muziek, terwijl aan de voorbijgangers gezegend voedsel (*prasadam*) wordt uitgedeeld. De tempel in Jagannatha

Puri (een van de oudste hindoetempels ter wereld) heeft negen keukens die beroemd zijn om hun heerlijke *prasadam*-maaltijden. Sinds mensenheugenis zijn religieuze processies in India een traditie.

Een vedisch huwelijk (*vivaha samskara*). Eerst trouwt men voor de wet en dan in de tempel waar het huwelijk spiritueel wordt gezegend.

Sacramenten (*samskara's*)

Samskara's zijn sacramenten of zuiveringsrituelen ter verbetering van het individu en de samenleving.

Samskara (*sam(s)*: volkomen, helen, heiligen; *kara*: maken) betekent iets volledig maken, heiligen, verfijnen of zuiveren. Het wordt ook 'afdruk op het geheugen' genoemd. Ze bevorderen het ontwikkelen van een spiritueel bewustzijn waardoor de ziel kan terugkeren naar de spirituele wereld. In alle authentieke religies zijn sacramenten terug te vinden. Hoewel ze per religie kunnen verschillen, is het doel overal hetzelfde, het heiligen van de persoon. Globaal telt het vaishnavisme veertig sacramenten, maar in de praktijk doet men vaak alleen de belangrijkste. Alle zijn gebaseerd op de *Kalpa Sutra's*, een van de aanvullende vedische geschriften. Aan het eind van zo'n ceremonie wordt samen met de aanwezigen een maaltijd gebruikt.

De meest gebruikelijke sacramenten zijn :

1. **Geboorte** (*jatakarma samskara*)
2. **Naamgeving** (*nam karana samskara*)
3. **Verloving** (*vagdanam samskara*)
4. **Huwelijk** (*vivaha samskara*)
5. **Overlijden** (*antyesti-kriya samskara*)
(crematie-ceremonie)

De verschillende **vaishnava-inwijdingen** (*harinama*-inwijding, de *brahmana*-inwijding en de *sannyasa*-inwijding) worden ook tot de *samskara's* gerekend. (zie woordenlijst).

Meer informatie:

The Book of Samskaras, Prema Rasa, BBT

HOOFDSTUK 2

Srila Prabhupada en ISKCON

A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada, ook wel bekend als Srila Prabhupada, werd in 1896 in Kolkata (Calcutta) geboren in een aristocratische familie. Zijn ouders waren beiden vaisnava's, toegewijden van Heer Krishna. Hij deed zijn studies (o.a. filosofie, Sanskriet en economie) aan de universiteit van Kolkata, huwde en was lange tijd gezinshoofd.

Om zijn vrouw en vijf kinderen te onderhouden was hij werkzaam in de medische sector.

In 1922 ontmoette Srila Prabhupada zijn spiritueel leraar Srila Bhaktisiddhanta Sarasvati Goswami, (1874-1937) de stichter van de *Gaudiya Math*, een vaisnava instituut waarvan er in India 64 centra door hem werden geopend. Srila Bhaktisiddhanta deed dit conform de instructie van Sri Caitanya Mahaprabhu die van 1486-1534 in India leefde en velen inspireerde in het Krishna-bewustzijn. Sri Caitanya Mahaprabhu legde met name de nadruk op het belang van het chanten van de Hare Krishna mantra, het zingen en reciteren van namen van God, en verzocht Zijn volgelingen er verder bekendheid aan te geven. Srila Bhaktisiddhanta verzocht Srila Prabhupada om zijn leven te wijden aan deze missie, o.a.

Srila Prabhupada

door de verspreiding van de vedische kennis in de Engelse taal. Srila Prabhupada heeft aan dit verzoek gehoor gegeven door de vedische kennis en het chanten van de Hare Krishna mantra in twaalf jaar tijd over de hele wereld te verspreiden.

In 1933, elf jaar na hun eerste ontmoeting, werd Srila Prabhupada in Allahabad officieel als zijn leerling ingewijd. In de daaropvolgende jaren hielp hij bij de missie van zijn spiritueel leraar, o.a. door het vertalen en becommentariëren van de *Bhagavad-gita* (het belangrijkste boek van de vedische literatuur). In 1944 begon hij met de uitgave van het Engelstalige tijdschrift *Back to Godhead*, waarvoor hij al het werk (schrijven, typen en drukproeven corrigeren) alleen deed. Daarna verspreidde hij de tijdschriften persoonlijk aan particulieren en onderwijsinstellingen. Het tijdschrift bestaat nog steeds. Ook in meerdere talen in India. Vanwege zijn grote geleerdheid en toewijding ontving Srila Prabhupada in 1947 van de Gaudiya Vaisnava Society de titel 'Bhaktivedanta' (geleerde in de conclusie van de devotionele traditie). In 1950, nadat hij zijn ouderlijke plichten had vervuld, trok hij zich terug uit het gezinsleven om zich meer te kunnen wijden aan studie, en het vertalen en becommentariëren van diverse vedische geschriften voor de predikmissie van zijn guru. Hij reisde naar de heilige plaats Vrindavana, waar hij gedurende een aantal jaren in zeer eenvoudige omstandigheden in de historische Radha-Damodara tempel woonde. In 1959 aanvaardde hij de onthechte levensorde (*sannyasa*) en werd een vaisnava-monnik. In de Radha-Damodara tempel begon Srila Prabhupada aan de vertaling met aanvullend commentaar van het *Srimad-Bhagavatam*, dat 18.000 verzen telt. In 1965, op 69-jarige leeftijd, vertrok hij op een vrachtschip van Kolkata naar de Verenigde Staten om de opdracht van zijn spiritueel

leraar te vervullen: het uitdragen van de vedische boodschap in Engelstalige landen. Met slechts 40 rupees op zak en een paar koffers met boeken arriveerde hij in New York. Om de eeuwenoude wijsheid van het vaisnavisme voor iedereen toegankelijk te maken, riep hij een organisatie in het leven.

ISKCON

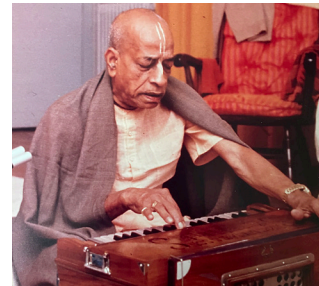
International Society for Krishna Consciousness

Op 11 juli 1966 tekende Srila Prabhupada in New York de papieren voor de registratie van ISKCON (Internationale Gemeenschap voor Krishna-bewustzijn).

De statuten vermelden de volgende doelstellingen:

1. Het overdragen van spirituele kennis onder brede lagen van de bevolking en onderricht geven in de technieken van het spirituele leven, met als doel de aantasting van de levenswaarden tegen te gaan en tot werkelijke eenheid en vrede in de wereld te komen.
2. Het overdragen van het Krishna-bewustzijn, zoals uiteengezet in de *Bhagavad-gita* en het *Srimad-Bhagavatam*.
3. Het verenigen van de leden van de gemeenschap om hen dichter bij God, Krishna, te brengen, waardoor zowel bij de toegewijden als bij de rest van de mensheid een bewustzijn wordt ontwikkeld, dat elke ziel een volkomen deeltje van God is (zie vredesformule blz. 153).
4. Het voorgaan in en aanmoedigen tot het gezamenlijk zingen van de heilige namen van God, zoals aanbevolen in het onderricht van Sri Caitanya Mahaprabhu.

5. Het vestigen van heilige plaatsen waar de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, Krishna, gediend wordt, ter inspiratie van de leden en alle andere mensen.
6. Het propageren van een eenvoudige en natuurlijke levenswijze.
7. Het uitgeven en verspreiden van tijdschriften, boeken en andere publicaties om bovenstaande doelstellingen te verwezenlijken.

Srila Prabhupada bespeelt het harmonium en de mridanga.

Geleidelijk aan kregen steeds meer mensen belangstelling voor de boodschap die Srila Prabhupada in zijn boeken, lezingen en interviews verkondigde. Men was vooral geïnspireerd door zijn voorbeeld en persoonlijkheid. In al zijn handelingen en activiteiten toonde hij zuivere liefde voor God. Hij was een uiterst gedisciplineerd en onbaatzuchtig persoon en vrij van afgunst. Hij had geen enkele belangstelling voor het verkrijgen van persoonlijke bezittingen, comfort of roem en zag zichzelf altijd als een nederige dienaar van God. Hij leefde strikt volgens de regels van het spirituele leven. Het was zijn gewoonte vroeg op te staan om vervolgens de Hare Krishna

mantra te reciteren en de vedische geschriften te vertalen. Al zijn activiteiten waren gericht op het volbrengen van zijn spirituele missie. Hij zei: “Ik ben hier, op deze gevorderde leeftijd gekomen in opdracht van mijn spiritueel leraar, om het Krishna-bewustzijn te verspreiden, dat iedereen werkelijk gelukkig zal maken.”

Verspreiding van het Krishna-bewustzijn

De maatschappelijke omstandigheden van de jaren ‘60 en ‘70 speelden een belangrijke rol in de grote belangstelling voor de traditie die Srila Prabhupada presenteerde. Na de tweede wereldoorlog leek materiële welstand zaligmakend en religie raakte op de achtergrond. Sindsdien is de maatschappij niet veel veranderd. Nog steeds wordt de mens voorgehouden dat economische ontwikkeling en consumptie de spil vormen voor een gelukkige en gezonde samenleving. Religie lijkt uit de tijd en overbodig geworden. Sommige wetenschappers beweren dat God niet bestaat en dat alles, in al zijn complexiteit, is voortgekomen uit een toevallige, reusachtige knal (de big bang) en uiteindelijk geen diepere zin en doel heeft.

De jongeren hadden in die tijd veel vragen waarop ze vanuit de maatschappij en de religieuze tradities van hun ouders geen bevredigend antwoord kregen. Zij zetten zich af tegen het opkomende materialisme en de oorlog in Vietnam. Het was de tijd van de hippies, de flower power, de Beatles en het verbreken van traditionele patronen. Velen van hen richtten hun aandacht op oosterse religie en denkwijzen. In dat klimaat introduceerde Srila Prabhupada het Krishna-bewustzijn en al vrij snel kreeg hij volgelingen. Onder de eerste generatie toegewijden bevonden zich veel jongeren. Ze waren afkomstig uit alle lagen van de bevolking. Voor velen was hij een vader,

die ze een doel en zin gaf in het leven en hen op het rechte spoor zette. Ze maakten kennis met eeuwenoude wijsheid en cultuur en kregen antwoorden op hun spirituele vragen. Veel van deze jongeren waren enthousiast en hielpen hem bij zijn missie en sommigen werden zijn leerlingen. Ze wilden, net zoals hij, spiritueel, zuiver en natuurlijk leven en geleidelijk leerde Srila Prabhupada ze de vedische leefregels en mantra-meditatie te beoefenen.

Tijdens zijn leven initieerde Srila Prabhupada ongeveer 4.700 mensen in deze monotheïstische traditie. Het is niet verwonderlijk dat de integratie niet altijd vlekkeloos verliep. De Hare Krishna gemeenschap kent immers naast diepe wijsheid ook hoge morele waarden, die in contrast staan met de losbandige moraal van toen en nu. Ook ontstonden er wel eens moeilijkheden door de onervarenheid van de nieuwe toegewijden. Desondanks verspreidde de beweging zich snel en hadden de toegewijden hun handen vol om alles in goede banen te leiden.

Met het oog op de toekomst vormde Srila Prabhupada een overkoepelend bestuur (de GBC, Governing Body Commission) die hem ook na zijn dood zou vertegenwoordigen. Voor de voortzetting van de traditie en het inwijden van nieuwe leerlingen binnen ISKCON had hij, terwijl hij nog leefde enkele van zijn discipelen aangesteld die namens hem nieuwe leerlingen aanvaardden en de inwijdingsceremonie verrichtten. Na zijn heengaan zouden nieuwkomers door hen worden ingewijd en hun persoonlijke discipelen worden. Inmiddels hebben meerdere personen zich als spiritueel leraar gekwalificeerd en zijn als zodanig door de GBC aanvaard. Srila Prabhupada heeft naast het oprichten van het bestuursorgaan zo ook zorg gedragen voor de voortzetting van het aanvaarden van nieuwe leerlingen binnen ISKCON.

Zijn heengaan in 1977 veroorzaakte in het begin onzekerheid en verwarring. Hierdoor rezen er problemen zowel op organisatorisch, als op persoonlijk en sociaal vlak. Geleidelijk aan leert men binnen ISKCON door de verschillende ervaringen en groeit de gemeenschap naar volwassenheid. Er wordt veel aandacht besteed aan verbetering, net zoals een schip op de oceaan voortdurend zijn roer moet corrigeren om de goede koers te blijven varen.

Srila Prabhupada als vertaler en commentator

De grootste verdienste van Srila Prabhupada is het vertalen van zo'n zestig gezaghebbende, klassieke, filosofische en godsdienstige boeken van de vedische kennis. Hij voorzag al deze vertalingen van een uitgebreid commentaar. In de academische wereld worden ze gewaardeerd om hun authenticiteit, diepgang en helderheid. Inmiddels zijn er in meer dan tachtig talen boeken van Srila Prabhupada beschikbaar. Ze worden op universiteiten en bibliotheken als studieboeken en naslagwerken gebruikt. De Bhaktivedanta Book Trust (BBT), de uitgeverij die in 1972 door Srila Prabhupada is opgericht, is dan ook uitgegroeid tot 's werelds grootste uitgeverij van literatuur op het gebied van Indiase godsdienst en filosofie (zie Guinness Book of Records).

Ondanks zijn gevorderde leeftijd reisde Srila Prabhupada in twaalf jaar tijd veertien keer de wereld rond om overal lezingen te geven en belangstellenden en toegewijden te adviseren over de praktische toepassing van de vedische wijsheid. Zijn bijdrage aan de verspreiding van de filosofie en cultuur van het vaishnavisme is uniek. Hij was een zuivere en bekrachtigde toegewijde van Krishna, waardoor hij het Krishna-bewustzijn volgens de vaishnava-traditie met de hulp van zijn boeken, zijn discipelen en zijn projecten over de hele wereld heeft kunnen verspreiden.

Vóór zijn heengaan verzekerde hij zijn leerlingen: “Alles wat jullie nodig hebben om je Krishna-bewustzijn te vervolmaken staat in mijn boeken.” Zijn boeken zijn gebaseerd op de leerstellingen van de voorgaande leraren (*acarya's*) en hun boeken zijn nog steeds beschikbaar en kunnen bestudeerd worden voor referentie. Overeenkomstig de wens van Srila Prabhupada zijn veel boeken van de voorgaande leraren door zijn volgelingen in het Engels vertaald.

In 1972 introduceerde Srila Prabhupada het vedische onderwijssysteem in het Westen. Sindsdien zijn er enkele vedische scholen opgericht. De meeste kinderen volgen echter het gewone plaatselijke onderwijs.

Herdenkingsmonument gebouwd ter ere van Srila Prabhupada in Mayapura, India.

Tot zijn heengaan op 14 november 1977 leidde hij ISKCON wat hij zag uitgroeien tot een wereldwijde gemeenschap met meer dan 100 tempels. Tegenwoordig heeft ISKCON zich verder ontwikkeld en zijn er nu meer dan 850 tempels en daarnaast academische centra, restaurants, predikcentra, Nama Hatta-huisprogramma's, eco-projecten en voedselhulpprojecten. In tegenstelling tot de begintijd, toen men de nadruk legde op het wonen in tempels, woont men tegenwoordig meer buiten de tempel op zichzelf en bezoekt de centra.

Het internet maakt het, via interessante sites, voor buitenstaanders gemakkelijk om thuis kennis te maken met het Krishna-bewustzijn, het in de praktijk toe te passen en met anderen te delen.

Sommige mensen dachten dat de Hare Krishna gemeenschap een tijdsbeeld was dat zou overwaaien na het heengaan van Srila Prabhupada in september 1977, maar ISKCON groeit geleidelijk verder.

ISKCON in Nederland en België

In 1969 bezocht Srila Prabhupada samen met zijn discipelen uit Londen, een studio van de Nederlandse televisie in Hilversum. Ze waren uitgenodigd voor een muzikaal optreden en een interview met TopPop.

Een jaar later werd in oktober 1970 in een flat in de Amsterdamse wijk Bijlmermeer, het eerste Hare Krishna centrum in de Benelux geopend. Van de Bijlmermeer verhuisden de toegewijden een paar maanden later naar een garage in de Bethaniënstraat die in korte tijd werd omgebouwd tot een tempel.

Er waren in december 1971 inmiddels 25 toegewijden. Eind juli 1972 bezocht Srila Prabhupada Nederland voor de tweede keer. Op de luchthaven Schiphol gaf hij een persconferentie

en later een lezing in het Krasnapolsky hotel. In augustus 1972 installeerde hij de Deities van Jagannatha, Baladeva en Subhadra en gaf inwijding aan een aantal volgelingen.

De tempelgemeenschap verhuisde in februari 1974 naar een pand op de Herengracht waarin later ook het vegetarisch restaurant 'Govinda' een plaats kreeg. Daar werd het op den duur te klein en uiteindelijk werd, na een vergeefse zoektocht naar iets geschikts en betaalbaars in Nederland, in 1980 de hoofdzetel verhuisd naar het kasteel Radhadesh in Septon in de Belgische Ardennen. Tegelijkertijd werd een pand op de Keizersgracht de nieuwe tempel voor Amsterdam. In 1987 verhuisde de tempel van de Keizersgracht naar de Ruysdaelkade en in 1991 naar de Van Hilligaertstraat.

Er kwamen ook centra in Den Haag, Rotterdam, Utrecht, Leeuwarden, Maastricht, Nieuwegein, Groningen, Eindhoven en Boxtel en er komen nieuwe bij.

In de grotere centra zijn er traditionele zondagfeesten en regelmatig cursussen en opleidingen zoals studie van vedische literatuur en beoefening van het Krishna-bewustzijn in de praktijk. Scholieren en studenten bezoeken ISKCON-centra en er worden door toegewijden presentaties op scholen en universiteiten gegeven. Toegewijden nemen soms deel aan beurzen e.d. die door anderen worden georganiseerd en aan interreligieuze bijeenkomsten. Er zijn ook mensen die op regelmatige basis (bijvoorbeeld wekelijks of een keer per maand) een bijeenkomst bij zich thuis of in een zaal houden, samen met andere geïnteresseerden uit hun omgeving om zo met elkaar het Krishna-bewustzijn te delen.

Sinds vele jaren worden er in Nederland en België in enkele grote steden jaarlijks in de zomer door ISKCON India-festivals georganiseerd, met een traditionele Ratha Yatra parade door de binnenstad. Hierbij kunnen de talrijke bezoekers en toeristen

de verschillende facetten van de Indiase cultuur leren kennen en samen genieten van een gratis vegetarische maaltijd.

Sinds 1978 is er een Hare Krishna centrum in Antwerpen waar men meditaties, gezangen en lezingen kan bijwonen. Eerst op de Katelijnevest en vanaf 1986 tot 2012 op de Amerikalei en vanaf 2014 op de Gloriantlaan in Antwerpen. Er zijn wekelijks op zondag culturele programma's met voordracht, zang, dans en een vedisch vegetarisch diner.

In Antwerpen is door de toegewijden in 2001 de eerste vegetarische beurs in België georganiseerd die 3000 bezoekers ontving. De toegewijden zijn ook actief op interreligieus gebied. In andere steden in België zijn er ook centra, o.a. sinds 1977 in Brussel, eerst in Rue Neufchatel, Braine-le-Château, de Kiekenmarkt, de Koninklijkelaan en nu in de Oudergemseleaan en worden er programma's bij mensen thuis gehouden.

De tempel Radhadesh in de Ardennen

In 1979 werd een oud kasteel aangekocht te Septon (Durbuy) in de Ardennen en in 1980 werd het officieel in gebruik genomen als tempel. Het kasteel en het omliggende domein kreeg de naam 'Radhadesh' (het land van Radha).

Dankzij de inspanningen van de toegewijden en de steun van de leden werd het in de loop der jaren volledig gerestaureerd. De toeloop van pelgrims, toeristen en scholen heeft de toegewijden ertoe aangezet om dagelijks rondleidingen te organiseren. Jaarlijks komen er tienduizenden bezoekers naar Radhadesh. Men kan er de mooie tempelkamer bezoeken, de Prabhupada-kamer en de kasteeltoren met een prachtig panorama over het domein en de streek. De ambachtelijke bakkerij van Radhadesh is in de loop der jaren bekend geworden vanwege haar smakelijke brood en koekjes. In het cafetaria en restaurant Govinda, staan uitsluitend vegetarische gerechten

Radhadesh in de Ardennen.

op het menu, bereid met groenten die de toegewijden voor een deel zelf verbouwen. Er is een grote Indiase boetiek met boeken, kleding, sieraden, beelden, posters, kunst, kruiden, ayurvedische producten, DVD's, CD's, muziekinstrumenten enz. Ook is er tegenover het kerkje bij het kasteel, een uitgebreide boekenwinkel genaamd Bhaktivedanta Library Services (BLS), waar o.a. vedische literatuur in verschillende talen en audiovisueel materiaal wordt verkocht.

Gastenhuis en cursussen

Om eens rustig op jezelf te zijn, of samen met familie of vrienden voor een retraite in de natuur van de Ardennen, biedt het gastenhuis van Radhadesh comfortabele kamers aan, ingericht met badkamer. Er is ook overnachting op slaapzalen mogelijk, met aparte zalen voor mannen en vrouwen. Het gastenhuis is in 2002 volledig in de stijl van het kasteel gebouwd. Het is speciaal gedaan voor de congregatie, cursisten en mensen die

iets meer willen weten over het Krishna-bewustzijn, en om deel te kunnen nemen aan de dagelijkse meditaties. Regelmatig worden er cursussen en activiteiten aangeboden die voor iedereen toegankelijk zijn o.a. *kir-tan*-muziek-weekends, vedische vegetarische kookcursussen, vedische filosofie en *bhakti-yoga*, *Ayur-veda*, *hatha-yoga*, klankschalen en muzieklessen. In de nieuwsbrief van Radhadesh staat up-to-date info.

Het gastenhuis / Retreat Center in Radhadesh.

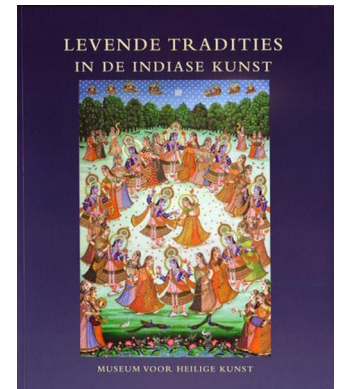
Studenten van het college.

Vedische opleidingen in Radhadesh

Sinds september 2002 biedt het Bhaktivedanta College opleidingen aan voor degenen die deze cultuur dieper willen bestuderen o.a. op het gebied van vedische filosofie en theologie, ethiek, bhakti-yoga, ayurveda gezondheidsleer, hatha-yoga, het bespelen van traditionele muziekinstrumenten, zang, dans en vedische kookkunst. Deze opleidingen zijn deels ter plaatse en sommige online te volgen.

Museum voor sacrale kunst MOSA

In 2009 is in Radhadesh het Museum voor sacrale kunst geopend, MOSA – Museum of Sacred Art. Er is prachtige schilder- en beeldhouwkunst te bewonderen met devotionele thema's uit het oude India. De meeste zijn gemaakt in traditionele Indiase stijl en er is ook hedendaagse kunst.

'Levende Tradities in de Indiase kunst' is een fraai boek van de collectie. Er zijn ook andere Indiase kunstboeken met zowel klassieke als moderne kunst.

ISKCON in India

Na twee jaar het Krishna-bewustzijn in Amerika verkondigd te hebben, keerde Srila Prabhupada in 1967 om gezondheidsredenen met zijn eerste Amerikaanse volgelingen terug naar India. Na zijn herstel vervolgde hij zijn missie in Amerika en in 1970 ging hij met een grote groep naar India om ook daar ISKCON-centra te openen. Hij baarde er veel opzien, omdat de mensen met hun eigen ogen konden zien dat mensen van buiten India de

vedische cultuur in al haar aspecten omarmd hadden. Men vroeg hem overal om voordrachten te geven, die soms door tienduizenden mensen werden bijgewoond. Srila Prabhupada gaf ook de aanzet tot de bouw van verschillende tempels in India. Onder zijn leiding werd in Mayapura (West-Bengalen) begonnen aan de bouw van een groot tempelcomplex, compleet met woningen en winkels, wat sinds die tijd geleidelijk aan het uitgroeien is tot een vedisch modeldorp. Dankzij zijn inspanningen is Mayapura een van de beroemdste pelgrims-oorden van Noordoost-India geworden.

In Vrindavana, Krishna's geboorteplaats, zorgde hij voor de bouw van de Krishna Balarama tempel en een gastenhuis. In Mumbai bevinden zich drie Hare Krishna tempels waarvan een met hotel, restaurant, cultureel centrum en een academisch centrum (Bhaktivedanta Institute). Daarnaast werden er op andere plaatsen kleinere centra geopend.

Sinds 1996 zijn er nieuwe tempels gebouwd onder andere in New Delhi, Bangalore, Ahmedabad, Bubhaneswara, Ujjain en Tirupati. Als dank voor zijn dienst aan het behoud en de verspreiding van de spirituele cultuur en traditie van India, heeft de regering van India ter ere van de eeuwfeestviering van Srila Prabhupada's geboorte een postzegel uitgebracht met zijn afbeelding erop en later een munt voor zijn 125e verjaardag.

ISKCON wereldwijd

In India gaan miljoenen mensen naar de ISKCON tempels om hun geloof te beoefenen en hun ceremoniën (voor huwelijken e.d.) te laten verzorgen. In de tempel in Mumbai komen op de belangrijkste feestdag van het jaar, Janmastami, de geboortedag van Krishna, honderdduizenden bezoekers.

Het bouwen van tempels wordt mede mogelijk gemaakt door financiële steun van hindoes in en buiten India. Zij zijn lid-donateur van ISKCON. Naast financiële steun helpen zij door het inschakelen van architecten en andere experts. In de jaren '80 heeft ISKCON in Zuid-Afrika, waar veel hindoes wonen, een fraaie tempel gebouwd op een plaats waar voortdurend rassenconflicten waren. Het is de *Temple of Understanding*. Er komen dagelijks vele bezoekers van allerlei rassen en nationaliteiten. In 2006 is er in Auckland, Nieuw Zeeland, een nieuwe tempel geopend. In Hongarije is een tempel en ecodorp en een vedische universiteit, Bhaktivedanta College genaamd.

Iskcon tempel met vedisch planetarium in Mayapura, India.

De grotere ISKCON-tempels worden dagelijks bezocht voor erediensten, meditatie, retraite, culturele evenementen en als bezienswaardigheid door toeristen. In Los Angeles, Detroit en Delhi zijn er vedische musea waar op een driedimensionale manier de *Bhagavad-gita* wordt uitgebeeld. Het museum van Detroit is een schenking van een van de leden van de Hare Krishna gemeenschap, Ambarish dasa (Alfred Ford, de achterkleinzoon van de autofabrikant Henri Ford). Hij is sinds de jaren zestig een ingewijde discipel van Srila Prabhupada. Dat het Krishna-bewustzijn over de hele wereld verspreid zou worden werd 500 jaar geleden reeds voorspeld door Heer Caitanya Mahaprabhu (blz. 114). Hij zei dat in de toekomst Krishna's namen in elke stad en dorp over de gehele wereld gehoord gaan worden.

Door het publiceren van boeken en door de mogelijkheid te bieden om de praktijk toegepast te zien in tempels, boerderijgemeenschappen en bij mensen thuis, kan deze waardevolle cultuur behouden blijven. Voor de adressenlijst van alle tempels wereldwijd zie www.krishna.com

ISKCON en de media

Vanaf het begin van de officiële oprichting van ISKCON in juli 1966 is de Hare Krishna gemeenschap wereldwijd regelmatig in de belangstelling van de media geweest. Dankzij de Beatles, met name George Harrison, kreeg de Hare Krishna maha-mantra via een muzikale hitsingle, die in Engeland bij Top of the Pops en op verschillende andere hitparades in de wereld lange tijd nr. 1 stond wereldwijde bekendheid. Ook verschenen de toegewijden in verschillende films. Op de Nederlandse en Belgische televisie zijn er regelmatig programma's rond de Hare Krishna beweging geweest zoals o.a. in een Nederlandse documentaire met Patty Brard, in de

Belgische documentaire 'in Godsnaam' van Annemie Struyf en in 2021 met Frans Bauer. De jaarlijkse Ratha yatra outdoor-festivals die wereldwijd gehouden worden, de *harinama*-processies en de *pada-yatra* voettochten trekken regelmatig de aandacht van de media.

Annemie Struyf en Tarunyamrita (Rita) tijdens de TV opname 'In Godsnaam'.

In Polen vindt er jaarlijks een muzikaal Woodstock-festival plaats dat door tienduizenden jongeren wordt bezocht en veel media aandacht geniet. De toegewijden werken mee met de organisatoren door theatervoorstellingen en muziekoptredens te verzorgen. Daarnaast delen ze gedurende het festival elke dag duizenden gratis vegetarische warme maaltijden uit.

In Engeland is er de jaarlijkse Divali-viering op het stadhuis in Londen wat regelmatig media aandacht krijgt. De toegewijden maken deel uit van de delegatie van de hindoeïe gemeenschap en verzorgen veelal de vegetarische catering. In Zuid-Afrika trokken de toegewijden van Hare Krishna Food for Life in aanwezigheid van Nelson Mandela bij een Rainbowfestival in een groot sportstadion media-aandacht door er aan tienduizenden schoolkinderen van allerlei verschillende rassen en levensbeschouwingen een gratis warme vegetarische maaltijd aan te bieden.

Op het India Festival in Antwerpen op de Groenplaats wordt de Ratha Yatra kar door Hare Krishna toegewijden en het publiek voortgetrokken tijdens de processie door de stad.

In India werd op de Nationale Televisie het verfilmde leven van Srila Prabhupada uitgezonden.

Tijdens zijn missionaire activiteiten, met name in het Westen gedurende de periode van 1965 tot 1977, genoot Srila Prabhupada, als de stichter van de Hare Krishna beweging, waar hij ook maar verscheen veel media-aandacht. Hij bezat een natuurlijke aanleg om de visie van ISKCON op een heel plezierige en ontspannen manier aan het publiek te presenteren. Ofschoon van nature openhartig, vriendelijk en dienstbaar, was hij niet bereid om toegevingen of aanpassingen te doen als het om de filosofie ging die hij vertegenwoordigde. Een van zijn motto's was dat de zuivere presentatie van de filosofie tevens de kracht was waarmee deze zich verspreidde. Zijn kracht lag in behoudendheid en gelijktijdig liberaal, flexibel en vernieuwend zijn. Bij de vele radio- en televisie-interviews gaf Srila Prabhupada de journalisten vaak persoonlijk onderricht in de filosofie en de levenswijze van het Krishna-bewustzijn. Deze persoonlijke benadering, zijn diepe kennis, spirituele liefdevolle uitstraling en gevoel voor humor maakten een sterke indruk op hen.

De aandacht in de media werd ook versterkt door het opvallende, kleurrijke en exotische uiterlijk van de toegewijden. Het typische gladgeschoren hoofd van de mannen met het traditionele vaisnava-monnikenstaartje trok extra aandacht.

ISKCON staat altijd open voor objectieve journalistiek.

HOOFDSTUK 3

Beknopt overzicht van de filosofie

Inleiding en verwijzing: Wetenschap en zelfrealisatie

Voordat wij verder gaan met hoofdstuk drie en u hierin een beknopt overzicht van de filosofie geven, willen wij voor bepaalde mensen eerst een verwijzing geven die het makkelijker maakt om het boek tot het einde toe te blijven lezen.

Mensen die niet of weinig in contact zijn geweest met religie en twifelen aan het bestaan van God, en voor degenen die agnostisch of humanistisch gezind zijn of voor hen die vanwege wetenschappelijke, filosofische of om andere redenen niet in een Allerhoogste God geloven en zich meer aangetrokken voelen tot de evolutietheorie van Darwin, de oerknaltheorie of aanverwante theorieën is het aan te raden

Voordracht over de vedische filosofie.

om eerst hoofdstuk tien van dit boek door te nemen. Hierin worden o.a. de achtergrond en de uitgangspunten van de vedische benadering van wetenschap behandeld.

Deze uitgangspunten zullen de lezer een dieper en ruimer perspectief bieden van de onderwerpen die verder in dit boek ter sprake komen. Zo wordt voorkomen dat men deze kennis alleen maar als een van de vele zaken waarin men kan geloven zal benaderen, terwijl ze meer wetenschappelijk gegrond is, dan men op het eerste gezicht zou verwachten.

De plaats van ISKCON binnen het hindoeïsme

Het hindoeïsme is de oudste, nog levende, spirituele traditie ter wereld. Haar oorsprong is in India, maar haar invloed is over de hele wereld terug te vinden. Miljoenen mensen hebben verschillende aspecten van de hindoeicultuur in hun leven opgenomen. Het hindoeïsme is o.a. beroemd om haar filosofie, dans, muziek, yoga, ayurvedische geneeskunde, kleding en vegetarische keuken. Het is de derde grootste religie ter wereld, met ongeveer 1.2 miljard volgelingen waarvan er 90 miljoen buiten India wonen. Hiervan zijn 650 miljoen vaisnava-hindoes. Andere oosterse tradities zoals het jainisme en boeddhisme (beiden ontstaan 500 voor Chr.) zijn voortgekomen uit de vedische cultuur.

De Hare Krishna gemeenschap maakt deel uit van het vaisnavisme, wat een monotheïstische hoofdstroming is binnen het hindoeïsme. Om een goed begrip te krijgen van de positie die de Hare Krishna gemeenschap inneemt binnen het hindoeïsme, kan men een vergelijking maken met andere religies en hun vertakkingen. Zo kan men bijvoorbeeld binnen het christendom verschillende vertakkingen onderscheiden zoals de katholieken, protestanten, orthodoxen, anglicanen en evangelisten. Binnen zo'n vertakking zoals de katholieke

kerk, onderscheidt men dan weer verdere vertakkingen zoals de verschillende kloosterorden o.a. de jezuïeten, franciscanen, trappisten en karmelieten met hun specifieke benaderingen van de christelijke theologie. Zo kent men binnen het hindoeïsme ook verschillende vertakkingen:

1. **Vaisnavisme.** De verering van Visnu is de oudste monotheïstische traditie ter wereld. Visnu is een expansie van Krishna, de Alaantrekkelijke. Krishna is de bron van alle incarnaties, o.a. Rama (*Srimad-Bhagavatam* canto 1.3.28).
2. **Shaivismisme.** De verering van Heer Siva (Shiva). Hij maakt deel uit van de Trimurti: Brahma is het scheppend principe, Visnu is de instandhouder, Siva is de vernietiger waarna er weer een nieuwe creatie begint. Het vaisnavisme beschouwt hem als de grootste dienaar van Visnu.
3. **Shaktisme.** De verering van Durga, Ma, de personificatie van moeder natuur, de materiële energie. Zij is de gemalin van Heer Siva. Haar vormen omvatten o.a. Parvati, Kali en Maha-maya.

De meeste hindoes behoren tot een van de drie bovengenoemde stromingen. De Hare Krishna gemeenschap vertegenwoordigt een stroming binnen het vaisnavisme, het Gaudiya-vaisnavisme, waarbij Sri Krishna, die de wereldberoemde *Bhagavad-gita* 5000 jaar geleden heeft gesproken, centraal staat. De *Bhagavad-gita* wordt door alle grote Indiase spirituele leermeesters algemeen aanvaard als de essentie van de vedische kennis. Hierin worden de vijf basisonderwerpen van kennis beschreven. Inzicht in deze kennis leidt tot zelfrealisatie.

Deze vijf basisonderwerpen zijn:

Isvara : de allerhoogste bestuurder (God)

Atma : de ziel

Prakriti : de stoffelijke (materiële) natuur

Kala : de eeuwige tijd

Karma : de wet van actie en reactie, oorzaak en gevolg

Wat is zelfrealisatie?

Zelfrealisatie begint met: weten wie God is, wie wij zijn, wat de stoffelijke natuur is waarin we leven, wat de tijdsfactor is, wat handelen inhoudt en hoe deze vijf functioneren en tot elkaar in relatie staan. Als we dit begrijpen, kunnen wij op de juiste wijze handelen, zonder gebonden te raken en uiteindelijk liefde voor God ervaren.

De *Bhagavad-gita* is een dialoog tussen Sri Krishna, de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods en de mens, Arjuna, een toegewijde vriend van Krishna. Arjuna verkeerde in spirituele nood, zoals ieder van ons kan overkomen, en Krishna onderrichtte hem over de tijdloze kennis der zelfrealisatie.

De ziel en het lichaam

Het eerste wat Krishna aan Arjuna uitlegde was het verschil tussen lichaam en ziel. Dit is het ABC van geestelijk onderricht, de basis van elk spiritueel inzicht. Het lichaam is stoffelijk en de eigenschap van alle stoffelijke dingen is dat ze tijdelijk zijn. De ziel is echter spiritueel en eeuwig van nature. In de *Bhagavad-gita* zegt Krishna over de ziel:

“Nimmer was er een tijd waarin Ik niet bestond, noch jij, noch al deze vorsten; noch zal er in de toekomst ook maar één van ons ophouden te bestaan.” (Bg. 2.12)

“Weet dat hetgeen waarvan het hele lichaam doordrongen is, onvernietigbaar is. Niemand is in staat de onvergankelijke ziel te vernietigen.” (Bg. 2.17)

“De ziel kent geboorte noch dood. Ze houdt nimmer op te bestaan. Ze is ongeboren, eeuwig, onsterfelijk en oorspronkelijk. Ze gaat niet dood wanneer het lichaam wordt gedood.” (Bg. 2.20)

“Geen wapen kan de ziel ooit in stukken snijden, noch kan ze door vuur worden verbrand, door water verdrinken of door de wind verdroogd.” (Bg. 2.23)

“De levende wezens (de zielen) in deze geconditioneerde wereld zijn eeuwige deeltjes van Mij.” (Bg. 15.7)

Dus hetgeen wat we ‘ik’ noemen, verschilt van ons lichaam. We zijn niet ons lichaam, maar de atomische levensvonk, die in het lichaam verblijft en het bezielt.

Het individuele zieledeeltje is een spiritueel atoom en is kleiner dan een materieel atoom. De hoeveelheid spirituele atomen is ontelbaar. In de Veda's staat:

“De ziel die atomisch van omvang is, kan worden waargenomen door een volmaakt gebruik van de intelligentie. Ze bevindt zich in het hart en zweeft daar in vijf soorten lucht (prana, apana, vyana, samana en udhana). Vandaar verspreidt ze haar invloed door het hele lichaam.” (Mundaka Upanisad. 3.1.9)

In ons hele lichaam ervaren we bewustzijn en dit bewustzijn is het symptoom en het bewijs van de aanwezigheid van de ziel.

Evenzo geeft het zonlicht de aanwezigheid van de zon aan. De vibratie van de ziel is over het hele lichaam waarneembaar als bewustzijn. Daarom is alles wat leeft, alles wat bewustzijn heeft, bezielt.

De ziel is enkel in staat om de gevoelens van pijn en welbehagen van zijn eigen lichaam te ervaren en niet dat van een ander lichaam. Daarom is ieder lichaam afzonderlijk de belichaming van een individuele ziel.

Alle energieën die in het lichaam circuleren worden vanuit het hart door de ziel aangestuurd. De bloedlichaampjes die zuurstof aanbrengen van de longen, krijgen hun energie van de ziel. Wanneer de ziel haar positie verlaat komen de activiteiten van het bloed en alle andere lichamelijke processen tot stilstand.

We *zijn* een ziel en we *hebben* een lichaam, net zoals we een hand en een been *hebben*. We zeggen niet dat we onze hand of ons been zijn. Er is een verschil tussen de bezitter en hetgeen men bezit. Bij een overlijden zegt men ook “Zij (de ziel) is heengegaan, wat rest is het stoffelijke overschot.”

Ons lichaam verandert voortdurend. Constant sterven er oude cellen af en worden er nieuwe opgebouwd. Elke zeven jaar worden praktisch alle cellen van het lichaam vervangen en krijgt men daardoor een vrijwel nieuw lichaam, maar de ziel blijft hetzelfde. Soms is er sprake van een abrupte, gedeeltelijke lichaamsverandering als gevolg van een ziekte of ongeluk. Sommige mensen raken een arm of been kwijt, anderen krijgen een ander hart ingeplant, maar nog steeds zijn ze dezelfde persoon. De ziel en het lichaam zijn totaal verschillend van aard, net als een bestuurder en een auto van elkaar verschillen. Het lichaam is het voertuig van de ziel.

De evolutie van de ziel, reizend door de 8.400.000 verschillende levensvormen.

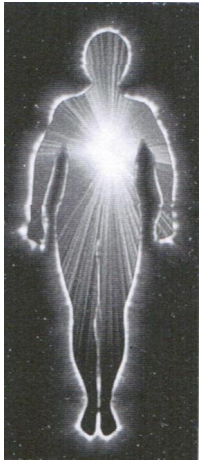
Het is een omhulsel dat om de ziel heen zit als een kledingstuk, vandaar het woord lichaam, likhaam, lijkhemd. (Van Dale etymologisch woordenboek)

De fijnstoffelijke geest en de ziel: twee verschillende begrippen

Wanneer er in verschillende religies over de geest wordt gesproken, wordt hiermee veelal de ziel bedoeld. Hierdoor kan over deze begrippen gemakkelijk verwarring ontstaan omdat in andere spirituele tradities zoals o.a. in het hindoeïsme met het woord geest het subtiele, fijnstoffelijke lichaam wordt bedoeld. De fijnstoffelijke geest is het denken, willen en voelen van de ziel wat door de materiële wereld is beïnvloed. Door deze materiële gedachten en verlangens blijft men verbonden met de materiële wereld. Dit is de oorzaak dat de ziel verhuist van het ene stoffelijke lichaam naar het andere. Wanneer de ziel zich heeft bevrijd van het materiële denken, willen en voelen hoeft die ziel niet wedergeboren te worden in de stoffelijke wereld. Spiritueel leven dient ons te brengen naar het niveau van spiritueel denken, willen en voelen.

In deze uitgave is het woord 'geestelijk' op de meeste plaatsen vervangen door 'spiritueel'. De vedische definitie van de woorden ziel, geest en spiritueel zijn achteraan in de woordenlijst omschreven. De ziel is zuiver spiritueel, de materiële geest is fijnstoffelijk en het lichaam is grofstoffelijk. Vanuit de geest (in het Engels *mind*, in het Sanskriet *manas*) worden de activiteiten van de zintuigen geleid. De geest behoort door de intelligentie geleid te worden en de intelligentie door de ziel. Men kan de ziel vergelijken met de gebruiker van een computer, de geest met de programma's, de keuzemogelijkheden die in de computer aanwezig zijn, de software, en het lichaam met de computer zelf, de hardware.

Als ziel zijn we onsterfelijk maar het lichaam waarin we verblijven, is tijdelijk en materieel. Door vele levens in langdurig contact met de materie te zijn en door de huidige materiële invloed in ons leven, vergeten we onze ware aard en denken

we dat we ons lichaam zijn, en dus een product van deze materiële wereld. Het is te vergelijken met het kijken naar een spannende film. We vereenzelvigen ons met de personen in het verhaal, en naargelang de omstandigheden zijn we angstig, verdrietig of blij. We gaan erin op en vergeten dat we in een filmzaal zitten of naar een computerscherm kijken. Op dezelfde manier gaan we zo op in de materie dat we vergeten dat we een spirituele ziel zijn en spirituele behoeften hebben. Meestal zijn we bezig de verlangens van het lichaam en de geest te vervullen. Dit geeft echter geen voldoening aan ons zelf,

de ziel. Dit is de oorzaak van de meeste frustraties en depressies en van vele andere problemen.

In de Veda's staat, dat om evenwichtig en gelukkig te kunnen leven, we allereerst met onze intelligentie onze geest moeten leiden en beheersen. Dan is er de rust en ruimte om de spirituele behoeften van onszelf, onze ziel, te leren kennen. En die te vervullen is van essentieel belang voor een gelukkig leven.

Wie en wat is God?

Mensen die geen religie volgen of meer agnostisch zijn ingesteld, uiten soms wel een vermoeden of hoop dat er iets meer moet zijn dan alleen maar materie, de zichtbare wereld. Men zegt wel "Ik geloof wel dat er iets meer is", maar ze kunnen

dit niet helder definiëren en zeggen dan "Ik weet niet of er een God bestaat."

De mensen die wel gelovig zijn en zich met een bepaalde religie identificeren hebben over het algemeen een vaag idee over God (God de Vader voor het christendom) en kunnen of mogen geen duidelijke omschrijving van God geven. In sommige stromingen van het christendom wordt Jezus Christus volledig vereenzelvigd met God. De Veda's stellen echter dat men de vertegenwoordiger van God met hetzelfde respect dient te bejegenen maar niet volledig mag vereenzelvigen met God. Door Jezus' liefde voor en zijn volledige overgave aan God werken Gods krachten door Jezus heen. Hij zei: "Ik doe dit alles vanwege mijn Vader." Toen de apostelen vroegen: "Wanneer komt de dag des oordeels?" zei Jezus: "Dat weet niemand, dat weet zelfs de zoon niet, dat weet alleen de Vader." Dit is een van de passages waar hij een duidelijk onderscheid maakt tussen zichzelf en God. Een vertegenwoordiger van de koning heeft diens machtiging en dient met hetzelfde respect behandeld te worden, maar wordt hierdoor niet de koning zelf. Het is bekend dat Mohammed die 600 jaar na Christus kwam, zijn volgelingen verbood om na zijn heengaan een beeld van hem te maken uit bezorgdheid dat ze hem als God zouden gaan vereren. In de beginperiode van de Hare Krishna gemeenschap probeerden een aantal volgelingen de stichter Srila Prabhupada ook volledig gelijk te stellen met God, wat Srila Prabhupada direct afkeurde. Hij zei: "Ik ben de dienaar van God." Woordenboeken definiëren God als 'het Opperwezen, de Schepper, de Geest waarin en waardoor alles is'. In de meeste religies wordt de persoonlijkheid en gedaante van God niet of nauwelijks besproken noch beschreven. In de vedische geschriften kan men over God gedetailleerde informatie vinden, met name in het *Srimad-Bhagavatam*.

Sommige filosofen, wetenschappers en religieuze mensen beperken God door slechts Zijn eigenschappen te vermelden. Ze zeggen dan dat Hij energie, liefde, licht en de bron van alles is, zonder Zijn persoonlijkheid en gedaante te benoemen. Toch zijn er in de geopenbaarde geschriften zoals de Veda's, de Torah, de Bijbel en de Koran verschillende beschrijvingen te vinden in relatie tot de gedaante en persoonlijkheid van God.

Zo wordt God in de Veda's, met name in het tiende canto van het *Srimad-Bhagavatam*, beschreven als een aantrekkelijke, eeuwig jeugdige Persoon, die niet stoffelijk is, maar volkomen spiritueel, onsterfelijk en onbegrensd. De *Bhagavad-gita* (7.7) openbaart dat de diepste kern van waarheid een Bovenzinnelijk Albewust Persoon is.

Eén van de 99 namen van Allah is Al-Djalil, wat betekent: *'God die uniek en ongeëvenaard is in Zijn schoonheid en majesteit'* (De 99 Schone Namen van Allah, Zahurul Hassan Sharib, 1992, Moslim-infocentrum, Den Haag).

In de Bijbel staat:

God schiep de mens naar Zijn beeld en gelijkenis .
(Genesis 1.26).

Dit zijn citaten uit geopenbaarde geschriften waaruit we kunnen opmaken dat God een op een mens gelijkende gedaante heeft, echter geen tijdelijke, materiële gedaante, maar een eeuwige, spirituele gedaante.

Omdat onze lichamen problemen geven, ziek worden en op den duur sterven, concludeert men soms dat God geen lichaam kan hebben, dat Hij vormloos is. Maar aangezien God almachtig is, kan Hij Zich in eender welke gedaante manifesteren. Dit

ontkennen is zeggen dat God niet almachtig is. Beweren dat God geen gedaante heeft, zou er bovendien op neerkomen dat de mens iets méér heeft dan God, nl. een gedaante. Dit is echter onmogelijk, omdat God de bron van alles is. Hoe kan de bron van alle vormen geen vorm hebben? Alles wat van Hem uitgaat is per definitie ook in Hem aanwezig, maar dan in zuivere, spirituele vorm. Dat God een spirituele gedaante heeft, betekent niet dat Hij hierdoor beperkt wordt en Zijn aspect van alomtegenwoordigheid verloren gaat. In de Veda's wordt dit vergeleken met de zon: ook al heeft de zon een vorm, toch is het licht en de warmte van de zon overal in het universum aanwezig. God is overal vertegenwoordigd door Zijn energieën, en ook al daalt Hij soms Zelf neer of laat Hij Zich vertegenwoordigen door door Hem bekrachtigde zielen zoals bijvoorbeeld Abraham, Boeddha en Jezus, toch verblijft Hij tegelijkertijd altijd in Zijn eeuwige, spirituele verblijfplaats. Hij is daar in Zijn oorspronkelijke, spirituele gedaante.

In allerlei teksten van de Veda's wordt gesproken over God als de Absolute Waarheid, als de bron waaruit alles voortkomt en waarin alles rust. Hij heeft Zelf geen oorsprong, begin noch einde. Omdat Gods kwaliteiten oneindig zijn, wordt Hij ook wel Bhagavan genoemd. Bhagavan wil zeggen: Hij die de zes volheden in onbegrensde mate bezit. Deze volheden zijn: wijsheid, schoonheid, roem, macht, rijkdom en onthechting. Zijn schoonheid omvat zowel Zijn uiterlijke als Zijn innerlijke schoonheid. Hij is aantrekkelijk mede omdat Zijn liefde voor alle zielen onvoorwaardelijk en oneindig is. Ieder van ons kan deze kwaliteiten voor een deel hebben maar God heeft ze in oneindige mate.

In de Veda's vindt men gedetailleerde beschrijvingen over Gods specifieke eigenschappen, gedaanten en activiteiten.

Omdat Zijn aard onbeperkt, en een uitleg in woorden over Zijn persoonlijkheid altijd ontoereikend is, kan de volheid en glorie van Zijn totale wezen nooit volledig worden bevat. Toch kan men God op ieder moment persoonlijk benaderen. Ook de oceaan kunnen we benaderen en aanraken en van haar grootsheid genieten, terwijl we haar werkelijke omvang niet kunnen waarnemen.

Er zijn negen manieren om God toegewijd te benaderen: horen over God, het verheerlijken en herinneren van God, het dienen van Gods toegewijden, het vereren van de *murti's*, het opzenden van gebeden, jezelf als eeuwige dienaar van God beschouwen, God als allerhoogste vriend aanvaarden en jezelf geheel aan Hem overgeven in de wetenschap dat je een eeuwige deeltje van God bent en Hem daarom toebehoort.

De drie aspecten van God: Brahman, Param-atma en Bhagavan

Volgens de vedische literatuur is God één, hoewel Hij kan worden begrepen in drie fasen van toenemend inzicht:

1e fase: Brahman-realisatie

In de eerste fase begrijpt men God als een onpersoonlijke spirituele energie, als het alomtegenwoordige onpersoonlijke aspect van de Absolute Waarheid, het Brahman. Alle geschapen vormen in deze wereld zijn tijdelijk en komen voort uit dit Brahman. Het is zoals het zand op het strand waarmee je zandkastelen kunt bouwen. Als de vloed opkomt, verliest het zandkasteel zijn vorm maar de energie, het zand, blijft. Men is in wetenschappelijke kringen tot de conclusie gekomen dat als men materie tot voorbij het atomische, dus op quantum-niveau gaat ontleden er energie overblijft. De eerste wet van de thermodynamica, ook wel de eerste hoofdwet

genoemd, stelt dat energie niet verloren kan gaan of uit het niets kan ontstaan. De wet staat algemeen bekend als de 'wet van behoud van energie'. Er kan alleen een transformatie van energie plaatsvinden. Dit fenomeen wordt bevestigd door de beroemde formule van Einstein $E=mc^2$ (massa = energie). Als men in de wetenschap over de wet van het behoud van energie spreekt, heeft men het eigenlijk over deze Brahman-energie. Brahman-inzicht betekent dat men begrijpt dat alles is opgebouwd uit deze onpersoonlijke, spirituele, eeuwige energie. Het maakt deel uit van de werkelijkheid waarop alles rust en gaat voorbij aan de tijdelijke benamingen en vormen van het materiële bestaan. Deze onpersoonlijke Brahman-energie, ook Brahma-jyoti genoemd, is de spirituele energie die van God uitstraalt, net zoals het zonlicht een uitstraling is van de zon.

In de *Bhagavad-gita* zegt Krishna:

“Ik ben de basis (de oorsprong) van het onpersoonlijke Brahman.” (Bg. 14.27)

2^e fase: Param-atma-realisatie

In de tweede fase neemt men waar dat God niet alleen onpersoonlijk vertegenwoordigd is door dit Brahman, maar ook persoonlijk, bewust en alomtegenwoordig aanwezig is als de Superziel, Param-atma (*param*: allerhoogste; *atma*: ziel). Zo is God aanwezig in, en tussen elk atoom, en in ons eigen hart en dat van alle andere levende wezens. Op deze manier geeft Hij ons inspiratie en intuïtie van binnenuit. In dieren manifesteert Hij Zich als het instinct en in de kosmos door de samenhang en orde der dingen. De ziel bevindt zich eveneens op de plaats van het hart. Ze is beperkt qua vermogens, maar de Superziel is almachtig. De ziel is oneindig klein en niet waarneembaar met

Param-atma, de Superziel in elk levend wezen.

stoffelijke zintuigen of apparatuur. Onze ziel is ons echte zelf en ze is gelukkig als ze in harmonie is met de Superziel. In het christendom wordt deze alomtegenwoordige aanwezigheid van God 'de Heilige Geest' genoemd. Ons bewustzijn beperkt zich tot ons lichaam maar Zijn bewustzijn is alomtegenwoordig.

In de *Bhagavad-gita* zegt Krishna in de eerste 2 zinnen van vers 15.15:

"Ik ben aanwezig in ieders hart als de Superziel en van Mij komen herinnering, kennis en vergetelheid."

3e fase: Bhagavan-realisatie

In de derde fase begrijpt men dat Gods energie allesdoordringend is, dat Hij Zich in ieders hart bevindt én dat Hij als Allerhoogste individu bestaat. Net zoals wij, de zielen, als bewuste individuen persoonlijk zijn, zo is Hij met het allerhoogste en absolute bewustzijn, ook een Persoon. Net zoals wij gedachten, gevoelens en bedoelingen hebben, zo heeft de Allerhoogste dat ook. En net zoals wij bepaalde kwaliteiten hebben en activiteiten verrichten, zo geldt dat ook voor de Allerhoogste Persoon. Krishna zegt in de *Bhagavad-gita*:

"Omdat Ik verheven ben zowel boven de gebonden als boven de bevrijde zielen en omdat Ik de grootste ben, word Ik zowel in de wereld als in de Veda's geëerd als de Allerhoogste Persoon." (Bg. 15.18)

"O overwinnaar der rijkdom (Arjuna), er is geen waarheid die boven Mij uitgaat. Alles rust op Mij, als parels aan een draad geregen." (Bg. 7.7)

Een schoolvoorbeeld om bovenstaande drie aspecten van Godsrealisatie te illustreren is:

In het jaar 1805 staan drie personen op het perron te wachten op de allereerste trein. Geen van hen heeft ooit een trein gezien. Op een bepaald moment komt de trein er in de verte aan. Ze zien een rookkolom en horen het treingeluid. Een van de drie gaat weg om het aan zijn familie te vertellen: een trein is een rookkolom en veel lawaai. Dan komt de trein dichterbij en horen de twee overigen het treingeluid, zien de rookkolom en de locomotief met enkele wagons erachter. De tweede persoon rent enthousiast weg om het thuis te vertellen: een trein is veel rook, lawaai en allemaal karretjes achter elkaar.

De derde persoon blijft wachten tot de trein helemaal is binnengelopen en tenslotte stopt. Hij ziet mensen uitstappen en gaat zelf naar binnen om te kijken, praat met enkele reizigers en tenslotte met de machinist. De laatste persoon heeft het meest volledige beeld.

Zo is er ook zo'n schoolvoorbeeld over de zon. 1^e aspect: het licht. 2e aspect: de warmte en 3e aspect: de zonnebol zelf. Als we zeggen de zon is licht, is dit wel waar, maar onvolledig.

Degene die alle drie de aspecten van God begrijpt – Brahman, Param-atma en Bhagavan – is degene die volledig inzicht heeft. De vedische geschriften leren ons dat één van de drie voren genoemde aspecten van God onpersoonlijk is, maar dat Hij uiteindelijk een Persoon is met alle aspecten die een persoon kenmerken, zoals een gedaante, eigenschappen en emoties. Wij dienen ons altijd voor ogen te houden dat Hij geen persoon is zoals wij met al onze beperkingen en tekortkomingen, maar dat Hij de Allerhoogste Persoon is. Ondanks dat Hij de oorsprong en de oudste is van alle wezens wordt Hij nooit oud. Zijn transcendentale lichaam is eeuwig jeugdig.

Geen leegte, maar spirituele vormen en dimensies

Sommige filosofen beweren dat het tegenovergestelde van vorm, vormloosheid is (de afwezigheid van vorm of gedaante). Dit laatste is volgens de vedische geschriften onjuist. De Veda's stellen dat het tegenovergestelde van materiële vorm spirituele vorm is. Dus geen vormloze leegte, maar spirituele vormen en dimensies.

Er zijn mensen die beweren dat alles God is en dat Hij daarom overall is. God is inderdaad alomtegenwoordig, dus in alles aanwezig, in elk molecuul, maar dit betekent niet dat Zijn oorspronkelijke vorm vormloos is. De Veda's verklaren dat Gods gedaante bovenzinnelijk is, dus zonder materiële beperkingen.

Heer Brahma is een van de belangrijkste *deva's* (halfgoden die universele bestuurstaken verrichten in opdracht van God). Na jarenlange meditatie kon hij de Allerhoogste van aangezicht tot aangezicht zien en in zijn poëtisch leerdicht, de *Brahma-Sambhita*, beschrijft hij zijn ervaring:

“Krishna, die [ook] bekendstaat als Govinda, is de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. Zijn lichaam is stralender dan miljoenen zonnen en elk van Zijn ledematen kan de functies van alle andere ledematen vervullen. Zijn lichaam is zuiver spiritueel, eeuwig, alwetend en gelukzalig. De vorm van Zijn ogen is als die van lotusbloemblaadjes en pauwenveren sieren Zijn prachtige zwarte haarlokken. Zijn schitterende gedaante heeft de gloed van donkerblauwe regenwolken en Zijn liefdevolle uitstraling bekoort ontelbare geluksgodinnen. Hij schept, overziet en onderhoudt eeuwig ontelbare universa. Hoewel Hij de oorsprong van al het bestaande is, heeft Hijzelf geen oorsprong, geen begin noch einde.”

In de 5000 jaar oude *Bhagavad-gita* (10.8) zegt Krishna:

*aham sarvasya prabhavo
mattah sarvam pravartate
iti matva bhajante mam
budha bhava-samanvitah*

aham – Ik; *sarvasya* – van alles; *prabhavah* – verwekkingsbron; *mattah* – van Mij; *sarvam* – alles; *pravartate* – gaat uit; *iti* – zo; *matva* – wetend; *bhajante* – wordt toegewijde; *mam* – Mij; *budhah* – geleerd; *bhava* – *samanvitah* – met grote aandacht.

Sri Krishna, de Alaantrekkelijke.

“Ik ben de oorsprong van alle spirituele en materiële werelden. Alles komt voort uit Mij. De wijzen die hiervan volkomen doordrongen zijn, bewijzen Me devotie en dienen Me met heel hun hart.”

De ziel is één met, en gelijktijdig verschillend van God

Het verschil tussen God en ons is dat God oneindig groot is, terwijl wij oneindig klein zijn. De ziel is in kwaliteit gelijk aan God, maar niet in kwantiteit. Een druppel oceaanwater is identiek aan de kwaliteit van het water van de oceaan, maar de oceaan is veel groter in kwantiteit. Op een druppel kan je bijvoorbeeld geen boot laten varen. Zo zijn we in kwaliteit gelijk aan God maar in kwantiteit enorm verschillend van Hem. De relatie tussen God en ons is dus dat we tegelijkertijd zowel één zijn met God (eeuwige deeltjes van Hem zijn en zo altijd verbonden met God) als verschillend zijn van Hem (we zijn eeuwig, individuele, spirituele personen). De Sanskriet-term hiervoor luidt: *acintya bheda a-bheda tattva*.

Sommigen beweren dat je God bent of God kunt worden. Maar de ziel is nooit God, nooit de schepper van hemel en aarde, maar wel goddelijk, een deeltje van God. Als je een deel van iets bent, ben je niet het geheel.

Sommigen streven ernaar God te worden, maar een toegewijde van Krishna weet dat alleen God God is en dat men niet God kan worden. God heeft nooit iets moeten doen om God te worden, want Hij is altijd God geweest. Hij was God in het verleden, Hij is God in het heden en Hij zal God blijven in de toekomst. Evenzo geldt dit voor ons. Wij blijven ook altijd wie we waren en wie we zijn: eeuwig deeltjes van God. We dienen er ons alleen maar bewust van te worden. Zelfrealisatie betekent niet dat je iets moet worden, maar dat je je realiseert

wie en wat je bent. Onze identiteit als deel van Hem is een eeuwig vaststaand feit. Het is onze allerhoogste menselijke plicht om onze relatie met Hem weer te realiseren en ten volle te beleven als dienaar van God, en daarmee ook van alle andere levende wezens. Dan ervaren we de rust en de liefde waar we eigenlijk altijd naar verlangen.

Omdat God een persoon is, en wij deeltjes van Hem zijn, zijn ook wij personen die kunnen denken, willen, voelen, creëren en liefhebben. Wij zijn ook eeuwig, vol kennis en gelukzaligheid. Maar doordat we in de materiële wereld terecht zijn gekomen is onze ware natuur overschaduwd geraakt, net zoals de zon soms aan het oog onttrokken wordt door de wolken. Evenzo verliest een diamant haar natuurlijke schittering als hij in de modder valt en hierdoor het licht niet meer kan weerkaatsen. Wij zijn een deeltje van God en Hij is het onbegrensde geheel. De taak van een deel in relatie tot het geheel is altijd dienend. Dit geldt ook voor ons lichaam: de handen voeden de maag en zo blijven de handen zelf automatisch gevoed en gezond. De oorspronkelijke positie van de ziel is die van één zijn met God en gelijktijdig ook van Hem verschillend zijn. Voor zelfrealisatie is het noodzakelijk om deze twee principes volledig te begrijpen.

In de *Bhagavad-gita* 4.34 raadt Krishna aan om ons tot een spiritueel leraar te wenden en zegt vervolgens:

“Wanneer je zo de waarheid hebt vernomen zul je weten dat alle levende wezens slechts deel van Mij zijn, dat ze in Mij zijn en Mij toebehoren.” (Bg. 4.35)

We zijn eeuwige individuen die binnen Gods bestaan leven, net zoals een kind in de baarmoeder een eenheid vormt met het lichaam en de gevoelens van de moeder, maar toch een

apart individu is. Zo zijn moeder en kind één en toch verschillend van elkaar.

Het verlaten van traditionele religies

Tegenwoordig verlaten veel mensen hun oorspronkelijke geloof en zijn zoekende. Een van de oorzaken hiervoor is dat de maatschappij waarin we momenteel leven materialistischer is geworden. Spiritualiteit wordt meer en meer naar de achtergrond en de privé-sfeer geschoven.

Op sommige scholen wordt de evolutie-theorie van Darwin onderwezen als hét model voor het ontstaan van het leven. Om relevant te willen blijven in de huidige tijd stellen sommige religies dat deze theorie het proces is waardoor Gods schepping zou zijn ontstaan. Deze theorie is echter gebaseerd op onbewezen stellingen die niet door de Veda's, noch door andere geopenbaarde geschriften onderschreven worden (zie hoofdstuk 10).

Een andere oorzaak van het verlaten van de traditionele religies is het onbegrip en de verontwaardiging over het vele leed en de schijnbare onrechtvaardigheid in de wereld. Hoe kan God al die onrechtvaardigheid toelaten als Hij almachtig is, zich van alles bewust is en bovenal een God van liefde is? God ontdoen van Zijn persoonlijkheid of Zijn bestaan ontkennen lijkt dan de enige logische oplossing te zijn. Ook misbruik of wanpraktijken in religieuze instituten zijn er soms de oorzaak van dat mensen hun lidmaatschap van een religieus instituut opgeven of hun geloof helemaal overboord zetten. Maar het kind met het badwater weggooien is niet de oplossing bij religieuze ontevredenheid. Over de werking en de geloofsovertuiging van een instituut waarmee je verbonden bent kun je je twijfels hebben, vragen stellen, op onderzoek uitgaan, of

het soms zelfs loslaten, maar dit neemt de behoefte van het individu aan zingeving en innerlijke ontwikkeling niet weg, noch laat het God ophouden te bestaan. Als men de innerlijke behoefte van de ziel negeert kan het gemis naar spirituele bevrediging leiden naar het zoeken van een compensatie voor dit gemis. Men verlegt de aandacht dan naar hard werken, materieel genot, alternatieve therapieën en cursussen of zoekt verdoving via alcohol of drugs wat vaak resulteert in psychische problemen, veelvuldig medicijngebruik en soms in zelfdoding. Net als bij een voertuig en zijn bestuurder; voor een goed functioneren dienen beiden in goede staat te zijn. Men dient dus zowel voor het innerlijke als voor het uiterlijke zorg te dragen.

Atheïsme en religie

Sommige mensen vinden in hun traditionele geloofsgemeenschap te weinig inspiratie of hebben spirituele vragen die onbeantwoord blijven of niet naar tevredenheid beantwoord worden. Soms gaat men dan zijn toevlucht zoeken bij niet op God gerichte levensbeschouwingen en filosofieën.

Religie is ook wat minder bespreekbaar omdat het niet meer zo'n vanzelfsprekende plaats inneemt als vroeger. Hierdoor durft men er minder openlijk voor uit te komen dat men in God gelooft.

Na de zestiger jaren heeft men kunnen constateren dat sommige religieuze tradities, met name christelijke, door atheïstisch en impersonalistisch georiënteerde levensbeschouwingen beïnvloed zijn, met name door het boeddhisme en advaita vedanta filosofie. Bij religies die oorspronkelijk God als Allerhoogste Persoon in hun gebeden, meditaties en ceremonies benaderen, komt deze invloed soms sterk tot uiting. Men spreekt over: God is liefde, God is licht, maar als er gesteld wordt dat God een Persoon is heeft men de neiging dit in twijfel te trekken.

Joden, christenen en moslims geloven oorspronkelijk in de ziel en in God als Allerhoogste. Hoewel er bij hen echter geen of weinig gedetailleerde gegevens beschikbaar zijn over Zijn uiterlijk voorkomen. Ook is er tegenwoordig een groeiende tendens om de Bijbel symbolisch uit te leggen. Dit onder andere vanwege de vele wonderen die erin beschreven staan, waarvoor geen wetenschappelijke verklaringen gegeven kunnen worden. Men tracht dit dan alsnog te doen door ze symbolisch en allegorisch te verklaren. De mensheid berust tegenwoordig te zwaar op de wetenschap en heeft minder vertrouwen in de kracht van het spirituele, in datgene wat de materiële beperkingen en wetten van de logica te boven gaat. Toch zijn er tal van wonderen die erkend zijn maar door de wetenschap niet verklaard kunnen worden.

Religie is afgeleid van het woord religare wat betekent 'opnieuw verbinden' (re: opnieuw; ligare: verbinden). Religie betekent dus je ziel opnieuw met God verbinden.

Omdat het boeddhisme en het jainisme God niet als Allerhoogste Persoonlijkheid aanvaarden noemt men die vaak levensbeschouwingen in plaats van religies. In het boeddhisme, in hun annata-filosofie wordt het bestaan van de *ziel* ook niet aanvaard (an-atma-filosofie). In het jainisme wordt de ziel wel aanvaard.

Binnen de hindoeïfilosofie bestaat eveneens een onpersoonlijke, atheïstische stroming *advaita vedanta* genaamd (*a-dvaita*: niet dualistisch, *veda-anta*: vedische conclusie). Hierin wordt uitsluitend de eenheid erkend en verondersteld dat alles uit een onverdeelde, onpersoonlijke spirituele substantie bestaat (het Brahman). De volgelingen van deze stroming stellen dat deze Brahman-energie gedeeltelijk onder invloed van illusie (*maya*) is geraakt en dat daardoor persoonlijkheid, individualiteit en

variëteit wordt ervaren. Zo gauw men echter bevrijd raakt van deze illusie, zo stellen zij, realiseert men dat er geen dualiteiten zijn, dat alles bestaat uit een non-dualistische energie. Deze onpersoonlijke Brahman-energie wordt door de volgelingen van deze stroming gezien als het hoogste wat er is. De vaisnava-traditie stelt hier echter tegenover dat als Brahman het Allerhoogste is, als dat God is, hoe kan het Allerhoogste dan onder invloed van de illusie geraken? Dit zou betekenen dat de illusie groter is dan God, dat illusie het Allerhoogste zou zijn. Het is om die reden dat de volgelingen van deze gedachtegang ook *mayavadi's* worden genoemd, zij die de theorie (*vada*) van illusie (maya) volgen.

Realisatie van het Brahman is volgens de Veda's enkel de eerste fase van zelfrealisatie. Na deze realisatie volgen nog twee hogere op elkaar volgende fasen, waarvan de laatste en hoogste Bhagavan-realisatie wordt genoemd ofwel het realiseren van de persoonlijkheid van God. (zie Srimad-Bhagavatam 1.2.11 betekenisverklaring).

Hoewel de Absolute Waarheid één is wordt ze gerealiseerd in drie fasen van toenemend inzicht, zoals eerder beschreven:

1. **Brahman:** spiritueel. Alles in het stoffelijke en spirituele bestaan is een manifestatie van het Brahman, van spirituele energie.
2. **Param-atma:** De alomtegenwoordige aanwezigheid van God als de Superziel, als alomtegenwoordig bewustzijn.
3. **Bhagavan:** God als de Allerhoogste Persoonlijkheid.

Sri Caitanya Mahaprabhu stelde: *acintya bheda a-bheda tattva*: de Absolute Waarheid is onbevattelijk één en tegelijkertijd

verschillend. Dit betekent dat er buiten God niets bestaat; alle werelden, zowel spiritueel als materieel, bevinden zich binnen Gods energieën en vormen zo een eenheid. Maar tegelijkertijd is er binnen die eenheid onderscheid, net zoals de zon één is, en er toch verschil is tussen de zonnebol, het zonlicht en de zonnewarmte. Of het zonlicht in je huis naar binnen schijnt of dat de zonnebol zelf je huis binnenkomt, maakt een groot verschil. Ons lichaam vormt ook een eenheid hoewel het tegelijkertijd uit verschillende organen, botten, spieren en andere substanties bestaat.

Het doel van ons bestaan en toegewijde dienst

In de Veda's staat geschreven dat God één is, maar ter uitbreiding van Zijn gelukzaligheid Zich in velen (de zielen) expandeert. Hoewel Hij Zich expandeert, blijft Hijzelf volkomen compleet.

“De absolute waarheid is volkomen en compleet en hoeveel volkomen eenheden er ook van Hem uitgaan, Hij blijft het volkomen geheel.” (Sri Isopanisad, aanroeping)

Het geluk van de ziel is gebaseerd op een dienstbare en liefdevolle relatie met God en alle andere zielen. Echte liefde is volkomen overgave, zonder er iets voor terug te willen krijgen. De zielen en ook God ervaren innerlijke vreugde door wederzijdse beantwoording van deze zielsverlangens. Wie zich van deze onvoorwaardelijke liefde afkeert en zelfzuchtige verlangens ontwikkelt, past niet in de spirituele sfeer en zal tijdelijk de materiële sfeer binnengaan en de dualiteiten van de stoffelijke wereld moeten ervaren.

In de *Bhagavad-gita* laat God aan de mensheid duidelijk weten hoeveel Hij van ze houdt. Maar de dagelijkse zorg en liefde

van God wordt vaak over het hoofd gezien of vanzelfsprekend gevonden. Hij geeft ons de verzekering dat als we bereid zijn Hem te erkennen en toegewijd te dienen, Hij ons niet alleen zal beschermen in deze wereld, maar ons ook de kwaliteiten zal geven die we nodig hebben om naar de spirituele wereld te kunnen gaan. Toegewijde dienst is zowel het middel als het doel. Door toegewijde dienst te doen vermindert Hij de reacties die we zouden moeten ondergaan vanwege onze negatieve (zondige) activiteiten uit dit leven en vorige levens. In de mate waarin de ziel zich aan God overgeeft neemt Hij de negatieve reacties weg.

*bhaktya mam abhijanati
yavan yas casmi tattvatah
tato mam tattvato jnatva
visate tad-anantaram*

*“Alleen door toegewijde dienst kan men Mij kennen
zoals Ik ben, als de Allerhoogste persoonlijkheid Gods.
En wanneer men zich door zulke devotie volledig van
Mij bewust is, kan men binnengaan in het koninkrijk
Gods.” (Bg. 18.55)*

Hoe zijn we in de materiële wereld terechtgekomen?

Alle zielen, als deeltjes van God, hebben een vrije wil omdat God ook een vrije wil heeft. Hij respecteert onze vrije wil volkomen. De meeste zielen leven in de spirituele wereld en hoeven nooit geboorte en dood te ondergaan in de materiële wereld. Zij zijn altijd in harmonie met God. Daarom ervaren deze zielen eeuwig bovenzinnelijke vreugde en gelukzaligheid. De zielen die in de materiële wereld verblijven, hebben hun vrije wil op een verkeerde manier gebruikt. Zij wilden zichzelf

en hun eigen verlangens centraal stellen (wat egocentrisme wordt genoemd) en vanuit een gevoel van afgunst Gods superieure positie en plan voor eeuwig geluk niet aanvaardden. Daardoor zijn ze tijdelijk hier in de materiële wereld geplaatst. De afgunst van de ziel op God manifesteert zich in deze wereld hoofdzakelijk op drie manieren:

1. Ontkenning van Zijn bestaan (wat bepaalde mensen met atheïstische filosofieën trachten te doen).
2. Het minimaliseren van Gods kwaliteiten (wat impersonalisten en *advaita-vedantisten* doen door Hem te beschrijven als onpersoonlijke energie zonder eigenschappen).
3. Niet bewust zijn van het bestaan van God door degenen die zo in beslag genomen worden door de materie, dat ze geen tijd hebben om na te denken over God. Voor meer informatie zie Bg. 9.11.

In de *Bhagavad-gita* eindigt Krishna Zijn dialoog met Arjuna door te zeggen dat het zijn allerhoogste plicht is Hem te volgen en zich aan Hem over te geven. Hij belooft Arjuna te bevrijden van alle terugslagen van zijn doen en laten, en drukt hem op het hart dat hij niet bevreesd moet zijn (Bg. 18.66). Maar uiteindelijk laat Hij aan Arjuna zelf de keuze en respecteert zo zijn individuele vrije wil. God wil alleen gediend worden uit liefde die spontaan is en dus vrij van elke dwang. Daarom laat Hij de zielen vrij en heeft Hij voor eigenzinnige zielen een alternatieve verblijfplaats voorzien (de materiële wereld) waar Hij niet zichtbaar aanwezig is. Hier denken we dat we voor onszelf kunnen zorgen en onszelf kunnen beschermen. We denken dat wetenschappers en politici een ideale maatschappij voor ons opbouwen. Maar we vergeten dat als God ons niet

beschermt, niets of niemand ons kan beschermen. Bovendien zullen wereldse leiders die geen spiritueel inzicht hebben, in het beste geval, alleen sociaal en materieel welzijn nastreven. De zielsbehoeften van de mensen komen dan niet of nauwelijks aan bod. Maar zonder enige vorm van spiritualiteit kan men zich in het dagelijkse leven nooit volledig gelukkig voelen.

Omdat God in de materiële wereld niet is geopenbaard, kan de ziel zich onder invloed van de materiële energie onterecht onafhankelijk wanen, en hierdoor haar verlangen naar eigenzinnig handelen trachten uit te leven. Het probleem is echter dat men in deze wereld niet de enige ziel is die op zichzelf gerichte verlangens wil vervullen. Alle zielen in de materiële wereld, behalve degenen die spiritueel verlicht zijn, hebben

Heengaan en terugkomen. Kom niet meer terug!

de neiging Gods positie te willen imiteren. Dit zorgt voor grote problemen en maakt alles heel gecompliceerd voor de geconditioneerde zielen. In illusie verkerend denken velen dat er geen God is, en beschouwen zichzelf als de bestuurder, eigenaar en genietter van alles om zich heen. Dit leidt tot oneindige competitie, jaloezie en strijd. Waar strijd is, kan geen vrede zijn en waar geen vrede is, kan ook geen geluk zijn. Zolang men zich niet ontdoet van deze egocentrische mentaliteit, zal men in de materiële wereld moeten verblijven en telkens geboren worden en sterven.

In de *Bhagavad-gita* zegt Krishna:

“Zij die geboren worden gaan een gewisse dood tegemoet en zij die sterven zullen voorzeker wedergeboren worden.”
(Bg. 2.27)

Uiteindelijk is het de bedoeling dat we ons bevrijden van de kringloop van geboorte en dood en voorgoed terugkeren naar de spirituele wereld. De ziel reist (reïncarneert) door de verschillende levensvormen op zoek naar vrede en geluk. Na allerlei problemen en leed in deze dualistische wereld ervaren te hebben, raakt de ziel tenslotte volkomen verward, verliest alle hoop op blijvend geluk en ziet geen uitweg meer. Op het moment dat de ziel oprecht op zoek gaat naar een alternatief en God aanroept, wordt dit gebed beantwoord.

Het *Caitanya-caritamrita* (*Madhya-lila* 19.151) beschrijft dit treffend:

“Volgens hun doen en laten zwerven alle levende wezens door het universum. Sommigen worden verheven tot een

leven op de hogere planeten, anderen gaan naar de lagere planetenstelsels of leven op de middelste planetenstelsels, waar de aarde deel van uitmaakt. Soms leven ze in hogere en soms in lagere levensvormen. Wanneer men uiteindelijk volkomen verward is geraakt en op zoek gaat naar de waarheid van het leven, komt men door de genade van God, die ieders hart kent, in contact met een betrouwbare spiritueel leraar. Door de genade van een spiritueel leraar kan men God bereiken.”

Door het advies van een spiritueel leraar op te volgen pakt men het spirituele leven weer op. Dan ervaart men reeds in deze wereld in toenemende mate innerlijk geluk. Onder leiding van de spiritueel leraar volgt men het proces van *bhakti-yoga* (*bhakti*: liefde voor God, *yoga*: verbinding). Wanneer men het zuivere spirituele bewustzijn heeft bereikt, ontstijgt men geleidelijk aan de identificatie met het stoffelijke lichaam, wat sterfelijk is en krijgt zo de gelegenheid om voorgoed naar de spirituele wereld (Vaikuntha) te gaan. Daar kan men dan, voorgoed bevrijd van de kringloop van geboorte en dood, blijvende, vreugdevolle relaties ervaren met God en alle andere zielen die daar aanwezig zijn.

Het proces van zuivering van jaloezie en egocentrisme, dat in de Veda's wordt beschreven is, speciaal voor deze tijd, het oprecht en aandachtig aanroepen en zingen van de heilige namen van God.

Krishna zegt dat wie Zijn eeuwige woning bereikt, nimmer hoeft terug te keren naar de materiële wereld. Erkenning van de tijdelijkheid van de stoffelijke natuur, van het lijden dat wij hier ondergaan en erkenning van Gods bestaan zijn de eerste stappen naar bevrijding en naar een eeuwig, gelukkig bestaan.

De materiële natuur

De gehele stoffelijke wereld wordt in de Veda's beschreven als de afgescheiden, uitwendige energie van God.

In de *Bhagavad-gita* zegt Krishna:

“Aarde, water, vuur, lucht, ether, geest, verstand en vals ego — tezamen omvatten deze acht Mijn afgescheiden, stoffelijke energieën.” (Bg. 7.4)

Over de ziel zegt Krishna:

“Boven deze lagere energie van Mij is er een hogere energie die bestaat uit alle levende wezens die worstelen in deze lagere energie.” (Bg. 7.5)

Materie heeft de functie om de levende wezens te zuiveren van de neiging onafhankelijk van God te willen genieten. Het is als lesmateriaal voor de zielen en geeft de mogelijkheid keuzes te maken en dualiteiten te ervaren en zo belangrijke levenslessen te leren.

Door de frustratie van het telkens ervaren van geboorte, ziekte, ouderdom en dood zal uiteindelijk in de ziel het verlangen ontwaken naar blijvend geluk. Zelfs als we al het materiële comfort hebben waar we naar verlangen, als we alle rijkdom hebben waar we maar van kunnen dromen, dan nog kunnen we ons nooit volledig gelukkig voelen. Dat komt door de aard van deze wereld. Altijd zijn er wel dingen die ons storen. Ofwel bezorgen de natuurelementen ons problemen, of andere levende wezens, of geven ons eigen lichaam en geest ons last. Problemen zullen er altijd zijn. Boeddha zei: “Lijden brengt de mens tot bezinning.” In die zin is lijden positief omdat

het ons uiteindelijk tot inzicht en eeuwig geluk zal brengen. De materiële natuur functioneert als een moeder die haar kind opvoedt tot volwassenheid. Vandaar dat men spreekt van 'moeder natuur' en 'moeder aarde'. Het woord *materie* is afkomstig van het Sanskriet-woord *mata*, dat moeder betekent. Ook het Latijnse *mater* betekent moeder.

Krishna zegt in de *Bhagavad-gita* dat de materiële natuur, hoewel het een lagere energie is, het toch een goddelijke energie van Hem is. Daarom is materie niet slecht, maar in feite goddelijk en neutraal. Als ze op de juiste manier wordt aangewend, heeft ze een positief effect en verkeerd gebruik heeft een negatief gevolg. Zo is bijvoorbeeld geld niet goed of slecht. Men kan er grote diensten mee bewijzen, maar ook veel kwaad mee aanrichten. In de handen van een bekwaam chirurg kan een mes diensten bewijzen, maar door een misdadiger kan het verkeerd worden gebruikt. Daarom houdt onthechting niet in dat men de materiële energie verwerpt en zich terugtrekt uit de maatschappij, maar dat men de materie op de juiste manier aanwendt, in dienst van God. Volgens de Veda's is alle materie het eigendom van God en daarom dient ze in Zijn dienst te worden aangewend. Dat is *bhakti-yoga*: leven en werken in de wereld vanuit deze spirituele visie.

De materiële wereld

Het begrijpen van de inhoud en werking van de materiële wereld is volgens de Veda's vanwege haar complexiteit niet eenvoudig. Zij raden daarom aan alleen datgene te proberen te bevatten dat men echt nodig heeft voor zelfrealisatie. Evenzo hoeft men de werking van een computer niet volledig te begrijpen om er goed gebruik van te kunnen maken, maar een minimale basiskennis is wel een vereiste.

Als men op school leert over wat een gevangenis is, dan is

het ook niet de bedoeling om alles in detail te weten. Waar het om gaat is dat men het doel van een gevangenis begrijpt, namelijk personen te corrigeren in hun mentaliteit en gedrag. Net zo is de totale materiële energie van God met alle universa, ervoor bedoeld om de mentaliteit en het gedrag te corrigeren van zielen die zich hebben afgewend van de wil en het plan van God voor een vredevol, harmonieus en gelukkig leven in de spirituele wereld. Het is geenszins de bedoeling van de Veda's de mens als een pakezel te beladen met een berg aan informatie die er in wezen niet toe doet.

De Veda's zijn namelijk vooral bedoeld voor transformatie.

De wereld waarin wij leven wordt gekenmerkt door haar tijdelijke en beperkte karakter. Onze planeet aarde bevindt zich in een van de ontelbare universa binnen de totale materiële wereld. Buiten de beperkte materiële wereld bestaat het eeuwige spirituele universum.

In sommige vedische geschriften, zoals bijvoorbeeld het *Srimad-Bhagavatam*, vindt men gedetailleerde beschrijvingen van zowel de materiële universa als ook van het oneindige spirituele universum.

De materiële universa hebben ieder een ovale bolvorm waarvan de wanden die ze omsluiten zijn gemaakt van de vijf grofstoffelijke elementen: aarde, water, vuur, lucht en ether. Dit zijn dezelfde elementen waaruit alles in het stoffelijk universum is opgebouwd.

Elk van deze stoffelijke universa is voor de helft gevuld met water en in de ruimten erboven bevinden zich de uitgebreide planetenstelsels. Deze ruimten, (datgene wat wij de ruimte noemen) met de planetenstelsels daarin, worden in de Veda's in drieën onderverdeeld als de hogere, de midden, en de lagere planetenstelsels.

Maha-Visnu in de Oceaan der Oorzaken.

De hogere planeten staan ook wel bekend als de hemelse planeten vanwege de hoge welzijnsstandaard en de lange levensduur die men daar kan genieten. Op de midden-planeten (waar onze aarde toe behoort) is er zowel geluk als verdriet. En op de lagere, helse planeten heerst hoofdzakelijk leed en duisternis. Alle materiële universa met hun ontelbare planeten bevinden zich als het ware in een soort donkere wolk in het schitterende spirituele universum. Deze wolk wordt het *Maha-Tattva* en ook wel de Oceaan der Oorzaken genoemd. In deze wolk drijven de ovaalvormige materiële universa rond en klitten daar samen net zoals schuimbellen op de oceaan.

In elk afzonderlijk materieel universum bevindt zich een manifestatie van God die *Param-atma* of Superziel wordt genoemd. Deze Superziel is de ziel en de instandhouder van elk universum. Zijn bewustzijn doordringt het gehele universum, elk atoom en zelfs de ruimte ertussen in. Zo is God alwetend en overal aanwezig. In het tweede en derde canto van het *Srimad Bhagavatam* wordt het proces van de schepping uitgebreid beschreven.

De spirituele wereld

De spirituele wereld wordt Vaikuntha genoemd, wat ‘wereld zonder angst’ betekent. Zoals reeds eerder besproken is bevindt de totale materiële wereld zich als een donkere wolk in een uithoek van de spirituele wereld. Hierin bevinden zich eeuwige, spirituele planeten, Vaikuntha-loka’s genaamd, waarin de zielen in volkomen vrede en liefde omgaan met de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods en met elkaar. Net zoals er in elk materieel universum een vertegenwoordiging van God aanwezig is, is er ook op elk van deze Vaikuntha-planeten een expansie van God aanwezig.

In de spirituele wereld wordt ieder object verlicht door zijn eigen energie én door de onmetelijke gloed die van Gods lichaam uitstraalt (de *brahmajyoti*). Als honderdduizenden zonnen tegelijk zouden oprijzen in de hemel zou dat enigszins lijken op de stralengloed van God (zie Bg.11.12).

Alles in de spirituele wereld leeft en is volkomen bewust. Alles en iedereen ervaart er zuivere liefde, vrede en bovenzinnelijk geluk. Elke stap is vol gratie als een dans en elk woord klinkt als een gezang. Daarom is zingen en dansen vanuit je hart zo natuurlijk (en ook gezond) voor elke ziel, omdat ze dan handelt volgens haar oorspronkelijke spirituele natuur. In haar spirituele element is ze als een visje in het water. De ziel in haar zuivere identiteit als een eeuwige, gelukzalige en volkomen bewuste persoonlijkheid, is in de spirituele wereld weer in haar natuurlijke element. Het begrip tijd is daar volledig afwezig want alles is er eeuwig.

Men kan deze spirituele wereld binnengaan als men onvoorwaardelijke liefde voor God heeft ontwikkeld. Als we liefde hebben voor God, houdt het automatisch in dat we liefde en respect hebben voor alles wat van Hem is: de mensen, de dieren, de natuur, kortom Zijn hele creatie.

De allerhoogste planeet in dat spirituele universum is Goloka Vrindavana. Daar verblijft de Heer Zelf in Zijn oorspronkelijke spirituele gedaante. Hij is daar bekend als Krishna en Govinda (zie *Brahma-Sambhita*).

De bedoeling van de vedische literatuur en cultuur is om de gebonden ziel vanuit de stoffelijke wereld te begeleiden naar de spirituele wereld waarin zij oorspronkelijk thuishoort, naar de wereld zonder angst, vol gelukzaligheid, naar die wereld waar zij, in haar diepste wezen altijd naar verlangt, Vaikuntha, de spirituele wereld.

Reïncarnatie

In verschillende verzen van de *Bhagavad-gita* legt Krishna aan Arjuna het principe van reïncarnatie uit:

“Zoals de belichaamde ziel in dit lichaam geleidelijk van kinderjaren overgaat naar jeugd en ouderdom, zo gaat ze bij de dood naar een ander lichaam over. Een zelfverwerkelijkte ziel raakt door zo’n verandering niet uit haar evenwicht.”

(Bg. 2.13 - zie ook Bg. 2.22 en 2.27)

In de *Visnu Purana* van de Veda’s worden 8.400.000 verschillende soorten lichamen of voertuigen voor de ziel in het stoffelijke universum vermeld. Er zijn amoeben, microben, vissen, planten, insecten, reptielen, vogels, zoogdieren en menselijke lichamen. Naast de zichtbare levensvormen bestaan er nog andere, hogere en lagere, subtiele fijnstoffelijke levensvormen. Sinds onheuglijke tijden reist de ziel door verschillende lichamen binnen de materiële universa. Telkens opnieuw ervaart zij de geboorte en dood van het stoffelijke lichaam.

De ziel in een menselijke levensvorm verschilt van de ziel in een dierlijke levensvorm doordat ze dan over een hoger onderscheidingsvermogen beschikt. Dit stelt de ziel in een menselijk lichaam in staat om rationeel te denken en zichzelf te identificeren als spiritueel wezen, dat los staat van het lichaam waarin ze zich bevindt. Hierdoor heeft de ziel de mogelijkheid zichzelf en haar relatie met God te realiseren. Afhankelijk van het bewustzijn dat men heeft ontwikkeld en de activiteiten van vorige levens, wordt men geboren in een bepaalde levensvorm. Hoe hoger het bewustzijn is, des te hoger de nieuwe levensvorm. Hoe lager het bewustzijn, des te lager ook de toekomstige levensvorm. Het bewustzijn waarin men verkeert op het moment van de dood bepaalt het volgende

Prof. Dr. Ian Stevenson (1918-2007) heeft diverse boeken geschreven waarin het principe van reïncarnatie op een wetenschappelijke manier benaderd wordt. Hij gebruikt hierbij nauwkeurige en duidelijk verifieerbare bronnen. Dit heeft zijn werk internationale waardering gegeven. Zijn opvolger Prof. Jim B. Tucker zet zijn werk in dezelfde lijn voort. Hij schreef o.a. 'Life before life'. Het behandelt onderzoek van voorgaande levens van kinderen.

Het Boek 'Wie was mijn kind' van Drs. Carol Bowman geeft op een makkelijk te lezen manier verslag van kinderervaringen van vorige levens.

"Ervaringen uit vorige levens kunnen het gedrag van kinderen soms sterk beïnvloeden en zelfs de oorzaak van bepaalde ziekte zijn."

Enkele van haar boeken zijn in het Nederlands vertaald en inmiddels in 22 andere talen.
(www.carolbowman.com)

lichaam. Het leven is een leerschool. Het doel van het leven is toewijding voor God te ontwikkelen en zo de kringloop van geboorte en dood te doorbreken en voorgoed de spirituele wereld binnen te gaan. Daar wacht ons een spiritueel lichaam dat past bij de gemoedstoestand waarin we God willen dienen.

Karma: de natuurwet van oorzaak en gevolg

Het vraagstuk van geluk en leed in de wereld berust volgens de Veda's nooit op toeval: alles is een aaneenschakeling van acties en reacties. Alles wat de mens overkomt, is een reactie op voorgaande activiteiten. Het geluk en verdriet dat wij ervaren, is m.a.w. gebaseerd op onze voorgaande handelingen. Een oosters gezegde luidt: *"De mens is de architect van zijn eigen toekomst."* *"Wie goed doet, goed ontmoet"* zeggen we hier. Door met kennis van zaken te handelen, kan men tot op zekere hoogte geluk in de hand werken en leed voorkomen. Goed karma verkrijgt men door bijvoorbeeld het onderwijs van kansarme kinderen te sponsoren. Men ontwikkelt negatief karma door o.a. het onnodig doden van dieren voor consumptie.

Iemand met inzicht in reïncarnatie en de wetten van karma heeft een veel ruimer perspectief op het leven in deze wereld dan degenen die deze kennis ontberen. Hierdoor zal zo iemand op een betere manier verantwoording voor zijn eigen levenssituatie kunnen nemen. Zo'n persoon stopt dan met anderen of God de schuld te geven als iets pijnlijks of onfortuinlijks gebeurt. Om negatief karma en het lijden dat eruit voortvloeit te voorkomen, hoort men met negatieve activiteiten en gewoontes te stoppen. Karma werkt door, zowel het positieve als het negatieve, over de grenzen van de dood heen, in volgende levens.

Hieruit kunnen we concluderen dat het bestaan van de materiële wereld en onze aanwezigheid hierin geen toeval is, maar

verband houdt met ons handelen in vorige levens. Zo is het bestaan van gevangnissen en het lijden van de gevangenen de consequentie van verkeerd handelen. Egoïsme en onafhankelijk van God willen handelen leiden tot negatief karma. Lijden duidt er over het algemeen op dat we iets verkeerd doen of hebben gedaan, zoals geluk er meestal op wijst dat we iets goeds doen of hebben gedaan.

In de Bijbel staat geschreven: *“Zoals je zaait, zul je oogsten.”* Deze uitspraak is een verwijzing naar de wetten van karma, wat een blijk is van Gods volmaakte rechtvaardigheid. Vanuit menselijk perspectief kan het overkomen dat lijden onrechtvaardig is. Maar iedereen ondergaat zowel de positieve als de negatieve reacties van handelingen in dit leven en vorige levens. Hoewel de wet van karma altijd en voor iedereen geldt, kan men de gevolgen verminderen of zich ervan vrijwaren door bewust vanuit spirituele kennis te handelen. Vorig negatief karma wordt dan geleidelijk steeds meer tenietgedaan.

“Bezin eer je begint” en *“Beter voorkomen dan genezen”* en *“Wie goed doet, goed ontmoet”* luiden enkele gezegden die indirect verwijzen naar het belang van juist te handelen.

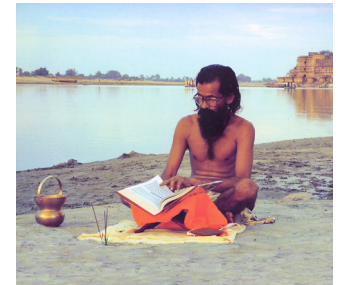
Als iemand met de noden van andere levende wezens wordt geconfronteerd en hulp biedt, geeft het blijk van een gezonde instelling en moraal. Men dient niet fatalistisch te zijn door andere levende wezens in nood aan hun lot over te laten.

Karma geldt individueel, maar ook collectief, op familiaal, stedelijk, nationaal en wereldniveau. Het overtreden van natuurwetten heeft ook gevolgen voor volgende generaties. Met het inzicht van reïncarnatie kan men begrijpen dat een mens in dit en volgende levens de vruchten van zijn eigen nega-

tieve of positieve handelen oogst. Wanneer bijvoorbeeld de mensen kernafval produceren en dit in betonblokken op de bodem van de oceaan dumpen in de hoop dat latere generaties er wel mee om kunnen gaan, is er een grote kans dat wanneer dit radioactieve afval voortijdig vrijkomt, dezelfde mensen die dit hebben veroorzaakt, in volgende levens met al het bijkomende leed zullen worden geconfronteerd.

Los van het karma is er ook in uitzonderlijke gevallen gronddeloze genade die God en door Hem bekrachtigde vertegenwoordigers kunnen schenken, omdat de hele materiële natuur aan God ondergeschikt is. Net zoals een koning boven de wet staat en gratie kan verlenen aan iemand die door de rechtbank is veroordeeld. Deze genade kan verkregen worden door God en Zijn vertegenwoordigers te dienen.

Uiteindelijk is het de bedoeling geen goed of slecht karma meer te maken, maar karmavrij door het leven te gaan door bewust te handelen vanuit liefde en respect voor God en Zijn hele schepping. Wanneer men handelt om God te dienen, maakt men geen nieuw karma. Zolang men zijn activiteiten nog niet helemaal tracht te verrichten als dienst aan God, dient men tot op zekere hoogte de resultaten van het handelen te ondergaan. Karma behoort tot de dualiteit van de materiële wereld terwijl spirituele activiteiten karma overstijgen en de ziel uiteindelijk bevrijden van de kringloop van geboorte en dood, en haar laten binnengaan in de spirituele wereld.

Indiase filosoof bestudeert de Veda's aan de oever van de Ganges.

Het begrip tijd (*kala*)

Wat men onder tijd verstaat, is iets wat alleen in de materiële wereld kan worden ervaren. Alles in deze wereld kent een begin en een einde. De dualiteiten van deze wereld zoals dag en nacht, zomer en winter, jong en oud, geboorte en dood, doen ons het voorbijgaan van de tijd ervaren. Daartegenover staat de spirituele wereld waar alles vrij is van dualiteiten. Alles is daar vol dynamiek en variëteit.

Het cyclische versus het lineaire tijdsbeeld

De Veda's bieden gedetailleerde informatie over hoe tijd in de materiële wereld gemeten en onderverdeeld wordt. Ze beschrijven de verschillende tijdperken en de schepping als cyclisch (roterend, zich steeds herhalend).

De Abrahamistische tradities (jodendom, christendom en islam) gaan uit van een lineaire tijdsopvatting met een begin en een definitief einde; beginnend bij de schepping, Adam en Eva, en voorgoed eindigend bij de Apocalyps, het laatste oordeel, de eindtijd.

Als de materiële wereld inderdaad op een bepaald moment voorgoed zou ophouden te bestaan zou er, voor de zielen die onafhankelijk van God willen leven en genieten, geen alternatieve plaats meer zijn om te verblijven. Er is dan geen plaats meer, waar deze zielen voor de zuivering van hun ego-centrische verlangens naartoe kunnen gaan. Dit betekent dat er geen vrije keuze meer mogelijk is, wat een ontkenning van hun eeuwige vrije wil zou zijn. Omdat men bij het dienen onder dwang niet meer van liefde kan spreken zou dit ook een einde aan het principe van Gods oneindige liefde zijn. Zoals een roos zonder water niet kan bloeien zo ook kan er zonder respect voor individuele vrijheid geen liefde opbloeien. Om deze redenen en omdat de Veda's nadrukkelijk het eeuwige

bestaan van de materiële wereld bevestigen, wordt de theorie van een definitief einde van de materiële wereld, door de vedische geleerden en volgelingen van de *bhakti*-traditie, als onjuist beschouwd. Voor referentie hierover zie o.a. *Bhagavad-gita* zoals ze is 8.17-22 en 9.7-10 en het *Srimad-Bhagavatam* 3^e canto H.11.

De vedische kosmologie zet uiteen dat de materiële werelden in een eeuwige cyclus nu eens gemanifesteerd en dan weer ongemanifesteerd zijn. Binnen elke manifestatie van een schepping vindt ook een cyclus plaats waarin er, net zoals bij de vier jaargetijden, ook vier grote kosmische tijdperken (*yuga*'s) zijn die steeds terugkeren.

Voor het herhaaldelijk scheppen, instandhouden en vernietigen van de materiële werelden vervullen Heer Brahma, Heer Visnu en Heer Siva de belangrijkste functies. Heer Brahma is in de hindoeïfilosofie de personificatie van het scheppende aspect van de goddelijke hindoe-drieëenheid of Trimurti. Het onderhoudende aspect wordt vertegenwoordigd door Heer Visnu en het vernietigende aspect door Heer Siva.

Volgens de vedische geschriften zijn er in dit stoffelijke universum 33 miljoen halfgoden. De materiële schepping bestaat uit ontelbare universa. In al die universa is er een Brahma die leiding geeft aan alle andere halfgoden. Deze Brahma's bekleeden de functie van opperbestuurder en leven naar onze maatstaven onvoorstelbaar lang. Duizend maal de cyclus van vier kosmische tijdperken is gelijk aan één dag van een Brahma en zijn nacht duurt even lang. Er zijn dertig dagen in zijn maand en twaalf maanden in zijn jaar en hij leeft honderd van zulke jaren. Aan het einde van de levensperiode van de Brahma's worden alle universa ontbonden en keert alle energie waaruit de universa waren opgebouwd, samen met alle levende wezens,

terug in het bovenzinnelijke lichaam van Maha-Visnu waaruit de universa oorspronkelijk vandaan kwamen (zie plaatje blz. 84). Maha-Visnu is een expansie van Sri Krishna. Dit proces van manifest en niet manifest worden van de universa, vindt plaats tijdens elke in- en uitademing van Maha-Visnu. Na een periode van ontbinding worden de ontelbare universa opnieuw door Maha-Visnu bij Zijn uitademing, uit de poriën van Zijn lichaam, in zaadvorm geopenbaard. Hierna dijen ze geleidelijk tot gigantische omvang uit, net zoals enorme sequoia-bomen ook uit kleine zaden voortkomen. Dit kosmische proces vindt eeuwig plaats. Volgens de vedische overlevering zijn we nu ongeveer op de helft van het leven van de huidige Brahma en dus ook op de helft van de levensduur van dit universum.

De kringloop van de vier kosmische tijdperken

Lente - zomer - herfst - winter - lente - zomer - herfst > enz.
Satya - Treta - Dvapara - Kali - Satya - Treta - Dvapara >

Duur van elk tijdperk (*yuga*):

<i>Satya-yuga</i>	het gouden tijdperk	1.728.000 jaar
<i>Treta-yuga</i>	het zilveren tijdperk	1.296.000 jaar
<i>Dvapara-yuga</i>	het koperen tijdperk	864.000 jaar
<i>Kali-yuga</i>	het ijzeren tijdperk	432.000 jaar

---

totaal 4.320.000 jaar

Een cyclus van vier *yuga's* wordt een *kalpa* genoemd. Duizend van deze *kalpa's* vormen samen een *maha-kalpa*. Momenteel leven we in het *Kali-yuga*, dat ongeveer 5000 jaar geleden is begonnen. Met het verstrijken van de tijdperken nemen, vanaf *Satya-yuga*, de menselijke kwaliteiten zoals religiositeit,

vredelievendheid, intelligentie, geheugen, reinheid, moraliteit en ook de levensduur af.

In *Satya-yuga* is er nog 100% van aanwezig, in *Treta-yuga* 75%, in *Dvapara-yuga* 50% en in *Kali-yuga* nog maar 25%, een percentage dat geleidelijk aan terugloopt tot vrijwel 0%. Hierna vindt een zuivering plaats en begint een nieuw *Satya-yuga* en daarmee een nieuwe kringloop.

Gods vertegenwoordigers

Zoals men een koning of koningin in normale omstandigheden niet rechtstreeks kan ontmoeten, kan men ook God niet rechtstreeks benaderen, maar dient men via Zijn vertegenwoordigers te gaan.

In de *Bhagavad-gita* zegt Krishna:

“Probeer de waarheid te begrijpen door een spiritueel leraar te benaderen. Stel hem in alle bescheidenheid vragen en wees hem dienstbaar. De zelfgerealiseerde zielen kunnen de kennis aan je overdragen omdat ze de waarheid hebben gezien.” (Bg. 4.34)

Alle vaisnava-leraren benadrukken het belang van het aanvaarden van het onderricht van een spiritueel leraar. Het is een essentieel principe voor spirituele groei. Voor om het even welk onderricht dient men een leraar te aanvaarden en het geldt zeker voor de spirituele wetenschap.

Dit principe vinden we ook terug in andere religies: in het jodendom, het christendom en de islam benadert men God eveneens via Zijn vertegenwoordigers.

De Veda's beschrijven drie verschillende soorten leraren met verschillende niveaus van spirituele realisatie. Het is evenwel

raadzaam, indien dit mogelijk is, een guru van het hoogste niveau te aanvaarden, iemand die volledig bevrijd is van de materiële sfeer. Zulke zielen zijn uiterst zeldzaam.

Srila Prabhupada schreef:

“Indien zo’n grote ziel niet aanwezig is, volstaat het ook om inwijding te nemen van iemand die zijn toevlucht heeft genomen tot zo’n bevrijde ziel van het hoogste niveau, en deze strikt te volgen.” (SP letters 68-4-18). Zie ook SB 4-18-5.

Als de aspirantleerlingen oprecht de richtlijnen volgen van *bhakti-yoga*, zullen ze van binnenuit geleid worden naar degene die voor hen als leraar kan functioneren.

Er worden drie soorten bevrijde zielen in de Veda’s beschreven:

1. Degenen die eeuwig volmaakt zijn (*nitya siddha’s*). Sommige van deze zielen dalen af naar onze wereld op verzoek van God om ons te verlichten en te onderrichten (*shaktyavesa-avataar*)
2. Degenen die volmaakt zijn geworden door het strikt volgen van het religieuze zuiveringsproces (*sadhana siddha’s*).
3. Zij die door bijzondere genade tot volmaaktheid zijn gekomen (*kripa siddha’s*).

Srila Prabhupada heeft altijd onderricht dat een spiritueel leraar zichzelf nooit als gelijk aan God ziet, maar altijd als de vertegenwoordiger en dienaar van God.

De spiritueel leraren van het hoogste niveau, ook wel *uttama adbhikari’s* genoemd, dienen met hetzelfde respect bejegend te worden als God omdat zij de meest vertrouwelijke dienaren en vertegenwoordigers van Hem zijn. Dit wordt bevestigd in

de geopenbaarde geschriften en bevestigd door alle andere vedische autoriteiten. Deze leraren zijn zich altijd van God bewust en door toegewijde dienst aan Hem, zo zuiver met Hem verbonden, dat Gods liefde en helende kracht door hen heen kan werken. Zij zijn er uitsluitend op gericht om de belangen van God te vertegenwoordigen, die bedoeld zijn voor het welzijn van de hele schepping.

In het *Caitanya-caritamrita* (*Madhya-lila* 8.127) staat geschreven dat iedereen die de wetenschap Gods kent, en er voorbeeldig naar leeft, aanvaard dient te worden als een betrouwbaar spirituele autoriteit en gekwalificeerd is om spiritueel onderricht te geven.

De vedische leerschool

Een vedische spiritueel leraar is verbonden aan een vedische leerschool die zijn wortels heeft in de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. De beginselen der godsdienst die hij onderricht zijn o.a. vastgelegd in de vedische geschriften zoals het *Srimad-Bhagavatam*. Hierin zijn richtlijnen en wetten van God te vinden. Deze beginselen van religie of *dharm* zijn universele richtlijnen. In de Veda’s staat dat de beginselen van religie alleen door God Zelf worden bepaald: *dharmam tu saksad – bhagavad pranitam* (S.B. 6.3.19)

In de vaisnava-traditie zijn er vier scholen (*sampradaya’s*). Ernaast staat hun belangrijkste leraar:

1. Brahma Sampradaya	Madhvacharya
2. Shiva of Rudra Sampradaya	Visnu-swami
3. Laksmi of Sri Sampradaya	Ramanujacharya
4. Kumara Sampradaya	Nimbarkacharya

De filosofische school die door de Internationale Gemeenschap voor Krishna-bewustzijn wordt vertegenwoordigd valt onder 1. en heet volmondig ‘de Brahma Madhva Gaudiya Vaisnava Sampradaya’. In het eerste vers van het 18.000 verzen tellende *Srimad-Bhagavatam* wordt verklaard dat het

Spiritueel leraar met koning (rechts) als leerling.

Krishna, Govinda, is die aan het begin van de schepping het hart van Brahma, het oorspronkelijke levende wezen, met vedische kennis vervulde. De beroemde *Brahma-sutra*, ook wel *Vedanta-sutra* genoemd, van dezelfde auteur (Srila Vyasadeva) begint met dezelfde verklaring.

God heeft ontelbare namen

Wanneer men het over God heeft, dan denkt men aan ‘de Allerhoogste, de Bron, de Vader van alle levende wezens, de Schepper van alles en iedereen’. De joden noemen God in het Hebreeuws Elohim, wat ‘machtig en sterk’ betekent. Jezus noemde God in het Aramees Awoon. Dit betekent dat Hij de Universele Vader is. Hij sprak ook vaak over Abba, wat ‘vader’ betekent. Er staan nog andere namen van God in de Bijbel, zoals Shaddai, Adonai en Jehovah. Jahweh betekent ‘Ik ben die Ik ben’. Een naam van God in de islam is Allah, hetgeen ‘de God’ betekent. In de Veda’s worden o.a. de namen Krishna (de Alaantrekkelijke), Visnu (de instandhouder) en Rama (de bron van alle bovenzinnelijke vreugde) genoemd.

Als we naar de andere grote wereldgodsdiensten kijken, dan kunnen we vaststellen dat zowel het jodendom als het chris-

tendom en de islam het bestaan van God aanvaardden. Het vaishnavisme waar de Hare Krishna religie deel van uitmaakt, aanvaardt eveneens het bestaan van die ene Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. God is onbeperkt en daarom zijn Zijn namen dat ook. Ze verwijzen naar de verschillende eigenschappen, kwaliteiten en activiteiten van die ene God.

Soms beweert men dat God maar één naam heeft, maar hoe zouden we de Allerhoogste zo’n beperking kunnen opleggen als zelfs een gewone sterveling al meer dan één naam heeft: een voornaam, familienaam, troetelnaam enz. Er bestaat een vedische tekst die *Visnu-sahasra-nama* heet, wat ‘de duizend namen van Visnu’ betekent. Ze worden veelvuldig gezamenlijk gereciteerd of gezongen bij ceremonies, onder andere ter gelegenheid van een vedisch huwelijk. Ook in veel andere religies staat God onder meer dan één naam bekend. Zo spreken sommigen in de islam over ontelbare namen van Allah en ‘De 99 schone namen van Allah’ worden in het bijzonder vernoemd.

krishna
 Viṣṇu
 Jehovah
 Allah
 YAHWEH

Wat zijn deva’s, devi’s?

In de Veda’s wordt gesproken over *deva’s* of *devi’s*. Dit zijn halfgoden en halfgodinnen zoals onder andere Brahma, Siva, Sarasvati, Durga, Ganesh, Indra, Surya en Agni.

Deze personen vervullen uiteenlopende bestuursfuncties in de universa, net zoals in elk land vele ambtenaren allerlei bestuursfuncties vervullen. Zij mogen deze hogere functies bekleden omdat zij Gods almachtige positie volledig erkennen en zichzelf als Zijn dienaren beschouwen en er in goedheid naar leven. Elke *deva* op zich heeft een specifieke taak te ver-

vullen. Zij zorgen o.a. voor de licht-, warmte-, wind-, regen- en luchthuishouding in het universum. Al deze energieën zijn van God afkomstig en worden door hen bestuurd. Volgens de Veda's telt ons universum in totaal 33 miljoen *deva's* en *devi's*. Binnen hun wereld is er een hiërarchische structuur met hogere en lagere functies, net zoals bij een staatsbestuur ministers en andere ambtenaren onder één koning functioneren. Evenzo zijn de *deva's* altijd afhankelijk van en ondergeschikt aan God. Men zou kunnen spreken over God en Zijn personeel.

Sarasvati devi, de godin van wijsheid en kunst.

Heer Siva heeft een unieke, eigen status. Zijn positie bevindt zich tussen Heer Visnu en alle andere *deva's*. Yoghurt is een melkproduct, maar verschilt van melk doordat de melk met zuur in aanraking is geweest. Zo is ook Heer Siva – hoewel hij een deelaspect is van Visnu – verschillend van Hem, omdat hij in contact staat met de materiële energie, dit in tegenstelling tot Heer Visnu (God) die er altijd vrij van is. *Narayana paro vyaktat*. Narayana (God) is altijd los van de materie, m.a.w. Hij wordt nooit door de materie beïnvloed. Heer Siva's taak is om aan het einde van het stoffelijk universum alles teniet te doen, waarna weer een nieuwe kosmische cyclus kan beginnen.

In het vredesevangelie van de Essenen, een apocrief geschrift, spreekt Jezus over de engelen van het vuur, de lucht en het

water, die alle zuiveringselementen zijn. Volgens sommige geleerden zijn deze engelen te vergelijken met de halfgoden die in de Veda's beschreven staan: Agni (voor het vuur), Vayu (lucht) en Varuna (water). Er is een referentie in de Bijbel in Genesis 6.1-4 waarin staat dat de zonen van God (de goden), gemeenschap hadden met de dochters van de mensen omdat ze zagen hoe mooi ze waren en dat de kinderen die daaruit voortkwamen giganten waren op de aarde; dat zij de befaamde helden waren uit het verre verleden. Ook bij andere culturen zoals o.a. bij de Grieken vindt men referenties naar deze halfgoden maar dan met andere namen, zoals Poseidon, Athene, Hercules, Apollo en Achilles. De vijf Pandava's, de zonen van koning Pandu waar het *Mahabharata* hoofdzakelijk over gaat, waren zonen van de halfgoden Surya, Yamaraja, Vayu, Indra en de Asvini Kumara's. Volgens de Veda's werd de aarde vóór 5000 jaar, voor het begin van *Kali-yuga*, regelmatig bezocht door deze halfgoden. Door de huidige negatieve invloed van het *Kali-yuga* en de ontaarde gevolgen daarvan zijn zij zelden of niet meer geneigd om deze wereld te bezoeken en zich hier te openbaren.

Monotheïsme – geen polytheïsme

De vaishnava-leraren benadrukken dat er slechts één Allerhoogste God is maar dat Hij meerdere namen en verschijningsvormen heeft zoals onder andere Krishna, Vishnu en Rama. Iedere hindoe heeft de vrijheid om zelf zijn religieuze voorkeur te bepalen. In de praktijk wordt vaak de traditie van de familie gevolgd. Sommigen willen geen onderscheid maken en beweren dat alle goden gelijk zijn. Omdat veel hindoes deze mening hebben als gevolg van hun familietraditie, hebben mensen vaak de indruk dat alle hindoes het polytheïsme aanhangen. Toch is in de vedische geschriften duidelijke in-

formatie beschikbaar over een spirituele hiërarchie, met maar een Allerhoogste God waaronder alle halfgoden functioneren. Voor mensen die willen genieten in de materiële wereld op een geautoriseerde manier, wordt in bepaalde delen van de Veda's de verering van de *deva's* aanbevolen (*karma-kanda*). Heer Krishna zegt hierover in de *Bhagavad-gita* dat Hij mensen, die een bepaalde *deva* wensen te aanbidden om bepaalde gunsten te verkrijgen, sterkt in hun geloof in de desbetreffende halfgod, zodat ze een aanvang kunnen maken met het aanvaarden van hogere autoriteit. Maar Hij zegt ook dat zonder Zijn toestemming de *deva's* geen gunsten kunnen verlenen en dat in werkelijkheid deze gunsten door Hem worden verleend. De gunsten die men van hen kan verkrijgen zijn beperkt en tijdelijk. Als men *deva's* vereert met volledige overgave, gaat men na het overlijden voor een beperkte tijd naar de hemelse planeten van de *deva's* om er van hemelse geneugten te genieten, maar men moet, als het vrome tegoed op is, terugkeren naar deze wereld.

Het aanbidden van de halfgoden om materiële verlangens vervuld te zien, wordt in de Veda's uiteindelijk niet aangeraden. Beter dan het vereren van de halfgoden is dienst aan God, want Hij zegt in de *Bhagavad-gita* dat wie Hem vereert naar Zijn allerhoogste planeet komt en nooit meer terugkeert naar deze materiële wereld die tijdelijk is en vol problemen. (zie Bg. 7.21-23)

Verering van God in de tempel

Verering van God in Zijn oorspronkelijke, spirituele gedaante, zoals wordt geopenbaard in de vedische geschriften en door Zijn zuivere toegewijden, wordt verering van de *murti* (Deity of Altaargedante) genoemd. De *murti* is geen verzonnen gedaante van de menselijke geest, anders zou dit afgodsverering

zijn, wat in de Veda's sterk wordt veroordeeld. De Veda's geven exacte richtlijnen over de *murti*-gedaante van God, die kan worden gemaakt uit verschillende materialen zoals o.a. brons, marmer en hout. Ze beschrijven strikte regels over hoe de installatie en de verering (*puja*) dienen te geschieden. Omdat de *Murti* de Allerhoogste Persoon is, wordt Hij als zodanig benaderd door Hem accommodatie te geven, dagelijks te kleden, decoreren en vereren met gebeden en liederen en ook door het offeren van water, bloemen, wierook en voedsel. Als we Hem iets met liefde aanbieden, aanvaardt Hij de liefde waarmee we dit doen. Zo kan men zich erin oefenen God te dienen en zich herinneren dat Hij altijd en eeuwig de Allerhoogste Persoon is. Dit helpt ons om de dagelijkse activiteiten in het juiste bewustzijn te verrichten, d.w.z. met een spirituele visie en niet voor ons eigenbelang.

Krishna zegt in de *Bhagavad-gita*:

“Wie Mij toegewijd aanbidden en op Mijn bovenzinnelijke gedaante mediteren, schenk Ik wat ze missen en laat Ik behouden wat ze hebben.” (Bg. 9.22)

Daarom is het goed regelmatig Gods gedaante te aanschouwen zowel in de tempel als thuis (*darshan* nemen).

De Deities in de tempel

Hoewel mensen die tot een Abrahamistische traditie behoren onderricht zijn in het volgen van de tien geboden van Mozes, zijn de mensen in Aziatische tradities op andere manieren onderricht en kennen zij andere geboden en regels op het gebied van verering. In o.a. het hindoeïsme, het boeddhisme, het katholieke geloof en de orthodoxe kerk (iconen) worden

murti's vereerd. De vaisnava's die de Deity van Krishna (Visnu, God) in de tempel vereren, volgen een traditie die in de Veda's door God Zelf geautoriseerd is o.a. in het *Srimad-Bhagavatam* en door Hem wordt aanbevolen voor spirituele zuivering. Het helpt om een besef op te wekken van een persoonlijke, levende God en geeft ons de gelegenheid om te oefenen Hem persoonlijk te benaderen en te dienen. Dit is een manier van verering van God die vele duizenden jaren teruggaat. Deze verering vond al plaats ver voor de tijd dat Abraham leefde en lang voordat Mozes de tien geboden ontving. Deze bijbelse tien geboden in het Oude Testament waren met name bedoeld voor het Joodse volk wat op basis van deze geboden een verbond aanging met God (Jahweh).

Het eerste van de tien geboden van Mozes luidt dat men *'geen gesneden beelden dient te vereren van wat zich op de aarde bevindt'* (die volgens de Veda's deel uitmaakt van het middelste planetentelsel), *'noch van wat zich hoog in de hemelen bevindt'* (de hemelse planeten), *'noch van wat zich boven het water onder de aarde bevindt'* (de lagere, helse planeten). Volgens bepaalde vedische geleerden is het water wat hier vernoemd wordt, het water van de Garbhodaka Oceaan, waar de helft van het universum mee gevuld is (zie blz. 85). Men kan een vergelijking maken met het begin van de Bijbel. In het Oude Testament wordt dit water op de volgende manier beschreven: *'Duisternis lag over de diepte en de geest van God zweefde over de wateren.'* (Genesis 1.2)

De volkomen spirituele gedaante van Krishna die in vedische tempels wordt vereerd, is geen vorm van hier op aarde, noch een van hoog in de hemelen, noch van plaatsen of planeten van boven het water onder de aarde. Krishna – God in Zijn oorspronkelijke gedaante, waar de Deity, de altaargedante, een manifestatie van is – bevindt zich eeuwig in de spirituele

wereld, welke volkomen los staat van de materiële wereld. De hogere hemelse planeten, de middenplaneten en de lagere helse planetenstelsels, ook wel de drie werelden genoemd, behoren alle drie tot de stoffelijke wereld. Onder andere daarom is dit gebod niet van toepassing op de Deity van Krishna, noch op Zijn eeuwige metgezellen. Daarnaast zijn rituelen, rituele voorwerpen en gebedshuizen ook uiterlijke vormen die dienen om het goddelijke te herinneren en een zichtbare vorm en plaats te geven in deze wereld.

De Veda's benadrukken dat religieuze geboden naar tijd, plaats en omstandigheden aan de mensheid worden gegeven. Als iemand bijvoorbeeld vanwege onverantwoord rijgedrag zijn rijbewijs kwijtraakt, wil dat niet zeggen dat niemand meer auto mag rijden. Dit gebod geldt alleen voor de overtreder en is persoonlijk gericht. Men dient er rekening mee te houden dat God en Zijn vertegenwoordigers (profeten) ook naar tijd, plaats en omstandigheden een gebod of verbod kunnen opleggen dat individueel, aan een bepaald persoon of collectief, aan een bepaald volk, is gericht. Zo'n gebod of verbod hoeft dus niet algemeen geldend te zijn. Zo zijn in elk land andere wetten. In Engeland is het verplicht om links te rijden maar op het Europese vasteland is dat verboden.

God geeft Zijn geboden meestal via de geopenbaarde geschriften en Zijn boodschappers, de profeten. Het is onder andere om deze reden dat de Veda's voorschrijven om de geschriften te bestuderen onder leiding van een zelfgerealiseerde spiritueel leraar. Dit voorkomt dat men regels volgt zonder de diepere betekenis ervan te kennen (zie Bg. 4.34).

In een Hare Krishna tempel zijn bezoekers vaak verbaasd bij het betreden van de tempelkamer. Het altaar straalt een

en al schoonheid en licht uit. Velen raken hierdoor vervuld van eerbied en ontzag. De prachtige Deities van Radha en Krishna zijn gehuld in fonkelende, kleurrijke kledij en zorgzaam gedecoreerd met sieraden en verse bloemen. De priesters veranderen dagelijks de kledij en decoraties. Radha (Hare) is de eeuwige metgezellin van Krishna en de personificatie van Zijn innerlijke liefdesenergie. Zij belichaamt het volmaakte liefdesvermogen en de toewijding voor God.

Radha en Krishna (Hare Krishna). Bekend als het Goddelijke Paar. Radha (ook Radharani genoemd) vertegenwoordigt het vrouwelijke aspect van Krishna.

God is de Allerhoogste Persoon die alomtegenwoordig is als de Superziel. Hij manifesteert Zich niet alleen als de Superziel, maar ook als de Deity die met liefde en toewijding wordt vereerd. De Veda's leren dat God absoluut is en niet van Zijn naam en Zijn gedaante verschilt. Ze beschrijven in detail hoe God eruit ziet, dat Hij eeuwig jeugdig is en Zijn gedaante niet aan ouderdom onderhevig is. Eeuwig betekent zonder begin of eind, altijd bestaand. Mensen zijn personen en verlangen ernaar om van andere personen te houden. Zij willen persoonlijke relaties die blijvend zijn. De allermooiste en meest volmaakte liefdesrelatie is die met de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. Alleen deze relatie stelt ons in staat dat geluk te ervaren waar we diep in ons hart altijd naar verlangen. Geen enkel andere relatie kan dit evenaren.

Waarom Gaudiya-vaisnava's Krishna als Allerhoogste eren

In het vedische geschrift *Khamanikya* staat de sterrenhemel beschreven tijdens Krishna's geboorte, waaruit blijkt dat deze constellatie rond 5000 jaar geleden moet hebben plaatsgevonden. Historische feiten uit het *Mahabharata* en het *Srimad-Bhagavatam* bevestigen dit en vermelden dat Krishna 125 jaar op deze planeet heeft vertoefd. Toen Hij ongeveer 100 jaar op aarde was heeft Hij Zijn leerdicht de *Bhagavad-gita* tot Zijn vriend en neef Arjuna gesproken op de bedevaartplaats Kurukshetra in India. Deze verzen overtreffen alle wereldse kennis en zijn zo volmaakt, dat alleen al door ze aandachtig te lezen of er met een oprecht gemoed naar te luisteren, men tot diep inzicht in het spirituele leven kan komen. Via Arjuna gaf Hij de mensen aanwijzingen voor het *Kali-yuga*. Dit is het huidige tijdperk van strijd en schijnheiligheid dat rond 5000 jaar geleden is begonnen op het moment dat Krishna de manifestatie van Zijn spel en activiteiten op deze aarde beëindigde en terugkeerde naar Zijn eeuwige woning (zie *Srimad-Bhagavatam* 1.3.43).

Hij vertelde deze kennis in vertrouwen tot Arjuna. Het zijn teksten die speciaal gesproken zijn voor mensen die oprechte belangstelling hebben voor de diepere wijsheid van het leven. De *Bhagavad-gita* is na 5000 jaar nog steeds actueel en wordt hoog geprezen in religieuze, filosofische en academische kringen.

Toen Sri Krishna de *Bhagavad-gita* had gesproken zei Arjuna:

“Jij bent het Allerhoogste Brahman, de allerhoogste verblijfplaats en zuivering, de Absolute Waarheid. Jij bent de eeuwige transcendentale, oorspronkelijke Godheid, de ongeborene en alles-doordringende schoonheid. Alle grote wijzen zoals Narada, Asita, Devala en Vyasa

bevestigen deze waarheid over Jou en nu verklaar Je het me Zelf.” (Bg. 10.12-13)

Een dergelijke verklaring vinden we ook in de *Brahma-samhita* van Heer Brahma:

“Krishna, die bekendstaat als Govinda, is de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. Hij heeft een eeuwig lichaam, vol oneindige kennis en gelukzaligheid. Hij is de oorsprong van al wat bestaat. Hij heeft geen begin en is de oorzaak van alle oorzaken.” (Brahma-samhita 1)

In de *Bhagavad-gita* zegt Krishna dat Hij telkens in de materiële wereld neerdaalt om religie in zuiverheid te herstellen, toegewijde zielen te beschermen en demonen te elimineren. Toen Hij hier op aarde was, speelde Hij de rol van een menselijk wezen. Maar vanaf het moment dat Hij verscheen, tot het moment waarop Hij deze wereld verliet, waren al Zijn activiteiten even wonderbaarlijk en duiden erop dat Hij God is. Al manifesteert Hij Zich in de materiële wereld, Hij blijft tegelijkertijd volkomen aanwezig in de spirituele wereld. God is almachtig en kan Zich manifesteren en vermenigvuldigen waar en wanneer Hij wil. Niets kan Hem binden of beperken. De Veda's beschrijven de kwaliteiten, activiteiten en positie van Sri Krishna als de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. Naast de teksten in de vedische geschriften is er ook nog een andere belangrijke reden waarom de Gaudiya-vaisnava's Sri Krishna als de Allerhoogste aanvaardden. Dat Sri Krishna de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods is werd 500 jaar geleden door Sri Caitanya Mahaprabhu bevestigd. Volgens verschillende geschriften, *acarya's* en tijdgenoten wordt Sri Caitanya Mahaprabhu als een directe incarnatie van Krishna aanvaard.

Boeddha, Sankaracarya en Caitanya Mahaprabhu

Rond 3000 voor Christus liet de negatieve invloed van het *Kali*-tijdperk zich overal geleidelijk sterker gelden, ook op religieus gebied. De Veda's beschrijven dat het de missie van Boeddha was, die rond 550 v. Chr. in India was geboren, om de mensen weg te leiden van de vedische geschriften. Ook de priesterklasse was door het Kali-tijdperk negatief beïnvloed. Hij bekritiseerde al degenen die vedische teksten misbruikten om het doden van dieren en het eten van vlees te rechtvaardigen. In het *Srimad-Bhagavatam* 1.3.24 staat de komst van Heer Boeddha beschreven. Boeddha verkondigde geweldloosheid (*ahimsa*) jegens alle levende wezens. Daarom heeft hij ze weggeleid van de Veda's, met name van de offerrituelen, en een weg van onpersoonlijke meditatie onderwezen, gericht

Sri Caitanya Mahaprabhu (1486 - 1534).

op het ledigen van de geest en meditatie op het *nirvana*, op het niets, de leegte, op het stoppen van alle verlangens. Op deze manier motiveerde hij veel mensen om te stoppen met geweldadige praktijken tegen andere levende wezens.

Volgens de Veda's kan men door het proces van Boeddha op den duur het eindigen van materiële verlangens bereiken en vrede (*shanti*) ervaren en het geluk wat daarmee gepaard gaat. Maar wat ontbreekt is de spirituele liefdesrelatie tussen God en de ziel (*prema-rasa*) die uitmondt in spontane spirituele vreugde en intens zielsgeluk (*ananda*). De Veda's gaan verder dan vrede. Vrede geeft een zekere voldoening maar kan ons verlangen naar onbegrensd geluk niet volledig vervullen. Dit kan alleen volkomen vervuld worden in een liefdevolle relatie met God. Spiritueel geluk raakt het hart zeer diep en laat materiële verlangens geleidelijk oplossen.

De Dalai Lama zei tijdens een interview in april 1990 in Huy, België: "Het boeddhisme is geen godsdienst en erkent geen God en geen schepper. Het boeddhisme is een vorm van atheïsme, een vorm van humanisme."

Hoewel allerlei mensen om verschillende redenen hun traditionele geloof de rug toekeren en zich o.a. verdiepen in het boeddhisme kan door mensen die in God geloven op den duur het atheïsme ervan – het ontkennen van God én het ontkennen van de ziel (*an-atma*) – als onvolledig worden ervaren.

Na Boeddha is Sankaracarya (788-820 na Chr.) gekomen om de autoriteit van de Veda's weer in ere te herstellen. Omdat het proces van het boeddhisme atheïstisch gericht is en Boeddha de Veda's had verworpen, kon Sankaracarya de conclusie van de Veda's (toegewijde dienst aan God) niet direct onderrichten. Hij gaf de mensen hun geloof in de Veda's weer terug, hoewel

hij God omschreef als een onpersoonlijke, vormloze, eeuwige energie, het onpersoonlijke Brahman.

Bij de leer van Sankaracarya schuilt er echter het grote gevaar dat men gehecht raakt aan een onpersoonlijk opvatting over God en dit later niet meer of met veel moeite van zich af kan zetten. Hierdoor loopt men de kans om voor vele levens geen persoonlijke relatie met God te kunnen opbouwen. Krishna Zelf zegt hierover in de *Bhagavad-gita* dat dit onpersoonlijke pad zeer moeilijk te bewandelen is.

“Voor personen van wie de geest gehecht is aan het ongemanifesteerde, onpersoonlijke aspect van de Allerhoogste, is het zeer moeizaam om vooruitgang te maken. Vorderingen maken langs die weg is altijd moeilijk voor hen die belichaamd zijn.” (Bg. 12.5)

“Voor hen die Mij in Mijn persoonlijke gedaante vereren en al hun activiteiten aan Mij wijden ben Ik een zeer snelle redding uit de oceaan van geboorte en dood.” (Bg. 12.6-7)

Door de invloed van Sankaracarya is in die tijd het boeddhisme grotendeels uit India verdwenen. Zijn filosofische leer staat bekend als *advaita vedanta* ofwel: op het spirituele niveau is alles een onpersoonlijke energie zonder individualiteit en variëteit. *A-dvaita* betekent niet-dualistisch. Dit gaat echter in tegen de conclusie van de Veda's en de *Bhagavad-gita* waar Krishna duidelijk stelt:

“Nooit was er een tijd dat Ik niet bestond, noch jij, noch al deze koningen; noch zal ook maar een van ons in de toekomst ophouden te bestaan.” (Bg. 2.12)

“De levende wezens in deze wereld van gebondenheid zijn Mijn eeuwige, afzonderlijke deeltjes. Door hun geconditioneerde bestaan zijn ze verwickeld in een hevige worsteling met de zes zintuigen, waarvan de geest er één is.” (Bg.15.7)

Grote vaisnava-geleerden zoals Ramanujacarya (1017-1137) en Madhvacarya (1239-1319) hebben de leer van Sankaracarya afgewezen en stelden dat niet alles één is, maar dat God, de zielen en de materie van elkaar verschillen.

Later gaf Sri Caitanya Mahaprabhu de volmaakte synthese van de leerstellingen die de voorgaande *acarya's* hadden gepresenteerd met Zijn filosofie van *acintya bheda a-bheda tattva*: de leer van onvoorstelbare eenheid én verscheidenheid (variëteit) van God en Zijn energieën.

In een van de achttien *Purana's* (de *Padma-Purana*) wordt onthuld dat Sankaracarya een incarnatie is van Heer Siva. In deze *Purana* onthult Heer Siva aan zijn vrouw Parvati dat hij in het tijdperk van *Kali-yuga* zal incarneren als een brahmaans leraar en de onjuiste doctrine van *advaita vedanta* zal verkondigen om de atheïsten weer terug te brengen naar het aanvaarden van de Veda's en op een geleidelijke manier van atheïsme naar een Godsbesef. In de *Siva Purana* staat beschreven dat hij dit deed in opdracht van Krishna (Bhagavan).

In de Veda's (S.B. 12.13.16) staat: *vaisnavanam yata sambhu*: “Heer Siva is de allergrootste *vaisnava*, dienaar van Visnu.” (Sambhu is een naam van Heer Siva). In een van zijn literaire werken ‘*Gebeden aan Krishna*’ onthult Sankaracarya zijn kennis over toegewijde dienst aan Krishna. Hoewel de leer van Sankaracarya onpersoonlijk gericht was, gaf hij aan dat hij Krishna als Allerhoogste accepteerde.

Een van zijn allerlaatste uitspraken is zeer beroemd geworden:

*bhaje govindam, bhaje govindam, bhaje govindam,
mudha-mate samprappte sannihete kale na hi
na hi raksati dukrin-karane*

Tot drie keer toe spoorde hij zijn leerlingen aan:

*“Vereer Govinda, vereer Govinda, vereer Govinda,
intellectuele dwazen. Jullie gedraai en gegoochel met
woorden en grammaticale kennis zal jullie niet redden
op het moment van de dood.”*

Deze instructie was bestemd voor al degenen die verward waren door hun onvolmaakte interpretaties en hierdoor voorbijgingen aan de uiteindelijke conclusie van de Veda's. Hoewel hij voor zijn missie de nadruk legde op het onpersoonlijke aspect van God, heeft hij nooit het persoonlijke aspect van God ontkend. Hij verzekerde: *narayana paro'vyaktat*: “Narayana (naam van God) is transcendentaal verheven boven de materiële schepping.” Govinda is een naam van God.

Sri Caitanya Mahaprabhu, de Gouden Avatar

In 1486 verscheen Heer Caitanya Mahaprabhu in Bengalen (India). Hij heeft de glorie van de Veda's, van de *bhakti*-cultuur, in ere hersteld. Door Zijn persoonlijke voorbeeld toonde Hij hoe het proces van overgave aan God voor dit tijdperk in de praktijk kon worden gebracht. Krishna zegt in de *Bhagavad-gita* 15.15:

*“Het doel van alle Veda's is dat men Mij leert kennen”
“Men kan Mij, zoals Ik ben, alleen maar leren kennen*

door bhakti, door onvoorwaardelijke, liefdevolle dienst.” (Bg.18.55)

Heer Caitanya is door geleerden en geschiedkundigen erkend als een groot heilige, filosoof, mysticus en sociale hervormer. Zijn persoonlijkheid komt echter vooral aan het licht als we ooggetuigenverslagen lezen over Zijn leven, karakter en activiteiten. De conclusies van deze tijdgenoten omtrent de bijzondere positie van Heer Caitanya worden bevestigd door de Veda's. Deze voorspelden Zijn komst al 4500 jaar voordat Hij in het dorp Navadvipa in India, in 1486 na Chr. werd geboren.

Heer Caitanya is een directe incarnatie van Krishna. Dit staat op verschillende plaatsen in de vedische literatuur vermeld. Hij is neergedaald in deze wereld om de zielen die verstrikt zijn geraakt in het materiële bestaan te bevrijden uit de kringloop van geboorte en dood en ze bij te staan om voorgoed de spirituele wereld binnen te gaan. Er staat beschreven hoe de Allerhoogste Godspersoon op gezette tijden naar de aarde neerdaalt om de mensheid te helpen op het pad van spirituele ontwikkeling. Zoals Krishna zegt in de *Bhagavad-gita*:

“Om de toegewijden te bevrijden en kwaadaardige personen te verdelen en ook om de religieuze principes te herstellen, verschijn Ik Zelf, tijdperk na tijdperk.”
(Bg. 4.7)

In het *Srimad-Bhagavatam* 11.5.32-37 wordt de missie van Heer Caitanya als volgt beschreven:

“In het tijdperk van Kali zullen intelligente mensen de incarnatie van God vereren door het brengen van het

sankirtan-offer – het gezamenlijk zingen van Gods namen. Hij zal constant de namen van Krishna reciteren en over Krishna's glorie zingen. Hoewel Zijn gelaat niet donker is, is Hij toch Krishna Zelf. Er valt niets hogers te bereiken voor een belichaamde ziel die gedwongen wordt om door de materiële wereld te reizen, dan deel te nemen aan het gezamenlijk zingen van Gods namen, waardoor men absolute vrede en bevrijding van de kringloop van geboorte en dood kan bereiken.”

Deze verzen, die 5000 jaar geleden op schrift zijn gesteld aan het begin van het Kali-tijdperk, geven ook aan dat Heer Caitanya de *yuga-avatar* is, de incarnatie van God die het religieuze proces voor dit tijdperk (het *yuga dharma*) aangeeft. Hij staat ook bekend als de Gouden Avatar. De missie van Heer Caitanya (1486-1534) kan worden samengevat in drie hoofdpunten:

1. Op spiritueel gebied door een religieuze beweging van het zingen van de namen van God te lanceren die al snel over heel India werd aanvaard en inmiddels door haar universele aantrekkingskracht over de hele wereld is verspreid.
2. Op filosofisch gebied door de grootste geleerden van Zijn tijd te verslaan door Zijn begrip van de Absolute Waarheid.
3. Op sociaal vlak door het aan de kant zetten van de verstikkende beperkingen van het erfrechtelijke kastesysteem.

Er zijn in de Veda's veel referenties die verwijzen naar het chanten van de heilige namen van God. In een vedisch geschrift, de

Brihan-Naradiya Purana, wordt nadrukkelijk gesteld dat in het tijdperk waarin we nu leven, het *Kali-yuga*, het chanten van de namen van God hét proces is voor spirituele vooruitgang.

Heer Caitanya, de incarnatie van God die het religieuze proces (yuga-dharma) voor dit ijzeren tijdperk (Kali-yuga) aangeeft, staat ook bekend als de Gouden Avatar. Hij verscheen als Radha en Krishna aan Ramananda Raya, (15e eeuw) een groot toegewijde, en de toenmalige gouverneur van Madras.

HOOFDSTUK 4

Krishna-bewustzijn in de praktijk

Krishna-bewustzijn is niet gebonden aan tijd, plaats en omstandigheden. Het merendeel van de toegewijden beoefent het Krishna-bewustzijn thuis. Het is voor hen belangrijk om regelmatig Hare Krishna centra te bezoeken en zo inspiratie op te doen en desgewenst adviezen te vragen aan meer ervaren toegewijden. Omgaan met gelijkgezinden is een van de meest essentiële voorwaarden voor spirituele groei.

Sommige mensen vragen zich af hoe iemand ertoe komt om het Krishna-bewustzijn te gaan beoefenen. De *Bhagavad-gita* (7.16) vermeldt hiervoor vier redenen:

1. verdriet of frustratie
2. verlangen naar rijkdom
3. nieuwsgierigheid
4. zoeken naar de absolute waarheid

Het kan ook een combinatie van deze redenen zijn.

Iedereen wordt met een ander bewustzijnsniveau geboren. Als men opgroeit, blijkt welke specifieke talenten en belangstelling iemand bezit. Wie in een vorig leven al interesse had in bijvoorbeeld muziek en daarin begaafd was, neemt deze interesse en dit talent mee naar het volgende bestaan. Religieuze belangstelling vormt hierop geen uitzondering. Vaak kan men zien dat zo iemand al van jongs af aan belangstelling toont voor spiritualiteit. In een tijd waarin interesse in religie niet meer zo vanzelfsprekend is doordat de focus van de samenleving meer op geld en uiterlijke zaken is gericht, worden mensen met een spirituele natuur vaak niet begrepen en zij denken dan

al gauw dat het probleem bij hen ligt. Maar door omgang met toegewijden kan men inzien dat men niet alleen staat met de behoefte aan spirituele diepgang in het leven.

In de *Bhagavad-gita* H.6 verzen 37 t/m 45 zegt Krishna tot Arjuna dat personen die zich in het vorige leven vroom hebben gedragen en zich hebben beziggehouden met spiritueel leven, maar er niet helemaal in geslaagd zijn om daarin volmaaktheid te bereiken, in dit leven automatisch zijn aange trokken tot spiritualiteit en het proces van *bhakti-yoga*, en zich zo verder kunnen ontwikkelen. Krishna zegt tevens dat spirituele vooruitgang nooit verloren zal gaan. Men gaat dus verder vanaf het punt waarop men in een vorig leven is geëindigd. Spirituele vooruitgang en karma gaan altijd mee naar een nieuw leven, maar materiële bezittingen blijven achter. Een deel van de mensen die zich tot het Krishna-bewustzijn aangetrokken voelt, heeft deze spontane interesse dus door activiteiten in vorige levens. Ze zijn vaak al vertrouwd met begrippen als reïncarnatie, karma en vegetarisme als ze met het Krishna-bewustzijn in aanraking komen. Er zijn ook mensen die om andere redenen geïnteresseerd raken en een begin willen maken met hun spiritueel leven of het willen verdiepen.

Sommigen komen met de vedische cultuur in contact door middel van literatuur. Deze literatuur is het fundament van het Krishna-bewustzijn. Srimla Prabhupada gaf de garantie dat degenen die zijn boeken serieus bestuderen en in alle aspecten trachten te begrijpen en toe te passen, standvastig zullen worden in hun spirituele leven.

‘Dienen’ betekent: tevredenstellen. *Bhakti-yoga* is het plezier van God. Dit omvat alles in Gods schepping te spiritualiseren door het met respect en toewijding te behandelen en in Zijn dienst te benutten. Hierbij worden bepaalde principes

aanbevolen, die helpen om een goede mentaliteit te ontwikkelen, om *bhakti-yoga* in de praktijk te kunnen brengen.

Dagelijkse activiteiten van een toegewijde

Een toegewijde streeft ernaar om elke dag op tijd te gaan slapen en vroeg op te staan. In dit verband luidt een Engels gezegde: “Early to bed and early to rise, makes people healthy, happy and wise.” De vroege ochtenduren worden benut voor de beoefening van spirituele activiteiten. Zowel afleidende interne als externe invloeden zijn dan het meest afwezig wat de concentratie en meditatie ten goede komt. Een vedisch gezegde luidt: “reinheid en goddelijkheid gaan samen.” Na de ochtenddouche verzorgt men het huisaltaartje. Daarna beoefent men gezang, meditatie en bestudeert men de geschriften. Na het ontbijt wijdt ieder zich aan zijn of haar huiselijke of maatschappelijke plichten.

De ingewijde toegewijden die zelfstandig wonen en werken ondersteunen de tempel met hun medewerking en/of financiën, ieder naar eigen vermogen en op vrijwillige basis.

Ook wordt het in acht nemen van vedische voedingsprincipes aanbevolen, evenals het offeren van vegetarisch voedsel op het huisaltaar. Een toegewijde eet alleen *prasadam*, voedsel wat eerst aan Krishna is geofferd.

Naar vedisch gebruik vasten Krishna's toegewijden van granen en peulvruchten op *ekadasi* (rond de elfde dag na nieuwe en volle maan, dus twee keer per maand). Dit wordt de dag van Hari, van God, genoemd. Deze dagen zijn zeer gunstig voor spirituele activiteiten. Op *ekadasi* wordt extra tijd besteed aan devotieele activiteiten, zoals studie en mantra-meditatie. *Ekadasi's* zijn aangeduid op een speciale kalender, de vaisnava-kalender, die ook alle feestdagen vermeldt. Televisie wordt selectief, weinig of niet bekeken vanwege de over het

algemeen oppervlakkige inhoud van veel programma's. Ook worden er vaak immorele en gewelddadige beelden getoond die de balans van de geest verstoren.

Het gezin is een bouwsteen van de maatschappij en een harmonieus en stabiel gezin brengt evenwichtige, tevreden personen voort die de samenleving verrijken. Daarom is het de plicht van het gezinshoofd ervoor te zorgen dat het gezin spiritueel en materieel niets tekortkomt. Alleen materiële verzorging is niet voldoende. In dit verband staat in het *Srimad-Bhagavatam*:

“De allerhoogste plicht voor ieder mens is om datgene te doen waardoor men komt tot liefdevolle dienstbaarheid aan God.” (S.B. 1.2.6)

Het uiterlijk van de toegewijden

De toegewijden die zelfstandig wonen, zowel jong als oud, dragen over het algemeen de gangbare kleding van het land waar ze wonen. Soms kleedt men zich in Indiase devotionele kleding. Kenmerkend van deze kleding is dat ze kuis is, dus niet uitdagend naar de andere sekse. Van de mensen die in of bij de tempel wonen dragen de vrouwen meestal kleurrijke sari's en bloesjes (*choli's*) en de getrouwde mannen dragen witte gewaden (*dhoti's*) of broeken en bloezen (*kurta's*). De alleenstaande, celibataire mannen (*brahmacari's*) en *sannyasi's* dragen saffraan gewaden.

De kleur saffraan (licht oranje-roze) symboliseert onthechting en met name celibatair leven. Weduwen en echtgenoten waarvan de man *sannyasa* heeft genomen dragen meestal witte kleding. Kinderen dragen veelal gewone kleding. Als vrouwen verloofd of gehuwd zijn plaatsen ze een rood stipje (*bindi*) met

kumkum, midden op het voorhoofd tussen de wenkbrauwen. De toegewijden trouwen eerst voor de burgerlijke stand. Als het huwelijk daarna in de tempel wordt ingewijd voor God, mag de vrouw een rode streep *kumkum* (*sindoor*) boven haar voorhoofd op de haarscheiding aanbrengen. In het Westen wordt dit minder gedaan dan in India.

Leren kleding, schoenen, tassen e.d. worden vermeden omdat het over het algemeen verbonden is met dierenleed. Leer kan worden gebruikt, mits het dier een natuurlijke dood is gestorven, hetgeen in de huidige maatschappij meestal niet het geval is.

Over het algemeen scheren de mannen die in een tempel wonen hun hoofd kaal als teken van onthechting. Ze hebben een klein staartje (*sikha*) aan de kruin van het achterhoofd, wat duidt op geloof in een persoonlijke God. Als men het

Krishna-bewustzijn, een kleurrijke en muzikale cultuur. Jongeren op de trappen van Radhadesh.

Krishna-bewustzijn thuis beoefent, dragen de mannen het haar vaak kort. De vrouwen laten hun haar meestal groeien en dragen het vaak in een vlecht of staart. Geen van deze uiterlijke kenmerken is echter verplicht. Van degenen die ingewijd zijn wordt verwacht dat zij de drie hoofdsymbolen van de vaisnava-traditie zoveel mogelijk in ere houden. Dit zijn: de Tulasi-kralen om de hals, de vaisnava-*sikha* en de *tilak*-tekens.

Op het voorhoofd en op twaalf andere plaatsen op het bovenlichaam wordt telkens na het baden *tilak* aangebracht (gemaakt van klei uit een van de heilige rivieren van India), terwijl men tegelijkertijd mantra's bestaande uit namen van God opzegt (zie zangboek). De *tilak*-tekens hebben de vorm van een blaadje met twee verticale dunne lijnen. Het wordt door de vaisnava's al sinds mensenheugenis gedragen en kenmerkt het lichaam als een tempel van God, omdat God in ieders hart zetelt. Aan de vorm van de *tilak* in India kan men zien tot welke religieuze stroming iemand behoort. Als de omstandigheden het niet toelaten om *tilak* te dragen, kan men het onzichtbaar met water aanbrengen en de mantra's opzeggen.

De toegewijden dragen nekkralen van de heilige Tulasiplant. Ook het gebedsnoer (*mala*) is vaak van Tulasi-hout gemaakt. Het snoer wordt in een speciaal *mala*-zakje gedragen, om de kralen rein te houden. Veel van deze uiterlijke kenmerken en gebruiken zijn ook terug te vinden in andere religies, zoals bepaal-

Verzorging van de Tulasi-plant.

de kleding, een speciale haardracht en het bidden op een gebedsnoer. Daarnaast kent men eveneens het ontvangen van een spirituele naam bij inwijding, het herhaald aanroepen van de namen van God, het in acht nemen van bepaalde feest- en vastendagen, het vroeg gaan slapen en het vroeg opstaan.

Activiteiten van Nama Hatta's en predikcentra

Nama Hatta's en predikcentra stellen mensen in de gelegenheid in hun woonomgeving bijeenkomsten van toegewijden bij te wonen. Omdat er nog niet zo veel Hare Krishna tempels zijn, is voor velen een regelmatig tempelbezoek problematisch vanwege de afstand. Een Nama Hatta-centrum is daarom voor hen een belangrijke steun en bron van inspiratie. Hierbij stelt iemand zijn of haar huis open of huurt een zaaltje om regelmatig samen te komen met mensen uit de omgeving. Tijdens de bijeenkomsten wordt er gezamenlijk muziek gemaakt en gezongen, waarna een persoon die gevorderd is in het Krishna-bewustzijn een lezing geeft. Daarna kan men vragen stellen en is er gelegenheid voor discussie, gevolgd door devotionele zang en een gezamenlijke maaltijd of snack. Al doende leert men hoe men thuis en in de maatschappij spiritueel bewust kan worden en blijven. De bijeenkomsten vinden wekelijks, tweewekelijks of maandelijks plaats. De adressen en websites van diverse centra staan vermeld in nieuwsbrieven en enkele staan achterin dit boek.

In de predikcentra richt men zich speciaal op het overdragen van vedische kennis door o.a. boeken te verspreiden, bezoekers te ontvangen en geïnteresseerden te informeren. Groepsbezoeken van scholen en verenigingen zijn een vertrouwd beeld geworden in de Hare Krishna centra. Daarnaast worden toegewijden die verbonden zijn aan predikcentra regelmatig uitgenodigd op scholen en bij verenigingen. Verder

ondersteunen ze religieuze ceremonies, verzorgen vegetarische maaltijden, nemen deel aan workshops en beurzen en organiseren kooklessen en andere cursussen.

Het dagelijkse leven in de tempels

De toegewijden die in een tempel wonen, staan rond vier uur 's ochtends op, zodat ze om half vijf aan de ochtendmeditatie kunnen deelnemen. Gedurende veertig minuten worden er gezamenlijk gebeden gezongen, gevolgd door anderhalf tot twee uur individuele meditatie op de *maha-mantra*, de heilige namen van Krishna. Hierbij maakt men gebruik van een gebedsnoer. Omstreeks zeven uur wordt opnieuw gezamenlijk gezongen in de tempelzaal, gevolgd door een lezing uit de vedische geschriften. Elke dag geeft een andere toegewijde – een man of vrouw, die daarvoor gekwalificeerd is – een lezing. Aan het einde van de lezing is er gelegenheid om vragen te stellen. Na de lezing volgt het ontbijt en gaat men over tot de dagelijkse activiteiten. Iedere toegewijde streeft ernaar elke dag minimaal een uur te besteden aan het bestuderen van de vedische geschriften. Zoals in elke geestelijke gemeenschap zijn er naast de tempeldiensten en spirituele meditaties ook andere uiteenlopende taken te verrichten: onder andere de zorg voor het altaar, het organiseren van *harinama's* (processies), feestdagen en festivals, het vertalen, publiceren en verspreiden van boeken, tijdschriften en nieuwsbrieven, de zorg voor de diverse websites, het koken en de distributie van *prasadam* (gezegend voedsel), pastorale zorg, de verzorging van speciale ceremonies (m.b.t. geboorte, huwelijk enz.), het begeleiden en onderrichten van nieuwe tempel- en congregatietoegewijden, pelgrims en cursisten, interreligieuze programma's, de verzorging van de heilige Tulasi-planten, reparatie en onderhoud van de gebouwen en de administratie. In de tempel Radhadesh,

wat tevens een plattelandsgemeenschap is, zijn er als extra activiteiten: het rondleiden van bezoekers en toeristen, het verzorgen van de koeien en het onderhoud van de groente- en bloementuinen.

's Middags gebruikt men de warme maaltijd. Om ongeveer zes uur stopt men met de dagtaak. Rond half zeven is er een lichte maaltijd wat goed is voor een gezonde nachtrust. Van zeven tot half acht is het avondlied. Dan kan men samen lezen uit de *Bhagavad-gita* of een ander vedisch boek. Daarna is er *bhajan*-muziek tot negen uur. Deelname is vrijwillig. De meeste toegewijden gaan tussen negen en tien uur naar bed. Voor een goede nachtrust en gezondheid dient, volgens de Ayur-veda, een volwassene vóór tien uur te gaan slapen en zes à zeven uur te slapen, afhankelijk van de fysieke gesteldheid van de persoon.

Srila Prabhupada zei dat de tempels vooral centra zijn om de vedische cultuur in de praktijk te zien. Hij noemde ze “ambassades van de spirituele wereld.” Het zijn tevens plaatsen voor de huisvesting en opleiding van studenten (*brahmacari's*) en studentes (*brahmacarini's*) en voor reizende monniken die het Krishna-bewustzijn verkondigen en tot de onthechte levensorde behoren (*sannyasi's*).

Hoewel ongehuwde vrouwen volgens vedisch gebruik niet in een tempel wonen zoals de mannen, stond Srila Prabhupada dit wel toe. Eten en slapen gebeurde wel gescheiden en dat is nog steeds zo. Gehuwde toegewijden die verbonden zijn met een tempel wonen zelfstandig met hun gezin en komen regelmatig naar de erediensten en sommige van hen vervullen tempeltaken. Srila Prabhupada legde uit dat elk huis eigenlijk een tempel hoort te zijn en een huisaltaartje dient te hebben. Dit helpt ons eraan te herinneren dat God de werkelijke eigenaar van alles is en daarom in ons leven centraal dient te staan.

In sommige tempels, waaronder Radhadesh, zijn er toegewijden die toneelspelen of muziek maken – zowel traditionele als moderne westerse muziek – waarbij de teksten een spiritueel karakter hebben. Er is ook gelegenheid voor andere vormen van ontspanning zoals hatha-yoga en zwemmen.

Opleiding in de praktijk van het Krishna-bewustzijn

De meeste grotere centra bieden de mogelijkheid een beknopte opleiding te volgen, ook wel introductie cursus of *bhakta*-programma genoemd, wat ongeveer drie maanden duurt. Hierbij wordt in de praktijk kennisgemaakt met de vedische inzichten en levenswijze. *Bhakta (m)*, *bhaktin (vr)* betekent beoefenaar van *bhakti-yoga*, of de kunst der toegewijde dienst aan God. Men verblijft dan bij voorkeur intern in een tempel of een ander Hare Krishna centrum naar keuze, maar dit is niet noodzakelijk. Er zijn ook online

Rondleidingen van toeristen, bezoekers en scholieren op Radhadesh.

cursussen te volgen met begeleiding. Van de toegewijden die in een tempel wonen gaan de meesten na verloop van tijd weer zelfstandig wonen, waar ze het spiritueel leven op hun eigen niveau voortzetten en als congregatielid contact houden met de gemeenschap. Sommigen besluiten in een tempel of thuis verder te studeren en zich te kwalificeren voor inwijding.

De spiritueel leraar

Een spiritueel leraar is een belangrijke gids en steun in het leven van iedereen die zich spiritueel wil ontwikkelen. De functie van de spiritueel leraar is o.a. om mensen te onderrichten en te begeleiden in de vedische kennis, en haar conclusies (*siddhanta*) over te dragen en te beschermen.

Spiritueel leraren die inwijding, begeleiding en onderricht geven noemen we *diksa-guru's*. Daarnaast zijn er *siksa-guru's* die inspiratie en begeleiding geven maar geen inwijding. Ook Srila Prabhupada was spiritueel leraar. Hij gaf inwijding en geeft nog altijd begeleiding en onderricht via zijn boeken en alle audio- en videomateriaal dat hij heeft nagelaten.

Een spiritueel leraar wordt binnen ISKCON erkend op basis van zijn kennis en kwaliteiten. Het is de taak van de geestelijk leraren om het onderricht van de stichter, Srila Prabhupada, zuiver over te dragen aan hun leerlingen. Als een spiritueel leraar niet correct handelt in het volgen van de spirituele en morele principes, of afwijkt van de leerstellingen van de geschriften en de voorgaande *acarya's*, roept de GBC die leraar ter verantwoording. Evenzo heeft de leraar de taak een discipel ter verantwoording te roepen als zijn of haar gedrag niet strookt met de geschriften en geloften. Deze werkwijze voorkomt wederzijdse teleurstelling.

Beoefening op verschillende niveaus

Het Krishna-bewustzijn is een natuurlijk proces wat men op eigen niveau en in eigen tempo in de praktijk kan brengen. Niemand wordt ervan buiten gesloten. Veel mensen beoefenen het chanten van de *maha-mantra* zonder officieel te zijn ingewijd. Voor het vereren van de *Murti* in de tempel dient men echter ingewijd te zijn. Bij het ontwikkelen van gevorderde stadia zijn hogere spirituele kwaliteiten en capaciteiten nodig en daarom is inwijding en ervaren begeleiding gewenst. Het is zoals bij het onderwijs waarbij er meer vereisten zijn voor het hoger, dan voor het lager of middelbaar onderwijs.

De kunst van het beheersen van de zintuigen

Door het volgen van de methode om de zintuigen te beheersen, is iemand in staat om meer op te gaan in het geestelijke leven, waardoor een soort geluk wordt ervaren dat hoger is dan het

Samen vegetarisch koken tijdens een kookles, eet smakelijk!

materiële geluk. Dit spirituele geluk wordt de hogere smaak genoemd. Zoals men een stuk droog brood al gauw laat staan voor een overheerlijke pizza of appeltaart, zo verliest iemand die spiritueel geluk ervaart, de smaak voor het beperkte en tijdelijke materiële genot.

Als men zijn zintuigen gebruikt in dienst aan God doordat men zijn activiteiten aan Hem opdraagt, zal men spiritueel geluk ervaren. Dit gevoel van innerlijke, spirituele voldoening, dat voortkomt uit de relatie met God via liefdevolle dienst, zorgt ervoor dat men geleidelijk, op natuurlijke wijze voor dit hogere genot gaat kiezen en het lagere zintuiglijke genot wat veelal schadelijk voor onszelf en anderen is, laat varen.

Zoals Krishna in de *Bhagavad-gita* (2.59) zegt:

“De belichaamde ziel kan weliswaar van zingenot weerhouden worden, hoewel ze haar smaak voor het zinneprikkelende behoudt. Maar wanneer ze er niet meer om geeft, doordat ze een hogere smaak ervaart, is ze hecht in bovenzinnelijk bewustzijn verankerd.”

Men kan dus al in dit leven de vreugde van het spirituele bestaan ervaren!

De vier regulerende principes

Srila Prabhupada noemde deze regels ‘*de vier regulerende principes van vrijheid*’. Door ze te volgen wordt men geleidelijk aan minder gedomineerd door materialistische neigingen en invloeden zoals lust, woede, hebzucht, illusie en afgunst. Veel mensen dragen het Krishna-bewustzijn en de vedische levenswijze een warm hart toe, maar streven geen inwijding na. Niettemin zijn velen geïnspireerd door de vier principes,

omdat ze ervaren dat deze hun spirituele en sociale leven ten goede komen.

Deze principes zijn:

1. Vegetarisch dieet:

bevordert gezondheid, mededogen, naastenliefde en een ecologisch verantwoorde levenswijze (zie vanaf blz. 191)

2. Onthouding van intoxicerende en bedwelmende middelen:

bevordert gezondheid, eenvoud, soberheid, daadkracht, medeleven, verantwoordelijkheid, onderscheidingsvermogen en helderheid van geest

3. Onthouding van buitenechtelijke seksuele relaties:

bevordert reinheid, kuisheid, voorkomt ziekte, sociale ontwrichting en het doden van het ongeboren kind

4. Niet speculeren en geen gok- en kansspel:

bevordert eerlijkheid, gemoedsrust en voorkomt bedrog

Deze vier regels dragen ook zorg voor het behoud van het sociaal-maatschappelijk en ecologisch evenwicht en zorgen op die manier tevens voor een krachtige economische stabiliteit. De bovenstaande kwaliteiten worden de pilaren van het religieuze leven genoemd. (Met intoxicatie worden toxinen (gifstoffen) bedoeld zoals alcohol, sigaretten, drugs en ook thee en koffie met cafeïne – met uitzondering van medische toepassing).

Als men gehuwd is, dient men altijd rekening te houden met de gezinsleden alvorens men serieuze geloftes aflegt. Het pad van geleidelijke groei is de aanbevolen weg voor de meesten. Het is dan mogelijk voor iedereen om op een ongedwongen manier kennis te maken met het Krishna-bewustzijn.

Inwijding – initiatie

Mensen uit alle geledingen van de samenleving praktiseren het Krishna-bewustzijn. Door het regelmatig bezoeken van een van de centra, studie van de boeken, het volgen van lezingen en cursussen en door de aanwijzingen op te volgen van gevorderde personen in het Krishna-bewustzijn, kan men zich kwalificeren om officiële inwijding te krijgen.

Dus na voorafgaande studie en blijk van serieuze interesse, kan iemand o.a. door het hoofd van een tempel of predikcentrum worden voorgedragen voor inwijding (*diksa*) door een spiritueel leraar. Volgens Srila Prabhupada's standaard kan de leerling na een proeftijd van minimaal een half jaar, waarin men de vereiste regels volgt, een leraar kiezen uit de groep van door ISKCON erkende geestelijk leraren. Omdat inwijding een serieuze verbintenis is, dient er een wederzijdse kennismakingsperiode aan vooraf te gaan. Wanneer de spiritueel leraar toestemt, kan deze verbintenis later officieel worden gemaakt door inwijding. Men kan ook de adviezen (*siksa*) volgen en een relatie opbouwen met een vergevorderde toegewijde. Deze kan eventueel in de toekomst officiële erkenning als spiritueel leraar krijgen. Bij de inwijding ontvangt de aspirant-discipel van de leraar een spirituele naam en een gebedsnoer.

De naam die men krijgt heeft meestal betrekking op Krishna's namen, kwaliteiten, activiteiten, toegewijden en heilige plaatsen. Achter elke naam staat *dasa* of *dasi*, hetgeen dienaar en dienaars betekent. Voorbeeld: Govinda dasa, dienaar van

Govinda. Radha dasi, dienares van Radha. Men krijgt een gebedsnoer met 108 kralen (*mala*) en legt de gelofte af daar dagelijks 16 ronden de *maha-mantra* op te chanten:

*Hare Krishna, Hare Krishna,
Krishna Krishna, Hare Hare,
Hare Rama, Hare Rama,
Rama Rama, Hare Hare*

Men legt tevens de gelofte af om de vier principes van het spirituele leven te volgen. Hierdoor kan men makkelijker essentiële kwaliteiten ontwikkelen die het toegewijde leven ondersteunen.

Na verdere studie en toegewijde dienst is er ook de mogelijkheid voor een tweede inwijding, de *brahmana*-initiatie, die zowel aan ongehuwde als gehuwde mannen en vrouwen wordt verleend. Men mag dan altaardiensten en andere ceremonies verrichten. Bij de tweede inwijding ontvangt men van de spiritueel leraar de *gayatri-mantra* welke driemaal daags, in de ochtend, middag en avond, gedurende vijf minuten onhoorbaar wordt geciteerd.

De relatie met familie en vrienden

Mensen die het Krishna-bewustzijn in een tempel, in een ander Hare Krishna centrum of thuis beoefenen, behouden over het algemeen een goed contact met hun familie en vrienden. Een van de aspecten van de vedische cultuur is het respect voor de ouders en de ouderen. Hoewel het Krishna-bewustzijn in het Westen steeds meer bekendheid geniet, zijn familie en vrienden in het begin soms wat afstandelijk. Men ziet dit vrijwel altijd veranderen zodra ze meer inzicht krijgen in de levenswijze van toegewijden. Geleidelijk groeit dan het res-

Inwijding-ceremonie in de tempelkamer.

pect voor de religieuze keuze van hun familielid. Zij zien ook dat hun familielid of vriend(in) door het beoefenen van het Krishna-bewustzijn stopt met schadelijke gewoonten (roken, alcoholgebruik e.d.) en stabiel en blijmoediger in het leven komt te staan.

Als iemand in een gezinssituatie geleidelijk overgaat op een meer toegewijde levensstijl, is dit voor de gezinsleden makkelijker te begrijpen en aanvaarden. Als men gehuwd is en de partner de keuze en visie niet deelt, kan men het Krishna-bewustzijn ook individueel beoefenen. Scheiden wordt in principe vermeden. Ook in de vedische cultuur wordt het gezin beschouwd als de hoeksteen van de samenleving, zowel op spiritueel, sociaal als economisch gebied.

Er zijn soms familieleden en vrienden die de religieuze keuze van hun toegewijde familielid of vriend betreuren, omdat ze ervan overtuigd zijn dat God alleen in hún religie vertegenwoordigd kan zijn. Door kennis te nemen van het Krishna-

bewustzijn, zal men begrijpen dat dit ook een authentieke religie is. De essentie is hetzelfde als bij een aantal andere religies die ook als uiteindelijk doel hebben het ontwikkelen van liefde voor, en dienstbaarheid aan God en Zijn gehele schepping.

Ziekte, ouderdom en dood

Als een toegewijde ziek wordt, bezoekt hij of zij een dokter naar persoonlijke keuze, een gewone of alternatieve dokter. Hoewel intoxicerende middelen normaliter niet worden genomen, is het bij ziekte, in medicijnen, wel toegestaan. Ook bloedtransfusie is niet verboden, omdat het bloed niet met de ziel wordt geïdentificeerd. Het bloed is net als de rest van het lichaam, een materiële substantie. De ziel bestaat uit spirituele substantie.

In de *Mundaka Upanisad* staat geschreven dat de ziel zich in het lichaam op de plaats van het hart, of de kern van een levend wezen bevindt. Een van de functies van het bloed is om de energie van de ziel, die zich manifesteert in de vorm van bewustzijn, over het gehele lichaam te verspreiden.

Naarmate men ouder wordt, legt men zich meer toe op mantra-meditatie en studie van de vedische geschriften. Sommigen gaan in een tempel in India, of in een andere heilige plaats wonen. Anderen blijven bij hun familie of nabij de tempel of het centrum waar ze bij betrokken zijn.

In de geschriften staat dat het bewustzijn dat men heeft op het moment van de dood bepaalt waar de ziel naartoe zal gaan. Het is vergelijkbaar met een examen waarna men – als men ervoor slaagt – niet meer geboren hoeft te worden in de materiële wereld.

In de *Bhagavad-gita* zegt Heer Krishna:

“Wie de bovenzinnelijke aard van Mijn verschijnen en handelen kent, wordt na het verlaten van zijn lichaam niet wedergeboren in de stoffelijke wereld, maar bereikt Mijn eeuwige woning, O Arjuna.” (Bg. 4.9)

Een toegewijde laat zijn lichaam bij voorkeur cremen, waarna de as, indien mogelijk, wordt uitgestrooid in een van de heilige rivieren in India. Crematie is een eeuwenoude traditie in het Oosten. Het wordt gedaan om de ziel te helpen de banden met het grofstoffelijke lichaam te verbreken, zodat deze ongehinderd verder kan gaan naar een volgende bestemming.

Een zuivere toegewijde, een heilige, keert niet meer terug naar de materiële wereld, tenzij door God Zelf gestuurd om de gebonden zielen de weg naar de spirituele wereld te wijzen. De familie van een zuivere en bevrijde ziel deelt mee in de spirituele vooruitgang. In de Veda's staat dat zo'n persoon het bestaan kan zuiveren van de hele familie, en vele generaties ervoor en erna. Zo heilzaam is de dienst aan God! Ook in de islamitische en christelijke traditie is er sprake van dit principe. In de vedische traditie wordt het lichaam van grote heiligen over het algemeen niet gecremeerd, maar gebalsemd of op andere wijze geconserveerd, waarna men een tombe of herdenkings-monument boven het begraven lichaam bouwt. Ze worden bezocht als bedevaartplaatsen, voor persoonlijke zuivering en voor spirituele inspiratie.

Volgens de Veda's krijgt degene die zelfmoord pleegt geen bevrijding uit de materiële sfeer. Die persoon verkort daarmee op een kunstmatige manier zijn levensduur en verzwart zijn karma. Een gevolg hiervan kan zijn dat men voor een bepaalde tijd geen stoffelijk lichaam krijgt en leeft als een

geest (schim). In zo'n fijnstoffelijk lichaam leidt men vaak een ellendig bestaan, omdat men gebukt gaat onder allerlei materiële verlangens, maar geen lichaam heeft om ze te vervullen. Als men komt te overlijden door het lichaam bloot te stellen aan onnodige risico's of misbruik van het lichaam door overmatige alcoholconsumptie of drugsgebruik, kan dat ook tot zo'n situatie leiden. Dit kostbare lichaam dat God ons gegeven heeft om belangrijke levenslessen te leren, kan men niet ongestraft misbruiken of doden.

De Veda's beschrijven bepaalde rituelen die nabestaanden kunnen uitvoeren om de negatieve karmische reacties op zulke daden te verlichten, zodat de persoon zijn levensweg kan vervolgen.

Het bestuur van ISKCON

In 1970, vijf jaar na de aankomst van Srila Prabhupada in het Westen, richtte hij de Governing Body Commission (GBC) op, het hoogste bestuursorgaan van ISKCON. Het bestaat uit een internationale raad, die nu 36 leden telt. In het dagelijkse leven vervullen zij meestal voltijdse functies binnen de beweging. De GBC heeft een adviserende en besluitvormende functie. Elk GBC-lid is verantwoordelijk voor een bepaald geografisch gebied van de wereld. Ze zien erop toe dat de doelstellingen van ISKCON gestalte krijgen en werken eraan mee dat de leerstellingen en de spirituele levensstandaard die Srila Prabhupada heeft aangegeven, in de ISKCON-centra worden nageleefd. Eens per jaar is er gedurende twee weken een internationale GBC-bijeenkomst in het hoofdcentrum van ISKCON te Mayapura in West-Bengalen (India). Een tweede GBC-bijeenkomst wordt elk jaar op een andere plaats gehouden. De beslissingen van het bestuur worden democratisch genomen, waarbij elk lid gelijk stemrecht heeft. De beslissingen

zijn bindend voor alle ISKCON-centra wereldwijd. Structurele besluiten worden vastgelegd in het ISKCON-wetboek. Jaarlijks wordt er uit de GBC-leden een nieuwe voorzitter gekozen. Elk land heeft zijn nationale raad, die bestaat uit de verantwoordelijken van de verschillende tempels, predikcentra en Nama Hatta centra in dat land. Deze nationale raad komt regelmatig bijeen. Iedere nationale raad valt onder een GBC-vertegenwoordiger.

Nama Hatta centra

Nama Hatta centra zijn ontmoetingsplaatsen voor mensen die geïnteresseerd zijn in het Krishna-bewustzijn. Meestal gaat het hier om families of personen die eens per week of per maand hun woning openstellen of een zaal huren om samen muziek te maken, te chanten, over de filosofie te spreken en een vegetarische maaltijd of snack te gebruiken. De Nama Hatta centra werken samen met tempels en predikcentra.

Predikcentra

In predikcentra wordt dagelijks een spiritueel programma gehouden. Er worden regelmatig activiteiten buitenshuis georganiseerd. Predikcentra werken samen met de dichtstbijzijnde tempel. Zij bezitten bij voorkeur een legale status als rechtspersoon, bijvoorbeeld als een stichting, VZW of vereniging en worden geleid door een voorzitter, bijgestaan door een dagelijks bestuur. Zij mogen de naam van ISKCON in hun statuten vermelden en dienen financiële en bestuurlijke verantwoordelijkheid af te leggen aan het hoofdbestuur van ISKCON, de GBC.

Tempels

Tempels, met daaraan verbonden leefgemeenschappen, bevin-

den zich zowel in de stad als op het platteland. Er wonen o.a. *brahmana's* (priesters) die de dagelijkse erediensten verzorgen. De ISKCON-tempels worden geleid door een tempelpresident(e), vice-president(e), penningmeester en secretaris. Zij worden bijgestaan door een tempelraad, die hoofdzakelijk bestaat uit de hoofden van de verschillende afdelingen van de desbetreffende tempel. De tempels hebben een legale status en vermelden de naam van ISKCON in hun statuten. Ze dienen financiële en bestuurlijke verantwoording af te leggen aan de GBC.

Financiën

Ieder centrum van ISKCON is financieel volledig zelfstandig en daarom verantwoordelijk voor de eigen inkomsten en uitgaven. De leden die zelfstandig wonen zijn financieel onafhankelijk. Wie in een Hare Krishna centrum woont en meewerkt, krijgt indien mogelijk kost en inwoning. Zolang het hindoeïsme niet erkend is door de Belgische of Nederlandse regering, worden er in principe geen subsidies verstrekt. Een van de hoofddoelen van het Hindoe Forum van België is het bewerkstelligen van officiële erkenning door de overheid van het hindoeïsme in België. Dan is men officieel geautoriseerd om het hindoeïsme in scholen te onderrichten, hindoe-sacramenten bij geboorten, huwelijken en uitvaarten te verzorgen en hindoes bij te staan in o.a. ziekenhuizen en gevangenissen. Ook Nederland werkt hier aan. De hindoeraad van Nederland heeft momenteel een vrouwelijke voorzitter die een toegewijde van Iskcon is.

De inkomsten van de ISKCON-centra bestaan uit donaties door leden en sympathisanten in de vorm van vrijwillige lidmaatschapsbijdragen en giften. De verspreiding van Srila

Prabhupada's boeken o.a. aan winkels, geeft ook inkomsten. De leefgemeenschap Radhadesh in de Ardennen krijgt ook inkomsten van de entreegelden voor de dagelijkse rondleidingen, het vegetarische restaurant Govinda, een cafetaria, een bakkerij, een boetiek en een gastenhuis. Daarnaast worden er aan de ISKCON-centra ook giften in natura geschonken zoals rijst, fruit, bloemen enz., met name op feestdagen.

In sommige landen zijn Govinda-restaurants die door zelfstandig wonende toegewijden worden geleid.

De leefgemeenschappen buiten de stad streven naar zelfvoorziening door gewassen te verbouwen en koeien te houden. In India, Engeland, Kenia, Zuid-Afrika, en vele plaatsen in Amerika en Australië worden de Hare Krishna centra financieel grotendeels door de plaatselijke hindoe-gemeenschappen onderhouden.

Streven naar zelfvoorziening. Tuinman Thibaut en zijn team telen biologische groenten en fruit in de tuin van Radhadesh.

HOOFDSTUK 5

Mantra-meditatie

Het proces waarmee men het Krishna-bewustzijn tot ontwikkeling brengt, wordt *bhakti-yoga* genoemd (de yoga der toewijding). Hierbij neemt het reciteren van de Hare Krishna *maha-mantra* een heel belangrijke plaats in. Het woord mantra komt uit het Sanskriet: *man* komt van *manas* wat geest betekent; *tra* van *trayate* wat bevrijden betekent. Een mantra is een bepaalde klankvibratie met een spirituele potentie, waarbij door het chanten van de mantra de geest bevrijd wordt van materiële verlangens en gedachten. Het bestaat uit een woord, een kort gebed, spreuk of gezang. Mantra's worden individueel of gezamenlijk gechant, gezongen en geciteerd tijdens meditaties, tempeldiensten, trouwceremonies e.d. Tegenwoordig zingen en reciteren allerlei mensen dagelijks mantra's als discipline voor hun spirituele welzijn. Men kan Gods namen op drie verschillende manieren aanroepen:

1. het gezamenlijk zingen van de namen begeleid met muziekinstrumenten terwijl men overwegend staat of danst (*kirtan*)
2. het gezamenlijk zingen van de namen met muzikale begeleiding, maar dan meestal zittend (*bhajan*)
3. het individueel reciteren of opzeggen van Gods namen (*japa*) op een meditatiesnoer (*mala*).
Kirtan - sankirtan - lett. gezamenlijke uitvoering - in call and response-stijl.
Kirtan, bhajan en *japa* zijn belangrijke aspecten van *bhakti-yoga*.

Het verzoek om Gods namen aan te roepen, vindt men terug in de geopenbaarde geschriften van de meeste religies.

De vedische geschriften onderrichten dat, in dit vierde tijdperk waarin wij nu leven, het *Kali*-tijdperk, de methode voor Godsrealisatie het aanroepen van Gods namen is. In de Veda's worden de aanbevolen methoden voor zelfrealisatie voor elk tijdperk beschreven.

In het eerste tijdperk *Satya-yuga*: langdurige *astanga-yoga* beoefening. In het tweede tijdperk *Treta-yuga*: het brengen van uitgebreide vuuroffers. In het derde tijdperk *Dvapara yuga*: het vereren van de *Murti's* in tempels. Van deze drie methoden wordt de laatste nog altijd toegepast. Iedereen die in het vierde, het *Kali*-tijdperk naar zelfrealisatie streeft, dient in zijn of haar geestelijke leven een centrale plaats te geven aan het aanroepen van Gods namen.

Hoewel in de Veda's verschillende mantra's worden vermeld zoals o.a. de bekende mantra *Om namo bhagavate vasudevaya – Ik breng mijn eerbetuigingen aan de Allerhoogste* – wordt in de *Kalisanthara Upanisad*, die deel uitmaakt van de vier oorspronkelijke Veda's, voor dit *Kali*-tijdperk, het chanten van de *maha-mantra* (grote mantra) aanbevolen. De naam duidt op het belang en de kracht van deze specifieke mantra. Door met devotie en concentratie Gods namen te chanten realiseert men geleidelijk zijn wezensstaat als eeuwige dienaar van God. Hierdoor ervaart men meer en meer voldoening in het spiritueel leven.

De *maha-mantra* luidt als volgt:

**Hare Krishna, Hare Krishna,
Krishna Krishna, Hare Hare,
Hare Rama, Hare Rama,
Rama Rama, Hare Hare**

De woorden Hare, Krishna en Rama betekenen:

Hare: de innerlijke liefdesenergie van God

Krishna: de aantrekkelijke Persoonlijkheid Gods

Rama: God, de bron van alle vreugde

De betekenis van dit gebed is:

“O, energie van de Heer (Hare), O aantrekkelijke Heer (Krishna), O bron van alle vreugde (Rama), laat me U alstublieft dienen.”

Srila Prabhupada over mantra-meditatie

“De transcendentale geluidstrilling die ontstaat wanneer men de Hare Krishna mantra chant, is de meest verheven methode om ons spiritueel bewustzijn op te wekken en de materiële sfeer te ontstijgen. De materiële sfeer waarin wij ons nu bevinden, wordt maya genoemd. Maya betekent ‘illusie, dat wat niet is’. Wanneer een dienaar op kunstmatige manier zijn almachtige meester probeert te imiteren, is hij in de ban van maya. Deze uit illusie voortvloeiende strijd met de materiële natuur, kan onmiddellijk worden stopgezet wanneer we ons Krishna-bewustzijn weer opwekken. De materiële energie is ook een van de talrijke energieën van God: Zijn lagere energie. En wij, de levende wezens, zijn ook een van Zijn energieën: de tussen-energie. De levende wezens worden

beschreven als hoger dan de materiële energie. Wanneer de hogere energie in contact komt met de lagere energie, ontstaat er een onverzoenbare situatie. Maar wanneer de tussenenergie (het levend wezen) in contact komt met de hogere energie, die ‘Hare’ wordt genoemd, dan bevindt het levend wezen zich in zijn vreugdevolle, natuurlijke wezensstaat. Dan wordt er bovenzinnelijk geluk ervaren, dat vanuit de spirituele wereld tot ons komt. Geen enkele methode is zo eenvoudig en doeltreffend als het chanten van Gods heilige namen. Dit chanten van Gods namen wordt in alle religies voorgeschreven. Het is niet mijn idee. Alstublieft, handel ernaar en u zult zien hoe de wereldsituatie zal verbeteren.”

God kan ook aangeropen worden met namen die in andere religies worden geopenbaard. De aanbeveling Zijn namen te verheerlijken vinden we in verschillende godsdiensten.

In de Koran, sura 87.1:

“Lofprijs de namen van Uw Heer, de Allerhoogste.”

In de Bijbel, Genesis 4:

“In die tijd begon men de naam van de Heer aan te roepen.”
(Rond de geboorte van Seth, de derde zoon van Adam en Eva).

In het Onze Vader gebed:

“Onze Vader die in de hemel zijt, geheiligd zij Uw naam.”

In de Bijbel, Romeinen 10.13:

“Al wie immer de naam des Heren zal aanroepen, zal worden gered.”

Dansen tijdens het zingen van de heilige namen.

In de Veda's, in de *Brihad-Naradiya Purana* 38.126 staat:

*Harer nama harer nama harer nama eva kevalam kalau
nasty eva nasty eva nasty eva gatr anyatha*

“In het Kali-tijdperk van strijd en schijnheiligheid is er geen andere manier, geen andere manier, geen andere manier om verlost te raken, dan het chanten van de namen van God, het chanten van de namen van God, het chanten van de namen van God.”

In andere geschriften wordt het loven van God ook aanbevolen. In de Bijbel, psalm 150 staat bijvoorbeeld:

*“(…) looft Hem met de stoot op de hoorn
looft Hem met harp en met cither
looft Hem met handtrom en reidans
looft Hem met snaren en fluit
looft Hem met slaande cymbalen
looft Hem met klinkende cimbels.
Alles wat adem heeft love de Heer!”*

Spirituele zang en dans

Het chanten van namen van God is geen specifiek vedisch of Indiaas gebruik. Welbekende namen van God zijn: Jahweh, Adonai, Allah en Jehovah. Namen als Krishna, Rama en Visnu zijn in Azië meer bekend. Maar welke namen van God men ook aanvaardt, alle geopenbaarde geschriften raden aan om die namen aan te roepen, om zo spiritueel te groeien. Het is voor het *Kali*-tijdperk waar we nu in leven, de meest effectieve manier om het contact met onze bron te herstellen en onze liefde voor Hem te laten opbloeien. Mantra-meditatie kan zowel individueel als collectief beoefend worden. Dit kan eventueel samengaan met dans en muziekinstrumenten. Het dansen helpt om de betrokkenheid bij het chanten te vergroten. Het is een natuurlijke manier om je oprechte dank en blijheid naar God te uiten. Het verdiept de geloofsbelevens en maakt het spirituele leven tot een vreugdevolle ervaring.

Zang en dans processie – *Harinama*

ISKCON is over de hele wereld bekend geworden door de vrolijke en kleurrijke *Harinams* van zingende en dansende toegewijden in de stadscentra van alle grote wereldsteden. Het voor de westerling verrassende uiterlijk en hun speciale

manier van zingen en dansen trekt veel aandacht, zowel van het publiek als van de media. Hoewel toegewijden werk- en gezinsplichten hebben, nemen ze toch regelmatig deel aan een *Harinama*. Sommigen van hen dragen authentieke Indiase kleding: de vrouwen kleurrijke sari's, de mannen oranje of witte gewaden. Anderen dragen gewone kleding.

De eerste harinama's in het Westen (1966).

In ISKCON betekent *Harinama* of *Harinama-sankirtan*, het buiten op straat in processie zingen van de namen van God (*Hari*: God; *nama*: naam). Vaak gebeurt het op plaatsen waar veel mensen samenkomen zoals in stadscentra, bij muziekfestivals enz. Er werd in hoofdstuk 1 al gesproken over Sri Caitanya Mahaprabhu die in de 16^e eeuw een spirituele renaissance ontketende. In India mochten in die tijd de vedische mantra's uitsluitend door de *brahmanen* worden geciteerd en gezongen, maar vanuit Zijn mededogen voor de gevallen zielen deelde Sri Caitanya Mahaprabhu de *maha-mantra* met iedereen die Hij tegenkwam. Vanwege het protest van de *brahmanen* draaide Hij de *maha-mantra* om die, als men doorzingt, in elkaar overvloeit zonder begin of eind. De Hare Krishna mantra begon oorspronkelijk met: *Hare Rama Hare Rama Rama Rama Hare Hare* i.p.v. zoals het sinds Heer Caitanya wordt gezongen: *Hare Krishna Hare Krishna Krishna Krishna Hare Hare, Hare Rama Hare Rama Rama Rama Hare Hare*. Hij ging samen met Zijn volgelingen al zingend en dansend,

begeleid door kleidrums en cimbalen, in processie door dorpen en steden om zo de *Harinama* uit te dragen.

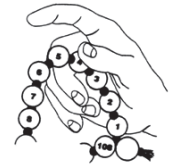
De meest effectieve methode van religiebeoefening voor het *Kali*-tijdperk is het samen zingen en reciteren van de namen van God. Deze vorm van het chanten van de heilige namen is niet alleen zuiverend voor degenen die meezingen maar verheft ook het bewustzijn van de omgeving, de mensen en de zielen in andere levensvormen zoals dieren, planten en bomen. Sri Caitanya Mahaprabhu heeft acht gebeden geschreven over het chanten van de heilige namen en de verschillende emoties die daarmee gepaard kunnen gaan. Ze worden de *siksastaka* genoemd (*siksa*: instructie; *astaka*: acht) en staan vermeld in de zangboeken van ISKCON.

Mantra-meditatie (japa)

Mantra-meditatie kan op verschillende manieren beoefend worden. Men kan in de kleermakerzit chanten, maar ook op een stoel of eventueel staand of lopend.

Heer Caitanya adviseerde om dagelijks een vast aantal mantra's te chanten. Een gebedsnoer is hierbij behulpzaam omdat men het aantal mantra's wat men chant kan bijhouden en het tevens helpt bij de concentratie. Indien de omgeving het niet toelaat, kan men ook zachtjes of inwendig chanten. Hoe geconcentreerder en zuiverder men chant, des te meer zal men God ervaren in Zijn namen. Het is goed om om te gaan met mensen die ervaren zijn in het chanten.

De toegewijden van Krishna chanten de *maha-mantra* op een bidsnoer, meditatiesnoer (*japa-mala*) met 108 kralen. Iedereen kan deze mantra chanten. Veel mensen chanten thuis of elders één of meerdere rondes per dag. Een ronde is 108 keer de *ma-*

ha-mantra. Aanbevolen wordt om als dagelijkse en vaste meditatie-oefening met één of twee rondjes te beginnen. Als men hierin stabiel is, kan men dit aantal geleidelijk vermeerderen. De meeste mensen zijn echter niet ingewijd en chanten naar persoonlijke behoefte.

Bij elke kraal wordt de hele mantra duidelijk uitgesproken en probeert men zo goed mogelijk, met volle, onverdeelde aandacht naar de mantra te luisteren. Daarom dient men om het gewenste resultaat te bereiken, het chanten niet te combineren of te onderbreken met andere activiteiten. Als men in het begin weinig of geen smaak heeft tijdens het chanten, wil dit niet zeggen dat er iets mis is met de beoefenaar of het proces van het chanten. Het niet of weinig ervaren van spirituele emoties, komt omdat het bewustzijn van de beoefenaar deels onzuiver is. De smaak voor de heilige namen zal zich in de loop der tijd geleidelijk manifesteren bij de standvastige beoefenaar. De namen van God en God Zelf zijn aan elkaar gelijk. Daarom dienen we Zijn namen altijd met respect uit te spreken. Het gevolg hiervan zal zijn dat ons bewustzijn steeds verder gezuiverd wordt. Omdat God volkomen zuiver is zal iedereen die rechtstreeks met God in contact staat gezuiverd worden van materiële invloeden. Dit kunnen we na verloop van tijd realiseren als we met toewijding de heilige namen blijven chanten. Bij de inwijding belooft de toegewijde minimaal 16 ronden per dag

Toegewijden met hun gebedsnoer in een kralenzakje. Chant and be happy!

te chanten op de *mala*. Dit neemt gemiddeld twee uur in beslag, hoewel het chanten uiteraard niet aan tijd gebonden is. Volgens de Veda's zijn de vroege ochtenduren de beste tijd voor meditatie. Deze tijd wordt *brahma-muhurta* genoemd, en begint circa anderhalf uur voor zonsopgang. Om de kostbare vruchten zoals goede concentratie en inspiratie van deze vroege ochtenduren te plukken, streven mensen die meditatie beoefenen ernaar steeds op tijd te gaan slapen.

In Hare Krishna centra en bij menigeen thuis worden dagelijks gezamenlijk mantra's gezongen. Veel mensen maken voor de eerste keer kennis met de Hare Krishna *maha-mantra* tijdens *harinama*-processies op straat, waarbij mantra's worden gezongen onder begeleiding van trommels en cimbalen.

Nederigheid

Een voorwaarde voor het succesvol beoefenen van mantra-meditatie is nederigheid. Krishna is namelijk geplezierd als we in een nederig gemoed Zijn namen aanroepen. Heer Caitanya Mahaprabhu zei hierover:

“Men dient de heilige namen van de Heer te chanten met een nederig gemoed, en zichzelf geringer te achten dan een strootje op de weg, verdraagzamer te zijn dan een boom, vrij te zijn van alle valse trots en bereid om alle eer aan anderen te geven. In zo'n gemoedstoestand kan men de namen van de Heer onafgebroken chanten.”

(Sri Siksastaka, vers 3)

Door het lezen van de geschriften en het onderricht van de spiritueel leraar kan de ziel Gods grootheid en haar eigen nietigheid, als atomisch spiritueel deeltje van God, begrijpen. Dan kunnen we beseffen dat er in elke levensvorm, hoe nietig

ook (zelfs dat van een microbe of amoëbe) een ziel leeft, gelijk aan onszelf. Dit helpt om nederigheid verder te ontwikkelen door alles en iedereen op je levenspad te aanschouwen en beoordelen met het besef dat alles wat leeft beziel is. Wanneer men beseft wie en wat God is en wie men zelf is, dan verschijnt automatisch nederigheid, een natuurlijke kwaliteit van de ziel. Dit inzicht schenkt ons een bescheiden en liefdevolle mentaliteit waarmee we spirituele vooruitgang kunnen maken. Nederigheid is de moeder van alle deugden.

Liefde voor God en de hele schepping

Liefde voor God betekent niet alleen liefde voor Zijn Persoon, maar ook voor alles wat uit Hem voortkomt en daarom met Hem verbonden is. Dit omvat de hele schepping en alle wezens die erin leven. De naasten van de mens zijn niet alleen de mensen. Als je denkt dat je een mens bent, dan zijn inderdaad alleen je medemensen je naasten. Maar als je je ervan bewust wordt dat je niet je lichaam bent, maar een eeuwige ziel die slechts tijdelijk in een menselijk lichaam verblijft, dan worden alle zielen je naasten, ongeacht hun uiterlijke levensvorm. Liefde voor God is pas volledig als die zich uit in respect en liefde voor alle levende wezens. Het is tegenstrijdig om over liefde voor God te spreken en tegelijkertijd door je eetgewoonten anderen te laten lijden. Daarom is één van de regels die de toegewijden volgen, uitsluitend vegetarisch voedsel te eten. Niet alleen de dieren en het milieu lijden door vleesconsumptie, maar ook de mensen en kinderen in de derde wereld wiens broodnodige graan als veevoeder naar rijke landen wordt geëxporteerd.

Om effectief te chanten wordt daarom aanbevolen te stoppen met vlees eten. Zie hoofdstuk zeven. Het is heel natuurlijk

en normaal om anderen mededogen en liefde te tonen want we zijn allemaal kinderen van dezelfde Vader.

In dit verband zegt men wel eens: “Die persoon is zo goed, die zou zelfs geen vlieg kwaad doen.” Door een dergelijke nederige en respectvolle levenshouding zal men bij het chanten meer voldoening ervaren.

Resultaten van het chanten

Wanneer men God met volledige toewijding en aandacht aanroept en men zijn geest op Hem richt, zal Hij daar zeker op reageren en Zijn aanwezigheid en steun laten voelen. God is de Allerhoogste Persoon en daarom kunnen wij persoonlijk met Hem in contact treden. Als men volkomen zuiver chant, wordt men zijn eeuwige, spirituele natuur gewaar. De sluier van onwetendheid, die ons scheidt van de realiteit, valt dan weg en daardoor realiseer je wie je bent en hoe je in relatie staat tot God, tot de andere levende wezens en de materiële natuur. Dan voelen we vrede en geluk, dat met niets in deze wereld te vergelijken is.

Door 's ochtends geconcentreerd te chanten, ervaart men gedurende de hele dag inspiratie, kracht en concentratie. Ook kan men beter relativeren en liefdevoller en toleranter in het leven staan. Men is dan beter in staat om de wereld vanuit een spiritueel perspectief te zien en zich steeds minder te laten afleiden door allerlei ongewenste zaken. Men heeft door dit alles een spirituele invloed op de omgeving.

De helende en behoudende eigenschap van spiritualiteit

Volgens statistieken wordt 40% van al de in West Europa gesloten huwelijken na enkele jaren weer ontbonden. De overdreven nadruk op materiële zaken en een tekort aan spirituele diepgang is hiervan een belangrijke oorzaak. Hoewel veel men-

sen zeggen in God te geloven, is het slechts een kleine groep mensen die daadwerkelijk bidt of een vorm van religieuze beoefening in acht neemt. Beïnvloed door deze jachtige tijden, denkt men geen tijd te hebben voor gebed en meditatie. Het probleem is echter het niet stellen van de juiste prioriteiten. Veel tijd wordt verspild met zaken die niets te maken hebben met het werkelijke doel van het menselijk bestaan. Als men dagelijks wat tijd vrijmaakt voor spiritualiteit, kan men beter onderscheid maken waar wel en niet tijd aan te besteden. Men zal zien dat er meer tijd vrijkomt en men vrediger en gelukkiger door het leven zal gaan.

Sporten en joggen om stress weg te werken, kunnen ontspannend zijn en de gezondheid bevorderen, maar de spirituele behoeften van de ziel kunnen daardoor niet vervuld worden. Je kunt het vergelijken met iemand die een vogelkooi goed schoonhoudt, maar geen voedsel aan de vogel geeft, waardoor die steeds minder zal gaan fluiten en uiteindelijk niets meer van zich zal laten horen. Evenzo zal een gezinsleven wat hoofdzakelijk gebaseerd is op materiële waarden niet blijvend floreren en op den duur tot frustratie en onvrede leiden. Deze problemen kunnen in belangrijke mate verminderd worden als het gezinsleven een spirituele basis heeft. Daarom is het zo belangrijk om elke dag voldoende tijd te besteden aan het spirituele leven. Men kan spirituele literatuur lezen en bijvoorbeeld thuis alleen of samen met anderen, mantra's zingen of opzeggen. Een Engels gezegde in dit verband luidt: The family that prays together stays together (De familie die samen bidt, blijft samen).

De vredesformule

Temidden van de demonstraties tegen de oorlog in Vietnam gaf Srila Prabhupada in 1966 vanuit zijn eerste westerse tempel

in New York een pamflet uit. De volgelingen en sympathisanten van Srila Prabhupada deelden er duizenden exemplaren van uit in de straten van New York en later ook in San Francisco, Montreal en andere steden. Zijn 'vredesformule' was een volkomen nieuwe benadering van de anti-oorlogskwestie en velen zagen het als de juiste oplossing. Hieronder volgt de tekst van het pamflet:

“De grote fout van de moderne beschaving is dat de mensen zich het eigendom van anderen toeëigenen, waardoor ze onnodig het natuurlijke evenwicht verstoren. De natuurwetten zijn zo machtig, dat geen enkel levend wezen ze ongestraft kan overtreden. Alleen wie Krishna-bewust is, kan gemakkelijk aan de greep van de natuurwetten ontkomen en zo geluk en vrede vinden.

Zoals een staat beschermd wordt door de politiemacht, zo wordt de staat van het universum, waarvan deze aarde enkel een onbeduidend klein deeltje is, beschermd door de wetten van de natuur. De materiële natuur is een van de vermogens van God, de uiteindelijke eigenaar van alles wat bestaat. De aarde is daarom eigendom van God, maar wij, levende wezens - en in het bijzonder de zogenaamde beschaafde mensen - doen alsof Gods eigendom van ons is. Dat is onze misvatting, zowel op individueel als op collectief niveau. Als je vrede wilt, moet je deze verkeerde opvatting uit je gedachten en uit de wereld bannen. Dat de mens zich onrechtmatig eigendom heeft toegeëigend, is min of meer de oorzaak van alle onrust op aarde. Dwaze en zogenaamd beschaafde mensen maken aanspraak op Gods eigendom, omdat ze goddeloos zijn geworden. In een goddeloze maatschappij kan niemand gelukkig en vreedzaam leven. In de Bhagavad-gita zegt Krishna dat Hij in feite

degene is die van alle activiteiten van de mens hoort te genieten, dat Hij de Allerhoogste Heer van alle universa is en de vriend en weldoener van alle levende wezens.

Als de mensen deze verklaring als vredesformule aanvaarden, zal de vrede vanaf dat ogenblik een feit zijn. Als je daarom werkelijk vrede wilt, moet je het bewustzijn op individueel en collectief niveau in Krishna-bewustzijn veranderen door de heilige namen van God te chanten. Dit is een erkende methode om tot vrede in de wereld te komen. Daarom bevelen we iedereen aan God-bewust te worden door Hare Krishna, Hare Krishna, Krishna Krishna, Hare Hare, Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare te chanten. Dit is een praktische, eenvoudige en verheven methode. Vijfhonderd jaar geleden werd deze formule door Sri Caitanya Mahaprabhu in India geïntroduceerd en nu is ze beschikbaar in uw eigen land. Aarzel dus niet deze eenvoudige methode in praktijk te brengen. Word u bewust van uw eigen positie door de Bhagavad-gita zoals ze is te lezen en herstel uw verbroken relatie met God, Krishna. Vrede en voorspoed over de hele wereld zullen het onmiddellijke resultaat zijn.”

(De wetenschap van zelfrealisatie van A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada blz. 224-225; zie ook Bg. 5.29.)

HOOFDSTUK 6

Maatschappelijke aspecten

Het maatschappelijke stelsel (*varnasrama-dharma*)

De maatschappij behoort in de fysieke, mentale, intellectuele en spirituele behoeften van de mensen te voorzien. Het vedische maatschappelijke stelsel, waarbij zelfrealisatie centraal staat, voorziet in al deze behoeften. In de *Bhagavad-gita* zegt Heer Krishna:

“Overeenkomstig de drieërlei aard der stoffelijke natuur en het werk wat erbij past, werd de viervoudige maatschappelijke onderverdeling van de menselijke samenleving door Mij geschapen. En hoewel Ik de schepper van dit stelsel ben, dien je te weten dat Ik er niet aan gebonden ben, want Ik ben onveranderlijk (eraan ontstegen).” (Bg. 4.13)

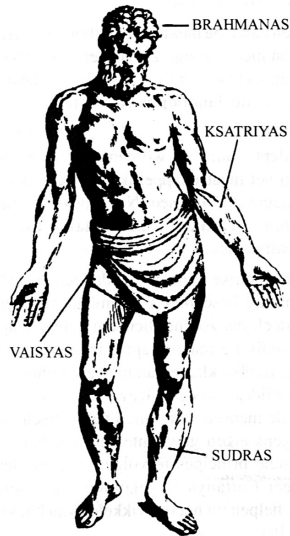
De invloed die de stoffelijke natuur op de levende wezens uitoefent en ze aan de materie bindt, wordt in de Veda's in drie categoriën onderverdeeld. Ze worden de drie hoedanigheden of geaardheden (*guna's*: koorden) genoemd – 1. goedheid (*sattva-guna*) 2. hartstocht (*raja-guna*) 3. onwetendheid (*tama-guna*). Ze beïnvloeden en bepalen de mentaliteit en het handelen van de levende wezens. Men handelt hoofdzakelijk in een bepaalde hoedanigheid die de boventoon voert. De werking van de *guna's* kan men vergelijken met de drie basiskleuren geel, rood en blauw waarmee men ook allerlei combinaties kan maken. Deze invloed is in de materiële wereld overal en altijd actief. Via het proces van *bhakti-yoga* kan men vrijkomen van de invloed van de *guna's* en de gebondenheid aan de materie. Zie *Bhagavad-gita* hoofdstuk 14 wat aan dit onderwerp is gewijd.

Het vedische maatschappelijke stelsel bestaat uit vier sociale klassen (*varna's*) en vier spirituele klassen (*asrama's*). De plaats die iemand inneemt wordt o.a. bepaald op basis van: 1. ieders aard 2. de resultaten van activiteiten van vorige levens (*karma*) 3. de door studie en ervaring verkregen vaardigheden 4. het beroep wat men uitoefent. Deze posities worden dus niet direct door geboorte bepaald en kunnen tijdens iemands leven veranderen.

De vier maatschappelijke klassen (*varna's*)

De vier sociale klassen bestaan uit 1. de geestelijken en intellectuelen 2. de bestuurders 3. de handelaren en boeren 4. de arbeiders. Al is deze onderverdeling momenteel niet duidelijk zichtbaar te onderscheiden in onze maatschappij, toch is ze een realiteit die in elke maatschappij aanwezig is. Het is net als de zon die altijd schijnt maar soms door wolken niet duidelijk zichtbaar is. Dit stelsel wordt vergeleken met het menselijke lichaam: het hoofd voor inzicht en visie, armen om het te besturen en beschermen, een maag om het te voeden en benen om het te ondersteunen.

1. De *brahmana's* – priesters leraren en intellectuelen – vertegenwoordigen het **hoofd**, waarin alle zintuigen voor waarneming en kennisopname aanwezig zijn. De taken van de *brahmana's* zijn o.a. studie van

Het maatschappelijke lichaam.

de vedische geschriften en het onderrichten van de verschillende takken van de vedische kennis aan de samenleving. Daarnaast leiden en verzorgen ze tempeldiensten, organiseren religieuze feestdagen en aanvaarden en schenken giften voor activiteiten die het welzijn van de samenleving bevorderen. Zij bekleden geen politieke functies maar worden geraadpleegd door de regering, die in hun onderhoud voorziet.

In de *Bhagavad-gita* worden hun eigenschappen als volgt beschreven:

“Vreedzaamheid, zelfbeheersing, soberheid, reinheid, vredzaamheid, eerlijkheid, kennis, wijsheid en vroomheid van deze aard is het werk van de brahmana's.”
(Bg. 18.42)

Vanwege de grote verantwoordelijkheid die op hun schouders rust, leggen de *brahmana's* door de Veda's voorgeschreven geloften af, waardoor hun geest helder blijft en ze hun taken goed kunnen vervullen.

2. De *ksatriya's* – de bestuurders – worden vergeleken met de **armen**. Zij besturen de maatschappij en handhaven de orde. Zij vertegenwoordigen 'de arm der wet'. Het koningshuis, de ministers en andere ambtenaren in overheidsinstanties zoals het leger, de brandweer en de politie, behoren tot de besturende klasse.

De *Bhagavad-gita* beschrijft hun eigenschappen als volgt:

“Heldhaftigheid, kracht, vastberadenheid, vindingrijkheid, moed in de strijd, edelmoedigheid en leiderschap vormen de aard van het werk van de ksatriya's.” (Bg. 18.43)

3. De *vaisyas* – de middenstand, de handelaren en boeren – worden vergeleken met de **romp**. Zij zorgen voor het onderhoud en de voeding van het maatschappelijke lichaam, het handelswezen, het bankwezen, de landbouw en niet op vleesproductie gerichte veeteelt.

4. De *sudras* – de arbeiders – worden vergeleken met de **benen** en dragen het maatschappelijke lichaam met hun arbeid voor de andere drie klassen. Naast bekwaamheid in allerlei ambachten, blinken ze vaak uit door hun kunstvaardigheden.

In dit maatschappelijke lichaam wordt geen enkel lichaamsdeel als minderwaardig beschouwd, want alle delen van het maatschappelijke lichaam hebben een specifieke functie, net zoals alle onderdelen van een menselijk lichaam. Zo wordt in een op de juiste wijze georganiseerde maatschappij iedereen gewaardeerd en gerespecteerd. Vanuit elke klasse kan men zich sociaal en spiritueel ontwikkelen tot een zuivere toegewijde van God en volmaakt worden.

Er zijn mensen die leven volgens eigen gewoontes en niet bereid of in staat zijn het vedische stelsel voor geleidelijke verheffing van het bewustzijn te volgen. Zij worden kastelozen, onaanraakbaren, Dalits, of Hari-jans (kinderen van God) genoemd. Er zijn tegenwoordig meer en meer groepen die samenwerken voor het bevorderen van de rechten van deze mensen. Een voormalig president van India, K.R. Narayanan, was afkomstig uit een Dalit familie en dit deed het respect voor deze bevolkingsgroep groeien. Hoewel hij ijverde om gemarginaliseerde groepen in de samenleving te ondersteunen, is in de praktijk gelijkheid nog steeds geen verworven feit.

Heer Caitanya is in dit *Kali*-tijdperk gekomen om iedereen, ongeacht zijn of haar achtergrond, te helpen met het ontwik-

kelen van *bhakti*, liefde voor God, door het eenvoudige proces van mantra-meditatie.

“Door aanbidding van God, de oorsprong van alle wezens, die alomtegenwoordig is, kan de mens bij het vervullen van zijn eigen plicht tot volmaaktheid komen.”
(Bg. 18.46)

Verval van het kastenstelsel

In India was sinds mensenheugenis het *varna*-stelsel in gebruik. Door de invloed van het materialisme en de hypocrisie, die kenmerkend zijn voor het *Kali*-tijdperk, was het geleidelijk onzuiver geworden en degenereerde het tot het kastenstelsel, wat in 1950 officieel is afgeschaft. Maar door de eeuwenlange traditie drukt dit gedegenererde stelsel ook vandaag de dag nog duidelijk een stempel op het dagelijkse leven in India. Het misverstand is dat iemands klasse of plaats in de maatschappij afhankelijk is van geboorte in een bepaalde klasse. Dit is een afwijking van het oorspronkelijke vedische *varnasrama*-stelsel, waarbij iemands kwaliteiten en gedrag en niet de geboorte bepalend zijn voor de plaats die men in de samenleving inneemt. Pas als men de kwaliteiten en levenswijze van een *brahmana* bezit, dient men als *brahmana* te worden aanvaard. Dit geldt ook voor de *ksatriya's*, de *vaisyas* en de *sudras*. In India kan men een arbeider tegenkomen die trots zijn brahmanen-draad toont en zegt “Ik ben een *brahmana*, ik kom uit een brahmaanse familie”, hoewel hij niet de kennis, kwaliteiten en leefgewoonten heeft die bij een *brahmana* horen. Hoewel geboorte in een bepaalde familie ook invloed heeft, dienen – in India en de rest van de wereld – iemands kwalificatie en het in de praktijk gestalte geven daarvan, de bepalende factoren te zijn voor de plaats die men in de maatschappij inneemt.

Het verval van het maatschappelijke stelsel is 5000 jaar geleden reeds voorspeld in het *Srimad-Bhagavatam*. (zie tabel op blz. 94 over de *yugá's*.)

“O, hooggeleerde, in deze ijzeren Kali-tijd leven de mensen maar kort. Ze zijn twistziek, lui, misleid, ongelukkig en bovenal voortdurend van streek.”

(Srimad-Bhagavatam 1.1.10)

De *brahmana's* werden door de toenemende negatieve invloed van dit *Kali*-tijdperk onzuiver. Dit werkte door in het hele maatschappelijke stelsel omdat zij een voorbeeldfunctie hadden binnen de vedische maatschappij. Hun onzuiverheid uitte zich in het monopoliseren van hun positie door te stellen dat alleen iemand die geboren is in een familie van *brahmana's*, een brahmaanse functie kan bekleden. Of men de juiste kwaliteiten had of niet werd niet meer als maatstaf genomen. Dit stemt niet overeen met de conclusies van de Veda's. Dit onjuiste familie-erfrecht bracht vaak ongekwalficeerde priesters voort die handelden vanuit eigenbelang.

Om een maatschappij goed te laten functioneren dient er een gezond hoofd op het maatschappelijke lichaam te staan, d.w.z. een adviesraad van gekwalficeerde *brahmana's* die de Veda's kennen en de aanwijzingen ervan naleven en onderwijzen. Zij behoren vrij te zijn van de lagere kwaliteiten van het gebonden leven zoals lust, woede, begeerte, illusie, dwaasheid en afgunst. Orde is een functie van de intelligentie. Als men in zijn hoofd niet in orde is, lijdt het hele lichaam eronder. Evenzo geldt dat het maatschappelijke lichaam lijdt als er geen gekwalficeerde geestelijk leiders zijn. Als de intelligentsia zich echter door wijsheid en voorbeeldig gedrag kwalificeren, kunnen zij de leiders van de wereld inspireren om ook ver-

antwoordelijk en voorbeeldig te leven en de samenleving in goede banen te leiden.

De besturende klasse heeft in het verleden, door de invloed van het *Kali*-tijdperk, de vergissing begaan om religie definitief van het staatsbestuur te scheiden. Iemand met een ziekte aan het hoofd dient men niet te onthoofden, maar te behandelen en te genezen, anders sterft zowel het hoofd als het lichaam. Ook al kampt het hoofd met problemen, toch dient men het te behouden en te werken aan een oplossing. Srila Prabhupada zei in dit verband: “De enige hoop is om weer een gezond hoofd op het maatschappelijk lichaam te plaatsen.” Het was zijn intentie om het *varnasrama*-stelsel weer in zijn oorspronkelijke zuiverheid te herstellen omdat het stelsel door God gegeven is, om orde in de samenleving te verkrijgen. Op dit moment is de maatschappij als een schip zonder kapitein en stuurman, dat doelloos ronddobbert vol met gestreste en ontevreden passagiers. Veel politici roepen dat we door hun bestuur welvaart zullen hebben, maar door de focus op economische ontwikkeling zien we dat de zorg voor het innerlijke spirituele welzijn van de mensen in de samenleving vaak miniem is of achterwege blijft.

De vier spirituele klassen (*asrama's*)

Het woord *asrama* betekent ‘plaats voor spirituele groei’. Naast een maatschappelijke ordening is er in de vedische samenleving een spirituele ordening om de spirituele ontwikkeling van de bevolking te garanderen. De plaats die men in deze ordening inneemt, wordt ook bepaald door de aard en kwaliteiten van elk individu.

De vier *asrama's*:

1. **Het celibataire studentenleven** (*brahmacarya*) is gemiddeld tussen het 5de en 25ste levensjaar.

Deze *asrama* is bedoeld voor studie, karaktervorming en een sobere levensstijl. Zowel kennis over de werking van de materiële wereld, als over het spirituele leven worden onderwezen. De *brahmana's* bestuderen de aard en de kwaliteiten van de studenten en leiden hen op om later in een van de vier maatschappelijke klassen werkzaam te zijn. De celibataire studenten hebben de gelegenheid om een goed karakter en spirituele kwaliteiten te ontwikkelen.

2. **Het vedische gezinsleven** (*grihastha*) is gemiddeld tussen het 25ste en 50ste levensjaar.

Als men wil, kan men na de studieperiode trouwen en een gezin stichten. Men woont zelfstandig en zorgt voor het eigen levensonderhoud. Een liefdevolle samenwerking waarbij man en vrouw elkaar en hun kinderen bijstaan om het uiteindelijke doel van het leven te realiseren is zowel bevorderlijk voor spirituele groei als de stabiliteit van het huwelijk. De man en de vrouw delen in elkaars spirituele verworvenheden. Het is niet voor iedereen noodzakelijk om de fase van het gezinsleven te doorlopen, maar in dit *Kali*-tijdperk wordt het over het algemeen wel aangeraden. Het ervaren van het geluk en het verdriet van het gezinsleven is leerzaam en ook behulpzaam voor het goed doorlopen van de volgende levensstadia. Als de kinderen volwassen en zelfstandig zijn, kan men overgaan tot de derde fase.

3. **De teruggetrokken levensfase** (*vanaprastha*) is gemiddeld tussen het 50ste en 75ste jaar.

In deze levensfase hebben de ouders hun familieplichten vervuld en gaan ze zich intensiever wijden aan hun spirituele ontwikkeling. Ze leiden een celibatair leven waarbij *bhakti*, kennisontwikkeling en onthechting centraal staan. Als echtbaar wonen ze eenvoudig, bij voorkeur in een natuurlijke omgeving (*vana*: woud), nabij of in een tempel waar men toegewijde dienst doet. Samen maken ze, indien mogelijk, reizen naar bedevaartsplaatsen.

4. **De onthechte levensorde** (*sannyasa*) is gemiddeld vanaf het 65ste levensjaar. De laatste *asrama* dient voor volkomen onthechting. Het is de hoogste en laatste fase van het *asrama*-stelsel met als doel een geleidelijke cultivatie van spiritualiteit om volledige overgave te bereiken. Dan kan men alle wereldse verlangens en zaken achter zich laten. De *sannyasa* draagt oranje wat symboliseert dat men zijn lichaam mentaal al aan het vuur heeft gegeven, dus stoffelijk onthecht is terwijl men nog leeft. In deze fase hebben man en vrouw er vrijwillig voor gekozen om apart van elkaar te leven. Ze richten zich in hun laatste levensjaren vooral op meditatie, gebed, studie van de geschriften, tempeldiensten en prediking. De focus van zowel de man als de vrouw verlegt zich dus naar ieders geestelijk leven en de geleidelijke verwezenlijking van ieders individuele relatie met God.

In de vedische maatschappij was het gebruikelijk dat de geestelijken *sannyasa* en de bestuurders *vanaprastha* namen. De middenstanders en de arbeiders bleven gewoonlijk tot hun dood bij hun familie. Mensen uit de drie eerste orden ontvingen spirituele inwijding als zij dit wensten en legden geloftes af. De toepassing van het *varnasrama*-systeem dient men zelf in te vullen afhankelijk van ieders persoonlijke situatie. Hoewel

sannyasa over het algemeen op latere leeftijd wordt genomen, zien we in ISKCON enkele jonge *sannyasi's* van rond de vijftig. Iets dergelijks kwam weinig voor binnen de vedische cultuur, maar Srila Prabhupada wilde dat, hoewel ISKCON nog een jonge beweging was in het Westen, alle *asrama's* vertegenwoordigd waren. “*Sannyasa*”, zo zei hij, “is speciaal voor predikers en zij behoren rond te reizen; als men niet predikt, bestaat er geen noodzaak om tot deze orde over te gaan.” In Nederland en België hebben tot dusver twee toegewijden *sannyasa* genomen. In ISKCON zijn er tegenwoordig wereldwijd negentig *sannyasi's*. De vrouw neemt niet officieel *sannyasa*. Dit is overeenkomstig bepaalde vedische richtlijnen die bedoeld zijn om de veiligheid en bescherming van de vrouw te garanderen. De echtgenote van de man die tot de *sannyasa*-orde overgaat kan zelfstandig blijven wonen, of in of nabij een tempel en daar meedoen met toegewijde activiteiten en het predikwerk. Soms trekt ze in bij een van haar kinderen of gaat ze in een bedevaartsplaats wonen.

De kunst van het celibaat

Celibatair leven betekent: onthouding van seksualiteit in gedachten, woord en daad. Deze onthouding is over het algemeen alleen mogelijk als men spiritueel gevorderd is. Ter bevordering van een goede lichamelijke, mentale en spirituele gezondheid, alsmede voor het ontwikkelen van een goed geheugen en karakter wordt celibatair leven aanbevolen. Om kennis toe te kunnen passen in de praktijk is een goed geheugen heel belangrijk. In het Oosten was het celibaat van oudsher een normaal principe dat vanaf de jeugd werd onderricht. Ook in het Westen was het vroeger gebruikelijk bij de hogere klassen o.a. bij de Grieken en de Essenen. Zij volgden meestal drie principes: het celibaat, of de regulatie van hun seksualiteit,

gezonde voeding en regelmatig vasten. Nog niet zo lang geleden was het in het Westen algemeen gebruikelijk dat jongens en meisjes geen gemengd onderwijs kregen. Men beseftte in die tijd dat het reguleren en beperken van de omgang tussen jongens en meisjes de studieresultaten gunstig beïnvloedde. Het gescheiden onderwijs had een positief effect op het concentratie- en doorzettingsvermogen van de scholieren en studenten. Het staat in de Veda's en is medisch bewezen dat als een man geen zaad verspilt, dit ten goede komt aan zijn lichaam en psyche. Dit geldt in het bijzonder voor de jeugd van wie het lichaam en het brein zich nog moeten ontwikkelen.

In de loop der tijden heeft menig denker over het celibaat een uitspraak gedaan:

“Seksuele onthouding is de grootste rijkdom.”
(Pythagoras)

“Als seksverlangens van je weggaan, is het alsof je bevrijd raakt van een gek.”
(Socrates)

“Vrijheid van wellust resulteert in het hoogste geluk.”
(Boeddha)

“Spirituele voldoening overschrijdt alle genot van de wereld en alle plezier van het vleselijke.”
(Thomas a Kempis)

“Overmatige seksuele activiteit verzwakt de mens in zijn meest essentiële aspect – spirituele expressie.”
(Tolstoj)

“De prostaatklieer samen met de geslachtsorganen produceren ojas, het vocht waarin het zaad verblijft. Het lichaam benut deze rijke substantie voor een optimale fysieke en mentale gezondheid.”
(Gandhi)

Volgens de *Ayur-veda* kost het het lichaam veel energie om ojas en zaad (sperma) aan te maken. Men kan in het algemeen stellen dat de energie die het lichaam nodig heeft om het sperma aan te maken dat bij een zaadlozing het lichaam heeft verlaten, vergeleken kan worden met de energie die het lichaam nodig heeft voor het aanmaken van een halve liter bloed. In de *Ayur-veda* wordt tevens vermeld dat er een verband bestaat tussen overmatige seksualiteit en het verminderen van de fysieke en mentale weerstand. Dit kan resulteren in allerlei ziektes en allergieën, met name op latere leeftijd. Tegenwoordig hebben de mensen weinig of geen kennis over de nadelen van onbeheerste seksualiteit. Evenmin kennen zij de voordelen die regulatie of onthouding bieden. Dit blijkt onder andere uit de overvloed aan seksueel getinte programma's op de televisie en internet, publicaties van de media en de manier waarop sommigen zich kleden.

Srila Prabhupada schreef over seksualiteit in een brief van 24-8-1968:

“Ideaal is dat men alleen seks heeft om een kind te verwekken, maar dit is niet voor iedereen mogelijk, vooral in het Westen waar er zo vrij met seksualiteit wordt omgegaan. Onder deze omstandigheden dient men ernaar te streven om alleen seks te hebben om kinderen te krijgen.”

Daarnaast zei hij in een lezing dat het onnatuurlijk onderdrukken van seksuele drang tot ziekte kan leiden, maar dat men met kennis en een juiste levenswijze deze behoefte op een natuurlijke manier kan leren reguleren en beheersen. Beheersing van seksuele drang heeft ook te maken met eetgewoonten. In het boek 'De nectar van instructie' schrijft Srila Prabhupada:

“De tong, de buik en het geslachtsdeel liggen lichamelijk gesproken op één lijn en zijn nauw met elkaar verbonden. De lichamelijke behoeften beginnen bij de tong. Als men de drangen van de tong kan beheersen door zich te beperken tot het eten van prasadam (gezegend voedsel), kunnen de drangen van de buik en het geslachtsdeel beter worden beheerst.”

Degenen die leven volgens de vedische traditie eten vegetarisch en onthouden zich van het gebruik van alcoholische dranken. Naast een dagelijkse geestelijke praktijk en goede voeding zijn er yogahoudingen die bevorderlijk zijn om de seksuele energie te beheersen.

Het gezinsleven

Omdat het spirituele leven voorop staat in de vedische samenleving, heeft het ook een centrale plaats binnen het gezin. Dit geeft het huwelijk een solide basis, in tegenstelling tot een huwelijk dat gebaseerd is op oppervlakkige, uiterlijke of financiële motieven. Vroeger trouwde men in India gewoonlijk op jeugdige leeftijd, maar tegenwoordig huwt men meestal na de studietijd. De partner hoeft niet uit dezelfde klasse afkomstig te zijn. Het meisje is bij voorkeur jonger dan de man. Eerst trouwt men voor de wet en dan in de tempel. Het echtpaar

volgt de vedische leefregels die in verband staan met respect, trouw en kuisheid.

De Veda's beschrijven dat het bewustzijn van de ouders op het moment van de conceptie bepaalt wat voor ziel bij hen zal worden geboren. Daarom worden voorafgaand gebeden opgezegd om een goede ziel te mogen ontvangen. Heel verantwoordelijk en bewust omgaan met seksualiteit voorkomt ongewenste kinderen, abortus, aids en andere ziekten.

Een vedisch priester kan trouwen; de ervaringen die men opdoet binnen het gezinsleven, kunnen verrijkend werken, waardoor men anderen, die ook getrouwd zijn, beter kan adviseren. Bovendien zijn kinderen met een goed karakter en spiritueel inzicht een zeer waardevol onderdeel voor een evenwichtige samenleving. In de meeste religies kunnen priesters trouwen. In de katholieke kerk heeft men in de 11^e eeuw het celibaat ingesteld. Voordien konden ook de katholieke priesters trouwen.

In de vedische samenleving is het de verantwoordelijkheid van de ouders om erop toe te zien, dat hun kinderen een goede huwelijkspartner krijgen en zo, ook als de ouders er niet meer zijn, beschermd en verzorgd door het leven kunnen gaan. Het huwelijk is bindend, men gaat in principe niet scheiden, hoewel het in de praktijk wel gebeurt. Men kan eventueel tijdelijk apart gaan wonen als er in een huwelijk heel veel problemen zijn en een periode van bezinning inlassen en indien nodig hulp of therapie van buitenaf nemen. Men tracht het huwelijk in eerste instantie in stand te houden met name voor het welzijn van de kinderen.

In de huidige, jachtige maatschappij zien we dat veel mensen niet in staat zijn hun gezinsleven voldoende aandacht te

geven. Een gevolg hiervan is dat er veel kinderen en jongeren zijn die onevenwichtig, met weinig liefde en aandacht zijn grootgebracht, met alle gevolgen van dien.

De positie van de vrouw

Srila Prabhupada zag de vrouwelijke toegewijden in de eerste plaats als toegewijden en daarom evenzeer in staat tot het bereiken van volmaaktheid als mannelijke toegewijden. In de ISKCON-centra is de spirituele studie en praktijk (*sadhana*) voor beiden gelijk en sommige toegewijde activiteiten worden gemeenschappelijk verricht. Mannen en vrouwen zijn gelijkwaardig wat betreft het verrichten van altaardiensten, het geven van lezingen, koken, het leiden van een centrum enz. Dit neemt niet weg dat voor een getrouwde vrouw het gezin haar eerste verantwoordelijkheid is. Daarnaast kan ze zich ook in andere activiteiten ontplooiën.

Rukmini geeft een lezing in Radhadesh.

Enkele uitspraken uit de Veda's zijn:

“Ieder mens heeft zeven moeders: moeder aarde, de koningin, de moeder uit wie men is geboren, de vrouw van de guru, de vrouw van de priester, de verpleegkundige en de koe.”

“Een maatschappij waar de ouderen, de vrouwen, de kinderen en de koeien niet worden gerespecteerd en beschermd, is gedoemd ten onder te gaan.”

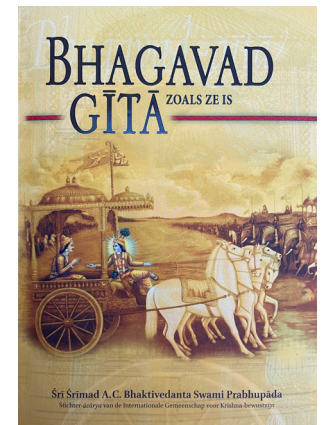

Schoolbezoek in Radhadesh voor een rondleiding in het kasteel, het kunstmuseum, de bakkerij, de boutique en kennismaking met de vedische cultuur.

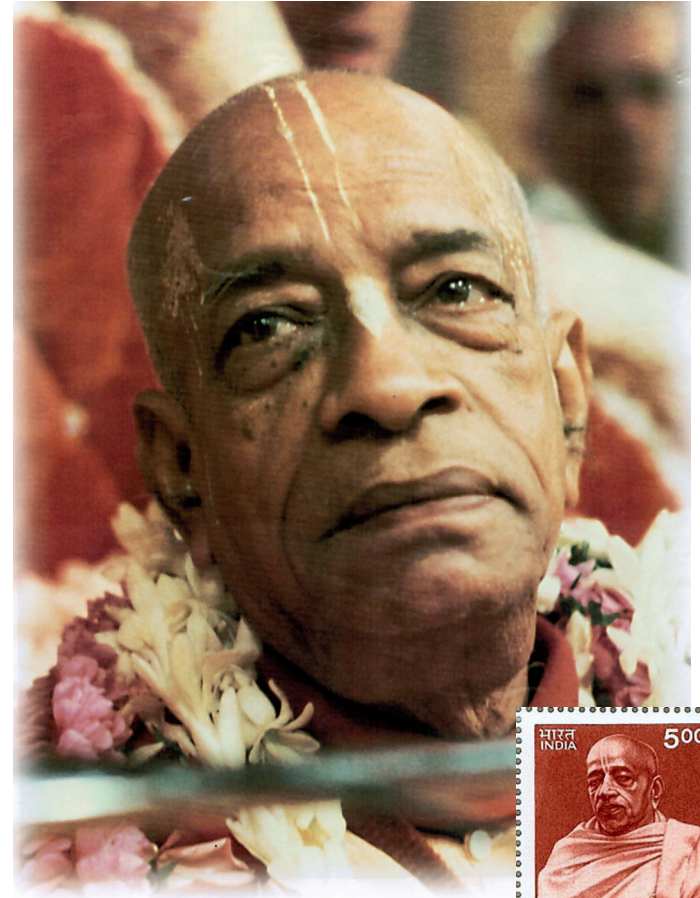
De Bhagavad-gita ('Het lied van God') is niet alleen een van de grootste spirituele en filosofische klassiekers, maar ook de essentie van de vedische wijsheid van India over het spirituele wezen van de mens, onze gebondenheid in de kringloop van geboorte en dood en uiteindelijk onze relatie met God.

In deze dialoog van zevenhonderd verzen onderwijst Sri Krishna, de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, die kennis aan Arjuna, Zijn vriend en toegewijde. Maar hoewel het gesprek plaatsvond in een ander tijdperk en te midden van vijandige legers op het slagveld van Kuruksetra, richt Sri Krishna Zijn boodschap tot alle tijden en mensen.

Sri Radha (Hare) en Sri Krishna, het goddelijk paar.

Srila Praphupada. Hij verspreidde het Krishna-bewustzijn wereldwijd.

Indiase postzegel uit 1997 ter ere van Srila Praphupada's eeuwfeest

Munt ter ere van zijn 125e verjaardag

Heer Caitanya Mahaprabhu, de Gouden Avatar, die 500 jaar geleden verscheen om de mensen te inspireren om samen heilige namen van God te zingen.

Het jaarlijkse Ratha Yatra-festival in Jagannatha Puri (India) wordt al duizenden jaren door miljoenen mensen bezocht (zie blz. 27).

Hetzelfde festival op Amerikaanse bodem in Los Angeles.

Srila Prabhupada op het eerste Ratha Yatra-festival in San Francisco, 1968.

Krishna-bewustzijn voor alle tijden en alle leeftijden.

Radhadesh, het centrum voor vedische cultuur bij Durbuy in de Belgische Ardennen, wordt jaarlijks door tienduizenden mensen bezocht.

Kirtan met Kadamba Kanana Swami in de tuin van Radhadesh.

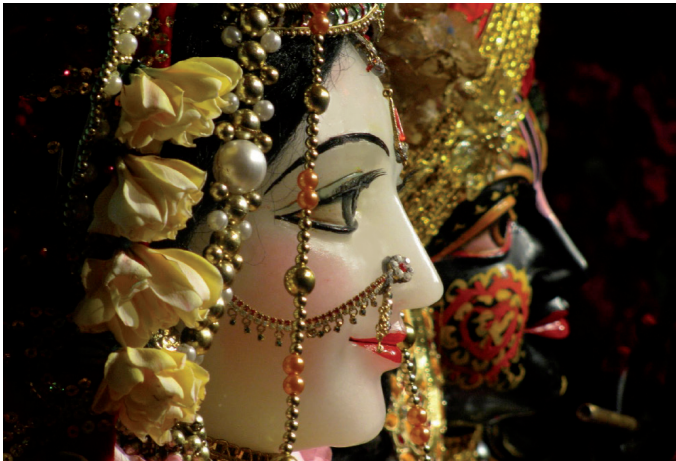

De Deities op het altaar in de tempel van Radhadesh worden dagelijks opnieuw gekleed. Dit is Gopinatha, Krishna als de Heer van de Gopis, de koeherderinnen.

Deities van Radha en Krishna (Gopinatha) in Radhadesh.

Deities van Radha en Krishna in de hoofdtempel van ISKCON Hongarije.

Arati - offerschaal om puja-verering te doen om de elementen te offeren: aarde (wierook), water, vuur, lucht (waaier) en ether (geluidstrilling van gebeden en gezangen).

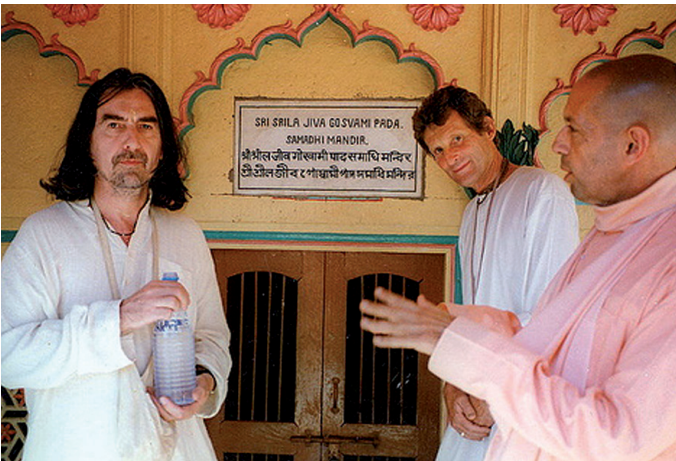
Mala, gebedsnoer waarop de heilige namen van God worden gereciteerd.

De viering van Krishna's verjaardag in de Hare Krishna tempel bij London - geschonken door Beatle gitarist George Harrison - werd in 2018 bezocht door 60.000 mensen.

De Hare Krishna tempel in Spanish Fork, Utah USA.

George Harrison met ISKCON toegewijden in Vrindavana, India.

Het Holi festival bij de Hare Krishna tempel in Utah, de grootste Holi-viering op het westelijk halfrond, waar jaarlijks met kleurpoeder uitbundig de lente wordt ingeluid.

De ziel blijft onveranderd, tijdens de moleculaire veranderingen van het lichaam. Dit geldt ook op het moment wanneer zij overgaat naar een volgend lichaam, op basis van de wet van karma. Het doel is liefde voor God ontwikkelen en het reïncarneren definitief te stoppen.

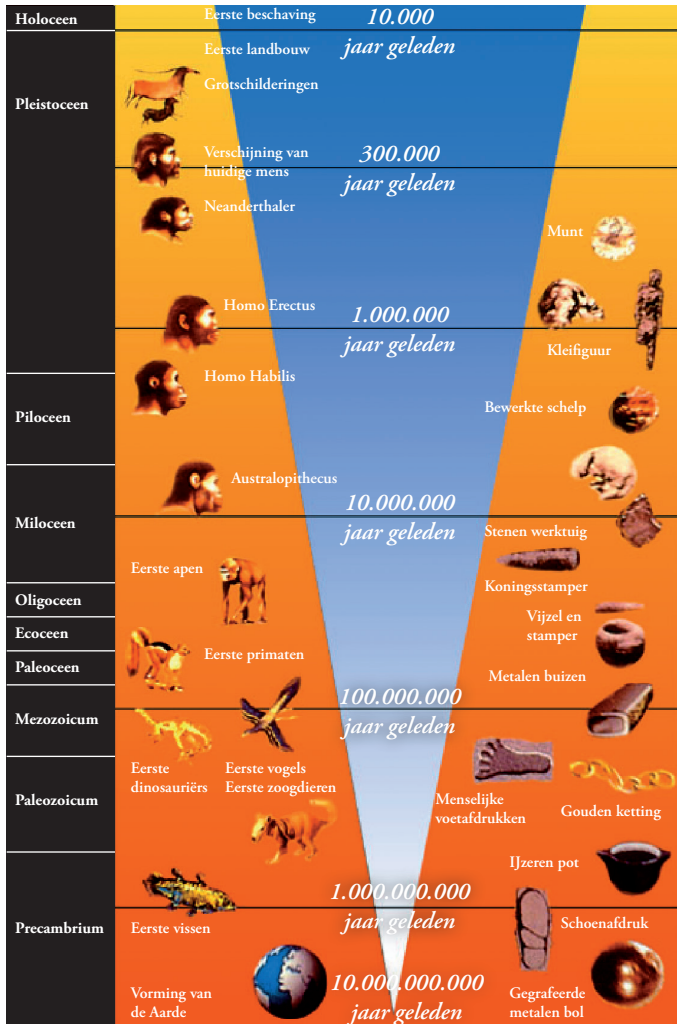
Heengaan en terugkomen. De kringloop van geboorte en dood.

De oudste en belangrijkste vedische geschriften zijn geschreven op palmbladeren en berkenbast. Ze worden bewaard tussen twee houten kisten en gewikkeld in doek. In de Nationale Archieven in India zijn 30.000 manuscripten opgeslagen en worden gedigitaliseerd en bestudeerd.

De verborgen geschiedenis van het menselijk ras

Links: huidige bestaansmodel. Rechts: model gebaseerd op uitgefilterde vondsten die duiden op veel vroegere menselijke aanwezigheid.

De vleesindustrie is nauw verbonden met veel dierenleed, ontbossing, bodemerosie, woestijnvorming, watertekort, luchtvervuiling en de opwarming van moeder aarde (18% opwarming door de vleesindustrie en 14% door alle transport wereldwijd).

Regenwouden maken in hoog tempo plaats voor het telen van soya, zoals hieronder in de Amazone in Brazilië, dat voornamelijk gebruikt wordt als veevoer. Een vegetariër bespaart het kappen van 100m² bomen per jaar.

Food for Life in Mayapura (Bengalen), India.

Kurma dasa toont dat men heerlijk kan eten, zonder vlees.

Food for Life Global ondersteunt hier een weeshuis in Sri Lanka. Food for Life Global is werelds grootste non-profit vegetarische voedselbedeling die per dag meer dan een miljoen maaltijden serveert.

Kookcursus in Radhadesh door Kurma dasa, chefkok, filosoof en schrijver van negen vegetarische kookboeken. (www.kurma.net)

Hoofdstuk 7

Welzijnswerk en vegetarisme

Food for Life: internationale voedselhulp

In 1974 richtte ISKCON (Internationale Gemeenschap voor Krishna-bewustzijn) Food for Life (FFL) op voor het wereldwijd verspreiden van gratis, vegetarisch voedsel. Het bevat geen vlees, vis noch eieren. Het is gezond, voedzaam en smakelijk. Een van de vier basisactiviteiten van ISKCON buiten erediens-ten, het verspreiden van vedische literatuur en het zingen van Gods heilige namen, is het verspreiden van gezegend voedsel (*prasadam*). FFL werkt o.a. samen met het Internationale Rode Kruis, CARE, de VN-organisatie voor vluchtelingen (UNHCR), Save The Children en Oxfam. Regeringen van verschillende landen waarderen de activiteiten van FFL en steunen haar op diverse manieren met o.a. financiën, goederen, voedsel, gebouwen, voertuigen en mankracht. Verder worden er financiële bijdragen ontvangen van particuliere instellingen en mensen in het algemeen. Sinds 1974 heeft Food for Life in totaal al meer dan 725 miljoen warme maaltijden uitgedeeld via 165 voedselhulpprojecten verspreid over 67 landen. Daarmee is het de grootste vegetarische voedselhulporganisatie ter wereld.

Food for Life in oorlogs- en rampgebieden

Tijdens oorlogen en rampen zet Food for Life zich in om slachtoffers te helpen, bijvoorbeeld bij aardbevingen en bij grote overstromingen (zoals in het recente verleden in België en Nederland maar ook in vele andere landen.) Tijdens de grote tsunami in december 2004 in de Indische Oceaan waarbij o.a. Indonesië, India en Sri Lanka zwaar werden getroffen, was

Steve Jobs bezoekt regelmatig de Hare Krishna tempel voor een vegetarische maaltijd. Zie zijn Stanford University speech op Youtube.

Verras jezelf en je gasten met een kleurrijke vedisch vegetarische maaltijd. Het boek 'Vedische Kookkunst' helpt je op weg.

Food for Life als een van de eerste hulpverleningsorganisaties ter plaatse actief, evenals bij de hulp aan de overlevenden van de orkaan Katrina in New Orleans.

Tijdens de zware aardbeving in Haïti in januari 2010 verzorgde FFL vanuit de ISKCON tempel in het buurland Dominicaanse Republiek voor vegetarische maaltijden, water en goederen, met financiële steun en medewerking van toegewijden wereldwijd. Ook Japan ontving FFL-hulp na de tsunami in 2011. In Nederland bestaat Food for Life officieel sinds 1985 en in België sinds 1996.

Beroemde vegetariërs en enkele van hun uitspraken

Vegetarisch eten is op zichzelf niets nieuws noch een tijdelijke modegril. Het vegetarisme is zo oud als de mensheid. Er zijn volkeren, bijvoorbeeld in India, die al sinds mensenheugenis vegetariër zijn. De laatste jaren is er sprake van een wereldwijde toename van het aantal vegetariërs. Vroeger waren vele verlichte geesten en idealisten vegetariër – om maar een paar namen te noemen: Homerus, Pythagoras, Boeddha, Confucius, Petrus, Augustinus, Franciscus van Assisi, Leonardo Da Vinci, Michelangelo, Rubens, Voltaire, Benjamin Franklin, Abraham Lincoln, Sir Isaac Newton, Leo Tolstoj, Rudolf Steiner en Mahatma Gandhi.

Albert Einstein heeft eens gezegd:

“Niets kan onze gezondheid en het voortbestaan van het leven op aarde zoveel helpen als de evolutie naar een vegetarische levenswijze.”

Dat we minder dierlijke producten dienen te eten wordt door wetenschappelijke onderzoeken steeds bevestigd:

“Het leidt geen twijfel dat vegetarische voeding voor zowel onze algemene gezondheid als voor het milieu het beste is. De bewijzen zijn zo overweldigend sterk en over zo'n lange periode verzameld dat dit een feit is geworden.”

Prof. Marion Nestle, Univ. New York

De tijd dringt echter dat men hier grootschalig iets aan gaat doen. Door de stijgende welvaart in landen als China en India (waar ook veel niet-vegetariërs leven), zal de vraag naar vlees alleen maar toenemen.

Voorbeelden van andere bekende vegetariërs zijn: George Harrison, Richard Wagner, Anthony Perkins, Carlos Santana, Paul McCartney, David Bowie, Bob Dylan, Brad Pitt, Brigitte Bardot, Michael Jackson, Anny Lennox, Nina Hagen, prins Charles, Jayadev (John Richardson van de Rubettes), Prince, Kim Basinger, Peter Gabriel, Franz Kafka, Michael J. Fox, Richard Gere, Dustin Hoffman, Yehudi Menuhin, Olivia Newton John, Montserrat Caballé, John Kellogg en Steve Jobs. De Nederlandse schrijfster, kruidenspecialiste en astrologe Mellie Uyldert was vegetariër vanaf haar geboorte tot aan haar overlijden (1908-2009).

“Zolang mensen dieren slachten zullen ze ook elkaar doden. Wie moordt en lijden zaait, kan geen vreugde en liefde oogsten.”

Pythagoras, filosoof, wiskundige, 6^e eeuw v. Chr.

“Eens zal de misdaad op een dier begaan, berecht worden zoals thans de misdaad op een mens berecht wordt. En eens zal het vlees eten evenzeer vergeten zijn, als thans het mensen eten in Europa.”

Leonardo da Vinci, kunstenaar, filosoof, genie 1452-1519

“De vreselijke bloedbaden die onophoudelijk in onze slachthuizen en keukens plaatsvinden, schijnen ons geen verschrikking meer toe; integendeel beschouwen we deze afschuwelijke praktijken als een zegen van God en danken we Hem in onze gebeden voor deze moordpartijen.”

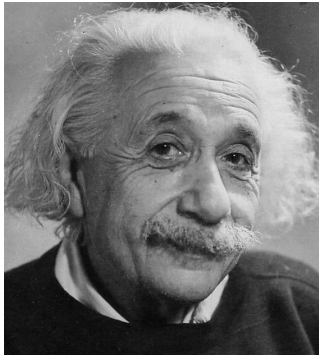
Voltaire, schrijver en filosoof

“Ik geloof dat spirituele vooruitgang van ons vraagt dat we stoppen met het doden van andere levende wezens voor de bevreemding van onze fysieke behoeften.”

Mahatma Gandhi, politicus en filosoof

“Ik geloof dat een vegetarische levenswijze, enkel en alleen al door haar puur fysieke effect op de menselijke geest, de mensheid enorm ten goede zal komen.”

Albert Einstein,
natuurkundige,
Nobelprijs 1921

“De mens zal pas tot vrede kunnen komen wanneer hij het bereik van zijn medeleven heeft uitgebreid naar alle levende wezens.”

Albert Schweitzer, missionaris en staatsman (Nobelprijs 1952)

“In een wereld waar mensen van honger omkomen, lijkt het misdadig om koeien vet te mesten met graan dat mensen in leven zou kunnen houden”.

Moby, muzikant

“Het meest schokkend is dat de wanpraktijken binnen de intensieve veeteelt wereldwijd standaard zijn geworden.”

Jonathan Safran Foer,
schrijver van
‘Dieren eten’

“Wie na het lezen van ‘Dieren eten’ nog dieren consumeert, is of harteloos of ongevoelig voor de rede of allebei.”

J.M. Coetzee, Nobelprijs literatuur

“Als slachthuizen glazen wanden zouden hebben, dan zou iedereen vegetariër worden.”

Sir Paul McCartney, muzikant

“Wanneer ik vroeger naar een stuk vlees op mijn bord keek, zag ik het als deel van een wezen dat geleefd had en voor mij was gedood. Het was als een symbool van angst, pijn en dood en dat was genoeg voor mij om er geen trek meer in te hebben.”

Jane Goodall, dierenrechtenactiviste

“Ik heb ervaren dat men geen eiwitten uit vlees nodig heeft om een succesvol atleet te zijn.”

James Donaldson,
basketbalkampioen en zakenman

Vijf motieven voor vegetarische voeding

De belangrijkste motieven voor een vegetarisch dieet zijn: ethiek, gezondheidsredenen, economische en ecologische overwegingen en religieuze redenen.

1. Ethiek

Een algemeen aanvaard ethisch principe luidt:

“Wat wij niet willen dat ons wordt aangedaan, moeten wij ook een ander niet aandoen” en “Heb je naasten lief zoals jezelf.”

In de *Bhagavad-gita* staat:

“De volmaakte yogi, O Arjuna, is hij die door vergelijking met zichzelf de ware gelijkheid van alle levende wezens ziet, zowel in hun geluk als verdriet.”
(Bg. 6.32)

Een uitspraak van Mohammed luidt:

“Niemand van jullie gelooft (werkelijk) totdat hij voor zijn broeder wenst wat hij voor zichzelf wenst.”
Hadith (an-Nawawi)

Dit universele principe om een ander niets aan te doen wat je niet wilt dat anderen jou aandoen, vindt men in alle traditionele levensovertuigingen terug en wordt de Gouden Regel (the Golden Rule) genoemd.

Depersonalisatie

In de huidige samenleving denken veel mensen dat dieren en planten niet bezielde zijn. Dit heeft belangrijke gevolgen voor het ethische denken. Allereerst ontstond deze depersonalisatiegedachte alleen met betrekking tot planten en dieren en later,

door de invloed van de evolutietheorie in de 19e eeuw, tot het denken over de mens. Hierin wordt de mens gereduceerd tot niets meer dan materie, een toevallig samengaan van chemische en fysische factoren.

Volgens de Veda's is alles wat leeft bezielde. De materie gaat niet uit zichzelf bewegen. Hoe ingenieus een machine ook is, als er geen persoon is die hem bestuurt, zal hij niet kunnen functioneren. Dit geldt ook voor het mechanisme van de materiële natuur.

Oorlog en vrede

Het meest onethische wat men de dieren en planten kan aandoen is ze te depersonaliseren (ontzielen) waardoor zij als dingen worden beschouwd. Dit maakt dat zij zonder vervolging kunnen worden geëxploiteerd. Zo wordt er een excuus gecreëerd om ten koste van andermans leven zijn eigen zintuigen te bevredigen. Er wordt dan gehandeld zonder rekening te hoeven houden met de gevoelens en pijn van het geëxploiteerde dier. Er is een tijd geweest waarin men beweerde dat negers geen ziel hadden en ze als koopwaar werden verhandeld. Als we onze broeders en zusters, zoals St. Franciscus van Assisi de dieren noemde, blijven depersonaliseren, martelen en exploiteren, kan en mag de mensheid niet op vrede en geluk hopen.

“Zolang er slachthuizen zijn, zullen er slagvelden zijn.”
Leo Tolstoj, schrijver

Hoeveel dieren eet men?

Men is over het algemeen emotioneel bewogen als men met zijn zieke huisdier naar de dierenarts gaat. Men hoopt, bidt en betaalt voor zijn genezing.

VERGELIJKINGSTABEL

Vleesetende zoogdieren	Plantenetende zoogdieren	Mensen
Scherpe voortanden om mee te verscheuren	Gebit bestaande uit met name vlakke tanden	Gebit bestaande uit met name vlakke tanden
Zuur speeksel, geen ptyaline enzymen voor vertering van granen	Alkalisch speeksel, veel ptyaline voor de vertering van granen	Alkalisch speeksel, veel ptyaline
Sterk zoutzuur in de maag om spieren, beenderen enz. te verteren	Maagzuur 10x zwakker dan dat van vleeseters	Zwak maagzuur; moeten het vlees bakken voor men het kan eten
Darmen max. 3x zo lang als het lichaam voor een vlotte doorgang van het snel bedervende vlees	Darmen meer dan 5x zo lang als het lichaam, voor de vertering van bladeren en granen, die een langere ontbindingstijd hebben	Darmen 9 meter bij een volwassene, ofwel 5-6x de lichaamslengte
Geen poriën in de huid om urine-zuur uit te scheiden van het geabsorbeerde vlees	Transpireert door de poriën over het hele lichaam	Transpireert door de poriën over het hele lichaam

Maar dagelijks worden er in talrijke industriële slachthuizen miljoenen gezonde dieren aan de lopende band geslacht om het verlangen naar vlees te stillen.

Ter gelegenheid van de wereldvegetarismedag op 1 oktober 2007 vermeldt een wetenschappelijk onderzoek van EVA (Ethisch Vegetarisch Alternatief): “In België worden jaarlijks 285 miljoen dieren gedood voor voeding waarvan het overgrote deel van de dieren wordt gefokt in de intensieve veehouderij, in dieronwaardige omstandigheden. De gemiddelde Belg eet gemiddeld 1801 dieren in zijn leven: 1/3 deel van een paard, 5 runderen en kalveren, 7 schapen en geiten, 24 konijnen en wild, 42 varkens, 43 kalkoenen en ander gevogelte, 789 vissen, en 892 kippen.” De situatie in Nederland is vrijwel identiek.

2. Gezondheid

In vegetarische voeding is de hoeveelheid eiwitten, vitaminen en mineralen die we dagelijks nodig hebben ruimschoots aanwezig. Ze zijn afkomstig uit granen, linzen, bonen, groenten, vruchten, noten, zuivelproducten en kruiden.

Wat zijn de lichamelijke voordelen van vegetarisch eten?

Verminderde kans op hart- en vaatziekten, darm- en borstkanker en een verminderde kans op reumatische aandoeningen, vertraging van het verouderingsproces, minder pijn en lagere dokterskosten. Dit zijn slechts enkele voorbeelden van de lange lijst van voordelen van vegetarische voeding.

Wat zijn de nadelen van vegetarisch eten? Geen, op voorwaarde dat je volwaardige voeding eet. Tekort aan ijzer bij een vegetarisch dieet is een fabeltje. IJzer is ruimschoots aanwezig in noten, volkorenbrood, bonen, gierst, haver, mout, granen, linzen, bladgroenten, rozijnen, appelstroop, melasse, pompoenpitten, zaden, enz. Koffie en zwarte thee verhinderen de

ijzeropname. Vitamine C is nodig voor de opname van ijzer. Vegetariër zijn is echt niet moeilijk. Je moet er alleen een beetje je weg in vinden en de voordelen zijn onbetaalbaar. Als men de anatomie van het menselijk lichaam beschouwt, ziet men dat de mens van nature is ingesteld op een vegetarisch dieet.

3. Economie

Vlees produceren en consumeren betekent dat men de beschikbare landbouwgrond op een uitermate inefficiënte manier gebruikt, want landbouwgrond benutten voor vegetarische gewassen geeft een veel hoger voedselrendement.

Voor het vetmesten van een rund, dat na 3 jaar ongeveer 300 kilo vlees oplevert, is 1 tot 2 hectare grond nodig. Als men dezelfde oppervlakte voor dezelfde tijd had gebruikt voor het verbouwen van granen en groenten, zou ze 8000 tot 10.000 kilo voedingsproducten hebben opgebracht, dat wil zeggen ongeveer 30 keer meer voedsel! Om 1 kilo vlees te verkrijgen moet men 7 kilo plantaardig, eiwitrijk voedsel zoals soja of mais verbouwen, wat een verlies van zes kilo eiwitrijk voedsel betekent. De soja wordt veelal in Zuid-Amerikaanse landen gekweekt door grootgrondbezitters. Kleine boeren worden hiervoor van hun grond verdreven en kostbare regenwouden worden ervoor gekapt.

Volgens meerdere wetenschappelijke onderzoekers o.a. dr. Harry Aiking, hoofddocent aan de Vrije Universiteit van Amsterdam, is de vleesindustrie verantwoordelijk voor een groot deel van het broeikas-effect. Hij toont aan dat een gebied zo groot als de 27 landen van de Europese Unie – 400 miljoen hectare – nodig is voor het verbouwen van al het veevoer wereldwijd. Om dezelfde hoeveelheid eiwit te produceren die deze 400 miljoen hectare oplevert, is slechts 25 miljoen hectare voor soja-teelt voldoende.

Vleesconsumptie is ook een schoolvoorbeeld van inefficiënt watergebruik: de productie van 1 kilo dierlijke proteïnen vraagt ongeveer 100 keer meer water dan de productie van 1 kilo plantaardige proteïnen. Dit aspect is zeer tragisch omdat inmiddels algemeen bekend is dat drinkwaterschaarste een van de grootste problemen van de 21e eeuw zal zijn. Met al deze informatie kunnen we vaststellen dat in principe de meeste honger in de wereld kan worden tegengegaan.

In tegenstelling tot de jachtige en technologische levensstijl van de verstedelijkte samenleving, is het vedische landbouwsysteem harmonieus en eenvoudig. In plaats van machines benut men zoveel mogelijk natuurlijke bronnen zoals zonne-energie, windkracht, spierkracht van de os, natuurlijke mest en uit koeienmest bereid methaangas. Men produceert alles zo lokaal mogelijk en de werknemers zijn meestal afkomstig uit de

Wat zal de toekomst van moeder aarde en van onze kinderen zijn? Samen zijn we verantwoordelijk voor de toekomst van de volgende generaties.

directe omgeving. In plaats van zich op industriële productie te verlaten, beoefent men huisnijverheid. Vervoer blijft dan tot het minimum beperkt en zo is men minder afhankelijk van auto's en olie. Men vermijdt hiermee tevens milieuproblemen zoals lucht- en waterverontreiniging, opwarming van moeder aarde, files en stress. Dit systeem van natuurlijk leven wordt al sinds mensenheugenis toegepast. Helaas wordt de mens in de huidige tijd door de commerciële druk steeds meer naar de steden gedreven en aangezet tot een materialistische en kunstmatige manier van leven. Werkelijk verantwoordelijk gedrag op economisch en agrarisch gebied betekent een levensstijl volgen die niet schadelijk is voor het wereldwijde milieu.

4. Ecologie

Een van de directe gevolgen van vleesconsumptie is ontbossing van vele gebieden in de wereld, onder andere van het Amazonewoud, de longen van moeder aarde. Dit wordt gedaan om grond vrij te maken voor het slachtvee en om gewassen (o.a. soja) te verbouwen voor veevoeder. Dit resulteert in bodemerosie, waterschaarste, mestoverschotten, bodemverzuuring, verlies van bio-diversiteit en algemene milieuverontreiniging.

In een rapport van dr. Henning Steinfeld dat in 2006 is uitgebracht door de Wereldvoedselorganisatie van de Verenigde Naties (FAO), is vastgesteld dat 18% van de opwarming van de aarde te wijten is aan de vleesindustrie en het productieproces dat daarmee gepaard gaat. De transportsector wereldwijd, dus alle auto's, vrachtwagens, treinen, boten en vliegtuigen zijn samen voor 14% verantwoordelijk. De berekeningen zijn afkomstig van het FAO, het World Watch Institute en andere gezaghebbende bronnen. Zie eveneens de films 'Meat the Truth' en 'Sea the Truth'.

Een bijproduct van vleesproductie is mest. Het is algemeen bekend dat de welvaartslanden te kampen hebben met grote mestoverschotten afkomstig van het fokken van o.a. runderen, varkens en kippen. Het dumpen en afvloeien van deze mest op velden en in riolen, vervuult zowel het land als de ondergrondse waterreservoirs, de meren, rivieren en zeeën. Een overvloed aan meststoffen is verantwoordelijk voor 80% van de ammoniakuitstoot, de oorzaak van zure regen en daardoor de aantasting van bos- en heidegronden en het verdwijnen van belangrijke bomen- en plantensoorten, paddestoelen en insecten. Met name de bijen die essentieel zijn voor de bevruchting van gewassen voor het leven op aarde, verdwijnen. Dit alles leidt tot een nog groter verlies aan biodiversiteit met alle gevolgen van dien.

Eenvoudig leven en verheven denken

De Hare Krishna leefgemeenschappen buiten de steden proberen zoveel mogelijk overeenkomstig de vedische ecologie te leven. Srila Prabhupada heeft de aanzet daartoe gegeven met het motto 'eenvoudig leven en verheven denken'. De toegewijden streven ernaar om zelfvoorzienend te zijn en verbouwen daarom zoveel mogelijk zelf hun gewassen. De meeste gemeenschappen bevinden zich echter nog in een beginfase en ontwikkelen zich geleidelijk.

Steeds meer mensen zien de noodzaak om bewuster te gaan leven en streven naar een natuurlijker levensstijl. Dit komt tot uiting in het groeiend aantal milieugroeperingen, groene politieke partijen, natuurwinkels en biologische landbouwbedrijven. In Nederland bestaat sinds 2005 de politieke 'Partij voor de Dieren'. In de nabije toekomst zal het milieubewustzijn noodgedwongen meer en meer toenemen.

"De aarde heeft 1,5 jaar nodig om de natuurlijke rijkdommen

te genereren die we in 1 jaar gebruiken. Per 2030 zijn 2 planeten nodig om aan onze jaarlijkse eisen te voldoen.” (Living Planet Report 2010). Inmiddels is de situatie verergerd. Dit kan in de toekomst leiden tot oorlogen om basisbehoeften zoals water en voeding. Door een tekort aan kennis verspilt men de natuurlijke energiebronnen, en onnatuurlijke situaties en misbruik zijn hiervan het gevolg.

Doordat bepaalde multinationals boeren in ontwikkelingslanden hebben gedwongen om één soort gewas te verbouwen voor massaproductie en te werken met genetisch gemanipuleerde zaden, chemische kunstmest en allerlei pesticiden, zijn veel boeren en hun gezinnen geruïneerd en wordt de grond verarmd. In de laatste decennia is men o.a. in India succesvol bezig met de heropbouw van het eeuwenoude systeem van organische landbouw met natuurlijke meststoffen en vele andere duurzame projecten. Met name Vandhana Shiva en Claude Alvares zijn hierin actief ondanks de tegenwerking van grote multinationals.

Mahatma Gandhi heeft eens gezegd:

“De onophoudelijke zoektocht naar de toename van materieel comfort is een kwaad. Ik durf te beweren dat als de Europeanen hun kijk niet veranderen, ze zullen omkomen onder het gewicht van hun comfort, waar ze slaven van zijn geworden. Het vervuilde milieu is een teken van een vervuild bewustzijn. Er is genoeg om in ieders behoeften te voorzien, maar niet genoeg voor ieders hebzucht – There is enough for everybody’s need but not for everybody’s greed.”

Toen iemand hem vroeg: “Wat denkt u van westerse bescha-

ving”, antwoordde hij: “Ja, dat vind ik een goed idee”, waarmee hij aangaf dat hij het Westen niet bepaald beschaafd vond.

De wereldwijde problematiek rond het milieu is ontstaan doordat de mensheid primair economische groei nastreeft. Door extreme, altijd toenemende industrialisatie en mechanisatie, ontstaan er wereldwijde problemen. En dat zowel voor het milieu, de flora en fauna, als voor de fysieke en innerlijke behoeften van de mensheid. Men is het werkelijke doel van het leven, spirituele ontwikkeling, uit het oog verloren.

De dichter Cowper zei:

“God schiep het landelijke leven, de mens maakte de steden.”

5. Spiritualiteit

Het ABC van spiritueel leven begint bij het inzicht dat alles wat leeft beziel is. Nog steeds zijn er mensen die niet begrijpen dat dit ook het dierenrijk en het plantenrijk omvat. De naasten van de mens zijn dus alle levende wezens, kortom alle zielen en we dienen hen te respecteren als leden van één familie, van één God.

In de *Bhagavad-gita* zegt Krishna:

“Ik ben de Vader van dit universum, de Moeder en de Instandhouder [...]” (Bg 9.17) Ook zegt Krishna: “De levende wezens in deze wereld van gebondenheid zijn Mijn eeuwige deeltjes” (Bg. 9.17 e.a.)

In de *Bhagavad-gita* verklaart Krishna dat Hij binnen en buiten elk atoom aanwezig is en dat Hij in het hart van elk levend wezen verblijft als de Superziel. Hij is persoonlijk getuige van alles wat er in Zijn schepping plaatsvindt. Wij zijn ons bewust

van gevoelens van pijn en welbehagen in ons lichaam, maar God is Zich bewust van de pijn en het welbehagen van elk levend wezen. Als wij daarom een ander levend wezen leed berokkenen, dan voelt Hij daarin mee, door Zijn verbondenheid met alles en iedereen. Het is daarom tegenstrijdig God te willen benaderen en tegelijkertijd leed te geven aan anderen. Daarom behoren we medeleven te tonen aan onze grotere familie; we zijn allemaal broers en zusters van elkaar en we hebben allemaal dezelfde Vader. Als wij ons dus inzetten voor het geluk en welzijn van anderen, dan stellen wij God hiermee tevreden. Het bijkomend geluksgevoel in ons hart is het ervaren van Zijn tevredenheid over onze handelingen. In het boek van Steven Rosen 'Diet For Transcendence' – Vegetarianism and the World Religions – wordt hier dieper op in gegaan.

Gezegend voedsel (*prasadam*)

De belangrijkste motivatie voor het vegetarische dieet van toegewijden van Krishna is dat ze gezegend voedsel willen eten. Dit voedsel is eerst met liefde en toewijding bereid en geofferd om God te plezieren. Nadat Hij het aanvaard heeft wordt het gezegend voedsel, *prasadam* (genade van God). In de *Bhagavad-gita* legt Krishna uit wat dat voor Hem inhoudt:

“Als men Mij met liefde en toewijding een blad, een bloem, fruit of water offert, zal Ik het aanvaarden.” (Bg. 9.26)

Door ons voedsel eerst aan God aan te bieden, erkennen we Hem als de oorspronkelijke eigenaar, en de eerste en allerhoogste genierter.

Als Hij het voedsel aanvaard heeft, neutraliseert Hij daarmee ook het karma, d.w.z. dat de reacties die met het vergaren en

bereiden van dit vegetarische voedsel zijn verbonden door Hem weggenomen zijn. Het wordt dan karmavrij voedsel. De zielen die verbleven in de groenten, planten of vruchten die werden geofferd, hebben er spiritueel voordeel bij. Dit gezegende voedsel is uitsluitend vegetarisch en heeft een zuiverende werking op lichaam en geest. Het staat voor twee belangrijke principes van het spirituele leven, namelijk mededogen (*daya*) en geweldloosheid (*ahimsa*). Men kan geen vlees, vis of eieren offeren. In de Veda's wordt *ahimsa* beschreven als 'geen nodeloos geweld berokkenen'. Er zijn volgens de Veda's dus situaties waarin men wel dieren mag eten zonder dat men daar negatieve gevolgen van ondervindt. Als er echt groot gebrek is aan voedsel, zoals bijvoorbeeld in de woestijn of op de polen of bij extreme omstandigheden, alleen dan is het toegestaan om een dier te doden voor voedsel. Dan nog dient het doden van koeien vermeden te worden. Om te overleven en geweldloos naar onszelf en onze familie te zijn, is vegetarisch eten essentieel, want al het leed dat we andere levende wezens, inclusief moeder aarde, onnodig aandoen, komt naar onszelf terug.

Door een spirituele dimensie aan ons dagelijkse leven toe te voegen, ervaren we spiritueel geluk en tevredenheid. Dit gaat veel dieper dan wat we op het materiële vlak kunnen ervaren. Zo wordt het mogelijk onze eetgewoonten op een natuurlijke manier te zuiveren en het eten van dieren los te laten.

Waarom is de koe heilig?

In de vedische samenleving nemen de koe en de stier een belangrijke plaats in. De koe wordt beschreven als de moeder en de stier als de vader van de mensheid. Zowel de melk, de mest als de urine van de koe zijn heel waardevol en zorgen voor voeding, brandstof en genezing. Zo is de koe een goede

moeder die ons voedt en beschermt. Statistieken wijzen uit dat koeien die liefdevol worden verzorgd en niet met de slacht worden bedreigd, melk van hoge kwaliteit produceren.

In de vedische tijd werd de koe als een moeder (*go mata*) door de hele samenleving gerespecteerd. De koe geeft haar melk waar allerlei waardevolle producten van gemaakt kunnen worden. Met name de *ghi* (geklaarde boter) speelt een belangrijke rol bij vedische vuurceremonies en bij het bereiden van gerechten. De stier helpt de mens met zijn spierkracht o.a. door het land te ploegen om voedsel te produceren.

De mest van de koe en de stier is van onschatbare waarde en wordt in India en verschillende andere landen benut als brandstof voor te koken, voor verwarming, als meststof op het land, als medicijn en huishoudelijk reinigingsmiddel en voor de productie van methaangas. Van andere dieren is de

Gelukkige koeien zoals God ze bedoeld heeft, aan de oever van de Yamuna rivier in Vrindavana, India.

mest onrein. Het koken in dorpjes in India gebeurt nog vaak op vuur van *paddies* (ronde plakken in de zon gedroogde koeienmest). Het is wetenschappelijk bewezen dat koeienmest antiseptisch is. Het wordt aangewend om van alles te zuiveren. Koeienurine heeft een medicinaal, zuiverend effect o.a. op de nieren en de lever. Het doden van de koe duidt op immoraliteit, geen economisch noch ecologisch inzicht, noch respect voor Gods schepping.

Welzijn bevorderen door kennisoverdracht

In de *Bhagavad-gita* staat dat onwetendheid de oorzaak is van al het lijden in deze wereld en dat onwetendheid kan worden vergeleken met duisternis. Met het licht der kennis kan de duisternis der onwetendheid verdwijnen. Waar licht is, kan geen duisternis zijn en waar kennis is, kan geen onwetendheid zijn, noch het lijden dat daar het gevolg van is. Daarom is het verspreiden van spirituele kennis de hoogste vorm van welzijnswerk. Degene die zich blijvend vrijwaart van de invloed van de materie en liefde voor God heeft, stopt met de herhaling van geboorte, ziekte, ouderdom en dood en verblijft voorgoed bij God in de spirituele wereld. In 1972 richtte Srila Prabhupada in Amerika de Bhaktivedanta Book Trust (BBT) op. Zijn bedoeling was via deze uitgeverij de door hem vertaalde en becommentarieerde boeken over de vedische wijsheid te publiceren. Deze boeken zijn inmiddels in vele talen uitgegeven. Ze bevatten de oorspronkelijke Sanskriet-teksten, de transcripties, woord-voor-woord-vertalingen, vloeiende vertalingen en betekenisverklaringen. Elke uitgave is voorzien van kleurrijke illustraties die door

toegewijden zijn geschilderd. De verspreiding van de boeken verloopt via Hare Krishna centra, het internet, boekhandels, bibliotheken en rechtstreeks aan particulieren.

Vanipedia: een digitale databank

In 2008 werd onder de naam Vanipedia een online encyclopedie van Srila Prabhupada's onderricht gelanceerd. De uitgebreide website geeft een systematisch en gedetailleerd inzicht van al het op schrift gestelde onderricht van Srila Prabhupada. De inhoud die in thema's in hun context is opgenomen, is een praktische hulp om een goed begrip te krijgen van de onderwerpen die Srila Prabhupada bespreekt in zijn onderricht. De website is ontwikkeld volgens het wikipedia-formaat. De thematische ordening maakt het makkelijker om Srila Prabhupada's onderricht te bestuderen (www.vanipedia.org).

Uitspraken over Srila Prabhupada's boeken

“De Bhagavad-gita zoals ze is, is een zeer goed verzorgd en fraai geïllustreerd werk van de eerste orde. Iedereen die belangstelling heeft voor het hindoe-denken, historicus of filosoof, zou dit werk in zijn bezit moeten hebben.”

Robert Anciaux,
Instituut voor Oosterse Filosofie en Geschiedenis
van de Vrije Universiteit Brussel

“Iemand die werkelijk een dialoog tussen de Indiase en christelijke spiritualiteit zoekt, raakt zeker onder de indruk van de geestelijke autoriteit van deze boeken, die de oudste Indiase traditie belichamen. Ik beschouw de werken van Bhaktivedanta Swami Prabhupada als essentieel voor een betekenisvolle dialoog tussen het

hindoeïsme en het christendom.”

Prof. Schwarzenau, Faculteit Theologie,
Universiteit Dortmund

“Deze boeken zijn zeer waardevol. Er is niemand die onbewogen blijft en niet onder de indruk raakt als hij deze boeken met een open geest leest, wat zijn geloof of filosofische overtuiging ook moge zijn.”

Prof. Garry Gelade, Faculteit Psychologie,
Universiteit van Oxford

“Srila Prabhupada's uitgave van de Bhagavad-gita, voorziet in een behoefte in Frankrijk. Velen streven ernaar kennis te maken met de traditionele Indiase denkwijze, los van de commerciële, koloniale Oost-West-mengeling, die gangbaar is sinds de tijden dat de eerste Europeanen India binnenkwamen. Voor velen betekent dit het eerste contact met de vedische cultuur.”

Prof. François Chénique, Faculteit Religie,
Instituut Politieke Studies Parijs

Wetenschap en religie – Bhaktivedanta Institute

In 1975 stichtte Srila Prabhupada het Bhaktivedanta Institute, een onderzoeks- en onderwijsinstituut voor gevorderde studies over de oorsprong van het leven en het universum, bezien in het licht van de vedische geschriften.

Een andere doelstelling van het instituut is het aantonen van bepaalde tekortkomingen in de werkwijze en de toepassing van de wetenschap.

Het Bhaktivedanta Institute heeft diverse internationale congressen georganiseerd zoals *Synthesis of Science and Religion*. Samen met andere onderwijsinstututen ontwikkelen ze verschil-

lende studieprogramma's o.a. over wetenschap en bewustzijn, bio-ethiek en kwantummechanica.

Inmiddels zijn boeken van het Bhaktivedanta instituut in verschillende talen vertaald en beschikbaar via boekhandels en het internet. Enkele uitgaven van het Instituut zijn boeken zoals *Thoughts on Synthesis of Science and Religion* van T.D. Singh, het lijvige boek *Forbidden Archeology* (900 blz.) door Michael Cremo en Richard Thompson, en de verkorte uitgave ervan, *Hidden History of the Human Race*. De laatste twee boeken zijn inmiddels in eenentwintig talen vertaald.

Daarna verscheen *Impact*, de reacties op *Forbidden Archeology* vanuit de wetenschappelijke wereld.

Het boek *Human Devolution* met als ondertitel *A Vedic Alternative to Darwin's Theory*, van Michael Cremo geeft ook dieper inzicht in deze en aanverwante materie. Aan de hand van veel praktijkvoorbeelden wordt in dit boek van het Bhaktivedanta Institute aangetoond dat de wetenschap archeologische vondsten en bewijsmateriaal eerst onderwerpt aan een proces van 'kennisfiltratie'. Men neemt enkel dat bewijsmateriaal aan, dat overeenstemt met de gevestigde theorieën. Uit de verworpen vondsten blijkt dat de mensheid veel ouder is dan tot nu toe werd aangenomen.

Dit stemt overeen met de vedische geschiedenis en kosmologie (zie blz. 94). Hierin wordt het tijdsbeeld cyclisch beschreven met zich steeds herhalende kosmische tijdperken. Dit staat in contrast met wat in het Westen wordt onderwezen: een lineair tijdsbegrip van de geschiedenis met een eenmalige schepping en vernietiging van de kosmos.

In verschillende documentaires op de Amerikaanse televisie werd uitgebreid op dit proces van kennisfiltratie ingegaan, wat de archeologische wereld op haar grondvesten deed schudden.

Deze onthullingen zullen uiteraard ook hun invloed hebben op andere takken van de wetenschap.

Voor meer informatie zie de lijst met websites achterin dit boek.

ISKCON digitaal

ISKCON-televisie (ITV) heeft materiaal beschikbaar voor persoonlijk gebruik en onderwijsdoeleinden. Er zijn documentaires over reïncarnatie, filosofie, vegetarisme en vedische wetenschap. Verder zijn er lezingen en interviews van Srila Prabhupada.

Inmiddels zijn er, naast ITV producties, allerlei documentaires en films bijgekomen over bedevaartplaatsen, traditionele Indiase muziek en dans, poppentheater, films, toneelstukken, Indiase muzieklessen en vegetarische kooklessen, maar ook over het milieu, koeienbescherming enz.

Interreligieuze bijeenkomst in Brussel

Bhaktivedanta Archives is verantwoordelijk voor het verzamelen en de conservering van de originele boeken, foto- en filmopnames en allerlei ander digitaal materiaal van en over Srila Prabhupada.

Recente vedische literatuur

Srila Prabhupada heeft toegewijden die hiervoor de kwaliteiten hadden, verzocht om boeken te schrijven. Inmiddels zijn er veel boeken verschenen over de meest uiteenlopende onderwerpen. Het zijn o.a. boeken over vedische filosofie en wetenschap, vedische kookkunst en Ayur-veda. In de literatuurlijst achterin dit boek zijn hiervan enkele titels opgenomen.

De websites: www.blservices.com (Bhaktivedanta Library Services) en www.krishna.com zijn websites die naast het geven van allerlei algemene informatie over het Krishna-bewustzijn als postorderbedrijven functioneren, waardoor het mogelijk is per post vedische literatuur, DVD's, CD's, kunst, kleding en devotionele artikelen aan te schaffen.

HOOFDSTUK 8

Krishna-bewustzijn en andere religies

Regelmatig nemen toegewijden van Krishna deel aan bijeenkomsten met leden van andere religies. De toegewijden worden dan uitgenodigd om het hindoeïsme, het vaisnavisme of specifiek de Hare Krishna gemeenschap te vertegenwoordigen.

Overeenkomsten met andere religies

Door het monotheïstische karakter (geloof in één God) van het vaisnavisme en de uitgebreide geschriften met kennis die duizenden jaren teruggaat, is er veel stof voor een boeiende dialoog met andere religies. Veel van de grondbeginselen van het vaisnavisme zijn terug te vinden in andere monotheïstische religies:

- het geloof in één God
- liefde voor God ontwikkelen is het hoogste doel
- God is de Allerhoogste Persoon en de eigenaar van alles
- Hij zendt Zijn vertegenwoordigers naar de aarde
- iedereen wordt beoordeeld volgens zijn doen en laten
- God is almachtig, alwetend en alomtegenwoordig
- elke ziel is een dienaar van God
- de betrekkelijkheid van al het stoffelijke
- er is leven na het leven
- het bestaan van engelen

Daarnaast zijn er volgens sommige academici taalovereenkomsten, zoals de goddelijke klank aum, om of ohm (hindoeïsme), amen (jodendom en christendom) en amin (islam).

In verschillende religies vindt men gelijkenissen met vedische ideeën en rituelen terug, o.a. in de architectuur en het mediteren met gebruik van een gebedsnoer.

Professor E.L. Basham, geschiedkundige en auteur van het boek *The glory that was India*, dat op universiteiten wordt gebruikt als handboek voor de studie van Indiase cultuur en religie, zegt:

“Toen de oosterse wijsheid in het Westen werd geïntroduceerd, waren de belangstellenden vooral intellectuelen die af en toe lezingen volgden en dan thuis hun conventionele, wereldse levensstijl weer voortzetten. Maar de Hare Krishna gemeenschap brengt een bestaande, religieuze cultuur die de mensen daadwerkelijk in hun leven opnemen. Hare Krishna is een authentieke, orthodoxe, theïstische traditie. Ik denk niet dat zoiets in Europees verband is voorgekomen sinds de tijd van het Romeinse rijk, toen het christelijke geloof talrijke bekeerlingen maakte in het Westen. We hebben hier te maken met westerse mensen uit o.a. christelijke en joodse tradities, die alle activiteiten verrichten van religieuze hindoes. Wat zij beoefenen is dus niets nieuws, maar een voortzetting van een zeer oude traditie. Soms zien christenen de Hare Krishna's als rivalen, maar dat is niet nodig. Uiteindelijk gaat het bij religie om de beleving, de ervaring van spirituele groei en geluk en niet om de religie op zich. Veel mensen zoeken richting en leiding om hun leven zinvol te maken, omdat ze zich geïsoleerd voelen in de huidige maatschappij. Ze ervaren geen stabiliteit in de menselijke relaties en vinden dat de moderne maatschappij met haar moraal sterk tekortschiet

in het vervullen van hun innerlijke behoeften. Andere religies kunnen de Hare Krishna's beschouwen als goede collega's in de strijd tegen de algemene aftakeling van het geloof en de moraal.”

Ook binnen andere traditionele religies houdt men zich meer en meer bezig met onderwerpen als reïncarnatie, karma en vegetarisme. Er zijn diverse taalkundige studies van oorspronkelijke geopenbaarde geschriften gepubliceerd waaruit blijkt dat er in een aantal traditionele religies bekendheid was met deze onderwerpen.

In het vroege christendom en in verschillende kloostergemeenschappen was vegetarisme een algemeen gebruik. Men baseerde dit o.a. op het allereerste bijbelse gebod dat God aan de mensheid geeft. Hierin verzoekt Hij de mens om een vegetarisch dieet te volgen:

“Hierbij geef Ik u alle zaadvormende gewassen op de hele aardbodem en alle bomen met zaaddragende vruchten. Zij zullen u tot voedsel dienen” (Genesis 1.29)

Het universele karakter van religie

Wie toegewijd is aan het hindoeïsme deelt niet de gedachte dat één religie het monopolie op de waarheid heeft. Zij tonen respect en openheid naar andere religies. In de *Bhagavad-gita* verklaart Sri Krishna de redenen van Zijn komst naar onze wereld:

“Telkens wanneer de beoefening van religie in verval raakt en goddeloosheid de overhand neemt, o afstameling van Bharata, op dat moment daal Ik Zelf neer.”
Bg. 4.7

“Om de toegewijde zielen van hun materiële gebondenheid te bevrijden, goddeloosheid te verdelgen en de beginselen van religie te herstellen, verschijn Ik tijdperk na tijdperk.” Bg. 4.8

In de betekenisverklaring op het eerste vers schrijft Srila Prabhupada:

“Iedere avatar of incarnatie van God heeft op zichzelf een speciale taak en elke avatar staat met taak en al beschreven in de geopenbaarde geschriften. Niemand mag dus als een avatar van God worden begroet, tenzij dit in de schrift vermeld wordt. Het is niet zo dat de Heer alleen op Indiase bodem verschijnt. Hij daalt ten alle tijden neer waar en wanneer Hij maar wil. In elke incarnatie onthult Hij aangaande de religie niet meer dan men ter plaatse, onder de gegeven omstandigheden bevatten kan. Maar Zijn taak is altijd hetzelfde – de mensen tot Godbewustzijn en gehoorzaamheid aan de regels van religie te brengen. Nu eens daalt Hij persoonlijk neer of zendt Hij Zijn vertegenwoordiger in de gedaante van Zijn zoon of dienaar, of Hij verschijnt in een verholde gedaante.”

Jezus als de goede herder toont liefde voor de naaste, liefde voor al wat leeft.

Dit geeft de logica aan van het aanvaarden van meerdere vertegenwoordigers van God. Srila Prabhupada zegt verder:

“Om een toegewijde van Krishna (God) te zijn, hoeft men niet van religie te veranderen. God is één, en liefde voor Hem is van nature in iedere ziel aanwezig, net zoals in een baby het vermogen om te lopen reeds aanwezig is, maar nog ontwikkeld moet worden. Religie is de methode om dit natuurlijke vermogen van de ziel, om God lief te hebben, weer op te wekken. Religie is dus het middel en niet een doel op zich. Liefde voor God (bhakti) is het doel. Op een school is het doel het ontwikkelen van kennis en vaardigheden, en niet het behoren tot een specifieke school. Op dezelfde manier zal men, door zuiver en oprecht religie te beoefenen, liefde voor God ontwikkelen, ongeacht of de richtlijnen uit de Bhagavad-gita, de Torah, de Bijbel of de Koran komen.”

Dialogo en samenwerking

De toegewijden van Krishna staan open voor interreligieuze dialoog en samenwerking. In verschillende landen zijn ze de initiatiefnemers van interreligieuze verenigingen. Ze maken deel uit van de organisaties Religions for Peace en United Religion Initiative (URI). Zie ook de brochure *De Hare Krishna beweging en interreligieuze dialoog*, die verkrijgbaar is in de hoofdcentra van ISKCON. In de Belgische Council van Religieuze Leiders vertegenwoordigt ISKCON de hindoeïegemeenschap van België. Bij de officiële oprichting in het parlamentsgebouw in Brussel waren diverse vooraanstaande personen aanwezig, waaronder Koningin Mathilde.

In 1961 was Srila Prabhupada uitgenodigd voor een interreligieuze wereldconferentie in Tokyo, Japan, en naar aanleiding daarvan schreef hij:

“Het zou heel goed zijn als de leiders van de verschillende religies elkaar regelmatig zouden ontmoeten en op die manier een legioen van toegewijden vormen, die samen de grondbeginselen van religie nastreven, om zo een tegenwicht te zijn tegen de degradatie van de hedendaagse samenleving.”

Van de kant van sommige andere religieuze tradities bestaat er een soortgelijke opvatting. In het decreet *De relatie van de Kerk met niet-christelijke religies*, spoort de katholieke kerk haar volgelingen aan om in open dialoog te treden met andere godsdiensten. (Vaticaan II; 28/10/65)

Inmiddels hebben verschillende ISKCON-toegewijden boeken gepubliceerd over de overeenkomsten tussen het vaisnavisme en andere religies o.a. *Om Shalom – Judaism and Krishna consciousness* van Steven Rosen, *Krishna, Israel and the Druze – An Interreligious Odyssey* van Dhira Govinda en *Diet for Transcendence – Vegetarianism and the World Religions* van Steven Rosen.

Interreligieuze uitspraken

In 1968 schreef de katholieke monnik, theoloog en schrijver Thomas Merton in het voorwoord van de eerste editie van Srila Prabhupada's vertaling van de *Bhagavad-gita* zoals ze is:

“Deze huidige vertaling en het commentaar erbij zijn opnieuw een bewijs van het blijvende en levende belang

van de Bhagavad-gita. Swami Bhaktivedanta Prabhupada brengt de heilzame herinnering naar het Westen, namelijk dat onze zeer bedrijvige en eenzijdige cultuur met een crisis wordt geconfronteerd die kan uitlopen in zelfvernietiging, omdat het de innerlijke diepte mist van een authentiek, spiritueel bewustzijn. Zonder zulke diepgang zijn onze morele en politieke verklaringen slechts een lege woordenstroom.”

Prof. Klaus Klostermaier, docent vaisnavisme en hindoeïsme op de Universiteit van Oxford, schrijver en kenner op het gebied van hindoe-christelijke ontmoetingen zegt:

“Christenen bekeren hindoes en aanvaarden hen als leden van hun kerk. Zo dient het evenzo aanvaard te worden als christenen zich tot het hindoeïsme bekeren.”

Voormalig abt van de abdij te Berryville, Virginia, Amerika, en voorvechter van de interreligieuze dialoog Edward McCorkell, spoort zijn lezers aan:

“...om een rijke traditie zoals het vaisnavisme, met een open geest en hart tegemoet te treden. Zowel rechtvaardigheid als naastenliefde vragen het afbreken van muren van vooroordelen voor onze interreligieuze ontmoetingen en gesprekken.”

Dr. Harvey Cox, theoloog en schrijver, beschrijft in een van zijn lezingen op de Universiteit van Harvard dat de Hare Krishna gemeenschap een potentiële en indirecte bijdrage levert tot christelijke vernieuwing vanwege haar spirituele

instelling en betrokkenheid en de nadruk op eenvoud en ont-
hechting tegenover titels en bezit.

Steven J. Gelberg, joods hindoegeleerde en leerling van Srila Prabhupada schreef in zijn boek 'Faith meets faith, Krishna and Christ, Hindu-Christian dialogue' (Orbis books, 1987):

“Het hart van sommige westerse toegewijden van Krishna, die een christelijke achtergrond hebben, is een ontmoetingsplaats van hindoe-christelijke dialoog. Uit brieven aan Srila Prabhupada blijkt dat sommige toegewijden er behoefte aan hadden om hun Krishna-bewustzijn te verenigen met hun voorgaande christelijke geloofsovertuiging en gevoelens. Een discipel van Srila Prabhupada schreef in dit verband: ‘Ik zag mijn toetreding tot ISKCON als een natuurlijke uitbreiding van mijn voorgaande spiritualiteit.’ Toen Srila Prabhupada werd gevraagd wat het verschil is tussen Christus en Krishna antwoordde hij: ‘Krishna is de Vader en Christus is de Zoon, en hun boodschap en missie is één. De Zoon vertegenwoordigt de Vader.’ Wat ware interreligieuze dialoog in de weg staat, is kleingeestigheid en onwetendheid. Misschien ook het gevoel en vooroordeel dat ISKCON-toegewijden, die in het Westen zijn geboren en getogen, geen authentieke vaisnava-hindoes kunnen zijn. Zo’n houding berust op de vergissing spiritualiteit te verwarren met etniciteit. Ras, cultuur en geografie zijn geen religieuze maar etnische maatstaven. Als we werkelijk onze eigen religieuze traditie naleven en de diepste waarheden ervan in ons opnemen, ontwikkelen we spirituele gevoeligheid, inzicht en naastenliefde die ons in staat stellen de goddelijke aanwezigheid waar te nemen, waar dit ook moge zijn.”

De vedische definitie van zuivere religie

“Het hoogste doel van het menselijk leven is datgene te doen waardoor men komt tot toegewijde dienst aan de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. Deze toegewijde dienst mag geen bijbedoelingen hebben of onderbroken worden, wil ze de ziel volkomen voldoening schenken.”
(Srimad-Bhagavatam 1.2.6)

Zolang men in ruil voor zijn dienst aan God iets terug wil, is deze dienst niet zuiver omdat er nog een zakelijke overweging meespeelt. Werkelijke liefde is onvoorwaardelijk, vrij van eigenbelang, dus zonder er iets voor terug te willen hebben. Degenen die de Heer voortdurend vanuit zuivere liefde dienen, er geheel in opgaan en daarmee volkomen tevreden zijn, worden als zuivere toegewijden beschouwd. Ze zijn altijd volledig verbonden met de Heer en dienen de mensen met hun wijsheid en voorbeeldig gedrag. Zulke zielen zijn uiterst zeldzaam.

Veel mensen vereren God om er materieel op vooruit te gaan. Ze benaderen Hem als een leverancier om hun materiële verlangens of die van hun familie te vervullen. In een van de vedische geschriften, het *Srimad-Bhagavatam* staat:

“Al heeft een persoon allerlei materiële verlangens, of geen enkel materieel verlangen, of een verlangen naar bevrijding van de kringloop van geboorte en dood, deze persoon dient hoe dan ook de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods te vereren om die wensen vervuld te zien.”
(S.B. 2.3.10)

Het is het beste als we God belangeloos dienen en erop vertrouwen dat Hij Zijn gehoorzame en trouwe dienaren alles

zal geven wat ze nodig hebben, net zoals een goede vader en moeder altijd het belang van hun kinderen voor ogen hebben.

In de *Bhagavad-gita* zegt Krishna:

“Zij die Mij voortdurend met onverdeelde toewijding vereren, en op Mijn spirituele gedaante mediteren, zal Ik geven wat ze missen en laten behouden wat ze hebben.” (Bg. 9.22)

Niet de geloofsrichting, maar liefde en overgave telt

Als God naar deze wereld kijkt, ziet Hij geen islamitische, christelijke, joodse, boeddhistische en hindoeïstische zielen. Hij ziet alleen onze liefde en toewijding. Evenzo bestaat er ook geen joodse liefde of christelijke liefde. Er hangt gelukkig geen naamkaartje aan dit universele begrip.

Srila Prabhupada zei eens in dit verband:

“Men is in feite al een toegewijde als men het bestaan van God aanvaardt en Zijn superioriteit erkent. Dat is de ruimste betekenis van het woord toegewijde.”

Krishna zegt in de *Bhagavad-gita*:

“Ik ken afgunst noch partijdigheid jegens wie dan ook. Ik ben allen gelijkgezind. Maar wie Mij toegewijd dient, leeft in Mij en is Mij tot vriend en Ik ben ook hem (haar) tot vriend.” (Bg. 9.29)

Als volgelingen van een bepaalde traditie of school de leraar als God Zelf gaan beschouwen in plaats van Zijn vertegen-

woordiger, getuigt dit van een onjuist inzicht. Dit kan soms leiden tot een illusionair gevoel van superioriteit ten opzichte van andere geautoriseerde spirituele tradities en tot sektevorming. De ‘wij zijn de enige weg’ mentaliteit van welke religie dan ook, sluit gelovigen van andere religies en andere vertegenwoordigers van God uit. Door dit verkeerde inzicht is er in het verleden en wordt er ook nu nog onnodig bloed vergoten. Zoiets wordt natuurlijk door God Zelf en door degenen die Hij heeft gemachtigd en bekrachtigd volledig afgekeurd. Wanneer Gods vertegenwoordigers over respect spreken voor personen van andere religies dient dit in de praktijk nageleefd te worden.

Het is duidelijk dat geen enkele religie mag worden opgedrongen, omdat God Zelf de mens vrij laat om zich al dan niet aan Hem over te geven. Hij respecteert de vrije wil die Hij aan alle mensen heeft gegeven en verwacht dat iedereen die vrije wil eveneens respecteert. Het is tegenstrijdig, onaanvaardbaar en zelfs onmogelijk om liefdevolle overgave tot God bij anderen te forceren, omdat Hij alleen vanuit liefde en vrijheid wil worden benaderd en niet vanuit dwang. Daar kan alleen een soort schijnovergave mee bereikt worden, die niet zal blijven duren. Hij heeft de mensen niet als marionetten gemaakt die alleen kunnen doen wat Hij wil, zonder vrije keuze. Daar kan Hij geen persoonlijke relatie mee hebben.

Net zoals God zich in ieders hart bevindt, zo zijn religie en moraal, die in God hun oorsprong vinden, potentieel aanwezig in elk individu. Nederigheid, respect en openstaan voor dialoog, zijn bruggen naar inzicht in andere culturen en religies. Ongeacht het aantal volgelingen, bezittingen, ouderdom, roem of geografische ligging die een religie of religieus instituut ook mag hebben, niemand heeft het recht een monopolie op religie, de waarheid of Gods liefde op te eisen.

Eeuwige plicht, eeuwige religie (*sanatana-dharma*)

Als we de oorspronkelijke, eeuwige natuur van de levende wezens analyseren, dan stellen we vast dat ieder levend wezen voortdurend bezig is met dienen. Een werknemer dient zijn baas. Vrienden dienen elkaar. Ouders dienen hun gezin, een vrouw haar man en een man zijn vrouw. Denken we zo verder, dan kunnen we constateren dat geen enkel levend wezen ontkomt aan het principe dat dienstbaarheid de voortdurende metgezel van elk levend wezen is. Als dit dienen op God wordt gericht, is het de hoogste vorm van dienen.

Daarom wordt het vaishnavisme ook *sanatana dharma* genoemd. Een levend wezen kan onmogelijk blijvend geluk verwerven als het enkel de uiterlijke, tijdelijke, wereldse dingen dient. Dat blijvend geluk verwerft men alleen als men zijn taken verricht in dienstbaarheid aan God. Onvoorwaardelijke liefde voor God ontwikkelen en voor alles wat er in Zijn schepping bestaat, en ontsijgen aan alle vormen van sektarisch denken, behoort het eindresultaat te zijn van het beoefenen van elke vorm van religie.

Krishna-bewustzijn, een authentieke godsdienst

De Hare Krishna gemeenschap (ISKCON) is authentiek en historisch geautoriseerd omdat ze gebaseerd is op de *Bhagavad-gita zoals ze is*. De toegewijden van Krishna volgen de traditie, zoals ze door de eeuwen heen is overgeleverd door een erkende, spirituele erfopvolging van leraren (*parampara*). Ze zijn dus geen nieuwe religie begonnen. De Veda's zeggen dat alleen God geautoriseerd is om religieuze bepalingen te geven. Men streeft ernaar om Zijn instructies in praktijk te brengen en men kan aantonen dat zij de leerstellingen van Krishna onderricht, zonder af te wijken van de vedische conclusie (*siddhanta*).

In verschillende landen geniet ISKCON erkenning, onder

andere in India, Mauritius, Rusland, Amerika, Denemarken, Nederland, Duitsland en Engeland. Hongarije is een land waar de burgers zelf mogen bepalen aan welke geloofsovertuiging ze hun kerk- of eredienstbelasting betalen en ISKCON is daar landelijk gezien de vierde keuze van het volk. De nationale leider van ISKCON-Hongarije heeft in 2009 van de Hongaarse regering een hoge onderscheiding gekregen voor zijn welzijnswerk.

Overal ter wereld zijn er hindoes die Hare Krishna tempels bezoeken, steunen en ISKCON-priesters hun religieuze ceremonies laten vervullen. Ze voelen zich er in een vertrouwde omgeving en zijn dankbaar dat hun traditie wordt bewaard, ook voor hun kinderen en zo wordt overgedragen op volgende generaties.

In Nederland is de Tweede Kamer in 1984, na een twee jaar durend algemeen onderzoek naar religieuze stromingen, tot de conclusie gekomen dat de Hare Krishna gemeenschap een betrouwbare religie is (zie regeringsrapport van Dr. Witteveen, blz. 263)

***Bhakti-yoga* is religie**

Het woord 'religie' (van het Latijnse woord *re-ligare*) betekent *opnieuw verbinden*, de verbinding tussen de ziel en God herstellen. Het woord 'yoga' komt uit het Sanskriet en betekent eveneens *verbinden*, met name van de ziel met God. Dat is de volledige verbinding waardoor blijvend spiritueel geluk ervaren kan worden.

Zowel religie als yoga hebben tot doel de mens bewust te maken van zijn eeuwige verbondenheid met God en de hele schepping. Yoga is dus niet alleen bedoeld voor lichamelijke gezondheid en ontspanning, maar men dient verder te gaan en zich uiteindelijk spiritueel te ontwikkelen.

Soms denken mensen die niet bekend zijn met *bhakti-yoga* en het vaishnavisme dat de Hare Krishna Gemeenschap een nieuwe religieuze stroming of sekte is. Maar degenen die er meer mee vertrouwd zijn weten dat zij deel uitmaakt van de oudste religieuze traditie ter wereld, het hindoeïsme. De Hare Krishna gemeenschap is bovendien een open gemeenschap. Men kan de centra vrijblijvend bezoeken, lezingen en cursussen bijwonen, eventueel meedoen met de meditaties, zang, dans en gezamenlijk de maaltijd gebruiken.

Het Van Dale woordenboek definieert het woord sekte als:

“De gezamenlijke aanhangers van een geloof (gezindte) dat op bepaalde punten afwijkt van een meer oorspronkelijk geloof, waaruit ze is voortgekomen.”

Zo wordt het protestantisme als een sekte van het katholieke geloof beschouwd. Op haar beurt kan het katholieke geloof worden beschouwd als een afsplitsing of sekte van het jodendom.

Een paar honderd jaar geleden is een westerse interpretatie van het woord sekte ontstaan: alles wat afweek van het christelijke geloof was een sekte. Inmiddels hebben de christelijke kerken een meer positieve en open houding aangenomen tegenover niet-christelijke religies en staan meer open voor dialoog.

Of een religie authentiek is of niet, is dus afhankelijk van haar al dan niet afwijken van de oorspronkelijke leer en praktijk. Hiervoor dient men naar de oorsprong te gaan. De Internationale Gemeenschap voor Krishna-bewustzijn is gebaseerd op de vedische cultuur en haar literatuur, die duizenden jaren teruggaat. Door de invloed van het toemende materialistische denken van de mensheid in dit *Kali-*

tijdperk, raakte de wereld en de religie verdeeld. God is echter één en Zijn wet ook. Krishna-bewustzijn betekent: ‘leven in harmonie met God en Zijn schepping’. Krishna, die Zichzelf in de *Bhagavad-gita* beschrijft als de Allerhoogste Persoon, de oorsprong van al wat is, en als zodanig wordt aanvaard door de grote Indiase leermeesters en miljoenen andere mensen, zegt in de *Bhagavad-gita* dat Hijzelf de oorsprong van de Veda’s is en daarom de Veda’s volkomen kent:

“Het doel van alle Veda’s is Mij te leren kennen.”
(Bg. 15.15)

Dit is dan ook het doel van de volgelingen van de Hare Krishna gemeenschap, want hoe kan je iemand dienen wiens smaak en voorkeur je onbekend zijn? Om Krishna te leren kennen dienen wij, volgens Hemzelf, Hem te benaderen met geloof, toewijding en liefde.

Zo zegt Hij:

“Alleen door toegewijde dienst kan men Mij kennen zoals Ik ben, als de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. En wanneer men zich door zulke toewijding volledig van Mij bewust is, kan men binnengaan in Mijn koninkrijk.”
(Bg. 18.55)

“Probeer de waarheid te begrijpen door een spiritueel leraar te benaderen. Stel hem in alle bescheidenheid vragen en wees hem dienstbaar. De zelfgerealiseerde zielen kunnen de kennis aan je overdragen omdat ze de waarheid hebben gezien.” (Bg. 4.34)

Vandaar dat de Hare Krishna gemeenschap niet alleen gebaseerd is op authentieke geschriften, maar tevens geautoriseerde leraren heeft, die gekwalificeerd zijn om studenten te onderrichten in de kunst der toegewijde dienst.

In de materiële wereld leven de zielen die zich hebben afgescheiden van het oorspronkelijke leven dat in de spirituele wereld plaatsvindt.

Het woord sekte komt uit het Latijn *sequi*: volgen; secta: gedragslijn, denkrichting, godsdienstige richting; sectarius: volgeling. Een tweede betekenis is *secare*: afsnijden, afsplitsen. Vandaar de woorden sector, sectie, afdeling, afsplitsing.

Krishna zegt:

“De levende wezens in deze wereld van gebondenheid zijn Mijn eeuwige, afzonderlijke deeltjes. Door hun geconditioneerde bestaan zijn ze verwickeld in een hevige worsteling met de zes zintuigen, waarvan de geest er één is.” (Bg. 15.7)

Op basis hiervan kunnen we stellen dat praktisch alle zielen in deze wereld deel uitmaken van een reusachtige sekte. Het is een groepering van zielen die zich door een opstandige en afwijzende houding hebben afgescheiden van God. Religie is daarom pas religie als ze haar volgelingen leert bewust te worden van hun relatie met God en helpt deze verder te ontwikkelen. Daardoor kunnen ze uiteindelijk hun natuurlijke bestaan in de spirituele wereld bereiken. Srila Prabhupada sprak in dit verband over ‘Back home, back to Godhead.’ Het in 1944 door Srila Prabhupada uitgebrachte tijdschrift van de Hare Krishna beweging, heet ook nu nog steeds ‘Back to Godhead’.

Omdat de mensheid zich meer en meer losmaakt van haar bron, dreigt ze te verdrogen. Het komt hoofdzakelijk door onwetendheid dat men niet in harmonie leeft met God en Zijn wetten. Deze onwetendheid en de reacties hierop zijn momenteel overal op aarde duidelijk waarneembaar.

Er is een toenemende strijd en minder eenheid in de wereld. Alles is aan het versplinteren: continenten, landen, steden, buurten, families, huwelijken en zelfs een individu op zich is vaak innerlijk verdeeld en gespannen. Milieuvervuiling en moreel verval zijn alomtegenwoordig. Het individualisme viert hoogtij. Veel mensen doen min of meer wat ze zelf willen, zonder al te veel rekening te houden met het grotere geheel, waarvan we allemaal deel uit maken. De Internationale Gemeenschap voor Krishna-bewustzijn benadrukt echter het belang van het ontwikkelen van spiritueel bewustzijn, waardoor de samenhang van alles in het juiste licht wordt gezien. Iedereen die als doel heeft zich – door middel van het beoefenen van religie – weer te verbinden met het oorspronkelijke leven in de spirituele wereld is niet sektarisch, maar juist in harmonie met de oorspronkelijke religie, de liefdevolle verbondenheid tussen alle zielen en God.

Liefde voor God is het doel van religie

Bhakti of liefde voor God is het doel en de uiteindelijke conclusie van de Veda's. Zonder *bhakti* is er geen inzicht in God omdat Hij Zich alleen via liefdevolle toegewijde dienst laat kennen.

Jezus onderrichtte als allerhoogste gebod (dit is tevens de conclusie van de Veda's):

“Heb je naasten lief gelijk jezelf en God bovenal”
(Matteüs 22:36-40)

Als er echte liefde voor God is, werkt dit door tot liefde voor Zijn hele schepping en behandel je alles met respect. Dan wordt elke ziel of ze nu in een mensen- dieren- of plantenlichaam leeft, je naaste.

“De allerhoogste plicht van de mens is datgene te doen wat hem brengt tot liefdevolle toegewijde dienst aan God.”
(Srimad-Bhagavatam 1.2.6)

Geen enkele religie kan zeggen “Wij zijn de enige weg.” Als zuivere liefde voor God en alle andere levende wezens in religies als grondbeginsel wordt nageleefd, is dat de weg.

Liefde en respect voor al wat leeft. In planten, dieren en mensen leven zielen die liefde wensen. Ons lichaam is stoffelijk dus tijdelijk maar... van binnen zijn we eeuwig en familie van elkaar.

HOOFDSTUK 9

De geschiedenis van India misvormd

Ontdekkingen die de wereld veranderden

De Indiase beschaving is één van de oudste culturen ter wereld. Terwijl men in het Westen rond 500 voor Christus nog tamelijk primitief leefde, was men in India al vergevorderd op het gebied van o.a. landbouw, architectuur, medische kennis, zeevaart, wiskunde, handel, astronomie en archeologie.

De uitvinding van het getal 0 (nul) – dat speciaal in het computer- en informatietijdperk van onschatbare waarde is – en het decimale stelsel, als ook het maten- en gewichtenstelsel zijn uit India afkomstig.

Op medisch gebied was India de wereld eeuwenlang ver vooruit. Er werden 600 v. Chr. al oogoperaties gedaan (o.a. cataract) en plastisch chirurgische operaties verricht. Men bezat ontwikkelde kennis van het bloedvatenstelsel. Men wist dat diabetes en te hoge bloeddruk o.a. verband hield met overgewicht en te weinig lichaamsbeweging. Dit alles wordt uitgebreid beschreven in de *Susbruta-sambhita*, het basisboek van *Ayur-veda* uit de 6e eeuw v. Chr. Tandheelkunde werd al 7000 v. Chr. beoefend. Ook scheepsdokken, dijken, bepaalde verfstoffen, inkt, ijzer (1800 v. Chr.) en ovens (2500 v. Chr.) vinden hun oorsprong in India.

De mythe van de arische invasie

De westerling die als eerste het Sanskriet, de klassieke taal van India, bestudeerde, was de Engelsman Sir William Jones (1746-1794). Hij staat tevens bekend als een van de grondleggers van de moderne indologie. Jones was een taalkundige

en vóór zijn eerste reis naar India in 1783 had hij al verschillende talen bestudeerd zoals het Latijn, Grieks, Hebreeuws en Arabisch. Na aankomst in India en er vier maanden Sanskriet te hebben gestudeerd, ontdekte hij dat er vele gelijkenissen waren tussen het Sanskriet en de Europese talen. Hij verklaarde dat hun nauwe verbondenheid zou kunnen betekenen dat deze talen een gezamenlijke oorsprong hadden. Hij suggereerde dat een Europese bevolking oostwaarts, naar India, zou zijn geëmigreerd en daar hun cultuur had verspreid. Er werd aangenomen dat deze zogenaamde arische veroveraars of migranten een lichte huidskleur zouden hebben gehad.

Zo'n theorie kan natuurlijk zowel ideologisch als politiek worden misbruikt. Een van de voorstanders van de arische invasietheorie was de Duitse wetenschapper Max Müller (1823-1900) die voor de Engelse kolonisten werkte. Hij maakte deze invasietheorie populair door er jaartallen bij te bedenken en te presenteren. Hij deed wilde gissingen, o.a. dat er rond 1500 v. Chr. een arische invasie zou hebben plaatsgevonden. Later gaf hij dit zelf openlijk toe. Een van de vedische geschriften, de *Rig-Veda* van ongeveer 3500 v. Chr. bevat een verzameling gezangen en gebeden die door Indiase geleerden als de oudste Indiase geschreven tekst wordt beschouwd. Müller beweerde daarentegen dat de *Rig-Veda* rond 1200 v. Chr. op schrift was gesteld. Ondanks dat het wilde gissingen waren, gaven de Engelse indologen en velen erna Max Müller's theorie met wat kleine aanpassingen van generatie tot generatie door tot op de dag van vandaag.

Deze theorie is echter zeer speculatief en hypothetisch gebleven omdat er geen archeologische bewijzen ter ondersteuning zijn gevonden. De beschrijving van de Indiase geschiedenis, de *Purana's* en de aanverwante geschriften, *Itihasas* geven geen enkel verslag van een buitenlandse oorsprong van de vedische cultuur.

Ontdekking van antieke steden

In 1920 werd een zeer belangrijke archeologische ontdekking gedaan. Onder leiding van Sir John Marchell (1876-1958) werden in het noord-westen van India een groot aantal steden blootgelegd. De verschillende vindplaatsen van archeologische vondsten (tot nu toe zijn er meer dan 1500 ontdekt) verspreid over een gebied van meer dan 1600 km², geven blijk van een opvallende culturele gelijkenis. De meeste steden hebben veelal hetzelfde stadsplan.

Op verschillende archeologische vindplaatsen zijn op elkaar gelijkende kunst- en gebruiksvoorwerpen gevonden. Deze steden zijn overblijfselen van een hoogontwikkelde cultuur die handelscontact onderhield met Mesopotamië en Centraal-Azië. In veel opzichten waren deze Indiase steden meer ontwikkeld dan de steden van de Romeinen, die pas duizenden jaren later zijn gebouwd. Een van de meest opmerkelijke vondsten die in deze ruïnes werd gedaan, zijn kleine spekstenen zegels. Er staan menselijke figuren op vergezeld van teksten en een variëteit aan dieren. De taal ervan is tot nu toe nog niet ontcijferd.

Deze cultuur wordt de Induscultuur genoemd, omdat veel vindplaatsen en steden langs de oevers van de Indus-rivier zijn gelegen. Het wordt ook wel de Harappa-beschaving genoemd, naar een van de grootste vindplaatsen, Harappa, een dorp in het huidige Pakistan. Hoewel deze beschaving rond 3000 v. Chr. bloeide, verdween ze rond 1500 v. Chr. door veranderingen in de loop van rivieren en de grote droogte die erop volgde.

Verdraaiing van feiten door Engelse overheersers

Toen de Engelsen India veroverden, verklaarden ze de heilige boeken van de hindoes tot literatuur voor inboorlingen en kinderen. Het was 'niet christelijk' en daarom heidens. De

traditionele verslagen van de geschiedenis en cultuur van het Indiase volk werden door de Britse overheersers met hun christelijke achtergrond afgedaan als zijnde mythen en verzinsels. Religieuze onverdraagzaamheid, van zowel Moghul- als Engelse overheersers, heeft de vedische wijsheid voor de rest van de wereld eeuwenlang verhuld.

Nadat India in 1947 onafhankelijk van Engeland was geworden, kwamen de Indiase intellectuelen er meer en meer achter dat de koloniale machten feiten hadden verdraaid voor hun eigen voordeel en doelstellingen. Inmiddels is een nieuwe generatie Indiase geleerden opgestaan en de meeste conclusies van de koloniale overheersers zijn verworpen. Zo begonnen de Indiase geleerden met het onderzoek en de herschrijving van hun eigen geschiedenis. Omdat zij met meer en meer bewijzen kwamen die tegen de arische invasietheorie ingingen, begon de houding van de westerse geleerden te veranderen en verwierpen ook zij meer en meer de theorie van een arische invasie.

Geen buitenlandse oorsprong van de Indusbeschaving

De Indiase geleerden raakten ervan overtuigd dat de arische beschaving en die van de Indus één en dezelfde waren. Hoewel veel van hun argumenten technisch en gedetailleerd zijn, kunnen wij ze toch kort samenvatten:

1. Er is geen enkel bewijs dat aantoonde dat de steden van de Indusbeschaving door veroveraars zijn verwoest. Alles wijst ernaar uit dat ze door de eigen inwoners verlaten zijn vanwege het opdrogen van de plaatselijke rivieren en de daardoor ontstane woestijnvorming.
2. De vedische literatuur spreekt nergens over een

invasie. Zij geeft wel genealogische overzichten van Indiase heersers die duizenden jaren teruggaan.

3. Het geografische gebied, het klimaat, de dieren en de planten die beschreven worden in de vedische geschriften komen volledig overeen met die van de Indusbeschaving. Er bestaan ook frappante overeenkomsten tussen de kunstvoorwerpen en de technologie die werd gevonden in de antieke Indussteden en die van de steden van de latere Indiase bevolking.
4. De vedische term *aryan*-ariër (*arya* betekent nobel in het Sanskriet) werd nooit gebruikt om er een bepaald soort mensenras mee aan te duiden, maar was een aanduiding voor mensen die op een hoogstaande, beschaafde manier handelden. Iedereen kon een *aryan* worden mits men zich beschaafd gedroeg.

Opraving van een deel van de stad Harappa / Mohenjo Daro.

5. De astronomische informatie die beschreven staat in de vedische literatuur, wijst erop dat deze geschriften veel ouder zijn dan de westerse geleerden veronderstelden. De datum van de *Rig-Veda* is teruggebracht tot 3500 v. Chr.
6. De Sarasvati-rivier was voor lange tijd een groot mysterie voor de geleerden. Ze wordt in de meeste geschriften als een machtige rivier in het noordwesten van India beschreven, op wiens oevers belangrijke woongemeenschappen van de Indusbeschaving waren gesitueerd. Recente geologische bewijzen tonen aan dat deze rivier rond 3000 v. Chr. begon op te drogen en dat ze rond 1700 v. Chr. geheel was opgedroogd en uit het zicht verdwenen. Ze bevindt zich nu alleen nog ondergronds. Als de zogezegde ariërs India rond 1500 v. Chr. zouden zijn binnengevallen, hoe konden zij dan de Sarasvati-rivier beschrijven die toen al 200 jaar niet meer zichtbaar was?

Het tij is geleidelijk aan het keren. Meer en meer westerse academici raken ervan overtuigd dat de arische en de vedische beschaving van het oorspronkelijke India, dezelfde zijn. Hierdoor is hun visie op de historie van de vedische cultuur veranderd.

Culturele exodus van India naar andere beschavingen

De twee meest bekende steden van de Induscultuur zijn Mohenjo-daro en Harappa. Ze zijn het product van een welvarende en bloeiende cultuur. Sommige academici denken dat de Indiase cultuur een grotere invloed op andere culturen heeft gehad dan tot nu toe werd aangenomen. Deze academici

stellen dat er geen arische invasie in India is geweest, maar eerder een exodus van culturele en wetenschappelijke invloeden vanuit India naar de omliggende beschavingen.

Deze invloeden vanuit India naar Europa zouden kunnen verklaren waarom de Europese talen zoveel overeenkomsten hebben met het Sanskriet. In de Veda's staat een exodus beschreven van *ksatriya*-krijgers die vluchtten naar Europa nadat ze uit India waren verbannen.

Zo wordt de theorie van een arische invasie naar India langzaam maar zeker verworpen als een mythe die werd gecreëerd door generaties van Engelse en andere indologen. Sommigen houden zich nog aan de oude visie van een arische invasie, ongeacht de archeologische, geologische, astronomische en taalkundige bewijzen die het tegendeel aantonen.

Van mythe tot geschiedenis

De archeoloog Heinrich Schliemann, die de verloren stad Troje ontdekte, legde ook de ruïnes van de stad Mycene in Griekenland bloot. Zo werd de stad Troje, waarvan men eerst veronderstelde dat die slechts in een mythologisch verhaal bestond, ineens deel van de geschiedenis. Hij bewees ook dat Homerus niet alleen een dichter maar tevens geschiedschrijver was. Zowel in Troje als in Mycene trof hij vele *swastika*-tekens aan. De *swastika* wordt ook wel het zonnewiel genoemd (een oud vedisch symbool voor een voorspoedig en gelukkig leven). Zoals bij het hiervoor genoemde Troje, werden op gelijkaardige wijze, de vedische literatuur en haar geschiedenisverhalen door de Engelse indologen eerst als mythen bestempeld. Later veranderde deze zienswijze echter toen men bij opgravingen resten van in de Veda's beschreven beschavingen vond, zoals o.a. de antieke stad Dvaraka aan de westkust van India.

De Ram's brug of Adam's brug (48 km lang) die zich onder

water bevindt tussen het eiland Sri Lanka en Ramesvaram (Zuid-India) is door de NASA via sateliet foto's ontdekt. NASA zegt dat hij door mensen gebouwd is en 1.800.000 jaar oud moet zijn. Dit komt overeen met beschrijvingen van een brug in het vedisch geschrift de Ramayana. Momenteel wil men een vaarroute door de brug en het rijke natuurgebied maken voor snellere vaarroutes. Dit stuit op protest van archeologen, religieuzen en ecologen. Er is een aanvraag om het gebied tot werelderfgoed te maken.

Ram's brug in Zuid-India wordt 1.800.000 jaar oud geschat.

HOOFDSTUK 10

De vedische visie op wetenschap

Het Van Dale woordenboek definieert het woord wetenschap als o.a.: het weten omtrent, begrijpen en kennis. De mens heeft een natuurlijke neiging om zichzelf en de verbanden en wetten waardoor alles wordt beheerst te willen begrijpen. Wetenschapsbeoefening is dus niet iets van de laatste paar honderd jaar. Het is terug te leiden tot het begin van de mensheid. Volgens vedische overleveringen legde men in vroegere tijden de nadruk meer op het ontwikkelen van spirituele kennis, op de innerlijke ontplooiing van de mens en het begrijpen van zijn bestaan. Dit is in de loop der tijd meer en meer gaan verschuiven naar het onderzoeken en ontwikkelen van de uiterlijke wereld.

Drie manieren om kennis te verwerven

In de Veda's staat beschreven dat er drie manieren zijn om kennis te verwerven:

1. **Pratyaksa:** kennis verwerven via zintuiglijke waarneming - empirische kennis
2. **Anumana:** kennis verkregen via theorieën en veronderstellingen die gebaseerd zijn op empirisch bewijsmateriaal
3. **Sabda:** kennis verkregen via het luisteren naar betrouwbare autoriteiten

De eerste twee manieren worden door de Veda's, vanwege hun beperkingen, als niet volkomen betrouwbaar beschouwd. Op de volgende bladzijden staat waarom.

1. *Pratyaksa* – Kennis verkregen via zintuiglijke waarneming is begrensd vanwege de onvolmaaktheid en beperktheid van de zintuigen. Als men bijvoorbeeld naar de zon kijkt, dan lijkt het of hij niet groter is dan een munt. In werkelijkheid is de zon echter veel groter. Een lepel in een glas water toont een onderbroken steel. We kunnen dus constateren dat onze ogen ons misleiden. Ook in het donker, dichte mist of te fel licht kunnen onze ogen niets waarnemen. Zoveel zaken vallen buiten ons gewone gezichtsveld, zoals bacteriën, atomen en moleculen. Alle zintuigen waarmee wij kennis opdoen zijn aan verschillende beperkingen onderhevig. Dat de zintuigen hun beperkingen hebben wordt als wetenschappelijk feit aanvaard.

2. *Anumana* – Theorieën die gemaakt worden op basis van empirisch bewijsmateriaal, dus via onze zintuigen verkregen kennis, kunnen ons geen volledig betrouwbare kennis geven over datgene wat buiten het bereik van onze zintuiglijke waarneming is (het bovenzinnelijke of transcendentale). De menselijke visie is zowel in tijd als in ruimte beperkt. Theoretiseren door te stellen: het zou misschien kunnen zijn dat ... we denken dat ... we veronderstellen ... we nemen aan dat ... enz. kan ons geen betrouwbare kennis geven; het blijven onbewezen theorieën en hypothesen en ze mogen om die reden niet als wetenschappelijk bewezen feiten worden aanvaard of onderwezen.

3. *Sabda* – De Veda's stellen dat objecten die zich buiten ons waarnemingsveld bevinden en zaken die buiten de stoffelijke natuur bestaan (het bovenzinnelijke, datgene wat de waarneming van de zintuigen en de redenatie van het intellect te boven gaat) niet via experimenten kunnen worden gekend. Daarom worden deze objecten *acintya* (onbevattelijk) ge-

noemd. Dit kan, volgens de vedische traditie, alléén gekend worden door het luisteren naar betrouwbare spirituele autoriteit. Men dient die kennis te vernemen via een ononderbroken lijn van leraren en geopenbaarde geschriften die hun wortels hebben in de Alwetende Schepper, die niet onderhevig is aan wereldse beperkingen. Deze manier van horen kan onze visuele grenzen tot zelfs over de grenzen van het universum verleggen. Zoals men vanuit een helikopter een overzicht kan hebben van een stad in zijn geheel, zo kan men met behulp van de vedische kennis en haar vertegenwoordigers een overzichtelijke visie krijgen van de situatie waarin men zich in deze wereld bevindt. Men ziet m.a.w. door de brillenglazen van volmaakte kennis, door de ogen van God.

Men kan er natuurlijk aan twijfelen of die bron van absolute kennis bestaat, en dat is wat veel mensen door de verhullende invloed van de materiële natuur (*maya* – illusie, datgene wat niet is) dan ook doen. Daarom adviseren de Veda's om het bestaan van die bron in het begin als hypothese te aanvaarden. Hierna kan men proefondervindelijk onderzoek doen, waarmee men zelf tot de conclusie kan komen of de hypothese dat God, de Bron van alles, bestaat en vedische kennis juist is of niet. Daarom wordt in dit verband zowel het blindelings aanvaarden als het blindelings verwerpen van informatie in de Veda's sterk afgeraden.

De drie principes waarop alle wetenschap berust

1. hypothese (veronderstelling)
2. proefondervindelijk onderzoek en observatie
3. conclusie (het vaststellen van wetmatigheden)

1. Men kan een hypothese stellen. 2. Vervolgens probeert men door proefondervindelijk onderzoek deze stelling te bevesti-

gen. Als na observatie blijkt dat de gestelde hypothese door de proef herhaaldelijk bevestigd wordt **3.** kan men spreken over een wetmatigheid.

Wetenschap is o.a. wetten-kennis, kennis van de werking van de stoffelijke natuur volgens haar wetten. Zolang een hypothese niet door dit bovengenoemde proces van proefondervindelijk onderzoek is bevestigd, mag en kan men niet spreken van een wetenschappelijk feit, hooguit van een hypothese of theorie. Bovengenoemd proces is toepasbaar op elke tak van kennis. Het is de algemeen aanvaarde maatstaf waarmee de kwaliteit van kennis kan worden bepaald.

Leren of speculeren

Een voorbeeld van luisteren naar autoriteit om tot kennis van het onkenbare te komen: door te luisteren naar de moeder kan men weten wie de vader van een bepaald persoon is. Het heeft geen zin om hierover te speculeren. Het is onbegonnen werk om het DNA te laten onderzoeken van alle mannen in de wereld of hen te vragen of zij de vader zijn. Over het algemeen weet men zoiets in een enkel ogenblik als men de moeder raadpleegt en haar autoriteit hierover aanvaardt. Daarom worden de Veda's omschreven als een goede moeder die betrouwbare informatie kan verschaffen over onze oorsprong. Het Van Dale woordenboek zegt o.a. over speculeren:

Het als reëel aannemen van mogelijkheden die onzeker zijn, slechts op veronderstellingen berusten en hiernaar gaan handelen terwijl het eindresultaat onzeker zal zijn.

Activiteiten verrichten op basis van veronderstellingen en gedeeltelijke kennis waarvan men niet zeker is over het resultaat,

valt dus onder gokken en speculeren. De Veda's raden aan om vanuit volmaakte kennis te handelen. Zo kan men, zonder risico's en de daaruit voortvloeiende spanningen, de gewenste resultaten verkrijgen.

Geluk als hoogste doel van de wetenschap

De Veda's stellen dat elke ziel van nature op zoek is naar geluk. Als men diep in het hart van zichzelf en dat van anderen zou kunnen kijken, zal men tot de ontdekking komen dat iedereen eigenlijk hetzelfde verlangen heeft, namelijk gelukkig zijn. Wat de een van de ander laat verschillen is de manier waarop men denkt of hoopt gelukkig te worden. Geluk is ons allerhoogste doel, het is de drijfkracht achter al onze handelingen. Daarom hoort bij al onze handelingen het geluk van onszelf en dat van anderen vooropgesteld te worden en ieders hoogste doel te zijn. Volgens de Veda's is dit dan ook het uiteindelijke doel van kennis en wetenschap en zijn ze met dit doel opgetekend. Zij wijzen ons de weg naar een geluk dat niet afhankelijk is van de condities die de materiële natuur ons oplegt. Srila Prabhupada zei eens:

“Men beoordeelt iets naar het resultaat. Als men door een bepaalde manier van wetenschapsbeoefening niet het gewenste resultaat bereikt (duurzaam geluk) dan mag men ervan uitgaan dat het geen wetenschap, maar onwetendheid is.”

Wetenschap dient ons te helpen begrijpen wat het doel van het leven en van de kosmos is. Bovenal, zo verklaren de vedische wijzen, dienen we te ontdekken wat de uiteindelijke oorsprong van onszelf en van onze relatieve wereld is, m.a.w. wat de absolute bron, het summum bonum, de absolute waarheid is. Dat is de meest volmaakte kennis.

De Veda's adviseren ons om een evenwichtig leven te leiden door op de juiste manier bewust om te gaan met zowel materiële als spirituele zaken. Daarom verschaffen zij informatie over zowel de zichtbare als de onzichtbare werelden. Niets in deze wereld is per definitie goed of slecht, het gaat erom hoe en waarvoor iets gebruikt wordt. Zo is het ook met kennis, zij kan zowel gebruikt als misbruikt worden. Een mes in handen van een chirurg kan iemands leven redden, zo kan datzelfde mes in de handen van een kwaadwillend persoon iemand van het leven beroven. De vedische geschriften stellen dat de materiële kant van ons leven, die tenslotte tijdelijk en van voorbijgaande aard is, in functie van ons spirituele zelf, van het eeuwige dient te staan.

Het vedische advies voor optimale kennisverwerving

De Veda's geven ons advies hoe men wetenschappen – met name de spirituele wetenschap – het beste dient te benaderen om een volledig inzicht te verkrijgen. Zij stellen dat het op de juiste wijze studeren op zichzelf ook een wetenschap is en dat een juiste levenswijze en mentaliteit van de beoefenaar een grote bijdrage kunnen leveren aan het succesvol voltooiën van deze studie, die uiteindelijk tot volledige zelfrealisatie dient te leiden. Het is zoals bij sport: als men de top wil bereiken hoort daar ook een bepaalde mentaliteit en manier van leven bij.

Onvolkomen kennis van het geheel en dus van het deel

Een deel van een geheel kan alleen volkomen gekend worden als het in verband wordt gebracht met het geheel. Het totale overzicht van het volkomen geheel en de Absolute Waarheid ligt buiten het bereik van onze beperkte zintuigen. Als wij dit inzicht willen hebben, zijn wij genoodzaakt ons afhankelijk te stellen van een bron van kennis die bovenzinnelijk en volmaakt is; een bron die onze zintuiglijke vermogens en beper-

kingen overstijgt. Dan pas kunnen wij het geheel en onszelf, als relatief deel van het geheel begrijpen en realiseren wie, wat, waar en waarom wij eigenlijk zijn. Dat is wat er met het woord zelfrealisatie bedoeld wordt. We kunnen dit met het volgende voorbeeld illustreren: Als we aan een volk wat nog nooit in contact is geweest met de moderne mens en zijn techniek een fietstrapper laten zien, zullen zij geen idee hebben wat het is en waarvoor het dient. Ze zullen het voor allerlei doeleinden aanwenden zoals een sieraad om hun nek, een wapen in hun gordel of als lepel om in de soep te roeren. Zij kunnen over de werkelijke betekenis en het doel van dit voorwerp tot in het oneindige speculeren maar de kans is zeer klein dat zij tot een juiste conclusie zullen komen. Maar zodra zij de trapper met de hele fiets verbonden zien, kunnen ze een juist begrip krijgen. Op gelijkaardige wijze hebben verschillende wetenschappers, dichters, schrijvers, psychologen en filosofen het menszijn, op basis van hun zintuiglijke, mentale en intellectuele capaciteiten, trachten te verklaren en beschrijven. Na het lezen van hun boeken blijven ze, hoe goed zij het ook bedoelen, in de meeste gevallen het volledige antwoord schuldig. Hun antwoorden brengen over het algemeen geen volkomen klaarheid of verlichting. Zij verschaffen hooguit relatieve informatie en blijven ons het uiteindelijke antwoord schuldig. Net als met de fietstrapper kan men over het mensenleven en het leven in het algemeen speculeren en er allerlei doelen voor verzinnen, maar die verzonnen doelen blijven over het algemeen ver van het werkelijke doel verwijderd.

De beperking en tekortkoming van de mens in zijn onafhankelijke zoeken naar het doel van zijn eigen wezen en het universum, worden door professor Stephen Hawking (wiskundige en theoretisch natuurkundige) beschreven:

“Het is misschien niet mogelijk om een theorie van het universum in een beperkt aantal stellingen te formuleren. Dit komt omdat wij en onze modellen en theorieën zelf deel uitmaken van het universum dat wij trachten te beschrijven. De enige referentie die zo'n theorie heeft, betreffende het universum, is de mens en de theorie zelf.

Men kan verwachten dat zo'n theorie ofwel niet standvastig (absoluut) is ofwel niet compleet (relatief) is. De theorieën die er op dit moment zijn, zijn ofwel niet standvastig ofwel onvolkomen. Ik heb de hoop opgegeven dat er ooit een formule zal komen die alles zal verklaren, daarom stel ik me tevreden met het onderzoeken van het oneindige fenomeen van het bestaan op zich.”

(Gödel and the End of Physics – maart 2003)

God, het Allerhoogste Bewustzijn, de Bovenzinnelijke Bron van alles, de geopenbaarde geschriften en hun leraren zijn hier de referentiepunten die door professor Hawking gemist worden. Zonder deze Bron kan men nooit tot een volkomen inzicht komen. Zelfgerealiseerde zielen zijn in staat om kennis van het volkomen geheel, die ook zij van deze Bron hebben ontvangen, op een beknopte en eenvoudige manier aan ons door te geven. De enige voorwaarde is dat wij naar hen willen luisteren en ons voor deze kennis openstellen.

Vier onvolmaaktheden van de gebonden ziel

De *Bhagavad-gita* (15.7) stelt dat wij niet zijn wat de meeste mensen denken dat we zijn. We zijn namelijk niet de lichamen waarin we tijdelijk verblijven, maar eeuwige geestelijke zielen, atomisch kleine spirituele deeltjes van God, de Allerhoogste

Ziel, de Superziel. Kwalitatief gezien zijn wij allen gelijk aan God maar wij verschillen van Hem in kwantiteit. De ziel wordt *anu* genoemd, wat ‘oneindig klein’ betekent en God wordt *vibhu* genoemd wat ‘oneindig groot’ betekent. Het is zoals met zonnemoleculen. Ze zijn kwalitatief ook gelijk aan de zon maar kwantitatief enorm verschillend van de zon. Er is in dit boekje al uitgelegd waarom en hoe wij als spirituele wezens in de materiële sfeer terecht zijn gekomen (zie blz. 76). Als men zich eenmaal in de materiële wereld bevindt en door haar verhullende en beperkende invloed (*maya*) aan banden is gelegd, heeft men verschillende tekortkomingen.

Ze zijn in vier hoofdcategorieën onderverdeeld:

1. Onvolmaakte, beperkte zintuigen

Hiervan zijn al enkele voorbeelden gegeven bij het onderwerp ‘drie manieren van kennisverwerving’ (*pratyaksa*).

2. De neiging om vergissingen te begaan

Het gezegde luidt: ‘vergissen is menselijk’. Het staat vast dat een gebonden ziel vergissingen begaat.

3. Onderhevig zijn aan illusie

Men heeft de neiging zich door de stoffelijke wereld in illusie te laten brengen. Dit uit zich het meest in het feit dat men zichzelf, de ziel, die een eeuwig spiritueel wezen is, identificeert met de materie, met het tijdelijke stoffelijke lichaam waarin men zich bevindt en verder met alles wat daarmee verbonden is: zijn of haar familie, nationaliteit, ras, geslacht of religie. Deze illusionaire identificatie eindigt echter

bij de dood als de ziel het lichaam verlaat. Door het langdurige contact met de materie zijn wij onze werkelijke identiteit vergeten. Deze vergeetachtigheid kan teniet worden gedaan door het proces te volgen voor de heropleving van ons spirituele bewustzijn. (zie *Bhagavad-gita* 2.17 en 7.4-5)

4. De neiging tot bedriegen

Bedrog is er op veel niveaus, onder andere in de politiek, de zakenwereld en op sociaal niveau. Men geeft zich bijvoorbeeld uit als leraar of professor hoewel de kennis die men bezit eigenlijk beperkt is en daardoor onvolledig. Een halve waarheid is geen volkomen waarheid, net als de aanwijzingen van een reisleader die slechts de helft van de weg kent, iemand niet tot de eindbestemming zullen brengen. Er is veel schone schijn. Men doet zich over het algemeen beter voor dan men werkelijk is. Innerlijk voelt men zich soms onzeker, gestresseerd en niet echt gelukkig, terwijl men dit aan de buitenkant vaak niet toont.

Waardebepaling van kennis

Vanwege deze vier onvolmaaktheden stellen de vedische geleerden dat het proces van het horen van autoriteiten de meest effectieve en betrouwbare manier is om tot kennis te komen. Dit is een universeel principe waarop alle spiritueel onderricht berust. Deze autoriteiten hebben de kennis gerealiseerd door haar in de praktijk toe te passen, waardoor het een deel van hun persoonlijkheid is geworden.

De hoeveelheid kennis speelt volgens de Veda's niet de belangrijkste rol, het gaat allereerst om de kwaliteit. Men kan bij-

voorbeeld een doctoraat behalen na een jarenlange studie over het leven van een bepaalde bromvlieg in de Amazonewouden van Zuid-Amerika, maar wat heeft deze kennis voor waarde? Men kan over zoveel zaken informatie inwinnen, maar de vraag die men altijd dient te stellen is, of de informatie essentieel is. Brengt het ons dichter bij het doel van ons bestaan, maakt het ons gelukkiger?

Een ander voorbeeld is dat men van een vierkante centimeter van een beroemd schilderij een studie kan maken en leren hoe oud het schilderij is, welke verven er gebruikt zijn, uit welke chemische samenstelling die bestaan enz. Maar wat weet men dan over de afbeelding van het gehele schilderij, de schilder zelf en zijn bedoeling, wat toch de meest belangrijke elementen van deze creatie zijn? Het doel van het leven is niet om nodeloze informatie te verzamelen. Volgens de vedische geleerden dient men op gezette tijden afstand te nemen van het materiële, het schilderij van het leven en tijd te nemen voor bezinning om het geheel te kunnen overzien en dit voor ogen te blijven houden. Vooral dient men contact te maken met de Schepper (de schilder) want Hij weet met welk doel Hij dit kunstwerk, Zijn schepping, heeft gemaakt.

Krishna zegt:

“Weet dat alle rijke, prachtige en luisterrijke scheppingen slechts voortkomen uit een sprank van Mijn schitterende grootsheid. Maar waar is al deze gedetailleerde kennis voor nodig, Arjuna? Met één enkel deeltje van Mijzelf doordring en draag Ik dit hele universum.”

(*Bhagavad-gita* 10.41-42)

Creatie of evolutie

Het doel en het ontstaan van het universum

In dit boekje is al vermeld dat diverse vedische teksten beschrijvingen geven over hoe de zuivere ziel het contact met het spirituele niveau verliest en verstrikt raakt in de materiële sfeer (ook wel *maya* of illusie genoemd). Door een verkeerd gebruik van de vrije wil, wat zich uit in een egocentrisch verlangen om onafhankelijk te willen genieten en handelen, komt de ziel in de materiële wereld terecht. In een betekenisverklaring van de *Bhagavad-gita* (3.37) schrijft Srila Prabhupada:

“De Allerhoogste Godspersoon heeft Zichzelf geëxpandeerd in velen voor Zijn altijd toenemende spirituele vreugde en de zielen, de levende wezens zijn een onderdeel van die spirituele vreugde. Zij hebben een gedeeltelijke onafhankelijkheid, maar door hier misbruik van te maken verandert hun houding van dienstbaarheid in een drang naar zinsbevredeging en zo komen ze in de macht van lust. De materiële wereld is door God geschapen om de geconditioneerde zielen de mogelijkheid te geven om deze zinnelijke verlangens te vervullen, maar wanneer ze volledig gefrustreerd zijn door hun aanhoudelijke zinnelijke activiteiten, beginnen ze vragen te stellen naar hun werkelijke positie.”

Daar begint de tocht naar de spirituele wereld, naar God. Uit deze tekst kan duidelijk worden opgemaakt dat de vedische teksten creationistisch gericht zijn, dus een Allerhoogste Schepper aanvaarden. Dit wordt door de volgelingen van de Veda's niet alleen theoretisch aanvaard maar ook wetenschappelijk onderbouwd.

De evolutiekerk en haar ontrecte status

De evolutietheorie heeft wereldwijd een wetenschappelijke status gekregen, hoewel het een onbewezen theorie is waarin men kan geloven. Als men vroeger kritiek had op de evolutietheorie werd men al vlug bestempeld als hopeloos onwetend. In Darwin's tijd waren er vele religieuzen die hevig protesteerden toen hij zijn boek 'Origin of the Species' (Het ontstaan van de soorten) presenteerde. Sommige theologen hebben zich toen en de periode erna door een tekort aan kennis en inzicht laten intimideren. Hierom zagen ze zich genoodzaakt toegevingen te doen door hun visie aan deze theorie aan te passen. Toch bleven er veel gelovigen sterk gekant tegen deze theorie waarbij ze zich voornamelijk op hun geopenbaarde geschriften baseerden. Tegenwoordig komen er steeds meer wetenschappers naar voren die de evolutieleer en gelijkaardige theorieën aan kritisch onderzoek onderwerpen en de theorie op basis hiervan in twijfel trekken. Hun argumenten zijn niet op geopenbaarde geschriften gebaseerd, maar op wetenschappelijk gefundeerde bewijsvoeringen. Hun stem is inmiddels te duidelijk geworden om nog door de gevestigde wetenschappelijke orde genegeerd te worden.

Toch worden de oerknaltheorie en soortgelijke theorieën, zoals de theorie dat het leven is ontstaan uit materie, tegenwoordig nog steeds door vrijwel alle media-instellingen verkondigd hoewel ze in feite achterhaald zijn. Ook de onderwijsinstutten onderrichten haar over het algemeen als hét model van de oorsprong van het universum en al wat daarin leeft. Men doet dit zonder zich te houden aan de drie principes van de wetenschappelijke methode (zie blz. 243). Wetenschappers die de evolutietheorie niet aanvaarden stellen dat de evolutietheorie en soortgelijke theorieën onbewezen zijn, en daarom niet

als wetenschappelijk feit gepresenteerd of onderricht mogen worden. Darwin zelf gaf toe dat zijn theorie tekortkomingen had die eerst opgehelderd dienden te worden, voordat zijn theorie wetenschappelijk bevestigd kon worden. Een voorbeeld van zo'n tekortkoming is de complexiteit en de werking van het menselijke oog, dat volgens hem moeilijk kon worden uitgelegd in termen van evolutie. Wat kan je zien met een kwart oog of met een half geëvolueerd oog? Zoals een auto niet kan rijden met een halve motor kan een half ontwikkeld oog ook niets zien. In de natuur zijn er veel van zulke voorbeelden die tegen de evolutietheorie ingaan.

Darwin schrijft hierover:

“Als men kan aantonen dat het onmogelijk is om welk ingewikkeld orgaan dan ook te vormen door een opeenvolging van kleine wijzigingen (genetische mutaties), zal dat bewijs de waarde van mijn theorie volledig afbreken.”

(Origin of Species New York 1901 Collier & Son, blz. 25).

De evolutietheorie: stellingen en tegenargumenten

Mensen die de oerknal- en evolutietheorie aanhangen veronderstellen dat alles is ontstaan uit een oerknal vanuit het niets. Het universum zou vanuit een punt nul volume met intense dichtheid en temperatuur, door een explosie zijn ontstaan. Dit is een wiskundige onmogelijkheid die singulariteit wordt genoemd. Men gaat ervan uit dat het hierna op mysterieuze en op toeval berustende wijze is geëvolueerd tot wat de wereld nu is. Enkele uitgangspunten van de oerknal- en de evolutietheorie en de argumenten die dit weerleggen:

1] Stelling: De kosmos komt voort uit het niets.

Tegenargument: De eerste wet van de thermodynamica leert ons dat iets niet uit het niets kan komen, en dat iets niet in het niets kan opgaan. Iets is of iets is niet. Zo luidt de wet van behoud van energie. Er bestaat geen proefondervindelijk onderzoek dat kan aantonen dat er iets uit het niets kan komen.

2] Stelling: De gehele kosmische orde zoals wij die nu kennen komt voort uit een explosie (oerknal of big-bang).

Tegenargument: Kan orde het gevolg zijn van een explosie? De dagelijkse observatie leert ons dat een explosie niet in orde maar in chaos resulteert. Orde is een functie en symptoom van intelligentie. Er bestaat geen proefondervindelijk onderzoek dat kan aantonen dat een explosie orde teweegbrengt.

De evolutiekerk... het Nationaal Historisch Museum in Londen.

3] Stelling: Leven komt voort uit dode materie. Na de veronderstelde explosie zouden er gassen zijn vrijgekomen die afkoelden en reusachtige klompen vormden, die uiteindelijk planeten werden. Op onze planeet vormde zich dan vloeibare massa's (ook wel oersoep genoemd) die gebombardeerd zouden zijn geweest door elektromagnetische stormen die ervoor gezorgd zouden hebben dat er door toeval eencellige levensvormen ontstonden.

Tegenargument: De praktische waarneming leert ons dat het ene leven voortkomt uit het andere leven. In wetenschappelijke kringen beweert men dat de wetenschap in de toekomst in staat zal zijn om leven te creëren. Tot op heden is men er echter nog niet in geslaagd om uit dode materie zelfs maar één organisme of één enkele levende cel te creëren. Geen mier, vlieg of ei is door het bewerken en mengen van chemische stoffen in een laboratorium tot leven gekomen. Leven is complexer dan men oorspronkelijk dacht. In één cel zijn al meer gegevens opgeslagen dan alle informatie die nodig is om een stad als New York in de Sahara-woestijn exact te kopiëren. De wetenschap heeft berekend dat een menselijk lichaam uit ongeveer 60 tot 100 triljoen van deze cellen bestaat. Eén cel op zich bestaat bovendien weer uit ontelbare moleculen en atomen. Wetenschappers op het gebied van moleculaire biologie hebben op basis van onderzoeken van de afgelopen decennia, statistische mathematische analyses gemaakt. Zij kwamen tot de conclusie dat het hoogst onwaarschijnlijk is dat eencellige organismen spontaan, vanuit chemische bestanddelen ontstaan zouden zijn. Dit is zó onwaarschijnlijk, dat het volgens hen als onmogelijk beschouwd dient te worden. Er bestaat geen enkel proefondervindelijk onderzoek dat kan aantonen dat uit dode materie leven kan worden verwekt.

4] Stelling: Vanuit eencellige levensvormen is via evolutie de menselijke levensvorm ontstaan.

Tegenargument: De praktische waarneming is dat alle levensvormen geboorte geven aan levensvormen van dezelfde soort. Bij sommige levensvormen kan men weliswaar waarnemen dat er kleine varianten mogelijk zijn, maar die zijn al aanwezig omdat ze genetisch vastgelegd zijn. Er zijn families die al generaties lang aan de oceaan wonen en naar parels duiken. Zij hebben hun longcapaciteit tot het uiterste ontwikkeld. Hiermee kunnen zij veel langer onder water blijven dan de gemiddelde mens. Bij geen van deze families heeft men echter, zelfs niet in de geringste mate, de ontwikkeling van kiewen of andere specifieke lichaamsdelen van waterdieren kunnen waarnemen. Het is niet mogelijk omdat het niet aanwezig is in het genetische materiaal van het menselijke lichaam. Er bestaat geen proefondervindelijk onderzoek dat kan aantonen dat een bepaalde levensvorm geboorte geeft aan een verschillende levensvorm.

Meer uitgebreide informatie over dit onderwerp vindt u in het boek 'Leven komt voort uit leven' van A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada (zie literatuurlijst achterin).

Volgens de Veda's zijn er 8.400.000 verschillende levensvormen binnen het universum: vissen, planten, insecten, reptielen, vogels, zoogdieren, mensen en overige lagere en hogere levensvormen. Ze zijn los van elkaar in volledige vorm gemanifesteerd. In het *Srimad-Bhagavatam* staat uitgebreide informatie over het proces van de schepping. Heer Brahma had, nadat hij door God bekrachtigd was, de opdracht van Hem ontvangen om als hoofd van de halfgoden samen met hen de verschillende levensvormen te creëren.

Heer Siva zei:

“Toen heer Brahma alle stamvaders van het universum bevolen had om te scheppen, begonnen wij gebeden ter ere van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods te reciteren waardoor we vrij van onwetendheid werden. Zo waren wij in staat om de verschillende soorten levende wezens te scheppen.” (Srimad-Bhagavatam 4.24.73)

Onbeantwoorde vraagstukken

Er blijven na 150 jaar Darwin-theorie en wetenschappelijk onderzoek nog altijd veel vragen onbeantwoord. Een belangrijk obstakel wat Charles Darwin zelf reeds voorzag, was dat voordat zijn theorie wetenschappelijk aanvaardbaar kon worden, eerst miljoenen fossielen van tussenliggende schakels van verandering, van de overgang van de ene levensvorm naar de andere, gevonden zouden moeten worden. Hij zei dat men in de toekomst in elke geologische laag veel van zulke fossielen zou moeten tegenkomen om de juistheid van zijn theorie te kunnen bewijzen. Als de mens en de aap dezelfde voorouders zouden hebben gehad, dan zouden er tussenliggende schakels van halfaapmensen gevonden moeten zijn. Hoewel er een overvloed aan fossielen en andere overblijfselen gevonden is werden deze tussenschakels, bekend als ‘the missing link’, nooit gevonden.

In zijn boek: ‘Atlas of Creation’ (uitgeverij Global Publishing) toont Andan Oktar (schrijversnaam Harun Yahya) archeologische vondsten van miljoenen jaren oude fossielen van levensvormen, die aantonen dat deze levensvormen in de loop der tijd geen enkele verandering hebben ondergaan.

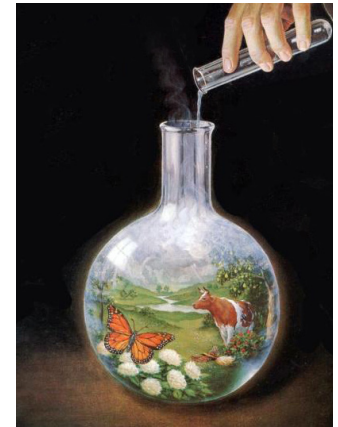
De evolutietheorie blijft een onbewezen theorie. Het als feitelijk of realiteit onderwijzen van deze theorie is verwarrend,

misleitend en onwetenschappelijk. Toch zien we dat de wetenschappelijke wereld, het onderwijs, de media, de filmindustrie, kortom de hele samenleving doordrenkt is van deze theorie met haar onbewezen veronderstellingen.

De wetenschappers Dr. Richard Thompson, wiskundige en quantumfysicus, en Michael Cremo, onderzoeksspecialist in de geschiedenis van de wetenschap en filosofie, stellen in hun boek, ‘Forbidden Archeology’:

“De ervaring leert ons dat, als een theorie maar lang genoeg wordt herhaald, hoewel het een theorie is, ze op den duur vanzelf als feitelijk wordt aanvaard.”

Wetenschappers in Darwin’s tijd, die door hem geïnspireerd waren en de generaties die erop volgden, deden op archeologisch gebied verrassende vondsten. Er werden menselijke gebruiksvoorwerpen en resten van prehistorisch leven gevonden zoals o.a. dinosaurusbenederen en fossielen die dateerden van honderdduizenden en zelfs vele miljoenen jaren geleden. Het gevolg van deze opzienbarende ontdekkingen was dat de tijd van het ontstaan van de mensheid en het universum drastisch aangepast werd. De wereld was niet 6000 jaar oud, zoals de joods-christelijke tradities tot die tijd onderricht hadden,

Intelligent design, intelligentie achter de kosmische orde

maar veel ouder. Zij baseerden zich wat betreft de oudheid van de mens en het universum op het Oude Testament van de Bijbel. Hierin staat dat volgens de genealogische geschiedschrijving de mensheid 6000 jaar oud zou zijn. De geschiedenis van het ontstaan van de moderne mens is inmiddels teruggebracht tot ongeveer 300.000 jaar. Dit verzwakte de positie en geloofwaardigheid van religie, vooral in geschoolde en wetenschappelijke kringen. Tegelijkertijd werd hiermee ook een bres geslagen in het eeuwenoude cordon sanitaire, dat met name door het christendom in het Westen opgeworpen was tegen alles wat niet met hun bijbelse visie overeenkwam. Het sloot andere religies en levensovertuigingen buiten. De evolutionisten beschouwden dit als een grote overwinning op de gevestigde religieuze orde. Sommigen van hen bestempelden religie en het bestaan van een persoonlijke en scheppende God als dogmatisch en uit de tijd. Dankzij wetenschappelijke ontdekkingen van o.a. Copernicus en Galileï kwam men er achter dat de aarde rond in plaats van plat was, en zij niet het centrum was van het heelal, waar alles omheen zou draaien. Hierdoor gingen steeds meer mensen twijfelen aan hun religie en aanvaarden geleidelijk dat de mensheid inderdaad ouder kon zijn. Een ander gevolg hiervan was dat men ook al het andere wat men geleerd had in twijfel ging trekken. Mede door deze tegenstellingen hebben velen zich in de loop der tijd van religie afgewend. M.a.w. ze hebben het kind met het badwater weggegooid. Net als bij de traditionele religies zijn er in het wetenschappelijke proces menselijkerwijs en in de loop der tijd ook onregelmatigheden binnengeslopen. Het corrigeren van deze onregelmatigheden gebeurt evenzo zeer traag. Dit is hoofdzakelijk te wijten aan de wetenschappelijke wereld die weerstand biedt tegen wijzigingen, ook wanneer nieuwe vondsten en

onderzoekresultaten daartoe aanleiding geven. Het lijkt er hierdoor op dat de wetenschappelijke wereld geleidelijk haar eigen cordon sanitaire gecreëerd heeft.

De twee onderzoekers Thompson en Cremo hebben deze belangrijke tekortkomingen van de hedendaagse wetenschapsbeoefening belicht in hun boeken 'Forbidden Archeology' (900 blz.) en de beknopte editie, 'Hidden History of the Human Race' (320 blz.). Zij beschrijven hierin het proces van kennisfiltering en feitenonderdrukking. Dit is het discriminerende proces dat degelijke en betrouwbare archeologische vondsten en informatie, die de oerknal- en evolutietheorie, alsmede aanverwante theorieën tegenspreken, buiten het wetenschappelijke circuit sluit.

De vedische kennis over de schepping

De Veda's bieden de mens een historisch en wetenschappelijk verantwoord perspectief van wat zich vóór zesduizend jaar geleden op aarde heeft afgespeeld. De achtergehouden archeologische vondsten van menselijke overblijfselen en gebruiksvoorwerpen van vele miljoenen jaren geleden, die beschreven worden in 'Forbidden Archeology' komen overeen met de historische beschrijvingen over de mensheid in de vedische geschiedenisboeken (*Purana's*). Hierin staat vermeld dat de mensheid al miljoenen jaren op aarde verblijft en dat het universum en al het leven dat er zich in bevindt een duidelijk omschreven oorzaak en doel heeft. Zie hoofdstuk drie – Beknopt overzicht van de filosofie.

Verboden Archeologie

De verborgen geschiedenis van het mensenras

Het kennis-filteringsproces

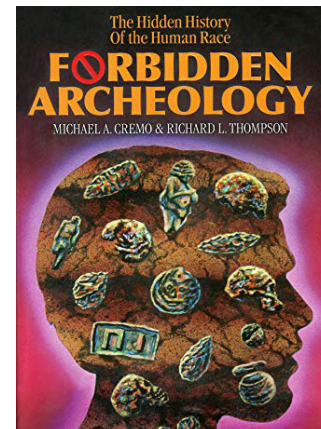
Als bepaalde archeologische vondsten niet overeenstemmen met de huidige wetenschappelijke theorie, worden deze vondsten, zelfs al gaat het om een waardevolle en indrukwekkende hoeveelheid, niet erkend en verdwijnen uit het beeld. Deze onjuiste werkwijze wordt in de boeken 'Forbidden Archeology' en 'Hidden History of the Human Race' aan de kaak gesteld. Van 1984 tot 1992 verzamelden Thompson en Cremo een uitgebreide hoeveelheid archeologisch bewijsmateriaal uit erkende wetenschappelijke tijdschriften. Deze gedocumenteerde vondsten zouden de oudheid van de moderne mens (die momenteel op 300.000 jaar wordt geschat) sterk in twijfel trekken. Een deel van het bewijsmateriaal werd in de 19e en begin 20e eeuw reeds gerapporteerd door wetenschappers van die tijd, en een deel is vrij recent.

In zijn geheel gaat het over geregistreerde vondsten die vanaf rond 1850 tot op heden gevonden zijn. De meeste van deze vondsten bevinden zich momenteel in de kelders van musea. Wat de schrijvers ertoe heeft aangezet om dit archeologische onderzoek te doen, was een verklaring te vinden voor het enorme verschil dat zij ontdekten tussen de geschiedenis van de mens zoals de huidige wetenschap die presenteert, en hoe die gepresenteerd wordt in de vedische geschriften van India.

Als de geregistreerde vondsten die de juistheid van de evolutietheorie tegenspreken door de gangbare wetenschap aanvaard worden, zal het gevolg hiervan zijn dat de visie op de begintijd van het bestaan van de mensheid op aarde, met

vele miljoenen jaren bijgesteld moet worden. Dan zal de huidige theorie over de oudheid van de mens geheel verworpen dienen te worden. Thompson en Cremo zijn met de grootste zorgvuldigheid te werk gegaan om mogelijke verkeerde conclusies en onregelmatigheden te voorkomen. Vanwege de gevoeligheid van deze kwestie hebben zij de gedocumenteerde verslagen en het achtergehouden archeologische bewijsmateriaal, zeer zorgvuldig onderzocht. Zij kwamen tot de slotsom dat de kwaliteit en de hoeveelheid van het gevonden bewijsmateriaal, die een heel andere geschiedenis van de mensheid weergeeft, zeker evenredig is aan het tot nu toe erkende archeologische bewijsmateriaal.

In hun boek 'Hidden History of the Human Race' beschrijven de auteurs in detail hoe archeologische vondsten die niet overeenkomen met de huidige theorieën over de oorsprong en geschiedenis van de mens, op systematische wijze zijn onderdrukt, genegeerd of vergeten. Wanneer de auteurs van het boek spreken over systematische onderdrukking of ontkenning van informatie, spreken ze niet direct over een bewust opgezet plan of complot van de wetenschappelijke orde om het onschuldige publiek te misleiden. Er is eerder sprake van een op het eerste gezicht vrij onschuldig uitziend proces (kennisfiltering) dat al vele decennia plaatsvindt. Dit proces van het filteren van informatie en van controversieel archeologisch materiaal heeft

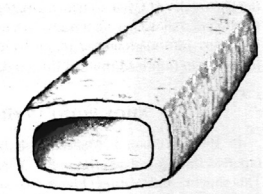
op de lange duur echter zeer schadelijke gevolgen. De moderne mens laat zich leiden door de wetenschappelijke wereld en haar bevindingen. Daarom uit deze onjuiste werkwijze zich uiteindelijk op letterlijk alle vlakken van het maatschappelijke, sociale en morele leven van de mens. Dit wetenschappelijk onaanvaardbare patroon van het onderdrukken van belangrijke informatie bestaat al meer dan een eeuw en gaat tot op de dag van vandaag onverminderd verder. Een groot deel van dit controversiële bewijsmateriaal is inmiddels verdwenen. Vanaf de vorige eeuw al heeft de wetenschappelijke wereld het kennisfilter-systeem gehanteerd om de evolutietheorie en haar aanhangers te beschermen. Aanvullend op deze kennisfiltratie zijn er ook gevallen van directe persoonlijke onderdrukking. Dit betreft archeologen die hun baan of subsidies zijn kwijtgeraakt toen zij hun controversiële vondsten aan de buitenwereld bekendmaakten of bekend wilden maken. Zie het schema uit het boek 'Forbidden Archeology' in het kleurenkatern van dit boek.

Een voorbeeld van kennisfiltering en onderdrukking

In het begin van de jaren vijftig vond de archeoloog Thomas E. Lee, verbonden aan het Nationale Museum van Canada, menselijke gebruiksvoorwerpen van steen in een gletsjerafzetting bij Shequiandah in Canada. John Sanford, werkzaam bij de Staatsuniversiteit van Wayne, die deze stenen gebruiksvoorwerpen te zien kreeg, schatte hun ouderdom op 65.000 tot 125.000 jaar. Voor degenen die vasthouden aan de geschiedenis van prehistorisch Amerika waren deze ouderdomsschattingen onaanvaardbaar omdat volgens de gangbare theorie verondersteld wordt dat er ongeveer 12.000 jaar geleden voor het eerst mensen via Siberië Noord-Amerika zijn binnengekomen. Men kon volgens deze theorie op het Noord-Amerikaanse grondge-

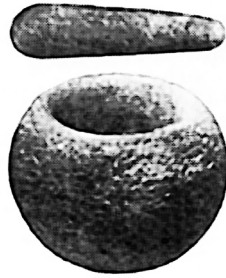
bied, onmogelijk zulke oude menselijke gebruiksvoorwerpen aantreffen. Thomas E. Lee werd geschorst van zijn ambtelijke dienst aan het Nationale Museum van Canada. Zijn mogelijkheid om deze vondsten te publiceren werd hem ontnomen en in plaats hiervan werden zijn archeologische vondsten door prominente schrijvers op onjuiste manier beschreven. De

duizenden kilo's gebruiksvoorwerpen verdwenen in containers in de kelders van het Nationale Museum van Canada. Omdat de directeur van het museum Thomas E. Lee weigerde te ontslaan en ook voorgesteld had om toch een artikel te publiceren over deze vondsten en de vindplaats, werd de directeur ontslagen. Van de bovengenoemde vondsten waren zes stenen gebruiksvoorwerpen door Thomas E. Lee en de directeur achtergehouden. Onder grote druk van de autoriteiten en misbruikmakend van hun hoge positie werd er van alles gedaan om deze zes achtergehouden voorwerpen op te eisen. Om de archeologische waarde van deze plaats te verhullen werd de vindplaats van deze voorwerpen veranderd in een vakantieoord. De vondsten van Shequiandah zouden aangeven dat de wetenschappelijke wereld er ver naast zat. De consequentie van het aanvaarden van deze vondsten zou ook tot gevolg hebben dat vrijwel elk geschiedenisboek van Canada en Amerika opnieuw geschreven zou moeten worden. Het uitlekken van het nieuws over deze vondsten werd daarom in de kiem gesmoord. In 'Forbidden Archeology' worden verscheidene van dergelijke

Metalen buis die gevonden werd in Frankrijk in het dorp St. Jean-De-Livet in een 65 miljoen jaar oude kalkafzetting. (Hidden History of the Human Race, blz. 117)

vondsten en van gelijkaardig gedrag van wetenschappelijke zijde beschreven. De Veda's stellen dat als men de waarheid verzwijgt of onwaarheden verdedigt terwijl men over de juiste kennis beschikt, men deel wordt van die onwaarheid en onwetendheid. Kennis brengt verplichtingen en verantwoordelijkheid met zich mee. De taak van hen die kennis van zaken hebben is om die kennis te beschermen en onwaarheid die doorgaat voor kennis aan het licht te brengen.

Deze vijzel met stamper werd door J.H. Neal opgegraven in een mijntunnel onder de tafelberg in het Twolumne graafschap in Californië, in een aardlaag uit het Tertiair die tussen 33 en 55 miljoen jaar oud is.

Kennis is als licht, onwetendheid is als duisternis. Waar licht is kan geen duisternis verblijven. (Srimad-Bhagavatam 10.44.10).

Voor meer informatie over de boeken 'Forbidden Archeology' en 'The Hidden History of the Human Race' zie www.mcremo.com en www.torchlight.com.

Het geheim van het leven

De Veda's benadrukken dat het geheim van het leven berust op het principe dat materie niet in beweging kan worden gebracht zonder de aanwezigheid van de spirituele energie, de ziel (ook wel het antimateriële deeltje of *atma* genoemd). Alles wat leeft is bezielde. Het is zoals bij transportmiddelen die alleen dankzij de aanwezigheid van een bestuurder kunnen rijden, vliegen of varen. Werkelijke intelligentie of kennis houdt in

dat men onderscheid weet te maken tussen de materiële en de spirituele energie.

Krishna zegt hierover in de *Bhagavad-gita*:

“De gehele materiële wereld is opgebouwd uit een lagere energie van Mij. Maar boven deze lagere energie is er nog een hogere energie welke bestaat uit alle levende wezens die van deze lagere energie proberen te genieten.”
(Bg. 7.4-5)

Materie op zich heeft geen bewustzijn, geen wilskracht, intelligentie en creatief vermogen. Hierdoor kan materie onmogelijk door toeval of door een explosie, een complex geordende structuur aannemen, zoals dat bijvoorbeeld bij het universum als geheel, of bij een orgaan of cel van het menselijke lichaam het geval is. Steeds meer hedendaagse wetenschappers beginnen dit nu in te zien dankzij de enorme vooruitgang die de laatste vijftig jaar in de moleculaire biologie, biochemie en genetica is gemaakt. Daarom is Darwin's evolutietheorie een theorie die in een crisis verkeert.

De invloed van de evolutietheorie in relatie tot de samenleving, de wereldoorlogen en het communisme

Een ideologie die het bestaan van de Schepper en de ziel ontkennt, die de mensheid en de gehele schepping reduceert tot niets meer dan een toevallige samenloop van chemische en fysische factoren, die beweert dat het leven geen reden of doel heeft en dat de kosmische ordening ontstaan is door een explosie, is geen goede basis voor een morele en ethische samenleving. Dit uitgangspunt geeft materialistische mensen in het algemeen en tirannieke leiders in het bijzonder een filosofische recht-

vaardiging voor hun respectloze houding voor al wat leeft, en hun activiteiten van uitbuiting en onderdrukking die daaruit voortvloeien. Het onderliggende idee van zo'n ideologie is dat het de mens een illusionair gevoel van onafhankelijkheid geeft, die elke vorm van verantwoordelijkheid naar een Allerhoogste Persoon, een Allerhoogste Eigenaar ontkent. Wij dienen echter voor ogen te houden dat het volgen van zo'n ideologie voor de mensheid enorme catastrofale gevolgen heeft gehad. Weinigen onder ons weten dat mensen zoals Stalin, Mao, Hitler en hun volgelingen fervente aanhangers waren van deze ideologie, de evolutietheorie. Zij waren er verantwoordelijk voor dat er in de twintigste eeuw miljoenen mensen op erbarmelijke manieren de dood vonden.

Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in 1914 werd mede veroorzaakt door de invloed van het darwinistische gedachtegoed op de politieke leiders van die tijd. De Britse geschiedschrijver professor James Joll, schrijft in zijn boek 'Europa sinds 1870': *"Een belangrijke factor die aan de basis lag van de Eerste Wereldoorlog, was het geloof van de heersers van Europa in het darwinisme. Zij redeneerden volgens Darwin's ideologie en waren ervan overtuigd dat oorlog een biologische noodzakelijkheid was."*

Friederich von Bernardi, een generaal uit de Eerste Wereldoorlog, volgde ook deze redenering. Hij zei: *"Oorlog is een biologische noodzakelijkheid en is net zo noodzakelijk als de strijd die de natuurelementen met elkaar hebben. Het is de juiste biologische beslissing omdat deze beslissing op het wezen der dingen berust."*

De Europese denkers, generaals en regeringen zagen oorlog, het vloeien van bloed en leed, als een soort natuurlijke ont-

wikkeling en noodzakelijkheid voor de vooruitgang van het mensenras. Het maakte volgens hen deel uit van de onoverkomelijke en onveranderlijke werking van de natuurwetten.

Aan de basis van de Eerste Wereldoorlog, die hele generaties mensen naar de vernietiging voerde, lag de kern van Darwin's denkbeelden zoals: 'de uitverkoren rassen, het overleven van de sterksten (survival of the fittest - de grote vissen eten de kleintjes), oorlog is een deugd, de mensheid maakt vooruitgang met het voeren van oorlog.'

Deze oorlog kostte aan 8 miljoen mensen het leven. Er werden honderden steden verwoest, miljoenen mensen raakten gewond en dakloos. Deze oorlog zou tevens de aanleiding zijn voor de Tweede Wereldoorlog, die 21 jaar later uitbrak en aan 55 miljoen mensen het leven zou kosten. De Tweede Wereldoorlog was een van de grootste tragedies in de menselijke geschiedenis. Ook hier vormde de ideologie van het Darwinisme de grondslag. Darwin's invloed was namelijk sterk zichtbaar bij de nazi-ideologie die door Adolf Hitler en Alfred Rosenberg vorm had gekregen. Geschiedkundigen aanvaarden het als een vaststaand feit, dat de nazi's beïnvloed waren door het Darwinisme. Een aantal van hun opvattingen waren: Natuurlijke selectie, geselecteerde voortplanting en de strijd om het bestaan tussen de verschillende rassen. Deze opvattingen worden ook in Darwin's boek 'De oorsprong van de soorten' veelvuldig genoemd. In zijn boek 'Mein Kampf' (Mijn strijd) haalt Hitler het belang aan van de strijd om het bestaan, waarbij de overwinning aan de sterksten zou toebehoren. Hij spreekt hier vooral over de strijd tussen de mensenrassen. In 1933 te Nürnberg verklaarde Hitler dat een hoger ras lagere rassen dient te onderwerpen en dat dit een principe

is dat overal in de natuur zichtbaar is. Verschillende etnische, politieke en andere minderheidsgroepen, met name de joden, zigeuners, jehovagetuigen, gehandicapten, bejaarden en homoseksuelen werden het slachtoffer van extreme gewelddadigheid en uitmoording in de nazi-concentratiekampen. De termen die hiervoor gebruikt werden waren 'etnische hygiëne' en 'onkruid uitwieden'. Het communisme vond ook bevestiging in het Darwinistische gedachtegoed. De communisten zijn altijd één van de felste verdedigers van Darwin's theorie geweest. Geschiedschrijvers beschreven Stalin in zijn jeugd als een religieus persoon, maar door het lezen van Darwin's boeken was hij atheïst geworden. Mao, de grondlegger van het communistische regime in China verklaarde openlijk dat het Chinese socialisme gebaseerd is op Darwin's evolutietheorie. Ook hij heeft de dood van vele miljoenen mensen op zijn geweten. Geschiedenisprofessor James Reeve Pusey heeft verklaard dat er een onverbrekelijk verband bestaat tussen de evolutietheorie en het communisme. De evolutietheorie zegt dat de ontwikkelingen in de natuur alleen mogelijk zijn door strijd (de strijd voor het bestaan). Deze ideologische strijd kostte in de 20^e eeuw aan 160 miljoen mensen het leven.

Oorzaken van de populariteit van de evolutietheorie

Charles Darwin stierf in 1882. Voor zijn heengaan zou hij nog gezegd hebben dat hij door zijn bevindingen wel zijn geloof in bepaalde kerkelijke leerstellingen (zoals die in die tijd gepresenteerd werden) verloren had, maar nooit het bestaan van God had bestreden. Hij zei: "Zelfs in mijn meest extreme buien ben ik nooit een atheïst geweest." Een dilemma waar Darwin mee bleef zitten was de vraag welke rol God speelde in zijn evolutietheorie (documentaire over Charles Darwin's leven, Atlantis filmproduction Berlin ZDF 2009).

Men kan Charles Darwin niet als enige verantwoordelijk stellen voor de gevolgen van het bekendmaken van zijn theorie, en alleen hem aanwijzen als de zondebok. Hoewel Darwin's theorie grote invloed heeft gehad op de tragedie en verwarring die de mensheid deze en vorige eeuwen heeft moeten doormaken, liggen hier ook nog andere factoren aan ten grondslag zoals:

1. Het onvolkomen inzicht van theologen en religieuzen in Darwin's tijd en erna, waardoor zij de evolutietheorie en ouderdomschattingen van de aarde en de mensheid niet met overtuigende feiten konden weerleggen.
Dit komt omdat niet alle aspecten van de schepping en de werking van de wereld, in detail in de verschillende religieuze geschriften beschreven staan. Profeten, boodschappers en incarnaties van God openbaren alleen datgene wat de mensen naar tijd, plaats en omstandigheden kunnen begrijpen. Daarnaast werden teksten soms onjuist geïnterpreteerd of zijn volledig uit het zicht verdwenen omdat ze als ongeautoriseerd werden bestempeld.
2. Een andere belangrijke reden was dat sommige religieuze leiders meenden concessies te moeten doen om hun geloofwaardigheid te kunnen behouden. Zij deden dit door bepaalde aspecten van Darwin's theorie te aanvaarden en aan hun theologie toe te voegen.
3. De kerk had in de tijd van Darwin veel macht en invloed. Wetenschappers en politici die het bestaan van God ontkenden hebben zijn theorie aangepakt

als middel en excuus om de invloed van de kerk en religie in het algemeen tegen te gaan. Vanuit een agnostische of atheïstische overtuiging hebben ze feiten verdoezeld of verdraaid door onbewezen theorieën als wetenschappelijk feiten te presenteren.

Vanuit vedisch oogpunt gezien is men afgeweken van het volgen van de handleiding die de Schepper heeft gegeven en hierdoor is de mensheid een flink eind uit de koers geraakt. Dit afwijken is echter niet iets van de laatste honderd jaar. Volgens de Veda's is dit spirituele verval al minstens 5000 jaar geleden begonnen bij de aanvang van Kali-*yuga* en in mindere mate in de *yuga's* daarvoor. Zie het schema op blz. 94. Dit is een cyclus die zich eeuwig in de materiële wereld herhaalt. De huidige toename van problemen in de wereld wordt veroorzaakt door de invloed van het Kali-tijdperk. Het is het opgetelde resultaat van het langdurig afwijken van de vedische aanwijzingen.

Misleidende doelstellingen en het vedische alternatief
Sri Prabhupada gaf wetenschappers erkenning voor hun aantoonbare prestaties (uitvindingen en ontdekkingen), maar weigerde erkenning te geven aan theorieën en beloften die niet in de praktijk kunnen worden bewezen of waargemaakt. Hij was niet erg onder de indruk van de uitvindingen ter bevordering van de consumptiemaatschappij omdat de ervaring leert dat ze de mensheid over het algemeen afleiden van innerlijke, spirituele ontwikkeling, het werkelijke doel van het leven. Door het geloof in misleidende leerstellingen die het bestaan van een persoonlijke God, de spirituele wereld en de eeuwige ziel ontkennen of in twijfel trekken, wordt de mens ervan weerhouden spirituele activiteiten te ontplooiën.

Hierdoor zal men niet in staat zijn om naar de spirituele wereld te gaan.

Het huidige doel wat de mensen momenteel, en in het algemeen voor ogen wordt gehouden is economische ontwikkeling. Economie is noodzakelijk en is ervoor bedoeld om in de fysieke en materiële noden van de mens te voorzien. Het voorziet echter niet in de spirituele behoeften. Volgens de Veda's is een maatschappij waarin het spirituele aspect van het leven genegeerd of vergeten wordt, hoe welvarend die materieel gesproken ook mag zijn, niets meer dan een vergeten, verwaarloosde en gestorven vogel in een prachtig opgepoetste gouden kooi.

Wij dienen duidelijk voor ogen te houden dat als de hedendaagse wetenschappers hun conclusies inderdaad op onjuiste en speculatieve uitgangspunten baseren, het eindresultaat van dit afwijken van de werkelijkheid steeds duidelijker en grovere vormen zal aannemen. Dit is nu al op vele fronten het geval. De wereld is geleidelijk aan uit zijn evenwicht en voegen aan het draaien, zowel op maatschappelijk, economisch als ecologisch vlak. Uiteindelijk zullen de negatieve gevolgen van dit afwijken van de realiteit zulke proporties aannemen dat het voor de menselijke samenleving en voor de wereld zoals we die nu kennen wel eens fataal zou kunnen zijn.

Het lag niet in de bedoeling van de stichter van de Internationale Gemeenschap voor Krishna-bewustzijn (ISKCON) om mensen af te houden van wetenschapsbeoefening, noch om mensen te laten veranderen van religie of geloof. Wat hij met het verspreiden van de vedische kennis wilde bewerkstelligen is dat de mens wetenschap en religie op de juiste wijze beoe-

fent. Ook stelde hij dat men religie niet alleen met woorden moet belijden maar ook met daden moet naleven. De kennis die hij overdroeg was bedoeld voor verrijking en verdieping van de wetenschap én van religiebeoefening. De *Bhagavad-gita* stelt dat wie zich serieus toelegt op een van beiden, de vruchten van beiden plukt. M.a.w. religie (*dharma*) begint bij God en oprechte wetenschapsbeoefening (*sankhya-yoga*) eindigt bij God, maar hun conclusie is één (*Bhagavad-gita* 5.4). Albert Einstein vatte zijn visie op de samenhang tussen wetenschap en religie als volgt samen:

“Wetenschap zonder godsdienst is lam en godsdienst zonder wetenschap is blind.”

Daarnaast stelde hij dat hoewel er een duidelijk verband bestaat tussen religie en wetenschap ze tevens ieder een afbakening kennen. Verder zei Einstein:

“Wetenschap dient bedreven te worden door mensen die bezield zijn van het streven naar waarheid en inzicht” (zie ‘Reïncarnatie en Christendom’ door Stephen Lampe, blz. 143).

Srila Prabhupada zei in dit verband:

“Religie zonder diepgaande kennis is slechts sentiment en leidt tot fanatisme, en kennis zonder religie is droog gespeculeer.”

Dankzij wetenschappelijke vondsten van de afgelopen 150 jaar is er een bres geslagen in de ideologische muur van een 6000 jaar oude wereld. Er is een opening gecreëerd die het voor de

westerse mens van nu mogelijk maakt om opnieuw met haar wortels, met haar diepste oorsprong, in contact te treden. Bij professionele trainingssessies krijgt men vaak het advies om regelmatig terug te keren naar de basis van zijn beroep of expertise. De vedische geschriften bieden de mens die gelegenheid. Ze zijn in staat om zowel op individueel als op collectief vlak de mens zijn eigenwaarde, levenszin, geluk, respect voor het leven in het algemeen en haar oorspronkelijke doel weer terug te geven. De enige voorwaarde hiervoor is dat men bereid dient te zijn om een luisterend oor te geven aan haar boodschap (*sabda*).

Eens werd aan Srila Prabhupada gevraagd wat hij het belangrijkste vers vond van de 700 verzen tellende *Bhagavad-gita*. Hij zei:

“Probeer de waarheid te begrijpen door een spiritueel leraar te benaderen. Stel hem in alle bescheidenheid vragen en wees hem dienstbaar. De zelfgerealiseerde zielen kunnen de kennis aan je overdragen omdat ze de waarheid hebben gezien.” (Bg. 4.34)

Dit is het vers waarin Sri Krishna aan Arjuna vertelt over de meest effectieve manier om tot volmaakte kennis te komen die leidt naar het begrijpen en realiseren van ons zelf. De essentie van dit vers is dat we omgang dienen te zoeken met personen die de waarheid van het leven hebben doorgrond. De werkelijke wetenschapper is degene die voorgoed een einde kan maken aan het menselijke lijden, een einde aan de kringloop van geboorte en dood en die de ziel haar eeuwige en vreugdevolle bestaan in de spirituele wereld kan teruggeven.

BIJLAGEN

Meningen van politici, academici en deskundigen

Dr. Shanker Dayal Sharma, voormalig president van India ter gelegenheid van de opening van de Hare Krishna tempel te Bangalore, 31 mei 1997:

“ISKCON (de Internationale Gemeenschap voor Krishna-bewustzijn) heeft de boodschap van liefde voor God over de gehele wereld verspreid. Door de jaren heen heeft de gemeenschap steun, vrede en verlichting in het leven van miljoenen mensen gebracht. De gemeenschap is gegroeid en bloeit in vele landen en continenten. Ter gelegenheid van het eeuwfeest van Srila A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada's geboorte huldig ik deze verlichte ziel. Met overtuiging en toewijding trad Srila Prabhupada in de voetstappen van Sri Caitanya Mahaprabhu en verbreidde onze (Indiase) vredelievende en harmonieuze boodschap.”

Drs. Bhagwandut Sukhai, indoloog-filosoof en cultureel antropoloog, verbonden aan de Universiteit van Utrecht:

“Europa is al minstens twee decennia in de gelegenheid op brede schaal kennis te maken met de stroming binnen het hindoeïstisch denken die aangeduid wordt met de naam ‘vaisnavisme’. In woord en geschrift wordt daar bekendheid aan gegeven. De gemeenschap die daarachter staat is ISKCON, die over heel de wereld haar vleugels heeft uitgeslagen. Er zijn boeken in vele talen geschreven, die vertalingen en interpretaties zijn van de meest diepzinnige religieuze denkpatronen uit de wereld van de Veda's en van de vele filosofische verhandelingen daarover, de Upanishaden, en dit in een voor iedereen begrijpelijke taal. De verdiensten hiervan zijn toe te schrijven aan de oprichter

van ISKCON, Srila Bhaktivedanta Swami Prabhupada – één der grootsten aller tijden. Met het uitdragen van de leer van Sri Krishna heeft hij ongekend grote verdiensten verworven. Zijn vertaling met commentaar van de Bhagavad-gita ‘Bhagavad-gita zoals ze is’, staat bekend als het vlotste geschrift over de leer van Sri Krishna.

Wie de beweging van Hare Krishna nog niet kent, kan er kennis van nemen. De vele festivals die voor iedereen toegankelijk zijn, en de ontelbare werken van Srila Prabhupada bieden daar ruimte voor.”

Prof. dr. Callewaert, docent Aziatische studies te Leuven:

“Sinds de jaren zestig ben ik vertrouwd met de groeiende bijdrage van de Hare Krishna beweging tot de verspreiding van de devotie tot Krishna, in en buiten India. Met genoegen heb ik vastgesteld dat veel Sanskrietteksten eerst naar het Engels werden vertaald door Srila Prabhupada, en daarna door toegevoegde toegewijden, naar het Nederlands en andere talen. Vertalen uit het Sanskriet naar een niet-Indische taal is al een zware opdracht, maar toen ik het centrum nabij Durbuy in België voor de eerste keer bezocht, realiseerde ik me dat Srila Prabhupada de Sanskrietteksten niet vertaalde zoals de meeste onder ons, met gekrabbel en uitvegen. Hij sprak de Engelse vertaling van de toch moeilijke teksten, zoals bijvoorbeeld de Bhagavad-gita, op een bandje in! Dit vergt niet alleen een goede kennis van het Engels – en het resultaat is verbijsterend goed – maar vooral een grondige kennis en inwendig begrip van de inhoud van de Sanskrietteksten. Hij moet inderdaad een uitermate begenadigd mens zijn geweest.

Naast de kennis en inspiratie die deze in westerse talen vertaalde teksten over Krishna bieden aan de toegewijden zelf, zie ik er ook een zeer prijzenswaardige bijdrage in tot een betere

kennis van andere culturen. Naar de 21ste eeuw toe is kennis van en toenadering tussen de verschillende culturen en religies op aarde een uitdaging die gelovigen en wetenschappers niet koud mag laten. Ook op dit terrein levert de Hare Krishna beweging een belangrijke bijdrage.”

Dr. G.H. Schokker, voormalig docent Nieuwe Indo-Arische talen aan de Rijksuniversiteit te Leiden:

“Het is bewonderenswaardig hoe Prabhupada in 1965 op 69-jarige leeftijd alleen en met slechts enkele roepies op zak uit Bombay naar New York vertrok, daar vanuit een cadeau-winkel die was omgebouwd tot tempel, op Second Avenue zijn prediking van God Krishna onder een kleine groep van zoekende jongeren begon, en er binnen korte tijd in slaagde om eerst in Amerika en vervolgens in Europa een grote aanhang te verkrijgen.

In zeker opzicht is hij te vergelijken met zijn voorganger Caitanya, 1486-1534, de grote inspirator van de Krishna-Bhakti-beweging in Bengalen, India. Evenals Caitanya won hij zijn volgelingen door zijn bezielende persoonlijkheid en de praktijk van sankirtan, het geestdriftig zingen van de Namen van God, Hare Krishna. Dit zingen van Gods namen als het middel bij uitstek om zich van God bewust te worden, is in India van oudsher bekend en vermoedelijk een fundamenteel element van de Krishna-bhakti geweest. In de Indiase middeleeuwen lijken het speciaal muziek, zang en dans te zijn, die de harten van de mensen voor God Krishna hebben veroverd. Prabhupada bracht zijn heilsboodschap mede door middel van vertalingen en tekstverklaringen van de twee voornaamste Sanskrietbronnen van Krishna-bhakti: de Bhagavad-gita, het lied van de verheven God, een filosofisch leerdicht dat de mens oproept om zich aan God Krishna over te geven, en de

Bhagavata Purana (Srimad-Bhagavatam). Op deze manier heeft Prabhupada de oude Indiase traditie van liefdevolle zelf-overgave aan een persoonlijke God in de moderne westerse wereld uitgedragen. Uit zijn succes blijkt dat hij hiermee aan een op ruime schaal bestaand Godsverlangen tegemoet is gekomen. Ook als men zelf een andere Godsvoorstelling heeft dan Prabhupada, dient men hem hiervoor eer te betonen.”

Dr. R. Kranenburg, docent godsdienstwetenschappen, Vrije Universiteit te Amsterdam:

“Sinds 1970 is de Hare Krishna beweging in Nederland aanwezig. Vaak werd ze gezien als extreem en als een nieuw gevormde beweging. Beide ideeën zijn onjuist.

Op zichzelf genomen is het huidige ISKCON een vrij recente beweging, maar zij is dat binnen een bepaalde hindoetraditie. Van deze hindoetraditie is zij een goede representant. Het betreft de devotionele bhakti-traditie die teruggaat tot Caitanya (1486-1534), een man die vervuld was van extatische liefde voor de godheid Krishna, en die velen voor Hem in vlam heeft gezet. Sinds Caitanya zijn er diverse groepen geweest die hem in leer en praktijk willen navolgen, o.a. de Hare Krishna beweging.

Wie zich bezighoudt met de religies van India, en kennis neemt van de opvattingen en gebruiken aldaar, ontdekt vrij snel dat Hare Krishna een devotionele hindoeïstische traditie vertegenwoordigt. Vrijwel alles wat we in de Hare Krishna beweging tegenkomen, zien we op allerlei plaatsen in India ook. Het zijn goede hindoeïstische gebruiken en overtuigingen. Zoiets is natuurlijk voor een westerling wel wennen. Maar tegelijk zien we dat ISKCON nadrukkelijk probeert in het Westen op een eigen manier aanwezig te zijn en niet op een starre, dogmatische manier wil optreden. Er wordt rekening

gehouden met de westerse context en men is ook sociaal actief. De Hare Krishna beweging is een authentieke religieuze beweging, die daarom volstrekt serieus dient te worden genomen. Ze poogt o.a. klassieke werken uit het hindoeïsme hier bij ons bekend te maken. Veel werken zijn al in het Nederlands vertaald, waaronder de Bhagavad-gita. Deze klassieke tekst werd door de stichter van de beweging, Srila Bhaktivedanta Prabhupada, uit het Sanskriet naar het Engels vertaald en toegelicht en diende als uitgangsbasis voor andere vertalingen. Dat religieuze literatuur toegankelijk wordt voor velen, is op zichzelf reeds waardevol.”

***Pater Piet Coucke, karmeliet,
parochiepriester St.-Theresiakerk te Antwerpen:***

“De blauwe herdersjongen met de fluit trok al mijn aandacht toen ik Zijn naam nog maar voor het eerst hoorde, tijdens een godsdienstles. Dat Krishna en Jezus zo vlot in één adem werden genoemd in het Amerikaanse studentenwereldje toen, in de vroege jaren zeventig, was voor mij een vraag- en uitroep-teken. En zo is dat ook gebleven, tot op de dag van vandaag. Eerst is er die grote gelijkenis in belevingsvormen (vooral) en theologie (soms), dan de herkenningpunten met verschillende christelijke spiritualiteitsscholen en genootschappen. Wie dieper graaft, merkt stap voor stap de eigenheid van het vaisnavisme: uitnodigend en prikkelend tegelijk. Uitdagend ook naar het christendom toe. Ten opzichte van de mensen van ISKCON kan ik eigenlijk alleen maar dankbaarheid voelen. Zij leerden mij het parfum van Vrindavana kennen, wekten mij op tot vernieuwde toewijding, Godsbewustzijn en een leven voor Zijn aanschijn, maar voor alles leerden ze mij luisteren en ontvankelijk zijn.” (Vrindavana is de bedevaartplaats in India, waar Krishna 5000 jaar geleden werd geboren, red.)

***Drs. Karen Verhaegen,
godsdienstdocente te Leuven:***

“Voor mijn studies in de godsdienstwetenschappen heb ik mij gewijd aan een verhandeling over de Hare Krishna beweging. Dit onderzoek voerde me steeds verder terug in de Indiase geschiedenis en twee jaar later legde ik me voor mijn studie in de Toegepaste Theologie verder toe op de rol van de vrouw in de Indiase bhakti-traditie en in haar uitloper ISKCON. Vier jaar lang heb ik dus tot over mijn oren in de Hare Krishna beweging gezeten. Hoewel mijn positie binnen de beweging er een van ‘relatieve buitenstaander’ was, werd ik toch altijd hartelijk ontvangen. Ik vond vele mensen, mannen en vrouwen, bereid om met mij over hun geloof en hun leven binnen ISKCON te praten. Zonder hun bijdrage en de vele documentatie die ze me hebben gegeven, zou mijn werk er een stuk minder authentiek hebben uitgezien. Deze mensen hebben mij het beeld gegeven van een ‘beweging in beweging’, van mensen die geloven dat er meer is tussen hemel en aarde, die hun leven hiernaar trachten te richten, en dit binnen een gemeenschap waarin er ruimte is voor de eigenheid van elke persoon. Voor mij is het een onvergetelijke ervaring geweest.”

***Uittreksel van een onderzoeksrapport van de 2e kamer
der Staten-Generaal van Nederland over nieuwe religieuze bewegingen***

Het onderstaande rapport is het resultaat van een rege-
ringsonderzoek, verricht van 1980 tot 1984 in opdracht
van de vaste Commissie voor de Volksgezondheid:

“In de tweede helft van de jaren zestig werden op de vleugels
van de musical Hair de woorden ‘Hare Krishna’ over de hele
wereld verspreid. Daarmee kwam tegelijk de gemeenschap

in de schijnwerpers die in het algemeen met die benaming wordt aangeduid, en in die tijd meer dan welke andere beweging ook de 'Oosterse Renaissance' (volgens de woorden van Fortmann) leek te symboliseren. Zo kon gemakkelijk de indruk post vatten, dat de Hare Krishna gemeenschap vooral een modeverschijnsel was, passend in de hang naar het exotische die zich in die woelige jaren manifesteerde. Een indruk die versterkt werd door de belangstelling die de beweging kreeg van popidolen zoals George Harrison en de hippiewereld.

Hare Krishna werd in 1966 in de Verenigde Staten opgericht onder de officiële naam 'International Society for Krishna Consciousness' (ISKCON). Stichter was A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada, die een jaar tevoren naar New York was gekomen met het doel een eeuwenoude stroming in het hindoeïsme, waarvan hij in India de meest vooraanstaande representant was, in het Westen te verbreiden. Dat gegeven maakte de Hare Krishna gemeenschap tegelijk tot een jonge en een oude beweging. Jong in haar westerse verschijningsvorm en oud in haar voortzetting van een hindoeïstische traditie.

Naast de volgelingen, die men ter onderscheiding kan betitelen als kernleden, kent de gemeenschap ook gemeenteleden (congregatieleden). Daaronder worden diegenen verstaan die regelmatig de centra van de beweging bezoeken, de mantra-meditatie beoefenen en incidentele diensten bewijzen. Zij leven niet in groepsverband, maar gewoon thuis. Daarenboven onderscheidt men sympathisanten, die soms een eredienst in de tempel bijwonen, het tijdschrift van de gemeenschap ontvangen en de beweging als donateur ondersteunen.

Het beeld dat onze bevindingen ten aanzien van Hare Krishna laat zien, is dat van een integere, authentieke, hindoeïstische beweging.

Compromisloos ten opzichte van westerse opvattingen, absolutistisch in haar religieuze filosofie, en van daaruit het leven en de zin en de inrichting ervan beschouwend als onmiddellijk uitvloeisel van die filosofie. Dat een dergelijke beweging in het Westen weerstand oproept, behoeft niet te verbazen. En dat zij buitenstaanders licht het gevoel geeft dat zij te hoge eisen stelt aan haar (westerse) volgelingen, is evenzeer te begrijpen. Verscheidene brieven van ouders, die trachten hun gevoelens onder woorden te brengen over de intrede van hun kind in de beweging, tonen dan ook een opvallende mengeling van enerzijds spijt over de handelswijze van hun zoon of dochter en anderzijds respect voor de moed en kracht om het door de beweging gevraagde leefpatroon te volgen.

Moed en kracht en bovendien een sterke motivatie ontleend aan de geloofsopvatting vergt het leven in de Hare Krishna gemeenschap inderdaad. Uit het geringe verloop onder de tegenwoordige volgelingen mag men opmaken dat de toegewijden in het algemeen weloverwogen tot de gemeenschap toetreden, zoals men ook uit het tamelijk grote verloop in het verleden kan vaststellen dat de beslissing tot intrede voorheen wel eens ietwat lichtvaardiger werd genomen. Woordvoerders van de beweging ontkennen dit niet. Zeker in de eerste jaren van haar bestaan in ons land was Hare Krishna niet meer dan een marginale, hippieachtige groep, waarvan de aantrekkingskracht op sommigen vooral lag in haar verzet tegen het westerse cultuurpatroon.

De beweging heeft in de loop der jaren opmerkelijk aan volwassenheid gewonnen. Bij het toelaten van nieuwe volgelingen is men selectiever geworden. Mensen die men te labiel acht om aan het leven van de gemeenschap deel te kunnen nemen, worden niet opgenomen. Luidt het oordeel daarover gunstig, dan wordt een zekere mate van instabiliteit geen

belemmering voor toelating geacht, gegeven de louterende en stabiliserende kracht die men aan de eigen filosofie en leefwijze toekent.

Hare Krishna heeft zich bij het onderzoek dat wij hebben ingesteld coöperatief getoond, niettegenstaande haar bezwaar tegen de kwalificatie ‘nieuwe religieuze beweging’, en haar plaats uit dien hoofde in de reeks onderzochte bewegingen. Wij hebben trachten aan te tonen dat de beweging weliswaar diepe historische wortels heeft in de hindoeïstische traditie, doch in het Westen als een nieuwe beweging kan worden gezien. Religieus achten wij haar onbetwist. Haar theïstische karakter doet haar bovendien naar onze mening zelfs vallen binnen de termen van de definitie van het begrip kerkgenootschap, zoals geformuleerd door Duynstee; zodat wij haar gedachte om – ten einde de juiste rechtspersoonlijkheidsvorm te kiezen – als kerkgenootschap te willen gelden, gerechtvaardigd vinden.”

Uitspraak van het Sanskriet

Om de tekst gemakkelijk leesbaar te maken zijn in dit boek de diakritische leestekens weggelaten. Ter informatie staan de regels hieronder vermeld.

- Een streepje boven een klinker maakt die lang.
- Dus a als in *pad*. Een a met een streepje erboven wordt lang als in *vader*. Een a zonder streepje erboven op het eind van een woord is een stomme a die in principe niet wordt uitgesproken. Voorbeeld: Prabhupada wordt Prabhupaad, Rama wordt Raam. In liederen worden ze soms wel uitgeproken.
- u wordt uitgesproken als oe in *koē*
- c wordt uitgesproken als tsj in *cello*

- jn met een golf boven de n wordt uitgesproken als *gjaan* met een g als in het Engelse *goal*
- j wordt uitgesproken als j in *jungle*
- n met een golf erboven wordt nasaal uitgesproken als n in *winkel*
- r met een punt eronder wordt *ri* als bij *Krishna*
- s met een punt eronder wordt als sj in *Charlotte*
- s met een schuin streepje erboven wordt *shjalom*
- v wordt uitgesproken als w en soms als b
- y wordt uitgesproken als j in Johan

Verklarende woordenlijst met de voornaamste bladzijdeverwijzing

Acarya: Een spiritueel leraar die de vedische kennis onveranderd doorgeeft, er zelf voorbeeldig naar leeft, en verbonden is met een geautoriseerde, traditionele lijn van spirituele leraren 22, 37

Acintya: onbevattelijk, onvoorstelbaar 74,112, 242

Acintya-bheda abheda-tattva: Heer Caitanya's leer van onvoorstelbare eenheid en verscheidenheid (variëteit) van God en Zijn energieën 69, 74, 112

Advaita: Sankaracarya's leer van nondualisme waarbij de Absolute Waarheid één is, en de individualiteit van God niet wordt erkend, noch die van de zielen 72, 73, 77, 111, 112

Ahimsa: geweldloosheid. Dit betekent geen enkel levend wezen onnodig leed berokkenen 109, 207

Altaargedeaante: Deity, *Murti* 102-106

Ananda: spirituele gelukzaligheid 110, 297

Arische invasietheorie: onbewezen koloniale theorie 234, 236

Arjuna: toegewijde en vriend van Krishna, één van de vijf Pandava's. Tot hem sprak Krishna de *Bhagavad-gita* 21, 53, 65, 77, 107, 171, 295

Asrama: 1. spirituele orde. Er zijn vier spirituele orden: *brahmacari(ni)*, *grihastha*, *vanaprastha* en *sannyasa* 2. plaats of ruimte waar men naar spirituele groei streeft 161-164

Atma: zie ziel 53, 63, 73, 110, 266

Avatar: letterlijk 'neerdaling'. 1. een directe incarnatie van God of één van zijn expansies die neerdaalt vanuit de spirituele wereld; 2. een buitengewoon door God bekrachtigde ziel (zie *shaktyavesa avatar*) 96, 113, 115, 116, 174, 218

Avatari: naam van Krishna: bron van alle *avatars*.

BBT: Bhaktivedanta Book Trust, de internationale uitgeverij

van ISKCON, die de boeken van Prabhupada uitgeeft 36, 209

Bg.: *Bhagavad-gita*

Bhagavad-gita: *Bhagavad:* God; *gita:* lied. Het lied van God. Het onderricht van Krishna aan Arjuna. De essentie van de gehele vedische literatuur 20, 21, 31, 32, 46, 52, 53, 77, 107, 171, 210, 211, 221, 229, 278

Bhagavan: een van de namen van God; letterlijk: 'Hij die als enige alle zes volheden in onbeperkte mate bezit' (volmaakte kennis, schoonheid, roem, kracht, rijkdom en onthechting) 61, 62, 65, 66, 74, 112

Bhajan: devotioneel lied 140

Bhakta, bhaktin: m/v: beoefenaar van *bhakti-yoga* of de kunst der toegewijde dienst 126

Bhakti: liefde en devotie voor God 80, 114, 163, 219, 231

Bhakti-yoga: de weg van het ontwikkelen van liefde voor God door toegewijde dienst 80, 118, 126, 140, 155, 227

Bhaktisiddhanta Sarasvati Goswami: de spiritueel leraar van Srila Prabhupada 23, 30

Bhaktivedanta Swami: Srila Prabhupada, stichter-*acarya* van de Internationale Gemeenschap voor Krishna-bewustzijn 9, 23, 30-38, 210, 211, 277, 278

Bhaktivinode Thakura: *acarya*; schrijver, dichter en de vader van Srila Bhakti-siddhanta Sarasvati Goswami 23

Bharat natyam: klassieke Indiase dansstijl 25, 26

Boeddha: een *shaktyavesa avatar* uit het begin van *Kali-yuga*. Hij verscheen in 550 v. Chr. om de leer der geweldloosheid (*ahimsa*) te onderrichten 61,109, 110, 165, 192, 298

Boeddhisme: een humanistische atheïstische levensbeschouwing die zich kenmerkt door een streven naar onthechting van alle materiële verlangens en uitmondt in nirvana (de leegte). 14, 51, 72, 73, 103, 110, 111

Bovenzinnelijk: transcendentiaal: datgene wat niet met onze

zintuigen, noch de geest kan worden waargenomen; dat wat al het grofstoffelijke en fijnstoffelijke te boven gaat 60, 66, 86, 129, 143, 246

Brahma: het eerst geschapen levend wezen in een universum, die in opdracht van God de stoffelijke vormen heeft gecreëerd 18, 19, 22, 23, 52, 67, 93, 94, 97-99, 108, 257, 258, 293

Brahmacari(ni): celibataire student(e); eerste fase van het spirituele leven binnen het *varnasrama-dharma* stelsel 125

Brahmajyoti: het onpersoonlijke Brahman, het licht dat uit Gods gedaante straalt, waarin alle universa, spiritueel en materieel, zich bevinden en door verlicht worden.

Het is de onpersoonlijke spirituele sfeer waar monistisch georiënteerde zielen na hun bevrijding voor een bepaalde tijd verblijven. Deze zielen erkennen noch hun eigen spirituele identiteit, noch een persoonlijke relatie met God 86

Brahman: 1. *Para(m)-Brahman:* letterlijk: het Allerhoogste Brahman, de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, Sri Krishna; 2. *vijnana-brahman:* het spirituele, de afzonderlijke spirituele ziel; 3. *maha-brahman:* het geheel der materiële substantie, welk in diepste zin ook spiritueel is; 4. *shabda-brahman:* de Veda's, de bovenzinnelijke klanken van de vedische kennis; 5. Het onpersoonlijk aspect van de Absolute Waarheid (zie *brahmajyoti*) 62, 63, 66, 73, 74, 107, 111

Brahma-Samhita: oud geschrift dat de gebeden van Heer Brahma aan Govinda (Krishna) bevat 19, 67, 86, 108

Brahmana, (brahmaan): ook wel dwija of tweemaalgeborene genoemd – de lichamelijke en de spirituele geboorte: priester, wijze en geleerde die de samenleving met zijn of haar kennis bijstaat. De klasse van brahmanen maakt deel uit van een van de vier maatschappelijke orden (zie *varna*) 29, 132, 138, 157, 159, 160, 162

Caitanya Mahaprabhu (1486-1534): verschijning van Krishna

500 jaar geleden in Gaudadesh (Bengalen, India). Hij verscheen in de rol van een toegewijde van Krishna om zo een levend voorbeeld te zijn van de *bhakti*-cultuur. Hij onderrichtte het chanten van Gods heilige namen als hoofdmethode om liefde voor God te ontwikkelen in het huidige *Kali*-tijdperk 23, 27, 30, 32, 46, 74, 108-116, 146, 147, 149, 154, 158, 174, 276

Caitanya-caritamrita: uitgebreide biografie over het leven van Caitanya Mahaprabhu door Krishna dasa Kaviraja Goswami 79, 97

Chanten: reciteren (opzeggen) of zingen 23-25, 30, 115, 116, 128, 132, 140-152

Cit of cid: eeuwige kennis (zie *sat-cid-ananda*)

Darshan: letterlijk 'kijken naar, het aanschouwen' 103

Dasa: dienaar 131

Dasi: dienaars 131

Deity: Altaargedachte, *Murti* 102-106

Deva's, devata's: persoonlijkheden, halfgoden die bestuursfuncties bekleden binnen het universum zoals o.a. het besturen van de elementen licht (Surya), lucht en wind (Vayu), water (Varuna), vuur (Agni) enz. De *deva's* en *devi's* staan onder leiding van God, als ministers onder een koning. Elk universum telt 33 miljoen *deva's/devi's* 67, 99-102

Devi's: halfgodinnen, onder andere Durga, Kali, Parvati, Sarasvati, Ganga, Yamuna, Kirti 99, 100

Diksa: inwijding (initiatie)

Dharma: 1. religie, de natuurlijke en eeuwige functie van het levende wezen: het naleven van de wetten van God en Hem toegewijd dienen. 2. andere naam voor de religieuze, maatschappelijke en persoonlijke plichten van de mens 21, 97, 115, 155, 226, 274

Divali: lichtfeest waarbij de terugkeer van Sita en Rama wordt herdacht 22, 27, 47

Durga: halfgodin, personificatie van de stoffelijke natuur. Zij is tevens de gemalin van Heer Siva 52, 99

Dvaita: tweehed, dualistisch. Duidt op het eeuwige onderscheid tussen de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods en Zijn eeuwige deeltjes, de zielen 74, 112

Ekadasi: een speciale dag waarop men vast van granen en peulvruchten, en extra tijd besteedt aan toegewijde dienst door chanten, kirtan, lezen van de geschriften en verering van de Deities. Het is de 11e dag na volle en na nieuwe maan 119

Fijnstoffelijke energie: zie bij Geest, zie bij blz 81 de materiele natuur, zie bij Vals ego 299

Ganesh: halfgod met olifanthoofd; zoon van Siva en Parvati. Hij wordt gezien als de wegnemer van obstakels op het pad van materiële en spirituele vooruitgang 99

Gaudiya-vaisnavisme: de school van *vaisnavisme* die door Caitanya Mahaprabhu is gesticht. Hierbij staat de verering van Radha en Krishna centraal 52, 293

Gayatri: de spirituele vibratie of mantra waaruit de Veda's zijn voortgekomen. De *gayatri-mantra* wordt dagelijks gereciteerd door *brahmana's* 132

Gebed: smeekbede of verzoek. Naar God toe begint dit over het algemeen met een erkenning van Zijn positie en verering van Zijn kwaliteiten en activiteiten met daarop volgend eventueel een verzoek 142, 152

Geest (manas): de fijnstoffelijke psyche, ook wel het zesde zintuig genoemd. Wanneer het denken, willen en voelen van de ziel door de materie wordt beïnvloed en besmet, wordt de geest materialistisch. Van deze invloed dient men zich te zuiveren om de spirituele wereld te kunnen binnengaan 57, 58, 81, 110-112, 130, 140, 230

Geest (bhuta): schim, een ziel in een fijnstoffelijk lichaam, zonder grofstoffelijk lichaam 136

Geestelijk: zie spiritueel 57

Geestelijke wereld: zie spirituele wereld

Gopi's: koeherderinnen waaronder Radharani, metgezellinnen van Krishna

Goswami of swami: titel, iemand die zijn zintuigen en geest beheerst

Govinda: een naam van Krishna 'Hij die plezier geeft aan de koeien en de zintuigen' 67, 86, 98, 108, 113

Grihastha: de periode van het gezinsleven. Tweede fase van het spirituele leven, binnen het *varnasrama-dharma* stelsel 162

Grofstoffelijke energie: materiële energie (aarde, water, vuur, lucht en ether)

Guna's: de drie hoedanigheden van de materiële natuur, namelijk goedheid (*sattva*), hartstocht (*rajas*) en onwetendheid (*tamas*)

Guru: spiritueel leraar; een zelfgerealiseerde ziel die begeleiding kan geven op de weg der zelfrealisatie en zo mensen kan helpen om bevrijdt te raken uit de kringloop van geboorte en dood 80, 96, 97, 127, 131, 170

Gurukula: vedische school

Halfgoden: zie *deva's*

Hare: innerlijke liefdesenergie van God, verpersoonlijkt door Srimati Radharani (zie Radharani) 106, 142, 143, 296

Hari: naam van God: 'Hij die wegneemt' (de illusie, de materiële verlangens), 'Hij die ons hart steelt' 119, 146, 158

Haribol: letterlijk 'chant Gods namen!' (*Hari:* Krishna; *bolo:* aanroepen); wordt ook als groet gebruikt

Harinama: processie waarbij men Gods heilige namen zingt 47, 145, 146, 147, 149

Harinama-initiatie: eerste inwijding, zie inwijding

Hatha-yoga: een systeem van lichamelijke oefeningen ter bevordering van de gezondheid en het beheersen van de geest

en de zintuigen. Het is een onderdeel van het achtvoudige yoga-systeem dat *astanga-yoga* wordt genoemd 42, 43, 126, 301

Hoedanigheden (geaardheden) van de stoffelijke natuur: Zie *guna's*

Holi: Festival om de lente in te luiden. Er wordt dan met kleurrijke poeder gestrooid 27, 183

Impersonalist: ander woord voor *mayavadi* (zie M) 72, 73, 77

Inwijding: initiatie, *diksa* 11, 29, 96, 127-133, 148, 163

ISKCON: International Society for Krishna Consciousness (Internationale Gemeenschap voor Krishna-bewustzijn) 11, 12, 30, 32, 38, 43-46, 51, 136-139, 227, 276

Itihasa's: zij worden ook de vijfde Veda genoemd. Het *Mahabharata*, de *Ramayana*, de *Purana's* en de commentaren en aanvullingen van vedische leermeesters maken hier deel van uit (zie *Chandokya Upanisad* 7.1.4)

Japa: het individueel chanten van de heilige namen, meestal op een *mala*, een bidsnoer van 108 kralen 140, 147

Jaya: uitroep 'alle eer!' (aan Krishna en guru enz.)

Jnana: kennis; het woord gnostiek, *gnosis* (kennis) is er van afgeleid

Kali-yuga: het huidige tijdperk van verval 24, 94, 95, 101, 116

Karma: activiteit en de reactie die erop volgt, zowel positief als negatief 53, 89-91, 135, 156, 184, 206

Kaste: zie *varnasrama-dharma*, 24, 115, 159, 160

Kirtan: het vereren van God met zang en muziekinstrumenten, waarbij soms wordt gedanst 23, 42, 115, 140, 146

Krishna: een naam van God 'de Alaantrekkelijke'. Krishna staat in het *Srimad-Bhagavatam* (1.3.28) en de *Bhagavad-gita* (7.7, 10.8) beschreven als de bron van alle expansies en incarnaties van Visnu.

Hoewel er in elke cyclus van vier *yuga's* een Visnu-incarnatie verschijnt met de naam Krishna, mag men deze niet verwarren

met de Svayam-Krishna (*svayam* betekent oorspronkelijk) die 5000 jaar geleden op aarde verscheen en duidelijk beschreven staat in het *Srimad-Bhagavatam* als de oorsprong van alle incarnaties. De Svayam-Krishna verschijnt slechts één keer in een dag van Brahma in het 28e tijdvak van de zevende Manu. Alleen wanneer deze Svayam-Krishna verschijnt, openbaart Hij Zijn meest vertrouwelijke en intieme activiteiten, Zijn spel en vermaak (*lila*), Zijn spiritueel liefdesspel als koeherder met Radharani en de andere koeherderinnen van Vrindavana. In tegenstelling tot de Gaudiya-vaisnava's denken veel andere vaisnava's dat Krishna een incarnatie van Visnu is, en verwarren daarom de Svayam-Krishna met een van Zijn expansies. Deze kennis is veelal onbekend omdat het het meest vertrouwelijke aspect van God betreft. Het accepteren van de positie van Svayam-Krishna staat centraal in de theologie van het Gaudiya-vaisnavisme. Deze theologie is door Krishna Zelf geopenbaard in Zijn incarnatie als Heer Caitanya Mahaprabhu 21-23, 27, 52, 53, 68, 69, 98, 107-112, 171, 217, 222, 229

Kumkum: rood poeder waarmee de vrouwen in India een stip op het voorhoofd aanbrengen om aan te geven dat ze verloofd of getrouwd zijn 121

Laksmi: eeuwige metgezellin van Heer Visnu (Narayana) 22, 97

Madhvacharya of Madhva (1238-1317): groot *bhakti*-filosoof en prominent leraar van de Brahma-*sampradaya*, de geestelijke erfopvolging die teruggaat tot Heer Brahma en waartoe de Hare Krishna gemeenschap behoort 23, 98, 112

Mahabharata: vedisch epos (bestaande uit 100.000 verzen) dat de geschiedenis van Bharatavarsa (het grote Indiase rijk) verhaalt. De *Bhagavad-gita* (700 verzen) is er een onderdeel van 18, 20, 101, 107, 292

Maha-mantra: letterlijk 'grote mantra': Hare Krishna, Hare

Krishna, Krishna Krishna, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare 46, 128, 132, 140-142, 146-149

Maha-Visnu: een expansie van Krishna, zie plaatje 84, 94

Mala: bidsnoer met 108 kralen, zie ook *japa* 122, 132, 140, 147, 148, 181 ook krans of slinger: bloemen-*mala*

Mantra: gebed, woord, spreuk, hymne (lied), een bovenzinnelijke geluidstrilling om de geest te bevrijden van materiële onzuiverheden 24, 30, 124, 140-149

Mata of Ma: letterlijk ‘moeder’ Het woord materie komt van *mata*: moeder natuur, die ons via lessen in de materie opvoedt 82, 170, 208

Materiële wereld: de tijdelijke, beperkte, stoffelijke wereld; de lagere energie van God. Tegenhanger van de onbeperkte, eeuwige, spirituele wereld 57, 70, 76-86, 91-94, 102, 105, 134, 135, 230, 252, 267, 272

Maya: letterlijk ‘dat wat niet is’, begoocheling, illusie 74-142

Mayapura: bedevaartplaats nabij Kolkata, India, waar Heer Caitanya is geboren 37, 44, 45

Mayavadi's: (ook wel impersonalisten genoemd) zij aanvaarden niet dat God een Persoon is, maar beschouwen de Absolute Waarheid als een onpersoonlijke energie, Brahman genaamd. Zij streven ernaar om hun eenheid met dit Brahman te realiseren. Ze zien hun individualiteit als tijdelijk, als een gevolg van de invloed van illusie (*maya*). Zij denken dat na bevrijding van deze illusie hun individuele identiteit zal verdwijnen en ze zullen opgaan in dit Brahman. Ze denken dat ze dan volkomen identiek of één zullen worden met dit onpersoonlijke Brahman, wat zij als allerhoogst, als God aanvaarden 74

Meditatie: een vorm van spirituele oefening, concentratie van de geest, een bezinning of bespiegeling op iets, niets, of iemand. Vele religies en geloofsstromingen kennen

meditatie in een of andere vorm 110, 119, 140-152, 159

Monisme: theorie volgens welke er op het hoogste niveau van spiritueel inzicht geen onderscheid is tussen de ziel en God, dat alles één is, zonder variëteit

Monotheïsme: geloof in één God 10, 51, 101, 102, 215

Mukti of moksha: bevrijding of verlossing van de ziel uit de materie

Murti: Altaargedaante 102, 106, 128, 141

Nama Hatta: letterlijk ‘markt van de heilige naam’. Bijeenkomsten van tempel- en congregatietoegewijden en geïnteresseerden waar men gezamenlijk de heilige namen chant, uit de geschriften leest en *prasadam* neemt 38, 123, 137

Narayana: expansie van Sri Krishna 100, 113

Nirvana: inactieve zijnstoestand waarin stoffelijke verlangens geweken zijn. Neutrale sfeer tussen de materiële en de spirituele sferen. Het einddoel van de boeddhisten 110

Om of Ohm: (Aum) de oorspronkelijke geluidstrilling, de klankincarnatie van God waarop de hele creatie is gebaseerd 215

Padayatra: spirituele voettocht

Pandava's: de vijf zonen van koning Pandu: Yudhisthira, Arjuna, Bhima, Nakula en Sahadeva. Zij zijn hoofdpersonen uit het *Mahabharata* (zie M) 101

Param-atma: letterlijk ‘hoogste ziel’. De Superziel, de manifestatie van God die alomtegenwoordig is in de kosmos, en Zich ook in het hart van ieder levend wezen en in elk atoom bevindt (in het Christendom de Heilige Geest genoemd) 62-64, 66, 74, 85

Parampara: de opeenvolging van geautoriseerde geestelijk leraren die vedische kennis overdragen, zie ook *sampradaya* 22, 226

Prasadam: letterlijk ‘genade’; vegetarisch voedsel dat is geze-

gend en vrij is van negatief karma, doordat het eerst aan God is geofferd 27, 119, 167, 191, 206, 207

Prabhupada (Sri): stichter-acarya van ISKCON 21, 23, 26, 30-38, 44, 49, 59, 96, 118, 125, 127, 210, 222

Prema: volmaakte, zuivere liefde voor God 110

Puja: verering 103, 181

Purana's: letterlijk 'oud, volledig makend'. De achttien vedische boeken die de geschiedenis van het universum bevatten. Het zijn aanvullingen op de vier oorspronkelijke Veda's 18, 19, 21, 87, 112, 116, 144, 234, 261, 279, 292

Radhadesh: Hare Krishna tempel bij Durbuy, België 40-43

Radharani: (ook wel Radha, Radhe, Radhika en Hare genoemd) eeuwige metgezellin van Krishna, persoonlijke gedaante van Zijn innerlijke liefdesenergie. Radharani is het vrouwelijke aspect van God. Ze belichaamt volmaakte liefde voor Krishna 27, 106

Raja-guna: de hoedanigheid hartstocht 155

Rama: 1. letterlijk 'bron van oneindige bovenzinnelijke vreugde' 2. Ramacandra, directe incarnatie van Krishna, het voorbeeld van de volmaakte vedische vorst 22, 27, 52, 101, 142

Ramayana: vedisch epos, geboekstaafd door Valmiki. Het verhaalt de geschiedenis van de *avatar* Rama en Sita, Zijn eeuwige metgezellin 22, 26, 240, 292

Ratha Yatra festival: *ratha:* praalwagen; *yatra:* pelgrimstocht. Jaarlijks festival in Jagannatha Puri (India) en vele andere steden in de wereld 27, 39, 47, 48, 176, 177

Reïncarnatie: het proces van wedergeboorte, de kringloop van geboorte en dood. Door het ontwikkelen van zuivere geestelijke liefde kan men deze kringloop beëindigen en naar de spirituele wereld, naar God gaan 16, 17, 87-91

Sadhana: gereguleerde spirituele praktijk 96, 169

Sadhu: heilige, wijze

Samadhi: intense volkomen absorbatie, de vervolmaking van meditatie

Sampradaya: traditie (school) van vedisch onderwijs, waarbij de kennis doorgegeven wordt via het systeem van *parampara*, een opeenvolging van geautoriseerde geestelijk leraren 22, 23, 97, 98

Sanatana-dharma: letterlijk 'eeuwige universele plicht, eeuwige religie'. De eeuwige plicht van het levend wezen om God te dienen 226

Sankirtan: 1. *san:* samen, volledig; *kirtan:* verheerlijken. Het gezamenlijk zingen van de heilige namen van God om Hem te vereren; 2. het *yuga-dharma*, de methode voor spirituele groei in *Kali-yuga*, het zingen en reciteren van de namen van God; 3. het verspreiden van spirituele kennis om God te dienen 23, 115, 146, 278

Sannyasa: onthechte levensorde, de vierde en laatste fase van het spirituele leven binnen het stelsel van *varnasrama-dharma* 29, 31, 120, 163, 164

Sanskriet: 1. de klassieke en heilige taal van India; 2. de taal van de halfgoden (*deva's*); het Sanskriet-alfabet heet *deva-nagari*; 3. de taal van de spirituele wereld 11, 18, 19, 209, 233, 234, 239, 277, 284

Sastra: de vedische geschriften 19

Sac-cid-ananda: *sat:* eeuwigheid; *cit:* kennis; *ananda:* geluk. De constitutionele natuur van God en van alle andere zielen

Sattva-guna: de hoedanigheid goedheid 155

S.B.: *Srimad-Bhagavatam*

Shakti: goddelijke kracht

Shaktyavesa avatar: (zie ook *avatar*) zeldzame ziel met goddelijke kracht (*shakti*) en vermogens, die speciaal door God is bekrachtigd om een bepaalde missie te vervullen. Voorbeelden hiervan zijn: Sriila Vyasadeva, Boeddha, Jezus

Christus, Mohammed, Srila Prabhupada. Ze zijn met een of meerdere kwaliteiten van God bekrachtigd, afhankelijk van hun missie 218

Shanti: vrede 110

Shruti: de geopenbaarde Veda's

Siddhanta: conclusie 127, 226

Siksa: spiritueel onderricht 127, 131, 147

Sita: de vrouw en eeuwige metgezellin van Heer Rama. Ze is een incarnatie van Laksmi devi 22

Siva (Shiva): de deva die de hoedanigheid onwetendheid bestuurt. Hij is een expansie van Sri Visnu 52, 93, 99, 100, 112

Smriti: aanvullende teksten bij de geopenbaarde Veda's, zoals de *Purana's*. Ook de vijfde Veda en *Itihasa* genoemd (afgeleid van *smaranam*: herinneren)

Spiritueel: bovenzinnelijk, transcendentaal, verheven boven de grofstoffelijke en fijnstoffelijke materie

Spiritueel leraar: zie guru

Spirituele wereld: de transcendentale, eeuwige, onstoffelijke wereld. Niet te verwarren met de geestenwereld die vanwege haar fijnstoffelijke aard tot de materiële wereld behoort 29, 76, 79, 80, 83, 85, 86, 89, 92, 105

Sri, Srila, Srimad, Sriman: aanspreektitels; letterlijk 'eerbiedwaardig'

Srimati: vrouwelijke aanspreektitel; 'eerbiedwaardig'

Sri Caitanya Mahaprabhu: zie Caitanya Mahaprabhu

Srimad-Bhagavatam, ook wel **Srimad-Bhagavata-Purana** genoemd: de *Purana* of historie waarin Sri Krishna, Zijn expansies en Hun toegewijden beschreven worden door Srila Vyasadeva 18, 21, 31, 60, 83, 93, 98, 292, 303

Sruti: geschriften die door de *rishi's* werden gehoord vanuit goddelijke bron: de Veda's, de *Brahmanas*, de *Aranyakas* en de *Upanisads* (afgeleid van *sravanam*: horen)

Stoffelijke wereld: zie materiële wereld

Swami: zie goswami

Tama-guna: de hoedanigheid onwetendheid 155

Transcendentaal: boven het zintuiglijk waarneembare uitgaand, bovenzinnelijk

Trimurti: Brahma, Visnu en Siva 52, 93

Tulasi: de heilige plant die Krishna zeer dierbaar is en door vaisnava's wordt vereerd (ook Vrinda devi genoemd) 122

Upanisads (totaal 108): filosofische verhandelingen van de Veda's. Zij maken deel uit van de vier oorspronkelijke Veda's. Ze behandelen in het bijzonder spirituele onderwerpen zoals de spirituele wereld in tegenstelling tot de andere gedeeltes van de vier Veda's die hoofdzakelijk materiële aspecten behandelen, zoals offers en gebeden aan halfgoden voor materiële voorspoed 18

Vaikuntha: *vai*: vrij; *kuntha*: angst; vrij van angst – de spirituele wereld 80, 85, 86

Vaikuntha-loka's: eeuwige planeten in de spirituele wereld, waar geboorte, ziekte, ouderdom en dood afwezig zijn 85

Vaisnava's: toegewijden van Visnu (Krishna) 11, 22, 51, 122

Vals ego (ahankara): Het door de materie misvormde identiteitsbesef van de ziel. Onder invloed van de materiële energie beeldt de ziel zich in iets anders te zijn dan wat zij in werkelijkheid is. Zij identificeert zich met het stoffelijke lichaam waarin ze zich tijdelijk bevindt en met alles wat daarmee verbonden is zoals het land van geboorte, het geslacht, het ras, de familie, de cultuur, de religie enz. Door het vals ego beïnvloed waant de ziel zich de eigenaar, bestuurder en allerhoogste genietter, niet beseffend dat God de Allerhoogste Eigenaar en Bestuurder is en dat Hij het is aan Wiens tevredenheid en geluk het eerst gedacht dient te worden. (Voor het 'echte ego' zie onder 'ziel') 81

Vanaprastha: gedeeltelijk onthechte levensfase, de derde fase binnen het *varnasrama-dharma* stelsel 162, 163

Varna's: de vier beroepsmatige orden waarin de samenleving is verdeeld naar gelang ieders kwaliteiten en activiteiten (zie *brahmana*, *ksatriya*, *vaisya* en *sudra*) 156-161

Varnasrama-dharma: het vedische maatschappelijk systeem dat de samenleving in vier beroepsmatige en vier spirituele orden verdeelt 155

Veda's: de oudste geopenbaarde heilige geschriften ter wereld. *Rig-Veda*, *Atharva-Veda*, *Yajur-Veda* en *Sama-Veda*. De Upanisads maken deel uit van de vier Veda's 10, 11, 16-24, 60, 61, 83, 110-114, 229, 245

Vedisch: betekent alle cultuur en filosofie die gebaseerd is op de Veda's. Vedische filosofie, vedische kookkunst enz.

Visnu: volkomen expansie van Krishna. Hij is de bestuurder en instandhouder van de spirituele en materiële werelden, zie Krishna 10, 52, 84, 87, 93, 99, 100, 292, 293

Vivasvan: naam van de huidige zonnegod aan wie de *Bhagavad-gita* minstens 120.400.000 jaar geleden werd onderwezen. (zie *Bhagavad-gita zoals ze is*, 4.1, betekenisverklaring)

Vrindavana: bedevaartplaats in India; het dorp waar Krishna 5000 jaar geleden Zijn transcendente activiteiten manifesteerde. Replica van Krishna's oorspronkelijke woonplaats in de spirituele wereld, Goloka Vrindavana genaamd 31, 44, 52

Vyasadeva: *vyasa*: samensteller; *deva*: goddelijk. Vyasadeva is een bekrachtigde (*shaktyavesa*) avatar (neerdaling) van God, Zijn literaire incarnatie, die gemachtigd werd om 5000 jaar geleden de vedische kennis op schrift te stellen. Hij staat ook bekend als: Vedavyasa, Dvaipayana Vyasa en Badarayana 18, 20, 21, 98

Yoga: 1. verbinding; de verbinding tussen de ziel en God.

Gelijk aan religie (Latijn: re-ligere), het opnieuw verbinden van de ziel met God. Vergelijk met het Nederlandse *juk*, en het Latijnse *iungere*; 2. beheersing, discipline, met name beheersing van de gedachten en de zintuigen. Er zijn verschillende soorten yoga: *hatha-yoga*, *karma-yoga*, *jñana-yoga*, *raja-yoga*, *bhakti-yoga*. Fysieke yoga helpt om gezond te blijven en tot rust te komen, maar uiteindelijk dient men te komen tot een verbinding met God door liefdevolle dienstbaarheid. Dat is de weg van *bhakti-yoga*, de vervolmaking van alle yoga 42, 51, 80, 118, 126, 140, 167, 227

Yuga: kosmisch tijdperk 94, 95, 101, 112, 115, 141, 160, 272

Zelfrealisatie: inzicht in de wetenschap van de ziel en de vijf aspecten van kennis 24, 52, 53, 70, 74, 141, 246

Ziel (atma): 1. spiritueel atomisch deeltje van God. Evenals God bezit de ziel eeuwig haar eigen individualiteit. Ze is eeuwig, vol kennis en gelukkig (zie *sat*, *cit*, *ananda*) zie Bg. 15.7. 2. gebonden ziel of geconditioneerde ziel: een ziel die zich met haar stoffelijke lichaam identificeert en daardoor onderworpen is aan de wetten van de stoffelijke natuur en de kringloop van geboorte en dood; Zie vals ego (*ahankara*) 53-58, 64-82, 86-89, 96, 134, 150, 197, 205, 232, 248

Afbeeldingen

Enkele afbeeldingen in deze publicatie zijn van de BBT (Bhaktivedanta Book Trust International Inc.) (www.krishna.com). Gebruikt met toestemming.

Literatuurlijst

- *Bhagavad-gita zoals ze is*, A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada 1981 en 2008 Bhaktivedanta Book Trust (BBT)
- *Srimad-Bhagavatam*, A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada 1974 BBT, Los Angeles
- *Teachings of Lord Caitanya*, A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada, 1975, BBT, LA
- *Caitanya-caritamrita*, A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada, 1974, BBT, LA
- *Brahma-Sambhita*, Bhaktisiddhanta Sarasvati, 1985, BBT
- *The Art of Teaching*, Bhurijana dasa, 1995, Vrindavana Institute for Higher Education, Vrindavana
- *Forbidden Archeology*, Michael Cremo & Richard Thompson, 1993, Bhaktivedanta Institute, San Diego
- *Hidden History of the Human Race*, Michael Cremo & Richard Thompson, 1994, Govardhana Publishing, Badger, California (CA)
- *Divine Nature* (A Spiritual Perspective on the Environmental Crisis) Michael Cremo & Mukunda Goswami, 1995, BBT
- *Impact*, (Reactions on Forbidden Archeology) Michael Cremo, 1998, Torchlight Publishing, Badger, CA
- *Human Devolution*, Michael Cremo, 2003, Torchlight Publishing, Badger, CA
- *ISKCON Communications Journal*, religieus en wetenschappelijk tijdschrift voor dialoog, sinds 1991
- *ISKCON Studies Journal*, 2007, nieuwe versie en vervolg van *ISKCON Communications Journal*
- *The Philosophy and Religion of Sri Caitanya*, O.B.L. Kapoor, 1976, Munshiram Publishers, New Delhi
- *Great Vegetarian Dishes*, Kurma das, 1990, BBT, Sydney

- *Vertalingen van 16e en 17e eeuwse klassieken over het Caitanya-vaisnavisme*, Kushakratha dasa, The Krishna Institute, LA
- *Hinduism and Ecology*, Prime Ranchor, 1992, World Wide Fund for Nature, Cassell Publishers, London
- *Will India's Past be America's Future?* *Journal of Asian and African studies*, 1980, 15.1-2, blz. 94, Klaus Klostermaier
- *Krishna-Art Book*, uitgeverij Ganga, Beverly Hills, CA
- *The Significance of the Bhagavad-gita* Thomas Merton, 1968 (Hierin spreekt hij over Prabhupada's Bhagavad-gita As It Is) NY, Collier Books, blz. 18-22
- *Diet For Transcendence, Vegetarianism and the World Religions*, Steven Rosen, 1987, BALA Books, New York
- *Prabhupada Lilamrta (biography)* deel 1-6, Satsvarupa dasa Goswami 1980-1983, BBT, LA
- *26 Qualities of a Devotee*, Satsvarupa dasa Goswami, 1983, Gita-nagari Press, Philadelphia
- *Readings in Vedic Literature*, Satsvarupa dasa Goswami, 1977, BBT, LA
- *The Book of Samskaras*, Prema Rasa, BBT
- *Synthesis of Science and Religion*, T.D. Singh, 1988, Bhaktivedanta Institute, Bombay
- *Vedic Cosmography and Astronomy*, R. Thompson, 1989, BBT, LA
- *The Art of Indian Vegetarian Cooking*, Yamuna devi dasi, 1987, Bala Books, New York (2007 herdruk)

In het Nederlands vertaalde boeken van A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada:

- *Bhagavad-gita, zoals ze is*
- *Srimad-Bhagavatam* (10 canto's, 12 delen)
- *Sri Isopanisad*

- *De nectarzee van zuivere liefde*
- *Het Krishna-boek*
- *Op weg naar Krishna*
- *Reizen naar andere planeten*
- *De wetenschap van zelfrealisatie*
- *Heengaan en terugkomen*
- *Volmaakte vragen, volmaakte antwoorden*
- *Het pad naar perfectie*
- *Leven komt voort uit leven*
- *Aan een zijden draad*
- *Tijdeloze eenvoud*
- *Raja-Vidya De koning van alle kennis*
- *Prablada Maharaja's Transcendentale Kennis*
- *De Nectar van instructie*

Nederlandstalige publicaties van andere toegewijden:

Vedische kookkunst, Adiraja dasa

Een hogere smaak (kookboek), diverse auteurs

Prabhupada (biografie), Satsvarupa dasa Goswami

Het verhaal van Li Kuang Shi, Tamal Krishna Goswami

Heer Jagannatha 's mirakelspel, Tamal Krishna Goswami

Dagboek, Tamal Krishna Goswami

Het bestaan zien in het licht van de Veda's, Ethisch manifest,

Purna Tattva dasa (Frederik Schrijnewerkers)

Zangboekje met tempelliederen, Tarunyamrita dasi

Easy harmonium boek met oefen-CD, Haraprana dasi

Boeken van Gokula Vrindavana dasi en Rati Manjari dasi:

- *Hari Kirtan* (over Heer Caitanya Mahaprabhu)
- *Govinda*
- *Onderweg naar Krishna*

- *Tromgeroffel over de Amazone*
- *Haribol: Transcendentale verhalen achter de Hare Krishna festivals*
- *Bhakti-yoga: Toewijding in de praktijk*
- *Het leven en werk van Srila Prabhupada*

Kinderboeken en kleurboeken door Gokula Vrindavana dasi en Rati Manjari dasi:

- *Liefde in het hart van de dieren*
- *Krishna*
- *Gopal*
- *Alstublieft lieve Krishna*
- *Wat kun je zien in Krishna's tempel?*
- *De slang die niet meer wilde bijten*
- *Het vogeltje in de kooi*
- *Een vis is maar een vis*
- *Sneeuwman*
- *Tom ontdekt een nieuwe wereld*
- *Dieren & Devotie*
- *Lekker vegetarisch koken*
- *De avontuurlijke reizen van een monnik*
- *Tom ontdekt een nieuwe wereld deel 2: spelletjes*

De boeken van Gokula Vrindavana en Rati Manjari zijn verkrijgbaar via 108gokula108@gmail.com .

ISKCON Hare Krishna centra in België en Nederland

BELGIË

Septon (Durbuy)

Radhadesh, Château de Petite Somme 5, 6940 Septon-Durbuy,
Tel: 086-323590, E-mail: info@radhadesh.com,
www.radhadesh.com – ook voor het retreat centrum/ gasten-
huis

Bhaktivedanta Library Services

Petite Somme 2, 6940 Septon-Durbuy, Belgium
Tel: +32 86-323280 E-mail: orders@blservices.com,
www.blservices.com

Bhaktivedanta College

Petite Somme 10, 6940 Septon-Durbuy, Tel: 086-323277,
E-mail: secretary@bhaktivedantacollege.com,
www.bhaktivedantacollege.com

Antwerpen

Vedisch Cultureel Centrum Govinda , Gloriantlaan 34,
2050 Antwerpen Linkeroever
E-mail: antw.tempel@outlook.com, www.govinda.be

Brussel

Centrum voor bhakti-yoga, Oudergemselaan 197,
1040 Etterbeek, E-mail: bhaktibrussels@gmail.com,
www.centredebhaktiyoga.com

NEDERLAND

Amsterdam

Lizzy Ansinghstraat 80-1h, 1072 RD Amsterdam,
E-mail: info@iskconamsterdam.nl, www.harekrishna.nl

Rotterdam

Audarya Dhaam, Schiekade 99c, 3033 BE Rotterdam,
audaryadhaamtemple@gmail.com,
www.audaryadhaamtemple.nl

Den Haag

info@gauranitai.nl, www.gauranitai.nl

Voor de adressen van de overige centra in België (o.a. Blankenberge, Leuven en Diest) en Nederland (o.a. Boxtel, Eindhoven, Leeuwarden, Maastricht) kunt u zich wenden tot de bovenstaande adressen.

SURINAME

Paramaribo,

Paramaribo, Kwattaweg 459 P.O.B. 713,
tel: 00 597 435051, iskconsuriname@gmail.com,
www.iskconsuriname.wordpress.com

Krishna-bewuste websites

www.harekrishna.nl

De Hare Krishna gemeenschap in Nederland.

www.radhadesh.com

Informatie over Radhadesh, de spirituele leefgemeenschap van de Hare Krishna beweging in de Belgische Ardennen.

www.blsservices.com

Info over boeken in verschillende talen, cd's, dvd's enz. Bhaktivedanta Library Services. BLS-winkel bij Radhadesh.

www.krishna.com

Website van de Bhaktivedanta Book Trust

www.iskcon.org

Officiële website van de Internationale Gemeenschap voor Krishna-bewustzijn (ISKCON)

www.vanipedia.org

Digitale encyclopedie van Srila Prabhupada's onderricht

www.binstitute.org en www.mcremo.com

Wetenschap en de Veda's

www.fff.org

Food for Life: wereldwijde voedselhulp

www.iskcondesiretree.com

Een uitgebreide website met o.a. films, gratis foto's, comics enz.

Srila Prabhupada bij de aanvang van zijn lezing in hotel Krasnapolski in Amsterdam in 1972.

Uitnodiging

U bent van harte welkom om de ISKCON-centra in Nederland en België te bezoeken, waar u kunt kennismaken met de toegewijden en de vedische levensstijl. Elke zondagmiddag is er een zondagfeest in de grotere centra, inclusief een prasadam-diner. Er zijn ook regelmatig seminars, kook en yoga-cursussen en culturele festivals.

Radhadesh is een tempel-en leefgemeenschap voor spirituele oriëntatie, retraite en studie. Het hele jaar door zijn er dagelijks rondleidingen. In het restaurant Govinda kunt u de smaak leren kennen van de heerlijke vegetarische, vedische keuken. De Hare Krishna gemeenschap verzorgt ook traditionele vaisnava-ceremonies. Die kunnen in de tempel, bij u thuis of elders worden gehouden. Op verzoek kunnen de toegewijden een spiritueel programma verzorgen bestaande uit een lezing, muzikale mantra-meditatie en een Indiase vegetarische maaltijd.

Over de auteurs

Rita Bouwman (Tarunyamrita dasi) is op 25-3-1950 geboren in Laren en opgegroeid in een katholiek gezin. In 1970 bezocht ze, mede geïnspireerd door George Harrison en zijn interesse in India, de Hare Krishna tempel in Amsterdam. Na het gymnasium en deels een studie sociologie trad ze in 1980 toe tot de Hare Krishna gemeenschap in Radhadesh. Na reizend missiewerk in de Benelux deed ze toegewijde dienst vanaf 1986 samen met haar man Purna Tattva dasa in Antwerpen en vanaf 2020 nabij Radhadesh. Ze zijn beiden geboeid door en actief in de interreligieuze dialoog.

Frederik Schrijnewerkers (Purna Tattva dasa) is op 23-4-1955 geboren in Rotterdam. Hij is van huis uit katholiek. Na een korte studie op de kunstacademie en verschillende banen kwam hij in maart 1977 in contact met de vedische literatuur, met name de Sri Isopanisad. Dit beantwoordde zo helder zijn vragen over het leven, dat hij in april 1977 voor verdere studies toetrad tot de vedische leefgemeenschap in Amsterdam. Na 10 jaar studie en verspreiding van de vedische literatuur was hij vanaf 1986 bezig met het onderrichten en verspreiden van het Krishna-bewustzijn in en rond Antwerpen. Na verhuizing nabij Radhadesh legt hij zich toe op het schrijven van boeken en brochures. Zijn interesse is voornamelijk de relatie tussen spiritualiteit en wetenschap en de Oost-West dialoog.

